

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI
RADYO, SİNEMA VE TELEVİZYON BİLİM DALI**

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İZLEYİCİ PRATİKLERİ
BAĞLAMINDA KARAKTER EKSENLİ ÇİZGİ FİLM
İNCELEMELERİ**

**Hazırlayan
Sacide ŞAHİN**

**Danışman
Doç. Dr. Vahit İLHAN**

Yüksek Lisans Tezi

**Ocak 2017
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI
RADYO, SİNEMA VE TELEVİZYON BİLİM DALI**

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İZLEYİCİ PRATİKLERİ
BAĞLAMINDA KARAKTER EKSENLİ ÇİZGİ FİLM
İNCELEMELERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
Sacide ŞAHİN**

**Danışman
Doç. Dr. Vahit İLHAN**

Yüksek Lisans Tezi

**Ocak 2017
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: Sacide şAHİN

İmza :

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

"İlkokul Öğrencilerinin İzleyici Pratikleri Bağlamında Karakter Eksenli Çizgi Film İncelemeleri" adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Sacide ŞAHİN

Danışman
Doç. Dr. Vahit İLHAN

Radyo, Televizyon ve Sinema ABD Başkanı

Doç. Dr. Vahit İLHAN

KABUL ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Vahit İLHAN danışmanlığında **Sacide ŞAHİN** tarafından hazırlanan “**İlkokul Öğrencilerinin İzleyici Pratikleri Bağlamında Karakter Eksenli Çizgi Film İncelemeleri**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **Radyo, Sinema ve Televizyon** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

30/01/2017

JÜRİ:

Danışman :Doç. Dr. Vahit İLHAN

Üye :Doç. Dr. Fatih Çetin ÇETİNKAYA

Üye :Yrd. Doç. Dr. Çilem Tuğba AKDAĞ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 09/02/2017 tarih ve 4 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

09/02/2017

Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günlük hayatımızda merkezi bir konumda bulunan yer alan kitle iletişim araçları, çocukların da günlük yaşam pratiklerinde belirleyici etkiye sahiptir. Özellikle televizyon, erişim kolaylığı, görsel-işitsel imkanları ve çocuklara yönelik içerikleriyle bu belirleyicilikte hakim mecra durumundadır. Tematik çocuk kanallarının ortaya çıkışıyla yirmi dört saat ulaşılabilir hale gelen çizgi filmler, yüzlerce farklı dünyanın kapısını aralamaktadır. Küresel veya yerel kodlar çerçevesinde tasarlanan öyküler, mesajlarını öncelikle çizgi film karakterleri üzerinden aktarmaktadır. Ana problemi bu bağlamda belirlenen çalışma ile ilkökul öğrencilerinin en sevdikleri çizgi film karakterleri tespit edilerek, bu karakterlerin temel özelliklerine yönelik genel bir tablo ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu süreçte ilkökul öğrencileriyle izleyici araştırması, annelerle odak grup görüşmesi ve çizgi film karakterlerine ilişkin analizlerle yoğun çaba gerektiren bir çalışma yürütülmüştür.

Bu çalışmanın hazırlanmasında her zaman destekleyici bir yaklaşımla bana yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Vahit İLHAN'a, tez jürimde yer alarak çalışmamı değerlendiren ve önemli yönlendirmeleriyle katkıda bulunan Doç. Dr. Fatih Çetin ÇETİNKAYA' ya ve Yrd. Doç. Dr. Çilem Tuğba AKDAĞ'a teşekkür ediyorum. Bu yorucu süreçte karşılaştığım zorluklarda, her zaman olduğu gibi yanımda olan biricik annem ve her daim çalışmalarına verdiği kıymetle beni destekleyen sevgili babam ise teşekkürlerin en özeline layıktır. Ve sonsuz sabrıyla akademik hayatın tüm sıkıntılarını benimle birlikte karşılayan sevgili eşim ve canım oğluma ne kadar teşekkür etsem azdır.

Çalışmamın bütün hata ve eksiklerine rağmen bundan sonra yapılacak araştırmalar için faydalı olmasını diliyorum.

Sacide ŞAHİN

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İZLEYİCİ PRATİKLERİ BAĞLAMINDA KARAKTER EKSENLİ ÇİZGİ FİLM İNCELEMELERİ

Sacide ŞAHİN

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2017

Danışman: Doç. Dr. Vahit İLHAN

ÖZET

Televizyon ve çocuk ilişkisi, televizyonun ortaya çıkışından kısa bir süre sonra tartışılmaya başlanmış ve bu tartışma öncelikle televizyon yayınlarındaki olumsuz içerikler üzerinde temellendirilmiştir. Televizyon yayınları içinde çocuklara yönelik programlar da bu tartışma içinde yerini almıştır. Çizgi filmler, okul öncesi dönemden ergenliğe kadarki süreçte çocuk izleyicinin öncelikli tercihi konumundadır. Çalışmanın ilk bölümü, televizyon çocuk ilişkisindeki eğilimlere yol göstermesi amacıyla çocuk gelişimine ayrılmıştır. İkinci bölümde televizyon ve çocuk ilişkisi etkiler bağlamında ele alınarak, alanda yapılmış çalışmalara yer verilmiş, çizgi filmler, kültürleşme ve şiddet olguları açısından değerlendirilmiştir. Çizgi filmlerde karakter unsurunun önemi ve çocukların bu karakterlerle ilişkisine de bu bölümde incelenmiştir.

Çalışmanın analiz kısmı öncelikle izleyici araştırmasına ayrılmıştır. İlkokul dönemindeki öğrencilerin çizgi film ve televizyon izleme alışkanlıkları ile çizgi film karakterlerine ilişkin algılarının tespit edilmesine yönelik çalışma için anket tekniğiyle toplanan veriler kullanılmıştır. Annelerle yapılan odak grup görüşmeleriyle de, annelerin çocuklarının televizyon ve çizgi filmle kurdukları ilişkiye yönelik farkındalıkları ve görüşlerine yer verilmiştir. Karakter analizleri ise ilkokul öğrencilerinin zihin ve duygu dünyalarında önemli yer tutan çizgi film karakterlerinin fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik özelliklerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Yapılan incelemeler, çizgi film karakterlerinin tasarlandıkları küresel ve yerel kodlar çerçevesinde farklılaştığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, Çizgi Film, Çizgi Film Karakteri, Çocuk, Anne, Kültürleşme, İzleyici Araştırması.

CHARACTER-CENTRIC RESEARCHES OF CARTOONS IN THE CONTEXT OF AUDIENCE PRACTICES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Sacide ŞAHİN

Erciyes University Institute of Social Sciences

Master's Thesis, January 2017

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Vahit İLHAN

ABSTRACT

The relation between television and children has been discussed soon after emergence of television, and this debate has been based primarily on the adverse contents on television broadcasts. Since then, children-oriented programs have also been a part of the discussions. Cartoons are the primary preference of the child audience from preschool ages to the adolescence. The first chapter of the research is reserved for child development in order to lighten the tendencies in television-children relation. The second chapter cartoons are evaluated with respect to acculturation and violence facts by discussing the relation between television and children in terms of the effects while referring the studies conducted in the field. This chapter also evaluates the importance of character factor in cartoons and relation of children with these characters.

Analysis part of the study primarily focuses on audience research. Data collected by questionnaire technique are used for the study in order to determine cartoon and television watching habits of primary school students and their perceptions on cartoon characters. Mothers' awareness and opinions on the relations their children establish with television and cartoons are mentioned by means of the focus group discussions. The character analysis, on the other hand, aims to reveal the physiological, sociological and psychological characteristics of the cartoon characters occupying a significant place in the mental and emotional world of primary school students. Studies conducted indicate that cartoon characters differ in global and local codes in which they are designed.

Keywords: Television, Cartoon, Cartoon Character, Child, Mother, Acculturation, Audience Study.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	ii
ONAY:	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR ve SİMGELER	xv
TABLolar LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ÇOCUK GELİŞİMİ VE TELEVİZYON

1.1. ÇOCUK GELİŞİMİ VE EVRELERİ	6
1.2. ÇOCUK GELİŞİMİ ALANLARI.....	9
1.2.1. Bilişsel Gelişim	10
1.2.1.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	11
1.2.1.1.1. Somut İşlemler Dönemi	13
1.2.1.2. Vygotsky ve Sosyokültürel Gelişim Kuramı.....	15
1.2.1.3. Bandura ve Sosyal Biliş Teorisi	17
1.2.2. Duygusal ve Toplumsal Gelişim	19
1.2.2.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Teorisi	24
1.2.2.1.1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik.....	24
1.2.2.1.2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç	25
1.2.2.1.3. Girişkenliğe Karşı Suçluluk.....	26

1.2.2.1.4. Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik	26
1.2.2.2. Orta Çocuklukta Duygusal ve Toplumsal Gelişim.....	28
1.3. BİLİŞSEL VE DUYGUSAL-TOPLUMSAL GELİŞİM AÇISINDAN ORTA ÇOCUKLUK VE TELEVİZYON İLİŞKİSİ	31

İKİNCİ BÖLÜM

TELEVİZYON, ÇİZGİ FİLM VE ÇOCUK

2.1. TELEVİZYONUN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	35
2.1.1. Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkileri	37
2.1.2. Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri	43
2.1.2.1. Televizyon Şiddetinin Çocuklara Yönelik Etkileri	48
2.1.2.2. Başlangıcından Günümüze Televizyon, Şiddet ve Çocuk Bağlamındaki Araştırmalar	53
2.2. ÇİZGİ FİLM, ÇİZGİ FİLM KARAKTERLERİ VE ÇOCUK	62
2.2.1. Kültürleşme ve Çizgi Filmlerde Kültür Aktarımı	62
2.2.2. Çizgi Film ve Karakter	71
2.2.2.1. Çizgi Film	71
2.2.2.2. Karakter	71
2.2.2.3. Çizgi Filmlerde Karakter	72
2.2.2.4. Çocukların Çizgi Film Karakterleriyle İlişkisi	76
2.2.2.4.1. Süper Kahraman Karakterler	80
2.2.3. Tematik Çizgi Film Kanalları	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İZLEYİCİ PRATİKLERİ BAĞLAMINDA EBEVEYN GÖRÜŞLERİ VE ÇİZGİ FİLM KARAKTERLERİNİN ANALİZİ

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	86
3.1.1. Araştırmanın Problemi	91
3.1.2. Araştırmanın Amacı	91

3.1.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	92
3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	94
3.1.5. Araştırmanın Varsayımları ve Araştırma Soruları	94
3.1.6. Araştırmanın Önemi	95
3.2. İZLEYİCİ ARAŞTIRMASI.....	99
3.2.1. Bulgular ve Analiz	99
3.2.1.1. Televizyon ve Çizgi Film İzleme Alışkanlıkları	100
3.2.1.1.1. Televizyon İzliyor Musunuz?	100
3.2.1.1.2. Evinizde Kaç Adet Televizyon Var?	100
3.2.1.1.3. Kendinize Ait Bir Odanız Var Mı?.....	103
3.2.1.1.4. Kendi Odanızda Televizyon Var Mı?.....	103
3.2.1.1.5. Günde Kaç Saat Televizyon İzliyorsunuz?.....	105
3.2.1.1.6. Televizyonu Hangi Saat Aralıklarında İzliyorsunuz?	109
3.2.1.1.7. En Çok Hangi Çizgi Film Kanalını İzliyorsunuz?.....	113
3.2.1.1.8. Günde Kaç Saat Çizgi Film İzliyorsunuz?	118
3.2.1.1.9. En Çok Hangi Çizgi Filmi İzliyorsunuz?	121
3.2.1.1.10. Çizgi Filmden Başka Hangi Programları İzliyorsunuz?.....	131
3.2.1.1.11. Televizyonu Genelde Kimlerle Birlikte İzlersiniz?	137
3.2.1.1.12. Anne-Babanız Televizyon İzlemenize Süre Sınırlandırması Yapıyor Mu?	140
3.2.1.1.13. Tablet, Akıllı Telefon ya da Bilgisayardan Çizgi Film İzliyor Musunuz?	142
3.2.1.1.14. Çizgi Filmleri En Çok Nereden İzliyorsunuz?	142
3.2.1.1.15. Animasyon Filmlerini İzlemek İçin Sinemaya Gidiyor Musunuz?.....	146
3.2.1.2. Çizgi Film Karakterine İlişkin Algılar	147
3.2.1.2.1. En Çok Sevdiğiniz Çizgi Film Karakteri Hangisidir?.....	147

3.2.1.2.2. Bu Karakterin (Yukarıda Adını Yazdığımız) En Çok Hangi Özelliğini Beğeniyorsunuz?.....	160
3.2.1.2.3. İzlediğiniz Çizgi Film Karakterleri Arasında, Özellikleri Sebebiyle Hangi Karakteri Sevmiyorsunuz?	163
3.2.1.2.4. Hangi Çizgi Film Karakterinin Yerinde Olmak İstersiniz? Neden?.....	177
3.2.1.2.6. Üzerinde Çizgi Film Karakterlerinin Olduğu Ürünleri Almak İstiyor Musunuz?	199
3.2.1.2.7. Çizgi Film Karakterlerinin Olduğu Ürünlerden En Çok Hangisini Almak İstiyorsunuz?	199
3.3. ANNELERİN, ÇOCUKLARININ TELEVİZYON VE ÇİZGİ FİLM İZLEME PRATİKLERİNİ DEĞERLENDİRMESİ.....	205
3.3.1. Bulgular ve Yorum.....	205
3.3.1.1. Çocuğunuz Belirli Çizgi Filmleri Mi İzliyor Yoksa Yayın Akışına Göre mi Hareket Ediyor?	205
3.3.1.2. Çocuğunuzun Belirli Çizgi Filmleri Tablet / Akıllı Telefon veya Bilgisayardan İzlediği Oluyor Mu? En Çok Hangi Mecrayı Tercih Ediyor?	207
3.3.1.3. Çocuğunuzun Hangi Kanalı Ve Çizgi Filmi İzlediğini Siz Mi Belirliyorsunuz?	209
3.3.1.4. İçeriğinden Dolayı Yasakladığımız Çizgi Film Var Mı?	210
3.3.1.5. Çocuğunuzun Televizyon İzlemesine Süre Sınırlaması Getiriyor Musunuz?	212
3.3.1.6. Çocuğunuz Sinemada ve İnternette Animasyon Filmlerini İzliyor Mu? Neleri Tercih Ediyor?.....	213
3.3.1.7. Çocuğunuzun En Sevdiği Çizgi Film Karakteri Hangisidir? ...	214
3.3.1.8. Sizce Bu Karakterleri Sevme Nedenleri Nelerdir?.....	215
3.3.1.9. Çocuğunuzun Sevmediğini Farkettiğiniz Bir Çizgi Film Ya Da Özel Olarak Bir Karakter Var Mı?	216
3.3.1.10. Sizce Çocuğunuz Çizgi Filmdeki Karakterlerin, Mekân Ya Da Olayların Gerçek Olduğunu Düşünüyor Mu?	217

3.3.1.11. Çocuğunuz Kendini Çizgi Filmlerdeki Kahramanlarla Özdeşleştiriyor Mu, Onlara Ait Kelime Ya Da Cümleleri Oyunlarında Ya Da Günlük Hayatında Kullanıyor Mu?	218
3.3.1.12. Çocuğunuz Çizgi Film Karakterleri İle İlgili Sizle Konuşur Mu, Sorular Sorar Mı?	219
3.3.1.13. Çocuğunuzun Takip Ettiği Çizgi Film Karakterlerinden Hoşlanmadıklarınız Var Mı? Neden?.....	220
3.3.1.14. Çocuğunuzun Çizgi Filmle Olan İlişisine Dair Kaygılarınız Var Mı?.....	221
3.4. ÇİZGİ FİLM KARAKTERLERİNİN ANALİZİ.....	222
3.4.1. Keloğlan	222
3.4.1.1. Keloğlan Masalları Çizgi Filminin Konusu	222
3.4.1.2. Keloğlan'ın Karakter Analizi.....	223
3.4.1.2.1. Keloğlan'ın Fizyolojik Boyutu.....	223
3.4.1.2.2. Keloğlan'ın Sosyolojik Boyutu.....	223
3.4.1.2.3. Keloğlan'ın Psikolojik Boyutu.....	224
3.4.2. Gumball.....	225
3.4.2.1. Gumball Çizgi Filminin Konusu	225
3.4.2.2. Gumball'ın Karakter Analizi.....	225
3.4.2.2.1. Gumball'ın Fizyolojik Boyutu	225
3.4.2.2.2. Gumball'ın Sosyolojik Boyutu.....	226
3.4.2.2.3. Gumball'ın Psikolojik Boyutu	226
3.4.3. Hayri.....	227
3.4.3.1. Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Konusu.....	227
3.4.3.2. Hayri'nin Karakter Analizi	227
3.4.3.2.1. Hayri'nin Fizyolojik Boyutu	227
3.4.3.2.2. Hayri'nin Sosyolojik Boyutu	228
3.4.3.2.3. Hayri'nin Psikolojik Boyutu	228

3.4.4. Akın.....	229
3.4.4.1. Akın'ın Karakter Analizi.....	229
3.4.4.1.2. Akın'ın Fizyolojik Boyutu	229
3.4.4.1.2. Akın'ın Sosyolojik Boyutu	230
3.4.4.1.3. Akın'ın Psikolojik Boyutu	230
3.4.5. Bloom	231
3.4.5.1. Winx Club Çizgi Filminin Konusu.....	231
3.4.5.2. Bloom'un Karakter Analizi	231
3.4.5.2.1. Bloom'un Fizyolojik Boyutu	231
3.4.5.2.1. Bloom'un Sosyolojik Boyutu	232
3.4.5.2.3. Bloom'un Psikolojik Boyutu.....	233
3.4.6. Prenses Sofia	233
3.4.6.1. Prenses Sofia Çizgi Filminin Konusu.....	233
3.4.6.2. Prenses Sofia'nın Karakter Analizi	234
3.4.6.2.1. Prenses Sofia'nın Fizyolojik Boyutu.....	234
3.4.6.2.2. Prenses Sofia'nın Sosyolojik Boyutu	234
3.4.6.2.3. Prenses Sofia'nın Psikolojik Boyutu.....	235
3.4.7. Doru.....	236
3.4.7.1. Doru Çizgi Filminin Konusu	236
3.4.7.2. Doru'nun Karakter Analizi	236
3.4.7.2.1. Doru'nun Fizyolojik Boyutu	236
3.4.7.2.2. Doru'nun Sosyolojik Boyutu	236
3.4.7.2.3 Doru'nun Psikolojik Boyutu	237
3.4.8. Uğur Böceği	238
3.4.8.1. Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi Çizgi Filminin Konusu ...	238
3.4.8.2. Uğur Böceği'nin Karakter Analizi	238

3.4.8.2.1. Uğur Böceği'nin Fizyolojik Boyutu	238
3.4.8.2.2. Uğur Böceği'nin Sosyolojik Boyutu.....	239
3.4.8.2.3. Uğur Böceği'nin Psikolojik Boyutu.....	239
3.4.9. Stella.....	240
3.4.9.1. Stella'nın Karakter Analizi	240
3.4.9.1.1. Stella'nın Fizyolojik Boyutu	240
3.4.9.1.2. Stella'nın Sosyolojik Boyutu	241
3.4.9.1.3. Stella'nın Psikolojik Boyutu	242
3.4.10. Fineas	242
3.4.10.1 Fineas ve Förb Çizgi Filminin Konusu	242
3.4.10.2. Fineas'ın Karakter Analizi	243
3.4.10.2.1. Fineas'ın Fizyolojik Boyutu.....	243
3.4.10.2.2. Fineas'ın Sosyolojik Boyutu	243
3.4.10.2.3. Fineas'ın Psikolojik Boyutu	244
3.4.11. Ben Ten	245
3.4.11.1. Ben Ten Çizgi Filminin Konusu.....	245
3.4.11.2. Ben Ten'in Karakter Analizi	245
3.4.11.2.1. Fizyolojik Boyut	245
3.4.11.2.2. Ben Ten'in Sosyolojik Boyutu	245
3.4.11.2.3. Ben Ten'in Psikolojik Boyutu.....	246
3.4.12. Doraemon	247
3.4.12.1. Doraemon Çizgi Filminin Konusu.....	247
3.4.12.2. Doraemon'un Karakter Analizi	247
3.4.12.2.1. Doraemon'un Fizyolojik Boyutu.....	247
3.4.12.2.2. Doraemon'un Sosyolojik Boyutu	247
3.4.12.2.3. Doraemon'un Psikolojik Boyutu	248

3.4.13. İbi	249
3.4.13.1. İbi Çizgi Filminin Konusu.....	249
3.4.13.2. İbi'nin Karakter Analizi	249
3.4.13.2.1. İbi'nin Fizyolojik Boyutu.....	249
3.4.13.2.2. İbi'nin Sosyolojik Boyutu	250
3.4.13.2.3. İbi'nin Psikolojik Boyutu	250
3.4.14. Pepee	251
3.4.14.1. Pepee Çizgi Filminin Konusu.....	251
3.4.14.2. Pepee'nin Karakter Analizi	251
3.4.14.2.1. Pepee'nin Fizyolojik Boyutu.....	251
3.4.14.2.2. Pepee'nin Sosyolojik Boyutu	252
3.4.14.2.3. Pepee'nin Psikolojik Boyutu	253
SONUÇ.....	254
KAYNAKÇA	274
ÖZGEÇMİŞ.....	285

KISALTMALAR ve SİMGELER

RTÜK Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

ASED Alt Sosyoekonomik Düzey

OSED Orta Sosyoekonomik Düzey

ÜSED Üst Sosyoekonomik Düzey

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yaşlara Göre Duygusal Gelişim	22
Tablo 2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri.....	28
Tablo 3. İzleyici araştırması çalışma grubunun sınıf ve sosyoekonomik gruba göre cinsiyet dağılımı	93
Tablo 4. Odak grup görüşmesi çalışma grubunun özellikleri	93
Tablo 5. Sosyoekonomik düzey ve sınıf dağılımı	99
Tablo 6. Sosyoekonomik düzey ve cinsiyet dağılımı	99
Tablo 7. Sınıf ve cinsiyet dağılımı	100
Tablo 8. Sosyoekonomik düzeye göre televizyon izleme durumu	100
Tablo 9. Cinsiyete göre evdeki televizyon sayısı.....	101
Tablo 10. Sosyoekonomik düzeye göre evdeki televizyon sayısı.....	102
Tablo 11. Sınıflara göre evdeki televizyon sayısı	103
Tablo 12. Sosyoekonomik düzeye göre öğrenciye ait bir oda ve televizyon bulunması durumu.....	103
Tablo 13. Cinsiyete göre öğrenciye ait ayrı bir oda ve televizyon bulunması durumu	104
Tablo 14. Sınıfa göre öğrenciye ait bir oda ve televizyon bulunması durumu	104
Tablo 15. Cinsiyete göre günlük televizyon izleme süreleri.....	106
Tablo 16. Sosyoekonomik düzeye göre günlük televizyon izleme süreleri.....	107
Tablo 17. Sınıfa göre günlük televizyon izleme süreleri	108
Tablo 18. Öğrencinin kendi odasında televizyon bulunması ve günlük televizyon izleme süresi ilişkisi	109
Tablo 19. Cinsiyete göre gün içinde televizyon izlenen saat aralıkları.....	110
Tablo 21. Sınıfa göre gün içinde televizyon izlenen saat aralıkları	112
Tablo 22. Cinsiyete göre en çok izlenen çizgi film kanalları.....	114
Tablo 23. Sınıfa göre en çok izlenen çizgi film kanalları	115
Tablo 24. Tematik çocuk kanallarının yayın iletim türleri	117

Tablo 25. Sosyoekonomik düzeye göre en çok izlenen çizgi film kanalları.....	118
Tablo 26. Cinsiyete göre günlük çizgi film izleme süresi.....	119
Tablo 27. Sosyoekonomik düzeye göre günlük çizgi film izleme süresi.....	119
Tablo 28. Günlük televizyon ve çizgi film izleme sürelerinin karşılaştırılması	120
Tablo 29. Sınıfa göre günlük çizgi film izleme süresi	121
Tablo 30. Cinsiyete göre en çok izlenen çizgi filmler	122
Tablo 31. Sosyoekonomik düzeye göre en çok izlenen çizgi filmler	124
Tablo 32. Sınıfa göre en çok izlenen çizgi filmler	127
Tablo 33. Cinsiyete göre çizgi film dışında izlenen program türleri	131
Tablo 34. Sosyoekonomik düzeye göre çizgi film dışında izlenen program türleri	134
Tablo 35. Sınıflara göre çizgi film dışında izlenen program türleri.....	136
Tablo 36. Cinsiyete göre televizyonu yetişkin eşliğinde izleme durumu	138
Tablo 37. Sosyoekonomik düzeye göre televizyonu yetişkin eşliğinde izleme durumu	139
Tablo 38. Sınıfa göre televizyonu yetişkin eşliğinde izleme durumu.....	139
Tablo 39. Cinsiyete göre televizyon izleme süresinin sınırlandırılması durumu.....	140
Tablo 40. Sosyoekonomik düzeye göre televizyon izleme süresinin sınırlandırılması.....	141
Tablo 41. Sınıfa göre televizyon izleme süresinin sınırlandırılması.....	142
Tablo 42. Cinsiyete göre çizgi film izlemek için kullanılan araçlar	143
Tablo 43. Sosyoekonomik düzeye göre çizgi film izlemek için kullanılan araçlar	144
Tablo 44. Sınıfa göre televizyon izlemek için kullanılan araçlar.....	145
Tablo 45. Cinsiyete göre sinemada çizgi film izleme durumu.....	146
Tablo 46. Sosyoekonomik düzeye göre sinemada çizgi film izleme durumu	146
Tablo 47. Sınıfa göre sinemada çizgi film izleme durumu	147
Tablo 48. Cinsiyete göre en çok sevilen çizgi film karakterleri	148
Tablo 49. Sosyoekonomik düzeye göre en çok sevilen çizgi film karakterleri	151

Tablo 50. Sınıfa göre en çok sevilen çizgi film karakterleri	156
Tablo 51. Cinsiyete göre karakterlerin beğenilen özelliklerine ilişkin kategoriler.....	162
Tablo 52. Sosyoekonomik düzeye göre karakterlerin beğenilen özelliklerine ilişkin kategoriler.....	163
Tablo 53. Sınıfa göre karakterlerin en beğenilen özelliklerine ilişkin kategoriler.....	163
Tablo 54. Cinsiyete göre sevilmeyen çizgi film karakterleri	165
Tablo 55. Sosyoekonomik düzeye göre sevilmeyen çizgi film karakterleri	169
Tablo 56. Sınıfa göre sevilmeyen çizgi film karakterleri.....	173
Tablo 57. Cinsiyete göre yerinde olmak istenen çizgi film karakterleri	178
Tablo 58. Sosyoekonomik düzeye göre yerinde olmak istenen çizgi film karakterleri	182
Tablo 59. Sınıfa göre yerinde olmak istenen çizgi film karakterleri.....	186
Tablo 60. Cinsiyete göre öğrencilerin oluşturmak istedikleri karakterdeki temel vurgular	191
Tablo 61. Sosyoekonomik düzeye göre öğrencilerin oluşturmak istedikleri karakterdeki temel vurgular	194
Tablo 62. Sınıfa göre öğrencilerin oluşturmak istedikleri karakterdeki temel vurgular	197
Tablo 63. Cinsiyete göre çizgi film karakterleri ve satın alma isteği ilişkisi	201
Tablo 64. Sosyoekonomik düzeye göre çizgi film karakterleri ve satın alma isteği ilişkisi.....	202
Tablo 65. Sınıflara göre çizgi film karakterleri ve satın alma isteği ilişkisi	204

GİRİŞ

Günümüz insanının televizyonla kurduğu ilişkiye bakıldığında, televizyonun hem evlerin hem hayatın başköşesinde konumlandırıldığı görülmektedir. Televizyonun mekandaki bu merkezi konumu yaşamdaki belirleyiciliğiyle örtüşmektedir. İçeriklerin yaşam biçimlerinde meydana getirdiği değişimlerden önce sadece evlerin başköşesinde ve neredeyse tüm gün açık oluşuyla dahi televizyonun bir hakimiyet oluşturduğu söylenebilir. Araştırmalar, yeni iletişim teknolojileri neticesinde ortaya çıkan ve çok kısa sürede günlük yaşamların vazgeçilmezleri haline gelen araçların varlığına rağmen bu hakimiyetin zayıflamadığına işaret etmektedir. Martin Esslin'in Televizyon Çağı isimli eserinde tasvir ettiği gibi geceleri mavimsi pırıltıların yansıdığı evlerde günümüz insanı artık yeni teknolojik oyuncaklarıyla oynarken televizyonun dizinin dibinde oturmaya devam etmektedir.

Televizyonun gündelik hayat üzerindeki bu etkili belirleyiciliği hiç şüphesiz önceki nesillere göre doğrudan görsel bir dünyaya gözlerini açan çocukların televizyonla kurdukları ilişkiyi de şekillendirmektedir. Çocuk izleyicilerin sadece çocuklara yönelik programları izlemediği gerçeğiyle birlikte, çizgi filmler çocukları televizyon izlemeye yönelten programların başında gelmektedir. Tematik çocuk kanallarının ortaya çıkışıyla birlikte yüzlerce farklı yapım, çocuk izleyicinin beğenisine sunulmaktadır. Çalışmamın çizgi film karakterleri ekseninde hazırlanmasında Disney Channel'da yayınlanan ve orjinal adı Gravity Falls olan Esrarengiz Kasaba isimli yapıma rastlayışım yönlendirici olmuştur. Söz konusu çizgi film, ana karakterlerinden Stan Amca'nın görsel tasarımı nedeniyle farklılaşmakta ve dikkat çekmektedir. Çünkü aynı zamanda tembel, paragöz ve hilekar olarak betimlenen bu karakter, üzerinde ters hilal şeklinde bir simge bulunan ve neredeyse Türk kültürüyle özdeşleşmiş bir başlık olan fes kullanmaktadır. Sadece çizgi film karakterinin kullandığı bir aksesuarın dahi ideoloji aktarımı bağlamında yapılacak okumalara kapı aralaması, bu çalışmanın da çıkış noktasını oluşturmuş ve

çalışmanın odak noktasının çizgi film karakterleri olmasına neden olmuştur. Çalışma, ilkokul öğrencilerinin televizyon ve çizgi film izleme pratikleri bağlamında, en çok sevilen çizgi film karakterleri ve bu karakterlerin hangi fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik özellikler çerçevesinde tasarlandığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma öncelikle, orta çocukluk dönemindeki öğrencilerin televizyon izleme pratiklerinde çizgi filmlerin önemli bir yere sahip olduğu varsayımı üzerinde temellendirilmiştir. Bu ön kabulü, bir çizgi filme ait mesajın, aktarılması hedeflenen değerlerin ve işaret ettiği yaşam tarzının temel taşıyıcısının, karakter ögesi olduğu varsayımı takip etmektedir.

Psikoloji profesörü Daniel R. Anderson, "Çocuklar ve Medya: Bilişsel Gelişim ve Eğitim" başlıklı makalesinde bugüne kadar elde edilen kanıtların, televizyonun 2,5 yaş altı çocukların bilişsel, dil ve dikkat gelişimi üzerindeki etkilerinin olumsuz olduğunu belirtmektedir. Bu veriler doğrultusunda yapılan uyarılara rağmen, bebeklik döneminden itibaren televizyon ve tablet gibi araçların 'oyalayıcı' işlevleri sebebiyle çocukların dünyasına dahil edildiği görülmektedir. Bu bağlamda çocuk ve televizyon ilişkisini iyi okuyabilmek için öncelikle çocuk gelişiminin anlaşılması gerektiği düşüncesiyle çalışmanın birinci bölümü çocuk gelişimine ayrılmıştır. Öncelikle bebeklikten ergenliğe kadar beş dönemden oluşan gelişim evrelerinden bahsedilmiştir. Çocuk gelişimi, fiziksel, bilişsel ve duygusal ve toplumsal gelişim şeklinde üç ana başlık altında incelenmektedir. Gelişim evrelerinin ardından, bu üç temel gelişim alanından çocuğun televizyon izleme pratiklerini yönlendirmesi açısından bilişsel gelişim ile duygusal ve toplumsal gelişim süreçlerine yer verilmiştir. Bilişsel gelişim alanında Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı, Vygotsky'nin Sosyokültürel Gelişim Kuramı ve Bandura'nın Sosyal Biliş Teorisi'nden bahsedilerek öne çıkan temel yaklaşımlar ele alınmıştır. Duygusal ve Toplumsal Gelişim başlığı altında ise Erikson'un Psikososyal Gelişim Teorisi'ne yer verilmiştir. Ardından çalışmanın, televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıkları ve çizgi film karakterlerine yönelik algıların tespitinin orta çocukluk döneminde bulunan ilkokul öğrencileriyle sınırlandırılması sebebiyle, 'Bilişsel ve Duygusal ve Toplumsal Gelişim Açısından Orta Çocukluk Dönemi ve Televizyon İlişkisi' başlığı ele alınmıştır.

İnsanın televizyonla kurduğu kuvvetli bağın sorunlu tarafları en çok çocuklar söz konusu olduğunda dile getirilmekte ve belirginleşmektedir. Televizyon yayınlarının

çocuklar üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğuna ilişkin tartışma, televizyonun ortaya çıkışından kısa bir süre sonra gündeme gelmiştir. Çocukları pasif birer alıcı olarak konumlandıran ve televizyon içeriklerinin çocukların gerek davranışlarını gerek zihinsel gelişimlerini olumsuz şekilde etkilediğini gösteren çok sayıda çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan "Televizyon, Çizgi Film ve Çocuk" başlığı altında ana hatlarıyla televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedilmiştir. Televizyonun etkilerine yönelik çalışmalar tarihsel planda incelendiğinde, konunun şiddet kavramı üzerinden temellendiği ve televizyon çocuk ilişkisine ilişkin araştırmaların önemli bir kısmının şiddet kavramı çerçevesinde şekillendiği görülmüştür. Bu sebeple televizyon, şiddet ve çocuk üçgeninde şekillenen çalışmalara "Başlangıcından Günümüze Televizyon, Şiddet ve Çocuk Bağlamındaki Araştırmalar" başlığı altında yer verilmiştir.

Çalışmanın okul dönemindeki çocukların çizgi film karakterleriyle kurdukları bağları ve en sevilen çizgi film karakterlerinin temel özellikleriyle ortaya konmasını hedeflemesi sebebiyle ikinci bölümde "Çocuklara Yönelik Bir Program Türü Olarak Çizgi Film" başlığına yer verilmiştir. Bu başlık altında çizgi film ve karakter kavramları tanımlanmış, çocukların çizgi film karakterleriyle kurdukları ilişkiden bahsedilmiştir. Yabancı yapım çizgi filmlerde sıklıkla görülen ve izleyici araştırması neticesinde ilkokul öğrencilerinin en sevdikleri çizgi film karakterleri arasında da yer alan "Süper Kahraman Karakterler" ayrı bir başlık altında ele alınmış ve bu tür karakterlerin tarihsel olarak nasıl bir zeminde ortaya çıktığı ve hangi özellikleri barındırdıkları üzerinde durulmuştur. Çocukların süper kahraman karakterleri niçin sevdiklerine ilişkin verilere de bu başlık altında yer verilmiştir. Ayrıca son olarak, "Tematik Çizgi Film Kanalları" başlığı altında, ülkemizde çizgi film izleme alışkanlıklarının tematik çizgi film kanalları sayesinde nasıl değiştiği ve şekillendiği hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmanın yöntemine ilişkin bilgilerin verildiği üçüncü bölümden sonra, dördüncü bölüm ilkokul öğrencileriyle gerçekleştirilen izleyici araştırmasını içermektedir. Televizyon izleme alışkanlıkları, izlemeye eşlik eden kişi ya da kişiler, günde kaç saatin izleme eylemine ayrıldığı, aile içi sınırlandırmaların söz konusu olup olmadığı gibi pek çok farklı değişken tarafından belirlenmektedir. Bu doğrultuda, izleyici araştırması ile ilkokul dönemindeki öğrencilerin televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıklarının tespit

edilmesi ve çizgi film karakterleriyle nasıl bir ilişki geliştirdiklerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. İzleyici araştırması yapılırken anket yönteminden yararlanılmış, öğrencilere hem açık hem kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir. RTÜK tarafından 2006 ve 2013 yıllarında yapılan araştırmalara göre ilkokul öğrencileri televizyonda en çok çizgi film izlemeyi tercih etmektedir. Ergenlik dönemiyle birlikte çizgi filmlere olan ilginin azalması ve de okul öncesi dönem çocuklarıyla çalışma yapmanın zorlukları göz önünde bulundurularak çalışmanın kapsamı ilkokul öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Orta çocukluk dönemindeki öğrencilerin çizgi film ve televizyon izleme alışkanlıkları ve çizgi film karakterlerine ilişkin algılarının anket çalışması ile ortaya konulması hedeflenmiştir. Çalışma TÜİK'ten elde edilen veriler ışığında üç farklı sosyoekonomik bölgede bulunan okullara devam eden öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Bu çeşitlilikle örneklemin uygulama geçerliliğinin artırılması hedeflenmiş ayrıca sosyoekonomik düzeydeki farklılıkların katılımcı öğrencilerin yanıtlarını şekillendirmede etkili olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket çalışması ilkokul öğrencilerinin televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıklarını tespit etmeye yönelik soruların yanısıra, çalışmanın temel problemleri doğrultusunda çizgi film karakterlerine ilişkin soruların varlığıyla diğer benzer çalışmalardan ayrılmaktadır. Çocukların bir çizgi film karakteriyle duygusal bağ kurmasını oluşturan etmenlerin çocukların ifadeleriyle ortaya konması çalışmayı farklılaştırmaktadır. Bu sorulara verilen cevaplarla elde edilen zengin veri yükü kategorileştirilerek değerlendirilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümü ise dördüncü bölümdeki anket çalışmasını tamamlayıcı nitelikte, ilkokula devam eden çocukları bulunan annelerle gerçekleştirilen odak grup çalışmasıdır. Altı annenin katılımıyla gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde, ebeveynlerin çocuklarının televizyonla ilişkisine yönelik farkındalıkları ve bu ilişkiye dair görüşlerin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın altıncı ve son bölümünde ise ilkokul öğrencilerine yönelik anket çalışmasında "en sevdiğiniz çizgi film karakteri nedir" sorusuna verilen cevaplar ışığında favori çizgi film karakterlerine yönelik bir analiz çalışması bulunmaktadır. Çoğu zaman eğitimcilerin ve ebeveynlerin şikayetlerine kaynaklık eden çizgi filmlerin ana karakterleri, Lajos Egri'nin edebi karakterleri analiz etmek için kullandığı diyalektik karakter analizi yöntemi kullanılarak fiziksel, sosyolojik ve psikolojik özellikleriyle

ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin en sevdikleri çizgi film karakterlerine ilişkin tercihlerin, belli başlı karakterlerde yoğunlaşması yerine çok geniş bir çeşitlilik göstermesi sebebiyle sıralamadaki ilk on karakter ele alınarak bu çeşitlilik yansıtılmaya çalışılmıştır. En çok sevilen ilk on karakter sıralamasında aynı yüzdelik oranlara sahip olan karakterlerin bulunması nedeniyle on dört çizgi film karakteri yer almaktadır.

Çizgi film odaklı diğer çalışmalar incelendiğinde, şiddet, etki, ideoloji ve değerler kavramları etrafında şekillendikleri görülmektedir. Çizgi film karakterlerini konu edinen incelemelerin, sadece "değerler" olgusu üzerinden ele alınan az sayıda çalışmayla sınırlı kaldığı görülmektedir.¹ İlkokul Öğrencilerinin İzleyici Pratikleri Bağlamında Karakter Eksenli Çizgi Film İncelemeleri başlıklı çalışma, çizgi film karakterlerine odaklanma noktasında alanda yer alan bu boşluğu doldurma çabası ve ilkokul öğrencilerine yönelik izleyici araştırması ve annelerle gerçekleştirilen odak grup çalışmalarıyla konuya daha kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım getirmeye çalışması yönünden önem arz etmektedir.

¹ Değerler kavramı ifadesi ile Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu'na göre sosyal bilgiler programında verilen değerlere işaret edilmektedir. Bu değerler, aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverliktir. (<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>)

1. BÖLÜM

ÇOCUK GELİŞİMİ VE TELEVİZYON

1.1 ÇOCUK GELİŞİMİ VE EVRELERİ

Teknolojik gelişmelerin etkilerinin doğrudan yansıdığı gündelik hayat içinde çocuklar da yetişkinler kadar bu gelişmelerden etkilenmektedir. Sosyal medya aracılığıyla doğum anından itibaren fotoğrafları paylaşılmaya başlayan bir neslin teknolojiyle ilişkisinin çok daha farklı olacağını söylemek güç değildir. Günümüzde çocukları ekran karşısına çekmeyi hedefleyen yayınların çok fazla olduğu görülmektedir. Bebeklere yönelik tematik televizyon kanallarının varlığı dahi söz konusudur. Böyle bir ortamda şekillenen çocuk televizyon ilişkisini anlayıp yorumlayabilmek için, çocukluk dönemindeki gelişim sürecinin de iyi anlaşılması gerekmektedir.

Bu doğrultuda öncelikle gelişim psikolojisi disiplinine dahil olan gelişim ve çocuk gelişimi kavramları ile gelişim dönemleri ve alanları tanımlanmalıdır. Gelişimin tanımlarından biri şu şekilde yapılmıştır:

Gelişim, organizmanın, hem nicel hem nitel boyutlarıyla, büyüme ve olgunlaşmasıyla birlikte ve belirli zaman dilimleri içinde, çevre koşullarının ya da öğrenmelerin etkisiyle ve tüm bu değişkenlerin birbirleriyle devingen (dinamik) etkileşimleriyle birlikte, değişmesinin, başkalaşmasının ürünüdür.²

Bayhan ve Artan da gelişimi, 'zaman içinde yapıda, düşüncede veya biyolojik ve çevresel etkilere bağlı olarak insan davranışlarındaki değişimler ve süreklilik' olarak ifade etmişlerdir.³

² Gürsen Topses, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009, s.24

³ Pınar San Bayhan ve İsmihan Artan, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s. 9.

Büyüme, olgunlaşma, zaman ve mekana ait koşullarla deney ve öğrenmenin ortak etkileşimiyle oluşan gelişim⁴, çocuk, ergen ve yetişkin gelişimi şeklinde üç döneme ayrılmaktadır.⁵ Çocuk gelişimi ise, insanda döllenmeden başlayarak ergenliğe kadar geçen süreçteki süreklilik ve değişimi anlamaya adanmış bir çalışma alanı olarak tanımlanmaktadır.⁶ Bu alan dönemseller olarak genellikle; doğum öncesi dönem, bebeklik, ilk çocukluk (okul öncesi), orta çocukluk (okul dönemi) ve ergenlik dönemleri olmak üzere 5 ana başlık altında incelenmektedir.⁷ Farklı kaynaklarda gelişim dönemleri için farklı yaş ve adların referans alındığı görülmektedir.⁸

Doğum öncesi Dönem (Gebelikten Doğuma Kadar): Yaşam sürecindeki en hızlı gelişim doğum öncesi dönemde yaşanmaktadır.⁹ Döllenmeden itibaren ortalama 9 aylık bir süreci kapsayan bu dönemde insan vücudunun bütün sistemleri ve organları oluşur.¹⁰ Döllenmiş bir hücre milyarlarca yeni hücreye bölünerek anne bedeni dışında yaşayabilecek uyum becerisini kazanan bir bebeğe dönüşür. Bu dönemde insan yavrusunun temel yapı ve organları oluşur. Hem kalıtım hem de çevre faktörü bu döneme ait gelişim üzerinde etkilidir. Özellikle doğum öncesi dönemin ilk aylarında çevresel etmenlere karşı daha fazla hassasiyet söz konusudur.¹¹

⁴ Topses, s. 24.

⁵ Banu Yazgan İnanç, Mehmet Bilgin ve Meral Kılıç Atıcı, *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Pegem Akademi Yayıncılık, Onuncu Baskı, Ankara 2015, s. 69.

⁶ Laura E. Berk, *Çocuk Gelişimi*, İmge Kitabevi, Ankara 2013, s. 34.

⁷ İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 69.

⁸ Berk (2013), 2 ile 6 yaş arasını erken çocukluk olarak tanımlarken, Bayhan ve Artan (2012) erken çocukluk dönemi için 3-6 yaş arasını işaret etmiştir. İnanç; Bilgin ve Atıcı (2015) ise, 3-5 yaş arasını ilk çocukluk ya da okul öncesi dönem şeklinde sınıflandırmışlardır. Genellikle orta çocukluk / okul dönemi olarak adlandırılan dönemin yaş grubu Berk ile İnanç; Bilgin ve Atıcı tarafından 6-11; Bayhan ve Artan ile Yavuzer'de (2014) ise 6-12 olarak belirlenmiştir. Yavuzer, ayrıca bu dönemden 'son çocukluk' olarak bahsetmektedir. Piotrowski, Vossen ve Valkenburg ise 7-11 yaş arasını orta dönem çocukluk olarak tanımlamışlardır. Yörükoğlu (2014) da çocuk gelişimini ; süt çocukluğu, özerklik dönemi, oyun dönemi ve ilkökul dönemi olarak ayırmıştır.

⁹ Nuray Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Pegem Akademi, Ankara 2011, s. 20.

¹⁰ Müge Akbağ, "Gelişim Psikolojisi Konularına Giriş: Kavramlar, İlkeler, Dönemler", *Eğitim Psikolojisi*, (Ed. Engin Deniz), Maya Akademi, Ankara 2011, s. 40.

¹¹ Berk, s. 35. ; İnanç, Bilgin ve Atıcı, s.70. ; Bayhan ve Artan, s.15.

Bebeklik (Doğumdan 2 Yaşa Kadar): Bebeğin doğumundan sonraki iki yıllık süreyi kapsayan bu dönemde de oldukça hızlı bir gelişim yaşanmaktadır. İlk aylarda yeni ortamına uyum sağlamaya çalışan bebeğin hayatını sürdürebilmesi için düzenli nefes alması, yeni çevresine ait ısıya karşı vücut ısısını muhafaza etmesi, sindirim ve boşaltım sistemlerinin faal hale gelmesi gerekmektedir.¹² 2 yaşına kadar devam eden bebeklik döneminde, vücut ve beyinde motor yetenekler ve koordinasyon, dil becerisi gibi birtakım kapsamlı devinimsel, algısal ve bilişsel beceriler gözlemlenir. Aile üyeleri ve diğer bakıcılarla yakın bağların kurulduğu dönemde bebekler temel duygularını ifade etmeyi de öğrenirler. İlk bağımsız adımlarını atarak büyük bir özerklik kazanan bebekler kişisel farkındalık ve bağımsızlık duygusu geliştirirler.¹³

Erken Çocukluk (Okul Öncesi Dönem): Bebeklik dönemine göre daha yavaş bir fiziksel gelişimin yaşandığı ve 2 ile 6 yaş arasını kapsayan bu dönemde sinir sistemi çok önemli bir gelişme kaydeder. 6 yaşındaki bir çocuğun beyin ağırlığı neredeyse bir yetişkinin beyin ağırlığına erişmiştir.¹⁴ Okul öncesi dönemde¹⁵ öz bakım becerileri iyice gelişen çocuk daha kontrollü ve kendine yeter hale gelir. Dil ve düşünce müthiş bir hızla gelişir. Diğer çocuklara karşı ilgi artar. Davranışlar benmerkezcil olsa da bu dönemde başkalarının bakış açısını anlama da gelişir.¹⁶

Orta Çocukluk (Okul Dönemi): 6 ve 11 yaşlar arasındaki sürecin en önemli ayrımı okul hayatına bu dönemde başlanmasıdır. Bu dönemde çocuğun sosyal hayatında ciddi bir değişim gerçekleşmektedir. Bak, bu kırılmayı şöyle özetlemiştir:¹⁷

Okul dönemi, aileden kısmen uzaklaştığı; aile ilişkilerinin zayıfladığı, dış dünyaya açılmanın olduğu, sosyal bilincin arttığı, eğitim hayatının başladığı, okulun önemli olduğu, sınıf, arkadaş ve oyun grupları içine girildiği bir dönemdir.

Okula başlanmasıyla eğitim-öğretim faaliyetleri ağırlık kazanır. Okuma-yazma, hesaplama gibi temel akademik beceriler bu dönemde elde edilir. Ahlaki değerlerin kazanımı ve vicdan anlayışının gelişmesi, cinsiyet rollerine uygun davranışlarda

¹² Akbağ, (Ed. Engin Deniz), s. 40.

¹³ Berk, s.35; İnanç; Bilgin; Atıcı, s. 70; Bayhan ve Artan, s. 15.

¹⁴ Ayhan Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2003, s. 22.

¹⁵ bkz. Dipnot 7.

¹⁶ Berk, s. 35; İnanç; Bilgin; Atıcı, s. 71; Bayhan ve Artan, s. 15.

¹⁷ Mustafa Bak, *Çocuk Gelişimi*, Cinius Yayınları, İstanbul 2011, s. 149.

bulunma bu döneme ait temel gözlemlerdir. Akademik eğitim ve arkadaş ortamı bu dönemde üst düzey bir başarı arzusunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.¹⁸

Okul dönemindeki bir çocuğun, doğru ile yanlış, iyi ile kötü ayırma yeteneği gelişmiştir. Zamanının büyük bir kısmını okulda ya da dışarıda arkadaşlarıyla geçiren çocuğun anneye bağımlılığı azalmıştır. Ayrıca kelime dağarcıkları ve konuşma yetenekleri çok gelişmiştir. Bu dönemin önemli gelişmelerinden biri de mantıksal düşünmede kendini gösterir. Somut düşünme becerisi elde eden çocuklar, somut bilgilerle ilişkili durumlarda mantık yürütebilirler. Yaşananları bir başkasının gözünden görmeye ve çevrelere daha geniş bir açıdan bakabilmeye başlarlar. Hayal ve gerçek ayrımı yapabilirler. Bu dönemde anne-baba ile özdeşleşim neticesinde cinsel kimlik iyice belirmiştir.¹⁹

Ergenlik Dönemi: 11 ile 18 yaş arasında yaşanan ergenlik²⁰ bir yetişkinliğe geçiş sürecidir. Yetişkinlerin bedensel ve cinsel olgunluğuna erişilen dönemde, soyut düşünme ve bilimsel sorgulama gelişir. Giderek aileden bağımsızlaşan ergenlerin hayatında yaşlıları çok önemli bir yer kaplayarak, benliğinin gelişmesine yardımcı olurlar. Kimlik arayışı bu dönemin ayırt edici özelliklerindedir. Kişisel değerler ve hedeflere sahip olan ergen kariyer seçimlerini yapmaya başlar.²¹

1.2. ÇOCUK GELİŞİMİ ALANLARI

"Gelişim, insanın süreklilik ve değişimine ilişkin geniş kapsamlı ve çok disiplinli çalışmaları daha düzenli ve kullanışlı hale getirmek için çoğu zaman üç genel alana ayrılmaktadır: fiziksel, bilişsel, duygusal ve toplumsal."²² Üç genel alana ayrılrsa da gelişim alanları içiçe geçmiş bir doğaya sahiptir ve gerçekte birbirinden kesin sınırlarla ayrılmış değildir. Her biri gelişimin farklı bir yönünü vurgulayan alanlar arasında karşılıklı bir etkileşim mevcuttur. Örneğin bilişsel gelişim fiziksel gelişimden

¹⁸ Akbağ, (Ed. Engin Deniz), s. 41.

¹⁹ Bak, s. 148-151.

²⁰ İnanç; Bilgin, Atıcı ergenlik için 12 ile 19 yaş aralığını kabul ederken, Berk, ergenliğin 11-18 yaş arasında yaşandığını belirtmiştir. 12-18, 12-20 yaş aralıkları da kaynaklarda ergenlik için karşılaşılan verilerdir.

²¹ Berk, s. 35; İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 71; Bayhan ve Artan, s. 15.

²² Berk, s. 34.

etkilenirken, biyolojik olgunlaşma da sosyal gelişimi etkileyebilmektedir.²³ Berk, üç temel gelişim alanına ilişkin içeriği şu şekilde açıklamıştır:

Fiziksel gelişim: Beden ölçülerinde, oranlarında, görünümünde, beden sisteminin işleyişinde, algısal ve motor kapasitelerde ve beden sağlığında değişimler.

Bilişsel Gelişim: Dikkat, bellek, akademik ve günlük yaşam bilgileri, problem çözme, hayal gücü, yaratıcılık ve dil de içinde olmak üzere zihinsel becerilerde değişim.

Duygusal ve Toplumsal Gelişim: Duygusal iletişim, öz anlayış, diğer insanlara ilişkin bilgiler, kişilerarası beceriler, arkadaşlıklar, yakın ilişkiler, ahlaki akıl yürütme ev davranışlarda değişim.²⁴

1.2.1. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim kavramını Aydın, 'organizmanın doğumundan başlayarak, kendini ve çevresini anlama ve yorumlama biçiminde nitelik ve içerik açısından giderek yetkinleşen süreçler toplamı olarak' tanımlamaktadır.²⁵ Bütün zihinsel faaliyetleri kapsayan biliş kavramı, zihnin, bilmeyi sağlayan iç süreci ya da ürünleriyle ilgilidir. Dikkat, algı, dil gelişimi, okuma-yazma, anımsama, simgeleme, sınıflama, planlama, akıl yürütme, problem çözme gibi tüm zihinsel süreçler bilişsel gelişim kapsamında değerlendirilir.²⁶ Çocukların düşünme yeteneklerini gözlem ve araştırmalar yaparak inceleyen İsviçreli psikolog Jean Piaget'in geliştirdiği bilişsel gelişim kuramı en kapsamlı ve etkili yaklaşım olarak kabul edilmektedir.²⁷ Bilişsel gelişim alanında ön plana çıkan diğer önemli yaklaşımlar, Vygotsky'nin Toplumsal-Kültürel Bilişsel Gelişim Kuramı, Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı ve Bilgiyi İşleme Kuramıdır. Piaget, biyolojik temelli bir perspektiften çocuk gelişimine yaklaşırken, Vygotsky toplumsal ve kültürel katkıların önemini ön plana çıkarmıştır. Bruner, bilişsel gelişimi Piaget'ye benzer biçimde ele aldığını söylemiştir. Bununla beraber Bruner'in kuramı,

²³Atalay Yörükoğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, İstanbul 2014, s. 30; İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 11; Berk, s. 34; Bayhan ve Artan, s. 10.

²⁴ Berk, s.35.

²⁵ Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s. 30.

²⁶ Berk, s.273.; Bayhan ve Artan, s.37.

²⁷ Betül Aydın, *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, Atlas Yayınları, İstanbul 2005, s. 53.

toplumsal zeminde öğrenci-öğretici ilişkisine verdiği önemle bilişsel gelişimde Vygotsky'nin bakış açısıyla benzerlik arz etmektedir.²⁸

1.2.1.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

"Piaget'ye göre bilişsel gelişim, organizmanın doğumundan ölümüne kadar farklı basamaklardan geçerek düzenli olarak niteliksel bir değişim içine girmesidir."²⁹ "Piaget, bilişsel gelişimin beynin ve sinir sisteminin olgunlaşması ve bireyin çevreye uyum sağlaması sonucunda gerçekleştiğini belirtmiştir."³⁰ Piaget'nin bilişsel gelişim kavramıyla ilgili temel varsayımı, çocuğun bilgisinin gelişerek kendi anlayışının olduğu bu süreçte çocuğun etkin bir katılımcı olduğu şeklindedir.³¹ Kuramına temel dayanak olarak da, insanların genetik benzeşmelerini ve pekçok çevresel tecrübeyi paylaşımlarını göstermiştir.³²

Piaget'ye göre insan bebekleri doğduklarında bilişsel varlıklar değildir. Aksine bebekler, algısal ve devinimsel (motor) faaliyetlerinden psikolojik yapılar kurarlar. Bu yapılar sayesinde bebekler çevreye daha etkili bir uyum sağlamış olur. Piaget'nin kuramı bilişsel gelişime yapılandırıcı yaklaşım olarak bilinir çünkü ona göre çocuklar edindikleri bilgilerin neredeyse tamamını kendi deneyimleri yoluyla keşfetmekte ve yapılandırmaktadırlar.³³ Piaget bu yapılandırmacı yaklaşımını 5 temel kavram üzerine oturtmuştur:

Bunlar, şema, uyum sağlama, özümleme, uyma ve dengelemedir. Şema, çevredeki bir nesne, durum ya da problemi temsil eden zihinsel yapı ve düşünme örüntüsüdür. Örneğin bebek, önce gördüğü bir nesneye (çingirak) ulaşmak ister, sonra gördüğü nesneyi nasıl tutacağını öğrenir. Yani bu duruma ilişkin bir şema geliştirir. Uyum sağlama çocukların kavrayışlarını değiştiren yeni bir bilgiyi alabilmek için kendi düşünce yapılarını ona uygun hale getirmeleri sürecidir. Piaget çocukların birbirini takip eden iki yolla uyum sağladıklarını söylemiştir. Bunlar özümleme ve uyum sağlamadır. Özümleme, yeni bir bilgiyi var olan şemaları kullanarak algılama ya da bu şemalar içine yerleştirme anlamına gelmektedir. Uyma, eski şemalar işe yaramadığında yeni şemalar yaratarak yeni bilgilere

²⁸ Senemoğlu, s.31-53-54; Berk, s. 274;

²⁹ Bayhan ve Artan, s.38.

³⁰ İnanç, Bilgin ve Atıcı, s.115.

³¹ Helen Bee ve Denise Boyd, *Çocuk Gelişim Psikolojisi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2009, s. 311.

³² Bayhan ve Artan, s.37.

³³ Berk, s.274.

uyum sağlamayı içermektedir. Çocuklar köpeği ilk kez gördüklerinde bu bilgiyi diğer şemalarına yerleştirmeye çalışırlar (özümleme) fakat bazı köpeklerin evcil, bazılarının tehlikeli ve saldırgan olduğunu daha sonra öğrenirler (uyuma). Böylece çocuklar daha çok bilgi kazandıkça dünyayı farklı bir şekilde algılamaya başlarlar. ... Dengeleme ise şemalar ve uyuma arasında bir dengeye ulaşma anlamına gelmektedir. Çocuklar 'gerçek' ve onu 'algılayışları' arasında bir çatışma olduğunda, başka türlü söylersek, özümleme işe yaramayıp uyuma gerekli hale geldiğinde dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Çocuklar bu çatışmayı yeni düşünme yolları kazanarak çözmektedirler.³⁴

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramında 'işlem'in temel bir kavram olarak ortaya çıktığını söyleyen Yavuzer, işlem hakkında da şunları söylemiştir:

İşlem, çocuğun zihinsel düzeyde başladığı yere geri dönebilmesi anlamını taşır. İşlemlerin kazanılması, zihinsel gelişimin en önemli aşamasıdır. Örneğin, bir bardak içindeki suyun farklı biçimdeki bir başka bardağa boşaltılması halinde miktarının değişmeyeceğini düşünebilmek bir işlemdir.³⁵

Piaget'ye göre bilişsel gelişimde dört evre bulunmaktadır. Bunlar, duyu-motor dönem (0-2 yaş), işlem öncesi dönem (2-7 yaş), somut işlem dönemi (7-11 yaş) ve soyut işlem dönemidir (11 yaş ve üstü).³⁶ Bu evre sürecinde bebeğin araştırmacı davranışları ergenlik ve yetişkinliğin soyut ve mantıksal zeka yapısına dönüşür.³⁷ Piaget'nin bilişsel gelişim dönemlerinin temel görevlerini Topşes aşağıdaki gibi maddeleştirmiştir:

Duyusal Devinim Dönemi (0-2 yaş): İşlevsel, tanımsal ve genelleştirici özümleme. İlgi ve öykünme. Keşfetme. Nesne, mekan ve nedenselliğin sürekliliği. Zorunlu algı, seçici algı. Kesintili anlam. Ertelemiş devresel tepki. Göze görünen küçük bir parçadan görünmeyen bütünü tanıması. İlkel kestirmeler. Bilinçte temsil. Sınama yanılma.

İşlem Öncesi Dönem (2-4/4-7 yaş): Oyunla simgeleştirme. Öykünme. Yeni durumu eskisine benzeterak akıl yürütme. Gerçekleri kendine göre değiştirme. İki özel durum arasında bağlantı kurma. Tek boyutlu düşünme. Nesnelerin sürekliliği düşüncesi. Konuşma ve simgesel düşünme.

Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş): Uzay, ağırlık, hacim, sayı, zaman gibi kavramlarla akıl yürütmeye başlama. Ağırlık, miktar, hacimle ilgili değişmezlik ilkesinin yerleşmesi.

³⁴ İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 115-116.

³⁵ Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007, s. 40.

³⁶ İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 116.

³⁷ Berk, s. 274.

Çıkarımlar yapabilmek. Sayılar aracılığıyla niceliksel akıl yürütmenin gelişmesi. Simgesel düşünmenin gelişmesi.

Soyut İşlemler Dönemi (11-18 yaş) : Hipotezler, olasılıklar, seçenekler ideal kavramların gelişmesi. Hayal gücünün gelişmesi. Simgesel kavramsal düşünmenin gelişmesi. Tümevarım akıl yürütmesi yanında tümdengelimci düşüncenin gelişmesi.³⁸

Piaget'nin kuramının temelini oluşturan görüşlerin başında evrelerin değişmez bir sırayla ve hiyerarşik bir düzen içinde oluşu gelmektedir. Gelişimsel süreçte hiçbir evre atlanmaz ve geriye dönüş mümkün değildir. Bir sonraki evre, kendinden önceki evrenin özelliklerini kapsayacak şekilde gelişir. Yani bir evrede yaşanan olumsuzluklar ardından gelen evreleri de aynı yönde etkiler. Ayrıca Piaget'ye göre bu evrelerin sırası dünyadaki tüm bireyler için aynıdır ve asla değişmez.³⁹

1.2.1.1.1. Somut İşlemler Dönemi

Piaget, bilişsel gelişim kuramında somut işlemler dönemi olarak tanımladığı 7-11 yaş arasını kapsayan döneme özel bir önem atfederek temel bir dönüm noktası olduğunu belirtmiştir. Çünkü Piaget'ye göre çocuklar bu dönemde daha mantıklı, esnek ve örgütlü düşünerek yetişkinlere benzer şekilde akıl yürütmeye başlarlar.⁴⁰

Yavuzer, "somut işlemler döneminin, zihinsel işlem yapma yeteneğinin henüz gelişmediği işlem öncesi düşünce ile, mantık işletme yoluyla muhakeme yapılabilen soyut düşünce arasında bir geçiş evresi olarak kabul edildiğini" söyler.⁴¹

Somut işlemler dönemindeki çocuklar, en üst seviyede gruplama yapabilecek bilişsel gelişime sahiptirler. Grupları kendi içinde alt sınıflara ayırabilmek de bu dönem çocuğunun zihinsel becerileri arasındadır. Ayrıca nesnelere, uzunluklarına, genişliklerine, ağırlıklarına göre sıralayabilirler. Bu becerinin kazanımı sonrasında geçişleri ve dönüştürmeleri daha kolay yapabilirler. Örneğin, Ali Ahmet'ten uzundur.

³⁸ Topses, s. 97-98.

³⁹ A. Rezan Çeçen, "Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi", *Gelişim Psikolojisi*, (Ed. Engin Deniz), Maya Akademi, Ankara 2011, s. 74.

⁴⁰ Berk, s. 300.

⁴¹ Haluk Yavuzer, *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2014, s.13.

Ahmet ise Mehmet'ten uzundur. Somut işlemler dönemindeki çocuklar üç kişi arasında kimin en uzun olduğunu rahatlıkla bulabilirler.⁴²

Piaget'ye göre somut işlemler dönemindeki çocuğun bilişsel gelişiminin temel özelliği korunum (değişmezlik) ilkesini kavrayabilmesidir.⁴³ Korunum ilkesi nesnelere konumlarında ya da fiziksel özelliklerindeki değişimlerin, nesnenin miktar, kütle, ağırlık ve sayı gibi nicel özelliklerinde değişim yapmamasıdır.⁴⁴ Piaget 7-11 yaş arasındaki çocukların bu döneme ait ilkelere ulaşma becerilerini ölçmek için pek çok test geliştirmiştir. Bu testlerle korunum, tersine dönüştürme, sınıflandırma, dizme, uzamsal akıl yürütme (yönler ve bilişsel haritalar) gibi ilkeleri değerlendirmiştir.⁴⁵ Bu dönemin temel özelliklerinden biri de çocuğun benmerkezcilikten uzaklaşarak olayları ve dünyayı başkalarının bakış açısından görebilmeleridir.⁴⁶ Somut işlemler dönemini Toppes genel hatlarıyla şöyle özetlemiştir:

"Somut işlemler döneminde çocuk... bütün ve parçanın çeşitli düzenlemelerini birinden diğerine gidip gelmelerini aynı anda düşünebilecek bilişsel yeterliliğe geçebilmektedir. Bu tür düşünce biçimi ise "değişmezlik" ilkesinin gelişimiyle yakından ilişkilidir. Ayrıca, "tersine dönüştürme" işlemi, örneğin on kibrit çöpünü beşerli iki gruba ayırıp, sonra iki grubu yeniden iki gruba dönüştürme işlemi, yani geriye, başlangıca dönme işlemi başarabilecek yeterliliği kazanabilmektedir. Böylece çocuk, bu türden yeterliliğiyle belirli problemlerin çözümünde değişik yollar deneyebilecek ve araştırabilecek duruma gelebilecektir. Bu özellikleriyle somut işlemler dönemi, deneylerin sürekli olarak bütünleştirildiği, deneylere akılcı anlamlar verilebildiği, sınıflamaların ve yeniden düzenlemelerin yapılabildiği, işlemlerin tersine dönüştürülebildiği, dahası bir olayın değişik boyutlarıyla düşünülebildiği, çeşitli deneylerin gerçekleştirilebildiği, mantık kurallarına uygun açıklamalar ve yordamaların yapılabildiği, objeler arasında geçerli ilişkilerin kurulabildiği ve nihayet korunum ilkesinin yerleştiği bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Bu döneme özgü öteki bilişsel yeterlilikler ise şöyle özetlenebilir: a) Çocuk, giderek çıkarsamalar yapmaya başlar. b) Sayılar aracılığıyla niceliksel olarak akıl yürütme gelişir. c) Sembolik düşünme hızla gelişmeye başlar.⁴⁷

⁴² Senemoğlu, s. 47.

⁴³ Toppes, s. 94

⁴⁴ Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s. 40.

⁴⁵ Berk, s. 302; Toppes, s. 94.

⁴⁶ Senemoğlu, s.47.

⁴⁷ Toppes, s. 95- 96.

1.2.1.2. Vygotsky ve Sosyokültürel Gelişim Kuramı

Vygotsky'nin bilişsel gelişim konusundaki yaklaşımı, sosyal çevre ile olan etkileşim vurgusunun çok kuvvetli olması sebebiyle sosyokültürel gelişim kuramı şeklinde nitelenmektedir. Vygotsky'ye göre, bilişsel gelişim önce insanlar ve kültür arasındaki etkileşimle şekillenir. Bu doğrultuda Vygotsky, kişisel psikolojik süreçlerin bilişsel gelişimdeki yerini ikincil bir konuma yerleştirir.⁴⁸ Vygotsky, ısrarla üzerinde durduğu sosyal çevrenin içinde, çocuğun bilişsel gelişiminini destekleyecek bir rehberle işaret eder. "Vygotsky'ye göre, çocuğun yeni bilişsel beceriler edinmesine, çocuğun öğrenme deneyimine modellik yapan ve bunu biçimlendiren bir yetişkin (ya da büyük kardeş gibi daha becerikli bir çocuk) önderlik ediyordu."⁴⁹

Altı yaşındaki bir çocuk oyuncağını kaybetmiş ve babasından yardım istemektedir. Babası çocuğa oyuncağını en son nerede gördüğünü sormuş ve çocuk hatırlamıyorum yanıtını vermiştir. Baba daha sonra çocuğa odanın içerisinde mi, dışında mı? gibi sorular yönelmiş ve hepsine hayır yanıtını almıştır. Babası en son "arabada unutmuş olabilir misin?" şeklinde bir soruyu çocuğa yönelmiştir. Çocuk "evet" yanıtını vererek oyuncağı arabada arama davranışı sergilemiş ve bulmuştur. Burada problemi çözen kimdir? ya da sorunun cevabını kim hatırlamıştır? Bu sorunun yanıtı ne tam baba ne de tam çocuktur, her ikisi problem çözmede rol oynamıştır. Hatırlama ve problem çözme insanlar etkileşim halinde iken ortaya çıkmaktadır. Bunun sonrasında çocuk benzer bir durumla karşılaştığında bu stratejileri içselleştirecek ve babasına tekrar sorma ihtiyacı duymayacaktır. Bu noktada çocuk sorunu tamamıyla bağımsız bir şekilde çözecektir.

Bir yetişkinle ya da diğer çocuklarla çalışmaları durumunda çocukların bilişsel gelişimlerinin besleneceğini düşünen Vygotsky'ye göre bilişsel gelişim ilerleyen bir süreci kapsar. Bu ilerleme, başkaları tarafından düzenlenen davranışlardan, bireyin tek başına düzenlediği davranışlara doğru gerçekleşmektedir. Bu süreçte ebeveyn veya öğretmen gibi önder konumundaki yetişkinlerin üzerine düşen, dışsal denetimi aşamalı olarak azaltıp çocuğun içsel kontrolünü beslemek ve kendine ait düzenleme yapabilmesini desteklemektir.⁵⁰ Bu bakış açısıyla Vygotsky'ye göre eğitim, öğrencinin o

⁴⁸ Senemoğlu, s.56.

⁴⁹ Bee ve Boyd, s.63.

⁵⁰ Nuray Senemoğlu, s. 56.

dönemde sahip olduğu bilişsel olgunluğa uygun tecrübeler sunmak yerine, bilişsel gelişimini hızlandırmak üzere tasarlanmalıdır. Bunun için de önce, çocuğa yaşadığı toplumun kültürünü aktaracak bir aracılığa ihtiyaç vardır. Kültürel / entellektüel araçları çevre aracılığıyla öğrenen ve kullanan çocuk, sonrasında bu bilgileri kendi bilgi tabanına uyumlu hale getirerek içselleştirmektedir.⁵¹

Vygotsky, çocuk ve yetişkin bir rehber etkileşimiyle şekillenen bilişsel gelişim yaklaşımı doğrultusunda en çok bilinen kavramı olan "yakın gelişim alanı"nı ortaya atmıştır. Vygotsky, yakın gelişim alanı⁵² (zone of proximal development) adını verdiği bu kavramı "bağımsız problem çözme gücü tarafından belirlenen gerçek gelişim düzeyi ile yetişkin rehberliği ya da akranları ile işbirliği yoluyla problem çözme gücü arasındaki mesafe" olarak tanımlamaktadır.⁵³ Yakın gelişim alanı yaklaşımında, çocuğun bilgiyi içselleştirmesine destek olma noktasında yetişkinin iki temel noktayı belirlemesi gerekmektedir. İlk olarak, çocuğun herhangi bir rehberden bağımsız olarak kendi kendine sağlayabileceği gelişim düzeyi belirlenmelidir. Bağımsız gelişim düzeyinin belirlenmesinin ardından da yetişkin bir rehber eşliğinde sergileyebileceği potansiyel gelişim düzeyi tespit edilmelidir. Bu iki gelişim düzeyi arasındaki fark da, yakın gelişim alanını oluşturmaktadır.⁵⁴

Çocuğun bilişsel gelişim süreçlerinde çok önemli bir konuma yerleştirilen yetişkin rehber, çocuğun mevcut gerçek anlayış düzeyi ve yeteneklerine duyarlı olmalı, problemlerin çözümünde çocuğun kendi müdahalelerine izin vermelidir. Bu süreçte çocuğa karşı zorlayıcı olunmamalıdır.⁵⁵

Tüm öğrenmelerin kaynağını sosyal çevre olarak gören Vygotsky'de kültür vurgusu ön plandadır. Çocuğun belli bir bilişsel olgunluk kazanması doğrudan içinde bulunduğu

⁵¹ Mustafa Ergün ve Suphi Özsüer, "Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 8, Şubat 2006, s. 285.

⁵² Farklı kaynaklarda yakınsak gelişim alanı, gelişmeye açık alan gibi farklı şekilde tercüme edilen zone of proximal development kavramı için Ergün ve Özsüer, "Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi" makalelerinde, Vygotsky'nin asıl kastettiğinin, yakın gelecekteki gelişme kuşağı gibi zamansal bir yakınlık olduğunu ancak çevirilerde proximal ifadesinin mekansal bir yakınlığa işaret eden bölge, alan gibi ifadelerle yapıldığını hatırlatmaktadır.

⁵³ Lev Semenovich Vygotsky, *Mind in Society The Development of Higher Psychological Processes*, Harvard University Press, London 1978, s.86.

⁵⁴ Senemoğlu, s. 56.

⁵⁵ Çeçen, (Ed. Engin Deniz), s. 95.

kültüre bağlıdır. Bilişsel gelişim, sosyal etkileşimler ve kültürlenme tarafından yönlendirilmektedir. Topluma özgü düşünce, inanç ve duyuş özelliklerinin çocuğa aktarılması olan kültürlenmede dil çok önemli bir konuma sahiptir. Kavram ve olguları simgeler aracılığıyla aktaran dil önemli bir toplumsal süzgeç ve yargı enstrümanıdır ve kültürün içselleştirilmesi açısından etkin bir faktördür. İyi, kötü, güzel, çirkin, çalışkan, tembel gibi, birçok değer yargısı dil üzerinden kazanılmaktadır.⁵⁶

Vygotsky'nin bilişsel gelişim süreçlerinde sosyal çevre ve kültüre bu denli önem vermesi, Piaget ile fikir ayrılığına düştükleri pek çok konulardan biridir. Piaget, evrimsel psikolojiden temellenen bakış açısıyla, çocuk embriyosunun yetişkinlik dönemine kadar evre evre geliştiği görüşündedir. Vygotsky'nin toplumsal çevrenin zihinsel gelişimde belirleyici olduğu fikrinin aksine Piaget, toplumsal çevrelerdeki farklılıkların zihinsel gelişimin sırasını değiştiremeyeceğini söyler. Piaget'ye göre kesinlikle bireysel ve neredeyse kendi kendine gerçekleşen zihinsel gelişim evreleri, toplumsal çevre içindeki yetişkin ve eğitim gibi etmenlerle sadece ileri ya da geri kalma gibi farklılıklar gösterebilir.⁵⁷

1.2.1.3. Bandura ve Sosyal Biliş Teorisi

Bandura'nın sosyal biliş kuramı olarak adlandırdığı yaklaşım, esasında sosyal öğrenme kuramından temellenmektedir. Albert Bandura, öncesinde Hull, Dollard, Miller, Thorndike ve Watson gibi bilimadamlarının üzerinde çalıştığı gözlem yoluyla öğrenme konusunu sistematik bir bütünlüğe ulaştıran ilk psikolog kabul edilmektedir. Bandura'ya göre öğrenmenin temel kavramları taklit, gözlem ve model almadır.⁵⁸ Ortaya atılan pekçok sosyal öğrenme kuramından en etkili olarak kabul edilen Bandura'nın görüşlerine göre, "annesi ellerini çırpıttıktan sonra ellerini çırpan bir bebek, oyun arkadaşına evde kendisinin cezalandırıldığı şekilde kızgınlıkla vuran çocuk, okuldaki arkadaşlarıyla aynı giysileri giyip, saçını aynı biçimde taşıyan ergen, hepsi gözlem

⁵⁶ Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s. 46-48.

⁵⁷ Ergün ve Özsüer, s. 281.

⁵⁸ Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s.212-213.

yoluyla öğrenmeyi sergilemektedir."⁵⁹ Bandura, gözlem ile taklidin birbirinden farklı olduklarına dikkat çekmektedir.⁶⁰

Bandura gözleyerek öğrenmenin basit bir taklit etme süreci olmadığını, gözlem yoluyla öğrenme ile taklit yoluyla öğrenmenin birbiri yerine kullanılmayacağını ve gözleyerek öğrenmenin, sadece bir kişinin diğer kişilerin etkinliklerini basit olarak taklit etmesiyle olmayıp, çevredeki olayları bilişsel olarak işlemeyle kazanıldığını belirtir. Gözlem yoluyla öğrenme taklidi içerebilir veya içermeyebilir.

Kendinden sonraki pekçok araştırmacıyı etkileyen Bandura'nın kuramında bilişin ya da düşünmenin önemi ön plandadır.⁶¹ Çocukların kendileri ve diğer insanlar hakkında ne düşündüklerine oldukça fazla vurgu yapması ve öğrenmeyi 'bilginin bilişsel olarak işlenmesi yoluyla bilgi edinme' olarak tanımlaması sebebiyle yaklaşımını sosyal öğrenme yerine sosyal biliş kuramı olarak isimlendirmeyi tercih etmiştir.⁶²

Bandura'ya göre davranışın taklit edilmesini etkileyen sosyo-psikolojik nedenler şöyle sıralanmaktadır:

1. Davranımın doğurduğu sonuçlar (olumlu ya da olumsuz pekiştirme alma)
2. Bireyin güdülenme düzeyi
3. Doğrudan ve dolaylı yaşantılar yoluyla edinilen izlenimler
4. Bireyin benlik algısını belirleyen duygusal yaşantılarla edinilen izlenimler
5. Davranışı taklit edilen bireyin, sosyal statüsü ve saygınlık düzeyi
6. Ön yaşantılarla edinilen bilişsel yapı ve şemalar
7. Bireyin içinde bulunduğu psikolojik duygu durumları.⁶³

⁵⁹ Berk, s. 50.

⁶⁰ Bak, s.115.

⁶¹ Berk, s. 50.

⁶² Bak, s. 112; Berk, s. 50.

⁶³ Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s. 214.

Gözlem yoluyla öğrenme ve davranışların taklit edilmesinin dinamikleri üzerine yoğunlaşan Albert Bandura'nın en çok bilinen deneysel çalışması Bobo Doll deneyidir.⁶⁴ Çalışmamızın çizgi film karakterleri ekseninde hazırlanıyor olması sebebiyle Bandura ve arkadaşlarının 1963 yılında yayınladığı *Imitation of Film-Mediated Aggressive Models - Filmlerdeki Saldırgan Örneklerin Taklidi* başlıklı makalesinde anlattığı deneyin neticeleri ayrı bir önem taşımaktadır. 3 ile 6 yaşları arasındaki 48 kız 48 erkek çocukla yapılan deneyde 3 farklı grup oluşturulmuştur. Birinci grupta gerçek hayattan saldırgan modellerin izlenmesi, ikinci grupta ise aynı saldırgan modellerin yer aldığı bir filmin izletilmesi üzerinden gözlemler yapılmıştır. Üçüncü grup ise saldırgan bir çizgi film karakterini tasvir eden bir film izlemişlerdir. Pekçok farklı durumun değerlendirildiği deneyin, toplam saldırganlık ölçümlerine bakıldığında çizgi film izleyen grubun ilk sırada yer aldığı ortaya çıkmıştır.⁶⁵

1.2.2. Duygusal ve Toplumsal Gelişim

Duygusal ve toplumsal gelişim; genel hatlarıyla "duygusal iletişim, öz-anlayış, diğer insanlara ilişkin bilgiler, kişilerarası beceriler, arkadaşlıklar, yakın ilişkiler, ahlaki akıl yürütme ve davranışlarda değişim" olarak tanımlanmaktadır.⁶⁶ İnsan olmanın en önemli unsuru olan duygular, toplumsal bağların kurulmasında kilit role sahiptirler. Bilim adamları, insan davranışının toplumsal ve duygusal yönlerinin bu denli iç içe geçmiş olduğunu vurgulamak amacıyla "sosyal-duygusal" terimini benimsemişlerdir.⁶⁷ Seven, duygusal ve toplumsal gelişimin bu interaktif yapısını şöyle açıklamaktadır:

Duygular ve sosyal ilişkiler birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler. Duygular belirli nesne ve olayların etkisiyle ortaya çıkar. Sosyal etkenler duygusal tepkiler için en önemli uyarıcılardır. Duygular ve duygusal gelişim öncelikle sosyal faktörlerle ilgili görülür. Sosyal ortamla olan ilişkinin kalitesi duyguların niteliklerini önemli ölçüde belirler. Örneğin, bir annenin çocuğuna karşı sürekli olumsuz tavırlar göstermesi çocuğun korku, endişe, üzüntü gibi pek çok duygusal tepkiyi yoğun bir şekilde yaşamasına neden olabilir. Diğer taraftan oluşmuş duyguların niteliği de sosyal ilişkilerin kurulması, devam ettirilmesi ve kalitesi için önemlidir. Örneğin öfke,

⁶⁴ Bu deneyden ikinci bölümde detaylı olarak bahsedilmiştir.

⁶⁵ A. Bandura, D. Ross ve Sheila A. Ross, "Imitation of Film-Mediated Aggressive Models", *Abnormal and Social Psychology*, Sayı 1, Cilt 66, 1963, s. 6-7.

⁶⁶ Berk, s. 35.

⁶⁷ Bayhan ve Artan, s. 217.

kızgınlık gibi duyguların yoğun olarak yaşanması diğer çocuklarla iletişimi aksatan bir takım problemlere yol açabilir.⁶⁸

"Çocukların duygusal gelişimi onların çeşitli duyguları nasıl kazandıklarını ve bu duyguları kendilerine, anne babalarına, diğerlerine nasıl ifade ettiklerini belirlemektedir."⁶⁹ Kişiliğin önemli bir boyutu olarak nitelenen duygular şöyle tanımlanmaktadır:

Duygular, yaşamdan organizmaya ulaşan uyarıların belirli bir biçimde algılanması, örgütlenmesi, hissedilmesi sonucu ortaya çıkan, organizmanın çeşitli dizgelerinin birlikte, bir bütün olarak devreye sokulması sonu oluşan bir çeşit yaygın tepkiler bütünü ya da coşku durumlarıdır.⁷⁰

Çocukların hayatlarını sürdürmede, iletişim kurmada ve davranışlarını yönlendirmede duygular önemli bir yere sahiptir.⁷¹ Duygular aracılığıyla hayattaki durumlar ve olaylar algılanır ve hissedilir. Olup bitenlerin farkına varılması, varoluşun kavranması büyük ölçüde duygular sayesinde gerçekleşir. Uyarıların nicelik ve niteliği, öfke, sevgi, korku, kıskançlık gibi duygu biçimlerini oluşturur.⁷² Çocuklardaki duygusal gelişim, olgunlaşma ve öğrenmenin birlikte etkisi sonucu oluşmaktadır.⁷³ Biyolojik yapı, duygusal gelişimin sınırlarını ve genel çerçevesini sağlamakta, çevresel etkiler ise bu gelişimi uyarmakta ve şekillendirmektedir.⁷⁴ Olgunlaşma arttıkça çocuğun zihinsel gelişimi de artmakta bu da çocuğun bir uyarana uzun süre bağlı kalma, bir nesne üzerindeki duygusal gerginliği uzun süre yoğunlaştırabilme yeteneğini kazanmasına sebep olmaktadır. Zihinsel gelişimin ilerlemesiyle hatırlama, unutma ve hayal gücü gibi kognitif fonksiyonların gelişmesi de duygusal tepkileri etkilemektedir. Fizyolojik olgunlaşmanın da duygusal gelişim üzerinde önemli bir etkisi vardır. Heyecanlarda etkin bir rol oynayan, iç salgı bezlerinden böbrek üstü bezi doğumdan sonraki ilk 5 yılda ve 11-16 yaşları arasında hızlı bir şekilde gelişmektedir. Çocuğun duygusal gelişimini etkileyen diğer bir önemli faktör de öğrenmedir. Çocuk, deneme-yanılma,

⁶⁸ Serdal Seven, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Pegem Yayınevi, İstanbul 2011, s. 38.

⁶⁹ İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 167.

⁷⁰ Topses, s. 166.

⁷¹ İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 167.

⁷² Topses, s. 166.

⁷³ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s.44.

⁷⁴ Çeçen'den Aktaran İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 167.

taklit, özdeşleşme ya da koşullanma gibi öğrenme biçimleri ile duygusal gelişimini sürdürür.⁷⁵ Annelerinin duygusal halinden ve duygularını ifade etme biçimlerinden etkilenen bebekler, annelerinin duygusal hallerini gösteren belirli yansıtma biçimlerini de taklit etmektedirler. Anneyle bebek arasında sağlıklı bir iletişimin olması, içsel duyguların dışavurumunu artırmaktadır.⁷⁶ Duyguların ifade edilme biçimlerinin farklı kültürlerde değişiklik gösterdiği ve hiç karşılaşılmayan vahşi hayvanlara karşı, büyüklerin anlattıkları hikayeler sonucunda korku duyulmaya başlanması, duygusal gelişim üzerinde öğrenmenin oldukça önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir.⁷⁷

Bebeklik döneminde duyguların fiziksel olarak dışavurumu somut olarak gözlemlenir. Ağlama ve gülme, bu dönemde duygunun somut bir biçimde ifade edilmesidir. İlk ve orta çocukluk dönemlerinde de zorlanma, acı, sevinç, kıskançlık ve sevgi gibi duygular, çocuğun yüzünden ve bedensel tepkilerinden kolaylıkla anlaşılır. Açıklık ve saydamlık, duygularını yansıtan çocukların karakteristiğidir. Ergenliğe gelindiğinde ise duygular karmaşıklaşmaya başlar. Karmaşıklaşan duygular bu dönemde ergen tarafından bastırılabilir. Öz güvensiz ergenlerde duyguların bastırılması gözlemlenirken, öz güvenli ergenlerde bağımsız bir bilinç ve kişiliğin gelişmesiyle zenginleşen duyguların dışavurumu da artmaktadır. Sağlıklı duygusal gelişim ve kişilik gelişiminin göstergesi duyguların farkında olup bilinç ve duygu dengesi kurabilmektir.⁷⁸ Duygusal gelişimin bebeklikten itibaren hangi aşamalardan geçtiği duyguların ifade edilişi ve duygusal anlayış açılarından, Berk tarafından şu şekilde derlenmiştir:

⁷⁵ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s. 44-45.

⁷⁶ İnanç, Bilgin ve Atıcı, s. 167.

⁷⁷ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s. 45.

⁷⁸ Topses, s. 166.

Tablo 1. Yaşlara Göre Duygusal Gelişim

Yaş	Duygusal İfade	Duygusal Anlayış
Doğum-6 ay	Toplumsal gülümseme görülür. Gülme ortaya çıkar. Tanıdık insanlarla etkileşirken mutluluk ifadeleri artar. Duygusal ifadeler giderek çevrele olaylarla anlamlı hale gelir.	Duyguları, yüz yüze iletişimde bakıcının hissetme tonunu eşleştirerek belirler.
7-12 ay	Kızgınlık ve korkunun yoğunluğu ve sıklığı artar. Bakıcıyı güvenli bir üs olarak kullanır. Duyguları uyarılmaya yaklaşarak ya da uyarılmadan uzaklaşarak düzenler.	Başkalarının duygusal ipuçlarının anlamını çıkarır. Toplumsal göndermeler yapar.
1-2 yıl	Özbilinci olan duygular ortaya çıkar fakat yetişkin yönlendirme ve cesaretlendirmesine bağlıdır. Duygusal düzenlemeye yardımcı olmak üzere dili kullanmaya başlar.	Başkalarının duygusal tepkilerinin kendisinkilerden farklı olabileceğini kavramaya başlar. Duygusal deyimlerden oluşan bir sözcük dağarcığı edinir. Empati gösterir.
3-6 yıl	Özbilinci olan duygular açık bir biçimde benlik değerlendirilmesiyle bağlantılıdır. Temsil edicilik ve dil geliştikçe duyguları düzenlemek için etkin stratejiler kullanır. Duygusal sergileme kurallarına uymaya başlar; yaşamadığı bir duyguyu yaşıyormuş gibi yapabilir.	Duyguların nedenleri, sonuçları ve davranışsal belirtilerinin doğruluk ve karmaşıklığı artar. Dil geliştikçe empati daha düşünceli bir hale gelir.
7-11 yıl	Özbilinci olan duygular içsel kusursuzluk ve iyi davranış standartlarıyla bütünleştirilir. Duygusal özdenlemeye girmek için içsel stratejiler kullanır; sorun çekirdekli ve duygu çekirdekli başa çıkma arasında uyumsuz olarak gidip gelir. Duygusal sergileme kurallarına uyma ve bu kuralların bilinçli olarak farkında olma.	Başkalarının duygularını açıklarken çelişkili ipuçlarını uzlaştırabilir. İnsanların karışık duygularının olabileceğinin ve gerçek duygularını yansıtmayabileceğinin farkındadır. Duygusal anlayış geliştikçe empati artar.

Kaynak: Berk, 2013, 491.

Çocukların duygusal olgunlaşmaları üzerinde son derece önemli olumlu ya da olumsuz etkileri olan sosyal gelişim, Yavuzer tarafından, "kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorunluluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi, onlar gibi davranabilmesi" olarak tanımlanmıştır. Biyo-kültürel ve sosyal bir varlık olan birey hayatı boyunca çevresine uyum sağlamaya çalışır. Bu uyum sağlama süreci doğumdan itibaren bir gelişim halindedir. İşte bu sosyal gelişim, bir başka ifadeyle toplumsal beklentileri karşılayan, kazanılmış davranış yeteneğidir. Doğumla başlayan geniş bir süreci kapsayan sosyal gelişim, dar anlamda da günlük davranış gelişimini karşılamaktadır.⁷⁹

Çocuk, dünyaya gelir gelmez kendini toplumun yapıtaşı olan aile ortamının içinde bulur. İlk sosyal etkileşim aile ortamında anne-baba ile yaşanır ve diğer yakınlarla devam eder. Çocuk gerek fiziksel ve zihinsel, gerekse zihinsel ve dil gelişimi yönünden ilerledikçe sosyal çevresi de genişler. Ailede başlayan sosyal etkileşim, arkadaşlıklar ve okul hayatı ile farklı boyutlar kazanır.⁸⁰

Bir bebeğin ilk toplumsal davranışının gülümseme davranışı olduğu kabul edilmektedir. Gülümseme, en az iki insan arasındaki karşılıklı ilişkinin sonucu olan ilk toplumsal davranış olarak değerlendirilmektedir. Bebeğin tanıdığı ya da hoşlandığı bir insan yüzü gördüğünde gülümsemesiyle ilk toplumsal ilişki başlamış olur. Ortaya çıkmaya başlayan diğer toplumsal tepkilere; bebeğin üç aylık olana kadar yalnız kaldığında ağlaması veya gözlerini dikerek birine dikkatle bakması örnek verilebilir.⁸¹

Sosyal gelişimin bebekliğin ilk zamanlarında gülümsemeyle başladığını söyleyen Selçuk, sosyal gelişim sürecindeki en önemli etmenlerin başında anne-çocuk ilişkisinin geldiğini vurgular:

Bir bebeğin annesine olan bağımlılığı onun sosyal ilişkilerinin başlangıcıdır. Anne bebeğine sevgi göstererek dokunarak olumlu bir sosyal gelişimin tohumlarını atmaktadır. Bebeğin anneye olan bağımlılığı kendi ihtiyacını karşıladığı ölçüde bağımlılığa dönüşmektedir. Çocuk yürümeye ve konuşmaya başladığında sosyal çevresi genişlemektedir; özellikle oyun

⁷⁹ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s. 46.

⁸⁰ Aysel Çağdaş ve Zariye Seçer Şahin, *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2002, s. 4.

⁸¹ Topses, s. 179.

vasıtasıyla yakın çevresindeki yetişkin ve çocuklarla yoğun etkileşime girmektedir. Bu esnada olumlu ve olumsuz olmak üzere birçok davranış örnekleriyle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda, yardımseverlik, işbirliği ve saldırganlık davranışları en önemli kavramlar haline gelmektedir. Çocuğun bunlardan hangisini benimseyeceği büyük ölçüde içinde yaşadığı çevrede karşılaştığı modellere bağlı olmaktadır.⁸²

Sosyal gelişim başlığı altında ele alınan ilk kavram sosyalleşme olmaktadır. Sağlıklı bir sosyal gelişimin neticesi olan sosyalleşmeyi Selçuk; "kişinin, belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir kişi durumuna gelmesi" olarak tanımlamaktadır.⁸³ Sosyalleşme sürecini açıklayan yaklaşımlardan Erik Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'nın kaynakların çoğunda ilk planda ele alınan yaklaşım olduğu görülmektedir.

1.2.2.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Teorisi

Erik Erikson, Sigmund Freud'un psikoseksüel gelişim teorisinden etkilenmiştir fakat görüş ayrılıklarına düştüğü noktalar vardır. Kişilik gelişimini, ilk çocukluk döneminin sınırlarından çıkararak yaşam boyu bir düzlemde ele almıştır. Erikson'a göre 8 kategoride incelediği psikososyal gelişimin her döneminde başarılması beklenen görevler ve çözülmesi gereken çatışmalar mevcuttur. Her dönemdeki karmaşaların başarı ile çözüme kavuşması, kendinden sonra gelen aşama için uygun temeli oluşturmaktadır. Freud ile ayrıldığı diğer bir nokta da burada ortaya çıkmaktadır. Birey, sorun yaşadığı döneme takılıp kalmak zorunda değildir, sorunlarını uygun şartlarda çözerek telafi edebilir.⁸⁴

1.2.2.1.1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik

Erikson'a göre çocuk ilk bir yılında, çevresindeki insan veya nesne tüm varlıkların güvenilirliklerine dair fikirlerini oluşturur.⁸⁵ "Erikson'a göre bebekler anne ya da bakıcılarının davranışlarında güvenilebilirlik sezdikleri zaman onlara karşı temel bir güven duygusu geliştirmektedirler."⁸⁶ Özellikle annelerin, bebeklerinin ağlama, acıkma

⁸² Ziya Selçuk, *Eğitim Psikolojisi*, Atlas Kitabevi, Ankara 1994, s. 53.

⁸³ Selçuk, s. 52.

⁸⁴ Jale Eldeleklioğlu, "Kişilik Gelişimi", *Eğitim Psikolojisi* (Ed. Engin Deniz), Maya Akademi, Ankara 2011, s. 122-123.

⁸⁵ Bayhan ve Artan, s. 202.

⁸⁶ Selçuk, s. 54.

veya alt ıslatma sonucu gelişen gereksinimlerini düzgün şekilde gidemeleri güven duygusunu oluşturmaktadır.⁸⁷

Erikson, Freud'un ilk bir yılda beslenmeye verdiği önemi kabul eder fakat Freud'dan farklı olarak beslenmenin anne ile bebek arasındaki ilişkinin kurulması için bir araç olduğu görüşünü savunur. Erikson'a göre annenin bebeğini bekletmeden beslemesi, besleme sırasında annenin bebeğini nasıl tuttuğu ve bu süreçteki sabrı ve süttten kesmenin de doğru zamanda yapılması ile beslenme temelinde anne bebek arasındaki güven ya da güvensizlik ilişkisi inşa edilmektedir. Erikson'un psikososyal kuramına göre annesinin ilgili tutumları neticesinde güven hissi içindeki bebek, ihtiyaçlarının karşılanmayacağı kaygısını taşımaz. Dış dünyaya dair olumlu bir algısı olduğu için dış dünyayı keşfetmeye daha istekli olur. Annesi ya da bakıcısı üzerinden güven duygusunu kazanamayan çocuklar ise başkalarının da iyiliğinden şüphe duyarlar ve çevresindeki insanlar ve olaylardan uzak dururlar.⁸⁸ Ancak Erikson, güvensizlik sebebiyle sosyal ilişki kurmakta zorlanan bireylerin bu eksikliği giderdikleri takdirde özgüven sahibi bireyler olabileceğini söyleyerek determinist olmayan bakış açısını ortaya koymuştur.⁸⁹

1.2.2.1.2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç

1-3 yaş arasındaki dönemde, çocuklar bağımsızlaşma ve bireyselleşme yönelimleri gösterirken güven ve utanç duygularını bir arada yaşarlar. Bilişsel yapılarının da gelişmesiyle, kendilerini ve çevreyi keşfetme adına birçok girişimde bulunurlar. Ancak bu girişimler anne-babaların engellemeleriyle karşılaşır. Çocuk özerklik arayışında olsa da anne-babasının desteğine ve güvenine fazlasıyla ihtiyaç duymaktadır. Anne-baba ile irade savaşına girmek bu dönemin karakteristik bir psikolojik özelliğidir. Özerkleşme çabaları akılcı biçimde yönlendirilir ve çocuk cesaretlendirilirse sağlıklı bir gelişim sağlanmış olur. Aksine bireysel kararları önemsenmeyen, seçme hakkı tanınmayan çocuklar hayatları boyunca utanç ve kuşku ikilemi arasında kalabilirler. Büyüklere

⁸⁷ Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, s. 85.

⁸⁸ Bayhan ve Artan, s. 202-203.

⁸⁹ Selçuk, s. 55.

mutlak şekilde uymaya zorlanan çocuklar, utangaç, bağımlı ve dıştan denetimli bir kişilik yapısına sahip olurlar.⁹⁰

1.2.2.1.3. Girişkenliğe Karşı Suçluluk

Bu dönemdeki, yani 3 ile 6 yaş arasındaki çocuklar artık bağımsızlaşarak anne-babalarından daha kolay ayrılır hale gelmişlerdir. Çevresindeki insanlarla yakın ilişkiler kurar hale gelen çocuklar, meraklarını gidermek ve araştırma güdülerini karşılamak için pek çok yeni şeyler yapma gayreti içine girerler. Bu gayretler başarısızlıkla veya ebeveynler tarafından engellenmeyle neticelenirse çocukta suçluluk duygusu oluşur. Bu dönem çocuklarına ait genelleme özelliği ile "ben beceriksizim" gibi olumsuz ve kendince kesin suçlamalarla yeni şeyler denemekten korkup kaçınır. Erikson'a göre bu dönemde oyun çok önemlidir. Çünkü çocuklar oyun aracılığıyla kendileri ve çevrelerine dair pek çok şeyin anlamını öğrenirler.⁹¹

1.2.2.1.4. Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik

6 ve 12 yaşları arasındaki sürece tekabül eden dönemde sanayileşmiş toplumlarda çocuğun okula başlamasıyla sosyal çevresinde büyük değişimler yaşanır.⁹² Bu dönemde geliştirdiği arkadaşlık ilişkileriyle kendisinin ve arkadaşlarının kapasiteleri hakkında fikir sahibi olan çocuğun sorumluluk duyguları gelişir ve çocuk, iş bölümünün önemini fark eder.⁹³ Bu dönemde yaşlılarının ve öğretmenlerinin yargıları, fikirleri çocuk için anne-babasının düşüncelerinden daha ön plandadır. Bu önem sırası göz önünde bulundurulduğunda okul başarısı da çocuk için kritik bir önem kazanmaktadır. Okulda başarılı olarak bunun hazzını yaşayan çocuklar, müspet bir akademik benlik algısı edinirler. Akademik başarısızlık yaşayanlar ise özgüven ve kendine yetme konularında eksik kalarak aşağılık duygusu içine girerler. Bu aşağılık duygusu çocuğun ilerideki hayatında yaşadıklarıyla pekiştiği takdirde, okula ve çalışmaya karşı olumsuz tepkiler

⁹⁰ Ayhan Aydın, *Eğitim Psikolojisi Gelişim -Öğrenme - Öğretim*, Pegem Akademi, Ankara 2009, s. 95-96.

⁹¹ Bayhan ve Artan, s. 205; Selçuk, s. 57.

⁹² Aydın, *Eğitim Psikolojisi*, s. 97. (Sanayileşmiş toplumlarda bu dönemde okula başlanmasıyla yaşanan sosyal değişimler her toplumda farklılık gösterebilir. Örneğin bu değişimler avcı toplumlarda, bahsedilen yaş grubundaki çocukların kuyudan su çekme ve taşıma, kardeşleriyle ilgilenme ve yiyecek aramada ailesine yardım etme gibi faaliyetleriyle ortaya çıkar. (Bayhan ve Artan, s. 206.)

⁹³ Bayhan ve Artan, s. 206.

görülür.⁹⁴ "Aşağılık duygusu geliştiren bir çocuk, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kuramamakta ve uyum gücünü çekmektedir."⁹⁵ Erikson'un teorisinde yaşlara göre farklılaşan çatışmalar⁹⁶ ve gelişimsel ödevler Tablo 2.'de özetlenmektedir:

⁹⁴ Aydın, Eğitim Psikolojisi, s. 97.

⁹⁵ Selçuk, s. 58.

⁹⁶ Erikson'un 8 evreden oluşan psikososyal teorisinin diğer evreleri hakkındaki bilgiye, çalışmanın inceleme kapsamındaki çocukların yaş aralığından ilerideki dönemler hakkında olması sebebiyle dipnotta yer verilmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür:

5. Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası: Erikson'a göre karmaşık toplumlarda gençler bir kimlik krizi yaşamaktadırlar. Kendi değerleri ve hedeflerini oluşturmadan önce bir karmaşa ve stres yaşamaktadırlar. O güne kadar sahip çıktıkları, kabul ettikleri düşünceleri ve yerine getirdikleri görevleri sorgulamaya başlarlar. Bu arada çocukluktan beri geliştirdikleri kişiliklerini de sorgularlar. Bu sorgulama sonucunda bazı değerler geliştirirler. Bu dönemin olumsuz sonucu ise kimlik karmaşasıdır. Bazı ergenler kendine bir yön çizememiş gibi görünürler. Bu, daha önceki dönemlerdeki çatışmaları olumlu bir şekilde çözememelerinden veya içlerinde buldukları sosyal çevrenin onlardan beklentilerinin, sahip oldukları becerilerinin çok üzerinde olmasından kaynaklanabilir.

6. Dostluk Kazanmaya Karşı Yalnız Kalma (18-26 Yaş): Eğer genç, daha önceki dönemlerde kimlik sorununu çözümlenmiş ise bu dönemde kendi kimliğini kaybetmekten korkmadan diğer insanlarla ilişkiler kurar. Eğer kimlik sorununu çözümlenmemiş ise insanlarla yakın ilişkiler kuramaz. Bunun sonucu olarak kendine döner ve yalnızlık duygusu yaşar.

7. Üretkenliğe Karşı Duraklama (Yetişkinlik Dönemi) : Eğer kişi, yaşamının bu dönemine kadar sevmeyi ve paylaşmayı öğrenmiş ise bu dönemde gelecek kuşakları yetiştirme ve onlara rehberlik etmede daha etkili olacaktır. Burada kullanılan üretkenlik sözcüğü kişinin topluma yararlı işler yapması anlamındadır. Bunun karşısında ise kişinin kendi çıkarlarını gözetmesi sonucu kısırlık ya da duraklama görülmektedir.

8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (Olgunluk Dönemi): Erikson'a göre bu dönemde kişi geriye dönerek yaşamına bakmakta ve değerlendirmektedir. Eğer kişi üretken bir yaşam geçirmiş ise bundan bir mutluluk ve doyum duymaktadır. Yaşamını boş yere, anlamsız geçirdiğini düşünenler ise umutsuzluk ve buna bağlı olarak umutsuzluk duyabilmektedirler. (Bayhan ve Artan, 2012, s. 206-207)

Tablo 2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri

Dönemler	Karmaşalar	Gelişimsel Ödevler
Bebeklik (0-1 yaş)	Güvene karşı güvensizlik	Anneye ve başka insanlara güven duygusu geliştirebilmek. Çevreye karşı kendini güvende hissetmek.
İlk çocukluk (1-3 yaş)	Özerkliğe karşı kuşku ve utanç	Kendi seçimini yapma ve kendini kontrol etme isteğini geliştirme.
Okul öncesi dönem (4-5 yaş)	Girişkenliğe karşı suçluluk	Kendi başına karmaşık eylemleri başlatarak daha önce ebeveynine bağlı olarak yaptığından daha büyük zevk alma.
İlkokul dönemi (6-12 yaş)	Başarılı olmaya karşı yetersizlik	Kendi gücüne güvenerek başarılı ve yeterli olmaya istek duymak ve yeterlilik duygusu kazanmak.
Ergenlik	Kimlik edinmeye karşı kimlik karmaşası	Kimin veya neyin tarafını tutacağına dair algı geliştirmek ve kariyerini biçimlendirmek için sosyal kuralları ve becerilerini ilişkilendirmek.
Genç yetişkinlik	Yakınlığa karşı yalıtılmışlık	Kendini diğerlerine bağlamak.
Orta yetişkinlik	Üretkenliğe karşı durgunluk	İhtiyaç olunan şeye ihtiyaç duymak, genç nesillere rehberlik etmek ve onları teşvik etmek, yaratıcı olmak.
Geç yetişkinlik (yaşlılık)	Benlik bütünlüğüne karşı ümitsizlik.	Geçmiş yaşamı ile ilgili iyi değerlendirmelerde bulunmak, bilgelik ve itibar kazanmak.

Kaynak: Seven, 2011: 47

1.2.2.2. Orta Çocuklukta Duygusal ve Toplumsal Gelişim

İlkokul dönemine denk gelen orta çocukluk döneminde çocuklar, sosyal kuralların farkına varırlar. Evde ve ev dışındaki sorumluluklarının bilincindedirler. Sorumluluklara uyulmadığı takdirde ne gibi sosyal yaptırımlarla karşılaşacaklarının farkındadırlar ve sosyal kurallara sorgulamadan uyulması gerektiğini düşünürler.⁹⁷

⁹⁷ Seven, s. 84.

Çocukların duyguları okul dönemi olarak da adlandırılan orta çocukluk evresinde büyük değişimlere uğrar. Okul ortamıyla birlikte çocuğun çevresi genişler ve değişir. Bu dönemde duygusal gelişim çocuksuluktan uzaklaşıp gençlerinkine benzer davranışlara neden olacak bir seyir izler. Birden ağlamalar, ani hırçınlaşmalar azalır. Öfke, kıskançlık nefret ve düşmanlık duyguları da bu dönemde az görülmeye başlayan diğer duygulardır.⁹⁸ Orta çocukluk döneminde benmerkezci düşüncenin etkisinden sıyrılmaya başlayan çocuk kendini başkalarının yerine koyup empati kurmayı başararak, çatışmalı durumlarda uzlaşma yollarını bulabilmektedir.⁹⁹ Yine de çocukların ilkokula başlama döneminde saldırganlık duygularından tamamen uzaklaştıkları söylenemez.¹⁰⁰ Orta çocukluk döneminde görülen belli başlı toplumsal özellikleri Yavuzer; kolay etkilenme, karşıt görüşte olma, rekabet ve sorumluluk şeklinde sıralamıştır:

Kolay etkilenme: Son çocukluk döneminde, aşırı duyarlılığın yanında görülen diğer bir özellik de, kolay etkilenmedir. Bu dönemdeki çocuklar, kendi arzularının, diğer çocukların doğrultusunda olduğu inancındadırlar. Bu da onların gruba kabul edilmelerini kolaylaştırır. Yaşam süreci içinde, belki de hiçbir dönemde rastlanamayacak düzeydeki kolay etkilenme bu evrede görülür.

Karşıt görüşte olma. Bu, çocuğun düşünceleri ve hareketleriyle diğer çocuklara karşı olmasıdır. Kendi akranlarının görüş ve düşüncelerini paylaşan, kabul eden çocuk, daha büyük çocukların ve erişkinlerin görüşlerine karşı koyar. Karşıt görüşte olma, daha küçük çocuklarda görülen "negativizm"le, yani olumsuzlukla eş anlamlıdır. Karşıt görüşte olma, çocukluk dönemi boyunca devam eder.

Rekabet: Son çocukluk dönemindeki Çete Çağı (Gang Age) boyunca rekabet üç biçimde görülür: 1. Grubun kendini tanıma amacına yönelik olarak grup üyeleri arasında süregelen rekabet, 2. Kendi gruplarıyla rakip gruplar arasında çatışmalar. 3. Grupla toplumu düzenleyen diğer sosyal kurumlar arasındaki çatışmalar. Bunların her biri, çocuğun sosyalleşmesini farklı biçimde etkiler. Son çocukluk dönemindeki rekabet, çoğunlukla kavgaya neden olur.

Sorumluluk: Araştırmalar, kalabalık ailelerden gelen çocuklarda, zorunluluk nedeniyle kendi işlerini yapmak ve kendilerinden küçük kardeşlerine bakmakla yükümlü olduklarından, sorumluluk duygularının daha fazla geliştiğini göstermektedir. Kendi evlerinde bazı sorumlulukları üstlenmeyi öğrenen çocuklar, sadece başarılı bir uyum

⁹⁸ İbrahim Ethem Başaran, *Eğitim Psikolojisi*, Gül Yayınevi, Ankara 1991, s. 106.

⁹⁹ Bayhan ve Artan, s. 227.

¹⁰⁰ Başaran, s. 106.

göstermekle kalmamakta, aynı zamanda grubun lider rolüne seçilmiş bir üyesi de olabilmektedirler.¹⁰¹

Çocuklarda hızlı bir duygusal olgunlaşmanın yaşandığı okul döneminde, okul öncesi döneme göre bağımsızlaşma eğiliminin de arttığı görülmektedir.¹⁰²

Orta çocukluk döneminde 6 ve 10 yaşları kritik yaşlar olarak değerlendirilmektedir. 6 yaşındaki bir çocukta, tıpkı 2,5 yaşında görüldüğü gibi isyankar, kuralları tanımayan, dengesiz tutum ve davranışlar görülür. Karar vermede zorlanan çocuk, bir şeyin olumlu ve olumsuz yönleri arasında gelgitler yaşar. Örneğin bir an annesine sevgi besleyen çocuk, bir süre sonra annesinden nefret edebilir. Orta çocukluk evresindeki bir diğer önemli yaş olan 10 yaşı, Yavuzer, gelişimin dengelendiği altın bir çağ olarak nitelemektedir. Düzen ve huzurun hakim olduğu bu ara evrede çocuk şimdiye kadar elde ettiği bilgileri özümsemiş ve dengelemiştir. Arada sadece bir yaş fark olmasına rağmen 10 yaşındaki çocuk, 9 yaşındaki bir çocuğa göre gerginliklerden arınmış, uysal, uyumlu ve hoşgörülüdür. 10 yaş çocuğunun sosyal hayatına bakıldığında öğretmenlerle, arkadaşlarla ve özellikle anneye önemli yakınlıklar kurulduğu gözlemlenir. Çocuk, benmerkezci olmadığı bu ilişkilerde uyumu yakalama gayreti içerisinde. Ailesine oldukça bağlı olduğu 10 yaş sürecinde, annesinin yeri bambaşkadır. Annesiyle sorunsuz, dürüst ve güven dolu bir bağlılık içindeki çocuk, annesinin kusursuz olduğunu düşünmektedir. Yavuzer'in Gesell'den aktardığına göre 10 yaşındaki kız çocukları babalarından iyi bir arkadaş olarak bahsederken, aynı yaştaki erkek çocukları babalarının dünyanın en iyi, en doğru babası olduğunu düşünmektedirler. 10 yaşındaki çocuğun duygusal yapısı değerlendirildiğinde öfkenin çocuğun duygu dünyasındaki yerinin çok az olduğu görülmektedir. Benliklerini ve hayatı olduğu haliyle kabul etme eğiliminde olan 10 yaşındaki çocuklar, olaylara fazla takılmadıkları gibi, genellemeler yapmaktan da uzak durmaktadırlar.¹⁰³

¹⁰¹ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s.115-116.

¹⁰² Başaran, s. 106-107.

¹⁰³ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s. 116-119.

1.3. BİLİŞSEL VE DUYGUSAL-TOPLUMSAL GELİŞİM AÇISINDAN ORTA ÇOCUKLUK VE TELEVİZYON İLİŞKİSİ

Çocuk gelişiminden bahsettiğimizde üç temel gelişim alanının (fiziksel, bilişsel ve duygusal-toplumsal) birbiriyle iç içe etkileşimi sonucu tamamlanan bir sürece işaret ediyoruz. Ertürk, bu süreç üzerine etkide bulunan etkenleri biyolojik olgunlaşma ve çevresel etkenler olarak sınıflandırmıştır. Televizyon da kitle iletişim araçları sınıfında çocuk gelişimine etki eden çevresel etkenlerdendir.¹⁰⁴ Burada televizyonu çevresel etkenlerin içinde değerlendiren Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistem Teorisi'nden bahsetmek gerekmektedir. Bronfenbrenner'ın kuramına göre çocuk gelişimi çok katmanlı bir çevre tarafından etkilenmekte ve karmaşık bir ilişkiler sistemi içinde gerçekleşmektedir. Bronfenbrenner'a göre çevre çocuğun günlük hayatını kuşatan ev, okul ve mahalleyi kapsayan fakat bunların da dışına taşacak şekilde iç içe geçmiş yapılardan oluşmaktadır. Kuramda, çevreyi oluşturan bütün katmanların çocuk gelişimi üzerinde güçlü etkileri olduğu vurgulanmaktadır.¹⁰⁵ Ekolojik Sistem Teorisi, mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem olarak tanımlanmış dört düzeyden oluşmaktadır:

Mikrosistem: Anne, baba, kardeşler, bakıcılar, sınıf arkadaşları ve öğretmenlerle olan ilişkileri içine alan günlük, ev, okul, iş çevresidir.

Mezosistem: Kişinin yaşamındaki sistemlerin keşimidir. Ev ve okul, ev ve iş veya iş ve toplumsal aktiviteler arasındaki bağlantılardır.

Ekzosistem: Okul, medya, devlet gibi kurumlardan oluşan büyük bir çevredir.

Makrosistem: Devlet, din ve ekonominin kültürel örneklerini kapsamaktadır.¹⁰⁶

Bilişsel gelişim alanında en önemli yaklaşımın Piaget'ye ait olduğu kabul edilmektedir. Piaget'ye göre çocuk, dünyasına anlam kazandırabilmek için çevresindeki insanlar ve nesnelere aracılığıyla ilkel koordinasyonlardan, daha karmaşık ve ileri seviyedeki soyut muhakeme, kuramsal durumları akılcı yolla düşünebilmek gibi zihinsel işlemlere doğru

¹⁰⁴ Yıldız Dilek Ertürk ve Ayşen Akkor Gül, *Televizyon Haberlerinin Çocuklar Üzerindeki Stres Etkileri ve Ailesel Haber İzleme Alışkanlıkları: Çocuğumuzu Televizyona Teslim Etmeyin Medya Okuryazarı Olun*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006, s. 20.

¹⁰⁵ Berk, s. 58.

¹⁰⁶ Bayhan ve Artan, s. 12.

belirgin bir gayret gösterir.¹⁰⁷ Çocuklar, gelişimlerinin her döneminde, becerilerinin el verdiği ölçüde dünyayı anlama yeteneğine sahiplerdir.¹⁰⁸ Kuşku yok ki, dünyayı anlama gayreti içinde olan çocuğun çevresindeki en önemli uyarlardan biri de her an erişilebilir olan, görsel ve işitsel duylara aynı anda hitap eden televizyondur. 7-12 yaşlarını kapsayan orta çocukluk dönemi Piaget'nin somut işlemler dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde soyut düşünmenin görülmeye başlanması ile zihinsel yetenekleri yetişkinlerin düşünme biçimlerine benzemeye başlayan çocuklar televizyon ekranındaki resimleri yetişkinlere yakın bir düzeyde algırlar.¹⁰⁹ Orta dönem çocuklukta bilişsel ve psikososyal gelişime bağlı olarak çocuğun televizyonla ilişkisi bağlamında Ertürk ve Gül şu yorumlarda bulunmuştur:

Çocuğun bilişsel ve sosyal düzeydeki büyük değişimi, algısal düşünceden sembolik düşünceye kayması ve bilgi işleme süreci yeteneğindeki gelişimi ile birlikte, televizyon içerikleri hakkında bilgilenmesi bütünü parçalarını tamamlamasını sağlayacaktır. Analiz yeteneğinin gelişmesiyle birlikte ise, birden fazla boyut ya da tutum temelinde ayrımların ve genellemeler çocuğun kendi yaşantılarından yola çıkarak belirlenir. Bilişsel süreçler daha çok soyut bir düzeye doğru gelişirken, soyut içerikler hakkındaki bilgiler şekillenir. Bu dönem aile ya da arkadaşlarının bakışı ve yorumlarıyla, düşünme yeteneğinin şekillenebildiği bir süreçtir. Bu nedenle televizyon izleme davranışı sırasında ailenin verdiği tepkiler, çocuğun bilişsel akıcılığını şekillendirebilecektir. Dolayısıyla, 7-12 yaş grubu çocukların, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine göre, stres etkenlerinin etkisinde kalışları arasında farklılıklar göze çarpabilmektedir. Örneğin, 7 yaşındaki bir çocuk 11 yaş sonlarına doğru şekillenmeye başlayacak olan soyut işlemler dönemine henüz girmedeği için, beklenmedik olaylar, haberler karşısında bir yetişkine göre daha çok şaşırarak, panik olacaktır. Öte yandan 12 yaş sonrasında, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine göre, görüntüleri daha mantıklı bir biçimde değerlendirebilecektir.¹¹⁰

Yörükoğlu da ilkökul dönemi olarak ele aldığı orta çocuklukta macera ve kovboy filmleri ile, vurdulu kırdılı polis dizileri ve uzay yolculuklarını konu eden bilim-kurgu filmlerin ilgi çektiğini söylemiştir. İlkokul döneminde çocuklar, televizyondan aldıklarını oyunlarına taşıyarak, serüvenleri baştan yaşarlar. Yörükoğlu'na göre, oyun esnasında kimse kötü karaktere bürünmek istemez. Herkes gücünü doğruluktan yana

¹⁰⁷ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s. 39.

¹⁰⁸ Clifford T. Morgan, *Psikolojiye Giriş*, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara 1991, s. 60.

¹⁰⁹ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, s. 113; Ertürk ve Akkor Gül, s. 35.

¹¹⁰ Ertürk ve Akkor Gül, s. 35.

kullanan kahramana benzemek ister. Öyle ki, çocuklar kötü kişinin yerine geçmektense oyundan çıkmayı tercih edebilirler.¹¹¹

7-11 yaş arasını kapsayan orta dönem çocukluğun en belirgin farklılaştırıcısı çocukların bu dönemde resmi eğitime başlamalarıdır. Bu dönemdeki çocuklar mantıklı şekilde düşünüp, somut problemler için mantıklı çözümler getirebilmektedirler. Ancak hala soyut ve varsayımsal şekilde düşünememektedirler. Duygusal gelişimleri karmaşık ve çok yönlü olmaya başlar. Hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını daha iyi anlayabilirler. Başkalarının duygularını daha iyi anlayabilmeleri, başkalarının görüş açısını da anlayabilmeyi sağlar. Başkalarının görüş açısını anlama ve bu dönemde okula başlanması ile arkadaşlık ilişkilerine verilen önemin arttığı bir dönem yaşanır.¹¹² Yeni bir arkadaş ortamı ve öğretmenin çocuğun hayatına girmesiyle, aile ve televizyonun hakim etkisinde kırılmalar yaşanır.¹¹³ Haluk Yavuzer bu dönemdeki arkadaşlık ilişkileri hakkında şunları belirtmiştir:

Altı ve on iki yaşları arasında arkadaşlıklar kurmak, son çocukluk döneminin en önemli görevlerinden biridir ev bu hayatları boyunca devam edecek sosyal bir beceridir. Gelişimsel olarak okul çağı çocuğu daha karmaşık ilişkiler geliştirmeye hazırdır. ... Bu yaşta artık aileye eskisi kadar bağlı olmadığı gibi kendine dönük ilgileri de azalmıştır. Artık arkadaşlık konusunda akranlarına daha çok güvenmeye, arkadaşlarıyla birlikte okulöncesi döneme kıyasla daha fazla zaman geçirmeye başlar. Günden güne birbirleriyle çocukluk döneminin zevklerini ve hayal kırıklıklarını paylaşırlar.¹¹⁴

Orta çocukluk döneminin bir başka önemli yönü çocukların hayatı anlamlandırma çabaları çerçevesinde olan biteni daha çok sorgulamalarıdır.¹¹⁵

Wendy Josephson, farklı yaşlara göre televizyon şiddetinin etkisini incelediği kapsamlı çalışmasında okul çağı çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları konusunda detaylı bilgilere yer vermiştir.¹¹⁶

¹¹¹ Yörükoğlu, s. 99.

¹¹² J. T. Piotrowski, H. G. M. Vossen ve Patti M. Valkenburg, "Medya ve Çocuk Gelişimi", 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı, Kasım 2013, s. 54.

¹¹³ Metin Işık (Ed.), *Televizyon ve Çocuk*, Eğitim Kitabevi, Konya 2007, s. 9.

¹¹⁴ Yavuzer, *Okul Çağı Çocuğu*, s. 27.

¹¹⁵ Işık, s. 9.

¹¹⁶ Wendy L. Josephson, "Television Violence: A Review of the Effects on Children of Different Ages", *Minister of Supply and Services*, Kanada 1995, s. 6-30-31.

Televizyon programlarının plotları da dahil bir öykünün yapısını kavramaya yönelik yetenekleri gelişir. Çünkü, artık çıkarım yapabilir ve dikkatlerini öykünün içeriğine yöneltebilirler. Okul çağındaki çocukların dikkat süresi ve bilişsel yetenekleri öyküyü takip etmeleri, örtük içerikle ilgili çıkarımlar yapmaları, karakterlerin güdülerini ve eylemlerinin sonuçlarını kavramalarını sağlar. Okul çağındaki çocuklar hala çizgi film izlemekle birlikte bu dönemdeeskisine göre daha çok yetişkin ve aile odaklı programları izlemeye başlarlar.

İKİNCİ BÖLÜM

TELEVİZYON, ÇİZGİ FİLM VE ÇOCUK

2.1. TELEVİZYONUN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kitle iletişim araçlarının hayatımızdaki yeri, ortaya çıkışlarından günümüze oldukça hızlı bir değişim göstermiştir ve göstermeye devam etmektedir. Günümüzde televizyon, bilgisayar, akıllı cep telefonları ve tabletler gibi geniş bir dijital teknoloji skalası yetişkinler gibi çocukları da kuşatmış durumdadır. Bu çeşitliliğin içinde tiyatro, müzik, sinema gibi sanatların yöntemlerinden beslenen televizyon, görsel ve işitsel teknikleri nedeniyle de hem algılanabilirliğinin hem tüketiminin kolaylığı ile egemen medya konumunu sürdürmektedir.¹¹⁷ Televizyonun bu egemenliğinin ardında, hemen hemen bütün sosyo-ekonomik durumlarda ulaşılabilecek kolaylıkta bir teknolojik araç olmasının da etkisi söz konusudur. En berbat yoksulluğun bile televizyondan vazgeçmeyi gerektirmediğini söyleyen Postman, televizyonu yeni epistemolojinin kumanda merkezi olarak tanımlamıştır.¹¹⁸

Gündelik hayatımız üzerindeki hakimiyetini kabul ettiğimiz televizyonun etki alanı yetişkin çocuk ayrımı yapmadan herkesi kapsamaktadır. Günümüzün görsel dünyasına doğan çocuklar, bebeklik döneminden itibaren televizyonun eşlik ettiği bir hayat sürmektedirler. Bu hayat tarzı da, etkileri yıllardır tartışılmaya devam eden güçlü bir televizyon-çocuk ilişkisinin doğmasına neden olmaktadır:

Televizyonun artık her eve girmiş olması, aynı saatte farklı beğenilere hitap eden programları izlemek üzere evdeki televizyon sayısının artması hatta sadece çocuklara yönelik yayın yapan televizyon kanallarının varlığı sebebiyle çocuk ve televizyon arasında temeli çok küçük yaşlardan itibaren atılan sıkı bir bağ oluşmaktadır. Söz konusu bu süreç içinde hızla artan ve yoğunlaşan iletişim araçlarından yayılan ve hedef kitlesine çocukların

¹¹⁷ Müjde Ker-Dincer ve Özgür Yılmazkol, "Televizyon: Çocuklara "Gerçek Hayat"ı Şiddetle Öğreten "Çağdaş Masal Anlatıcısı", *Çocuk ve Medya*, (Ed. Selda İçin Akçalı), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2014, s. 189.

¹¹⁸ Neil Postman, *Televizyon Öldüren Eğlence*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012, s. 91.

yerleştirilmiş olduğu programlar kaçınılmaz olarak önem kazanmakta ve konuyla ilgili televizyonun çocuklar üzerine olumlu / olumsuz etkilerini ortaya koyabilmek için çeşitli disiplinlerarası çalışmalar yapılmaktadır. Farklı çalışma alanlarını ortak bir paydada buluşturan kaygı muhtemelen çocukluk döneminin insan yaşamının her türlü etkiye açık olan bir dönem olması ve araştırmacıların / ebeveynlerin çocukları televizyondan yayılan olası olumsuz etkilere karşı koruma içgüdüsü ve sorumluluğu olarak değerlendirilebilir.¹¹⁹

Televizyonun yansıttığı dünya ile, geçmişe ait masalları, mitleri, arketipleri belirli ölçülerde değiştirip dönüştürerek 'çağdaş bir masal' anlatısı sunduğunu söyleyen Ker-Dincer ve Yılmazkol, bu masalsı dünyaya en kolay davet edilen kesimin çocuklar olduğunun altını çizmektedirler:¹²⁰

Çocuklar görsel ağırlıklı bir dünyaya doğduklarından, toplumsallaşma süreçlerinde okul, aile ve çevreden ama en çok da görselliğin temel oluşturduğu televizyondan etkilenmektedir. Böylelikle çocuklar televizyonun içeriğinde sunulan duygu, davranış, tutum, öğrenme kalıpları ile hayatı anlamlandırmaya çalışarak, televizyonun hayata açtığı masalsi pencereden bakmaya alışmaktadır.

Şirin, çocuk- medya ilişkilerinde birinci derecede sorunlu ve yine çocuğu en çok ve en yoğun etkileyen iletişim aracının televizyon olduğunu belirtmektedir. Çocukların televizyon algısı yetişkinler gibi olmadığı için yanılma payları da daha fazla olmaktadır.¹²¹

Çocuk ve televizyon etkileşimine bakış açısı doğrusal bir neden-sonuç ilişkisi üzerine yoğunlaşmışsa da, bu etkileşimi şekillendiren pek çok değişken bulunmaktadır:¹²²

Bir çocuğun yaşı, televizyonda hangi programları seyrettiği, ne kadar süre televizyonun önünde kaldığı, kimlerle birlikte bu süreci paylaştığı gibi pek çok etken, televizyon çocuk etkileşiminde değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik, sosyal-psikolojik kültürel yapıları, fiziksel-genetik yatkınlıkları, gelişimsel kişilik özellikleri, çevresel etkenleri ve aile yaşam tarzları gibi değişkenlerdeki farklılıklar nedeniyle, bireysel özellikleri aynı olmayan çocukların, televizyondan etkilenme şekilleri ve şiddetleri de değişkenlik göstermektedir.

¹¹⁹ Suat Sungur, "Televizyon Yayınlarının Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri", *Medya ve Çocuk Rehberi*, (Ed. Yasemin Girişli İnceoğlu, Nurdan Akıner) Eğitim Kitabevi, Konya 2008, s. 173-174.

¹²⁰ Ker-Dincer ve Yılmazkol, s. 194.

¹²¹ Mustafa Ruhi Şirin, "Şiddet, Televizyon ve Çocuk Dostu Medya", *Çocuk Hakları ve Medya*, (Haz. Mustafa Ruhi Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, s. 173.

¹²² Ertürk ve Akkor Gül, s. 17.

Kitle iletişim araçlarının etkilerine yönelik araştırmaların tarihsel süreçte izlediği yol, televizyon ve çocuk ilişkisine de bir perspektif sunmaktadır. İzleyicinin pasif ya da aktif bir konuma yerleştirilmesi çocuklar söz konusu olduğunda da geçerlidir.

Pasif çocuk modelinde, televizyon çocuk karşısında sınırsız bir egemen olarak görölmektedir. Çocuk hem bilişsel kapasitesindeki sınırlılıklar, hem de toplumsal yaşantılar içerisinde deneyim ve seçme şansına sahip olabilme bilgisinden yoksun oluşu nedeniyle televizyon tarafından yönlendirilmektedir. Bu yönün niteliği ise genellikle olumsuz olarak ele alınmaktadır.¹²³

Çoğunlukla iletişim, sosyoloji, psikoloji, çocuk gelişimi ve tıp alanlarında kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyonun çocuklara yönelik etkileri üzerine oldukça fazla çalışma mevcuttur. Televizyonun etkisi araştırılırken çocuklar üzerine yoğunlaşılmasının nedenleri konusunda Işık, şöyle bir yorumda bulunmuştur:

Birçok konuda henüz fikirleri oluşmamış veya yeni yeni oluşmakta olan çocuklar kişisel tecrübelerinin olmaması, neye inanıp neye inanmamaları gerektiğini tam olarak bilmemeleri ve kendilerine güvenlerinin olmaması nedeniyle televizyondan etkilenen öncelikli kitle olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Teknolojik bir dünyaya doğan çocuklar kitle iletişim araçlarından yazılı basının, radyonun sinemanın ve televizyonun gönderdiği mesajlara maruz kalmaktadırlar. Öyle ki, tek bir görüntü çocukta beklenmedik bir etki yaratabilir; binlerce kelimenin anlamını silebilir. Birkaç saniyelik bir görüntü çocukta duygu patlamasına neden olabilir.¹²⁴

Rigel de çocukların televizyon içeriklerinden özellikle de bu içeriklerdeki şiddet yoğunluğundan en fazla etkilenen izleyici grubu olmasını, çocukların yaşam deneyimine bağlı olarak ileti çözümlene yeteneklerinin henüz yeterli olmaması sebebiyle açıklamıştır.¹²⁵

2.1.1. Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkileri

Televizyonun çocuklar üzerindeki etkilerini gerek kültürel ve psikolojik gerekse fizyolojik zarar bağlamında değerlendiren karamsar yaklaşımların aksine televizyonu

¹²³ Nilüfer Timisi, *Elektronik Bakıcı: Televizyon Çocuk İlişkisine Genel Bir Bakış*, Derin Yayınları, İstanbul 2011, s. 23.

¹²⁴ Işık (Ed.), s. 112.

¹²⁵ Nurdoğan Rigel, "TV, Çocuk ve şiddet Araştırmalarında 50 Yıl Pasif Kurbanı Anlatan Aktif Çalışmalar", *Medya ve Çocuk Rehberi*, (Ed. Yasemin Giritli Inceoğlu, Nurdan Akıner), Eğitim Kitabevi, Konya 2008, s. 9.

bir eğitim aracı olarak ele alan yaklaşımlar da mevcuttur. Bu yaklaşımların temelini, "eğer televizyon çocukların tutum ve davranışlarını olumsuz etkileyebilecek güce sahipse bunun tersini de öne sürmek mümkündür" görüşü oluşturmaktadır.¹²⁶ Mutlu'ya göre, televizyon-çocuk ilişkisini sadece olumsuz açıdan ele almak, televizyonun gelişen teknolojik imkanlar dahilinde sözkonusu ilişkiye kazandırabileceği olumlu katkıları görmezden gelmek oldukça kusurlu ve karamsar bir yaklaşımdır.¹²⁷

Eğitsel medya ve eğlence medyası ayrımını vurgulayan Anderson, bebeklik döneminde televizyonun dil ve dikkat gelişimi ile bilişsel gelişim açısından olumsuz etkileri olduğunu ve televizyon içeriğindeki şiddetin eğitimde daha düşük performanslara yol açtığını da hatırlatmayı ihmal etmeyerek televizyona dair olumlu bir bakış açısı sunmaktadır:

2,5 yaştan sonra çocuklar, küçük çocuklar için yapılan programları anlayabiliyorlar. Bu yaştan itibaren, medyanın bilişsel gelişim üzerindeki etkisi olumlu bir hal alıyor. Eğitsel televizyon okul öncesi çocukların temel akademik ve sosyal beceriler kazanmasına yardım etmede son derece etkin rol oynuyor. Eğitsel televizyon izlemek ayrıca sosyal davranışları ve çocukların resmi eğitime girişe hazırlık süreçlerini de destekler.¹²⁸ ... Medyayı anlayacak duruma geldikten sonra çocukların hem eğitim hem de eğlence içeriğinden öğrendikleri konusunda araştırmalar oldukça açıktır. Eğitsel televizyon ve bilgisayar programlarının okul öncesi çocukları okula etkin şekilde hazırladığı ve onlara olumlu sosyal davranışlar öğrettiği kanıtlanmıştır. Benzer şekilde, daha büyük çocuklara yönelik eğitsel programlar çocuklara okuma-yazma, matematik, fen ve diğer değerli becerileri başarıyla öğretmiştir. Çocuklar ayrıca hem televizyondan hem bilgisayar oyunlarından uzamsal bilişsel beceriler de edinirler. En iyi kanıtlar eğitsel medyayı kullanan çocukların büyük olasılıkla okulda iyi notlar almasına ve olumlu yönlerde gelişim göstermesine katkıda bulunabileceğini göstermektedir.¹²⁹

Çocukların televizyon izlemekle edindikleri olumsuz davranışlar ya da bilişsel yetersizliklere odaklanarak, televizyonun çocukların eğitimi konusunda sağlayacağı kazanımların göz ardı edilmemesi gerektiğini belirten Turam, televizyonun büyük bir

¹²⁶ Timisi, s.78.

¹²⁷ Erol Mutlu, *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*, 2005, Ütopya Yayınevi, Ankara 2005, s. 174.

¹²⁸ Daniel R. Anderson, "Çocuklar ve Medya: Bilişsel Gelişim ve Eğitim", *1. Türkiye Medya ve Çocuk Kongresi Bildiriler Kitabı*, Cilt 2, (Yay. Haz. Haluk Yavuzer, Mustafa Ruhi Şirin) Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2013, s.77.

¹²⁹ Anderson, s. 86.

bilgi kaynağı olduğunu söylemektedir. Televizyonlu bir ortamda yetişen çocukların, televizyonun olmadığı zamanlarda yaşayan önceki nesillerden daha donanımlı olduklarını düşünen Turam, bu görüşünü destekleyen bir araştırmayı örnek göstermektedir:¹³⁰

1960'larda üç yaşındaki çocuklara ev, ağaç gibi belirli konuların resimlerini yapmaları söylendiğinde ortaya çıkan resimler fazla ayrıntıya girmeden oluşturulan basit çizgilerden oluşmaktaydı. 1990'ların üç yaş çocukları ise aynı konuları çok daha ayrıntılı olarak çizmektedirler. Aralarındaki bariz gelişme farkının birtakım yan faktörlerin dışında esas olarak TV yayımlarına ve TV seyretme süresine dayandığı kabul edilmektedir. Daha çok TV seyreden günümüz çocukları daha gelişmiş bir görüntü bilincine ve bilgi birikimine sahiptirler.

Televizyonu faydalanılabilir bir araç olarak değerlendiren yaklaşımlar, televizyonun pekiştirme özelliğine vurgu yaparak eğitici bilgilerin tekrarı ile istenen davranışların meydana geldiğini savunmaktadırlar.¹³¹

Pozitif psikoloji alanında çalışmalar yapan Erik M. Gregory, çocukların medya kullanımını da pozitif psikoloji yaklaşımıyla değerlendirmektedir. Gregory, medyanın bütün çocuklara daha çok, daha eşit bilgi sunma ve coğrafi konuma bağlı olmaksızın çocukların öğrenme ve anlamalarını geliştirme olanaklarının üzerinde durulmadığını belirtmektedir:¹³²

Medya bilgi vermek, eğlendirme ve eğitmek için kullanılabilir. Çocuk medyasına ilişkin akademik literatür aslen medya tüketiminin, özellikle de televizyondaki şiddetin olumsuz etkilerine odaklanır ve medyanın sosyal olarak yapıcı olanaklarını gözden geçirir. Dora the Explorer ya da Sid the Science Kid gibi programlarda yansımaları görülen olumlu psikoloji çerçevesinden tasarlanan çocuk medyası sadece çocukları eğitmek için değil ayrıca cesaret, umut ve iyimserlik modelleri sağlamak açısından da yararlıdır.¹³³

Televizyon izlemenin çocuklar için bir kazanıma dönüşebileceği düşüncesine sahip yaklaşımlar, aile üyeleriyle birlikte televizyon izlemenin yararlarına dikkat çekmektedir.

¹³⁰ Emir Turam, *Ekranaltı Çocukları*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1996, s. 45-46.

¹³¹ Işık (Ed.), s. 116.

¹³² Erik M. Gregory, "Çocukların Medya Kullanımı: Pozitif Psikoloji Yaklaşımı", *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı*, Cilt 2, (Yay. Haz. Haluk Yavuzer, Mustafa Ruhi Şirin), İstanbul 2013, s.91.

¹³³ Gregory, s. 106.

Aile ortamında birlikte seçim yaparak yayınları izlemenin ve bunlar hakkında konuşmanın bireylerin ve çocukların ilgi alanlarını keşfetme ve aile üyelerinin birbirlerini anlama fırsatı oluşturduğunu savunmaktadırlar. Ayrıca pedagojik yöntemlerle hazırlanmış eğitici programların, yetersiz çevresel koşullarda yetişen çocuklara eksik kaldıkları bilgi imkanlarını sunma konusunda da yararlarından bahsedilmektedir.¹³⁴

...çocukların gerçek hayatta karşılaşma fırsatı bulamadıkları doğa ve çevre ile ilgili bazı görüntüleri örneğin belgesel programları aracılığı ile izlemeleri okul bilgisinin görsel bir malzemeyle eşleştirilmesi anlamında kalıcılık sağlamaktadır. Belgesel programları hem çocukların ilgisini çekmekte hem de yeni bilgiler öğrenmek konusunda teşvik edici ve merak uyandırıcı olmaktadır.

Televizyon izleme eyleminin istenen neticelerin elde edilmesi noktasında yarar sağladığı alanlar Önder ve Dağal tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:¹³⁵

Olumsuz içerikli programların yanı sıra, bazı televizyon programlarının çocukta istenen sosyal davranışı geliştirme, paylaşma, yardımlaşma duygusunu aşılama, zihinsel gelişim sürecini hızlandırma, erken, etkin ve çabuk öğrenmeyi geliştirme, bilinmeyen dünyaları keşfettirme, başka insanlarla duygudaşlık kurabilme, dil gelişimini hızlandırma gibi çocuğun birey olarak gelişimine büyük katkıları vardır.

Çocuklara yönelik programlardaki olumlu davranışların incelenmesine yönelik çalışan araştırmacılar, olumlu mesajların çocukların davranışlarında aynı / olumlu yönde değişikliğe neden olduğunu gözlemlemiştir. Yardımlaşma, paylaşma, fedakarlık, görgü kuralları ve sevgi vb. olumlu içeriklere sahip yayınların; şiddet, kıskançlık, korku vb. öğeler içeren yayınlara oranla daha uzun dönemli etkilere sahip olduğu iddia edilmektedir. Araştırmacılara göre, saldırganlık görüntüleri izleyici üzerindeki davranışsal etkisini hemen göstermektedir. Olumlu davranışları izlemenin etkileri ise ilerleyen dönemlerde daha çok açığa çıkmaktadır.¹³⁶

¹³⁴ Işık, s. 117-118.

¹³⁵ Önder ve Dağal(2006)'dan aktaran Büyükbaykal, s. 36.

¹³⁶ Timisi, s. 80.

Televizyonun çocukların toplumsallaşmasını sağlayan bir etmen olarak değerlendirilmesi de, televizyona olumlu bakış açısı getiren yaklaşımların öne sürdüğü argümanlardandır.

Toplumsallaşma sürecinde günümüz teknolojisinin ve kitle iletişim araçlarının önemli etkisi bulunmaktadır. Kitle iletişim araçları içinde özellikle televizyon çocuğun davranış, tutum ve değerlerini etkileyerek toplumsallaşmasına katkıda bulunur. Toplumsal hayatı tanımak için artık evden dışarıya çıkmaya gerek kalmamıştır.¹³⁷

Yayıncılık teknolojisinin gelişmesinin, televizyonun çocuklar için fayda sağlayan bir araca dönüştürülmesine katkı sağlayacağını ifade eden görüşler de mevcuttur. Frenette ve Caron, izleyicinin yayın sırasında uzaktan kumanda aracılığıyla doğrudan programın içeriğine müdahale etme imkanı tanıyan interaktif televizyon yayıncılığında tanımlanmış dört etkileşimli bölümünden bahsetmektedir: İçerik tercihi (örneğin bir şarkıyı seçmek), öyküye müdahale etme (örneğin bir karakter ile ilgili karar verme), bilgi üretimine katılma (örneğin bir matematik probleminin çözülmesi) ve görsel kompozisyona müdahale etme (örneğin bir konser yayınında görüş açısını değiştirme). Bu imkanlar çerçevesinde interaktif televizyon, çocukların öğrenmesini kolaylaştıran ve eleştirel izleme becerilerini geliştiren programlar üretilmesi için yeni fırsatlar sunmaktadır.¹³⁸

Televizyonu eğlendirme işlevi dışında eğitim amaçlı yayınlarla fayda sağlanan bir araca dönüştürme çabalarının en somut ve evrensel örneği Susam Sokağı projesidir. 1969 yılında ABD'de yayınlanmaya başlayan program, okul öncesi dönemdeki çocukların eğitilmesini hedeflemektedir. Susam Sokağı, ABD'de okul öncesi eğitimin başarısız, okur yazarlık konusunun sıkıntılı ve ticari televizyon yayıncılığının şiddet, tüketim ve cinsellik odaklı yayınlarla toplumsal tepkileri topladığı 1960'lı yılların ortamında ve sonucunda doğmuştur. Bu tartışmalı ortamdan doğan Susam Sokağı, beraberinde de kendine ait bir tartışmayı meydana getirmiştir.¹³⁹ Çocuklara okulu / eğitimi sevdirmeyi amaçlayan programa, Postman'ın televizyona bakış açısında olduğu gibi olumsuz bir yaklaşımı söz konusu olmuştur:

¹³⁷ Işık, s. 121.

¹³⁸ Micheline Frenette ve Andre H. Caron, "Children and Interactive Television Research and Design Issues", *Convergence*, Cilt 1, Sayı 1, 1995, s. 33.

¹³⁹ Timisi, s. 84-85.

Ve televizyon stili öğrenim, kendi doğası gereği, kitaptan öğrenme ya da onun evlatlığı sayılan okul öğrenimi denen eğitime düşmandır. Susam Sokağı'nı herhangi bir şeyden dolayı suçlayacaksak, bu, kendini dersliğin bir müttefikiymiş gibi gösterme çabasına girdiği suçlaması olmalıdır. Bir televizyon programı, üstelik iyi bir program olarak Susam Sokağı, ne çocukları okulu sevmeye özendirir ne de okulla ilgili başka bir şeye. Susam Sokağı gibi bir televizyon programı çocukları, televizyonu sevmeye özendirir.¹⁴⁰

Toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden üretme, hızlı değişen format nedeniyle çocukların program sonrası fiziksel olarak aşırı aktif hale gelmesi, reklam benzeri formatının tüketim toplumuna uygun bireyler yetişmesine sebep olarak Amerikan emperyalizminin küresel bir aracı olması da Susam Sokağı programına getirilen ciddi eleştirilerdendir.¹⁴¹

Çocukların müfredatın çok azını anlayacağı ve dikkatlerini koruma yeteneklerinin olumsuz etkileneceği, okul hayatında eğitim yerine eğlence isteyerek okula ve okumaya karşı ilgisiz kalacakları şeklinde endişeler de Susam Sokağı programı için dile getirilmiştir. Tartışmanın diğer odağında, programın eğitici işlevlerini önemseyen bakış açısı mevcuttur. Yapılan araştırmalarla, çocukların Susam Sokağı'ndan hedeflenen dersleri aldığı, programı izleyenlerin izlemeyenlere göre ilkokula daha iyi hazırlandıkları bulgularına ulaşılmıştır. Bu görüş bağlamında programın en büyük faydası, ABD'de çok yoksul, göçmen ve etnik azınlıkların çocuklarına eğitsel destek sağlamak olmuştur.¹⁴²

Türkiye'de programın eğitsel başarısını ölçmeye yönelik çalışmaların sonucunda programın genel olarak temel eğitim hedeflerine ulaştığı görülmüştür. Ayrıca Susam Sokağı, değerli sosyal davranışlar konusunda da çocukları eğiterek, empati, yardımlaşma, dayanışma gibi hususlarda olumlu rol modeller sunarak pozitif bir algı oluşturmuştur.¹⁴³ Can da Susam Sokağı'na ilişkin çalışmasında programa dair şu olumlu ifadeleri kullanmıştır:

Bilim, en güçlü uygulandığı alanda, yani çocukların sevdiği bir dizi yaratmakta Susam Sokağı ile apaçık bir başarı gösterdi. CTW; mükemmellik ve eksikler konusunda ders

¹⁴⁰ Postman, s. 161.

¹⁴¹ Timisi, s. 94-95.

¹⁴² Anderson, s. 80, 83.

¹⁴³ Timisi, s. 93-94.

alabilecek bir örnek ortaya koydu. Buna göre gelecekte yapılacak çocuk dizilerinin önünde artık takip edebilecekleri açık bir yıl var; yeterli kaynakların seferber edilmesi durumunda daha fazla başarı kesindir. Susam Sokağı örneğiyle devrim yaratan bilim adamı ve yapımcı ortaklığı sayesinde...¹⁴⁴

2.1.2. Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Televizyon ve çocuk ilişkisine yönelik çalışmalar, kitle iletişim araştırmalarındaki egemen eğilim olan "etkiler yaklaşımı"¹⁴⁵ perspektifinde ele alınmıştır.¹⁴⁶

Televizyona yönelik olarak ortaya atılan 'etki araştırmaları' izleyici davranışlarında televizyon izleme alışkanlıkları ile paralellikler gösterebilecek etkilerin değerlendirmesine odaklanır. Bununla birlikte bu incelemelerde izleyiciler, kültürel, sınıfsal ya da entelektüel özellikler etrafında farklılaşmalar sergileyen gruplar olarak değil, televizyonu aynı biçimde izleyen ve çok temel sosyo-demografik özellikler bazında tanımlanan geniş ve homojen gruplar olarak 'çocuklar' ve 'yetişkinler' gibi genel kategoriler altındaki totolojik bir tümlük olarak analiz edilirler. Genel olarak kitle iletişim araçlarının kullanılma alışkanlığı ve bu araçların sunduğu yararlarla ilişkin inançlar ve beklentiler kişilerin toplumsal koşulları ve psikolojik ön eğilimleri tarafından belirlenir. Ancak kitle iletişim araçları arasında görece etkili olan televizyon doğası gereği sadece erişkin bireyleri değil, dünyaya geldiği ilk andan itibaren çevresinde gördüğü her şeyi anlamlandırma ve kavrama eğiliminde olan çocuklar üzerinde de önemli etkilere sahiptir. Söz konusu bu çocuklar kültür endüstrisi tarafından tasarlanan, üretilen ve dolaşıma sokulan televizyon metinleri ilet etki altına alınmakta, kurgulanan mesajlar aracılığı ile belli tutum, davranış kalıpları ve tüketim alışkanlıklarının dayatılmasına maruz kalmaktadırlar.¹⁴⁷

İzleyiciyi televizyon mesajları konusunda tamamen edilgen bir konuma yerleştiren yaklaşım, çocuklar için de aynı pasif konumu önermektedir.¹⁴⁸

Televizyonda görülen bombardıman şeklinde hızlı geçen şeyler (örn: fragmanlar, reklamlar) çocuğun hızlı geçişler yapmasına ve yapılanmış yanlış malzemeler almasına neden olur. Böylece dikkat süreklilik kazanmak yerine parçalanır ve kaybolur. Çocuk içsel olarak

¹⁴⁴ AYTEKİN CAN, "Bir Okul Öncesi Televizyon Programında Hedef Tespiti ve Süreçler "Susam Sokağı Örneği", *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 2000. s. 40.

¹⁴⁵ Etkiler yaklaşımı, televizyon mesajı ile izleyici arasındaki ilişkiyi doğrusal bir sistemle açıklayarak izleyiciyi tamamen edilgen, etkiye açık bir konuma yerleştirmektedir. Yaklaşımın eksiklikleri Erol Mutlu'nun *Televizyon, Çocuklar ve Şiddet* isimli makalesinde detaylı olarak ele alınmaktadır.

¹⁴⁶ Erol Mutlu, "Televizyon, Çocuklar ve Şiddet", *İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, 1997, s. 47.

¹⁴⁷ Sungur, *Televizyon...*, s. 171.

¹⁴⁸ Yıldız Dilek Ertürk(2004)'ten aktaran Güven Büyükbaykal, "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *İletişim Fakültesi Dergisi*, 2007, s. 35.

anlamlar kuramadığı için bir şeyler inşa edememeye başlar. Böylece televizyona teslim olan çocuk dikkatini toparlayamaz ve gerçek yaşamdaki katılımcılıktan, televizyon karşısında pasif izleyici haline geçer. Beyin araştırmacıları, aşırı televizyon seyretmenin beyin bağlantılarını engellediğini ileri sürmektedirler. Bir yetişkinin beyniyle aynı yapıda olmayan çocuk beyni gerekli bağlantıları oluşturamadığı için kopuk ve kesik dikkat aralıkları geliştirir. Eğer günde 2-4 saatten fazla televizyon seyrederse beyin fonksiyonları uyuşarak bağlantılar tembelleşir ve televizyonun uyuşturucu etkisi ile beyin tek bir konuda odaklaşmayarak konudan konuya atlar hale gelir ve dikkat sürekliliğini kaybeder.

Televizyonun etkilerini olumsuz perspektiften ele alan çalışmasında Kuruoğlu, on maddelik bir sıralama oluşturmuştur. Kuruoğlu, çalışmasında çocukların;

1. Tüketim toplumu bireyi olmaları,
2. Cinsel kimliklerinin oluşumu ve karşı cinsle olan ilişkileri,
3. Anne ile ilişkileri,
4. Baba ile ilişkileri,
5. Şiddete eğilimleri,
6. Okuma, düşünme ve başarıları,
7. Kültürel yabancılaşma,
8. Dil kullanımlarındaki yozlaşma,
9. Kendi kimliklerinin bağımsız ve özgün biçimde oluşması ile
10. Çocukluklarının ve masumiyetlerinin yokoluşu üzerinde televizyonun istenmeyen etkileri olduğunun üzerinde durmuştur.¹⁴⁹ Aşırı beslenme, entellektüel ve sosyal faaliyetlerde yetersizlik, korkuda artış, değer yargılarının bozulması, başarı seviyesi, hayal gücü, yaratıcılık ve oyun oynama becerisinin azalması ile aile içi ve toplumsal bağların zayıflaması, ders çalışmaya karşı isteksizlik, okuma alışkanlığının yerleşmemesi, kendini doğru bir biçimde ifade edememe, kendini televizyondan izlediği kahramanın yerine koyarak gerçeklerden uzaklaşma, toplumsal ilişkilerde güçlüklerle

¹⁴⁹ Huriye Kuruoğlu, "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri", <http://www.kozanbilgi.net/televizyonun-cocuklar-uzerindeki-olumsuz-etkileri.html> Erişim: 09.11.2016

karşılaşma ve uzun süre televizyon karşısında kalmanın yarattığı çeşitli sağlık sorunları da televizyonun olumsuz etkileri arasında gösterilen diğer konulardır.¹⁵⁰

Televizyon izlemenin olumsuz etkilerinin araştırıldığı bir başka alan da davranış problemleridir. Huang ve Lee tarafından 2009 yılında yapılan çalışmanın neticesinde, 6-7 ve 8-9 yaşlarında televizyon izleyen çocukların davranış problemlerinin 8-9 yaşlarında ekonomik olarak ölçülebilecek oranda arttığı gözlemlenmiştir. Çalışmadan elde edilen ve araştırmacılar tarafından oldukça önemli bulunan sürpriz bir sonuç ise, 6-7 yaşlarında televizyon izlemenin 8-9 yaşlarındaki davranış bozuklukları üzerindeki dolaylı etkisinin 8-9 yaşlarında televizyon izlemenin doğrudan etkisinden daha fazla olmasıdır.¹⁵¹

Bu konu üzerine 310 çocuk ile yapılan bir diğer araştırmada da, uzun süre televizyon izlemenin yüksek seviyede duygusal kararsızlık ve düşük seviyede uyum gibi sonuçları ortaya çıkmıştır.¹⁵²

Çocukluk ve ilk ergenlikte televizyon izleme ile agresif davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen ve 707 kişiyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada, çocukluk ve ilk ergenlikte televizyon izleme süresinin artmasıyla, 16-22 yaş arasındaki gençlerin bir yılda gösterdikleri saldırgan davranışların arttığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁵³

2004 yılında yapılan bir çalışmada, 5 farklı özel televizyon kanalında, çocukların en çok televizyon izledikleri saatler olarak öngörülen hafta içi 16.00- 21.30, hafta sonu 09.00-21.30 saatleri arasında yayınlanan filmlerdeki şiddet düzeyi incelenmiştir. Vurma, tartaklama, yaralama, öldürme fiziksel şiddet; korkutma, tehdit ve endişe ruhsal şiddet; azar, eleştiri ve küfür ise sözel şiddet olarak sınıflandırılmıştır. Toplam 80 filmin incelendiği çalışmanın sonunda filmlerdeki şiddet oranı %33.1 bir olarak saptanmıştır. Bu %33'lük oran, %13.8 ile fiziksel şiddet, %10.9 ile sözel şiddet ve % 8.4 ile ruhsal şiddet oranlarının toplamından

¹⁵⁰ Işık, s. 125; Büyükbaykal, s. 35.

¹⁵¹ Fali Huang and Myoung-Jae Lee, "Does Television Viewing Affect Children's Behaviour?", *Pacific Economic Review*, Cilt 14, Sayı 4, 2009, s. 498.

¹⁵² Cristina Persegani, Pierluigi Russo, Cristina Carucci vd., "Television Viewing and Personality Structure in Children", *Personality and Individual Differences*, Cilt 32, Sayı 6, Nisan 2002, s. 977.

¹⁵³ Jeffrey G. Johnson, Patricia Cohen, Elizabeth M. Smailes vd., "Television Viewing and Aggressive Behavior During Adolescence and Adulthood", *Science*, Sayı 295, Mart 2002, s. 2469.

oluşmaktadır. Araştırmacılar oldukça ileri bir düzeyde tespit ettikleri filmlerdeki şiddet bulguları hakkında şu yorumlarda bulunmuşlardır:

Bu çalışmada saptanan şiddet sahnelerinin yarıya yakınının (%41.7) fiziksel; sözel ve ruhsal şiddet türlerinin toplamının %58.3 olması şiddetin yaygınlığını göstermesi açısından önemlidir. Bu sonuç, fiziksel şiddetten başka şiddet türlerinin tv'lerde ne kadar yaygın olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Korkutma, tehdit, endişe, azar ve küfür gibi sözel ve ruhsal şiddet öğeleri içeren film görüntüleri ayrıntılı açıklamalarla tekrar tekrar ekrana getirdiğinde izleyenlerde stres ve anksiyeteye neden olabilmektedir. Bu tür şiddete sürekli şekilde maruz kalmak çocukta korku, duyarsızlaşma ve saldırgan davranışlara neden olabilir. Korku ve kafa karışıklığı, kızgınlık-içine kapanmak, tekrarlanan anılar-kabus görme, depresyon, sindirim sorunları, insanlardan ve aktiviteden kaçınma, konsantrasyon ve uyku sorunları travma ve şiddet etkileri olarak karşımıza çıkabilmektedir. Ayrıca çocuklar yıllar öncesi terk ettikleri davranışlara geri dönebilir ya da daha çok ağlayabilir. Bazen de, kendi çocuklarını yetiştirme biçimlerini bile olumsuz etkileyebilecek diğer ruhsal bozukluklar görülebilir.¹⁵⁴

Çocukların televizyon merkezli bir günlük hayat sürmelerinin neticesinde olumsuz yansımaların görüldüğü bir başka alan da 'toplumsallaşma' kabul edilmektedir. Televizyon yayınlarına uzun süre maruz kalarak çevrelerine olan ilgileri azalan çocuklar arkadaşlarla oyun oynama, aile ile vakit geçirme, sanat ve spor etkinliklerine dahil olma ya da sinema veya tiyatroya gitmek gibi sosyal faaliyetlerden uzaklaşmaktadırlar.¹⁵⁵ Bu uzaklaşma, beraberinde televizyon gerçekliğinin hayatın gerçekliğinin önüne geçmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır:

Bunun en somut örneği geçtiğimiz aylarda televizyon kanallarında gösterilen devrik lider Saddam'ın idam görüntülerini izleyen ve bu görüntüleri bir oyun olarak algılayan bazı çocukların, gördüklerinin etkisiyle boyunlarına ip geçirip ölmeleridir. Bu örnekte televizyonun bir çocuğun hayatında ne derece önemli bir yeri olduğu açıkça görülmektedir.¹⁵⁶

Televizyonun olumsuz etkilerine dair tartışma televizyondaki şiddet ekseninde sürüp giderken geri plana atılan fakat oldukça önemli bir husus da televizyon ve hayal gücü ilişkisidir. Konuşma yeteneğinden önce harekete geçen hayal kurma yeteneği

¹⁵⁴ Ü. Ayrancı, N. Köşgeroğlu ve Yasemin Günay, " Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Sayı 5, 2004, s. 135-137.

¹⁵⁵ Büyükbaykal, s.37.

¹⁵⁶ Büyükbaykal, s. 37.

çocukluğun tüm gelişim dönemlerinde etkilidir. Bununla birlikte, çocuk ne kadar erken hayal kurma becerisini geliştirirse, çocuktaki zihinsel akış o ölçüde onun dünyasına yön vermektedir.¹⁵⁷ Televizyon ise hayali ve hayal gücünü devre dışı bırakarak, çocuklara medya üreticisinin belirleyiciliğine bırakılmış, görsel ve işitsel tekniklerle donatılmış hazır dünyalar sunmaktadır. Çocukların, Cheviron'un bombardıman metaforuyla tanımladığı bu görsel ve işitsel tekniklerle donatılmış, paket hayallerden sıyrılarak kendine ait bir hayal geliştirmesi neredeyse imkansız görünmektedir:

Çocuk yoğun bir imge ve ses bombardımanına maruz kaldığında, kişisel gelişimi ve iç dengesi için vazgeçilmez bir öneme sahip olan içsel imgeleri üreteceği imgelemsel uzamı inşa edebilmesi için gerekli olan zamana sahip olamaz. ... İmgeler çocuğun üstüne hücum ettiğinde, çocuk imgeler ile kendisi arasına bir mesafe koyamadığında, çocuk şeylerin doğrudan algılanmasına batıp kalır, kendi imgelerini ve fantezilerini oluşturamaz hale gelir. Önceden üretilmiş imgelerin uzun süreli televizyon seyredilerek aşırıya kaçan tüketimi, üstelik bunun tek başına yapılması, çocuğun kişisel ve zengin bir imgelem oluşturmaya engel olur.¹⁵⁸

Şirin ise, bu konuda yeni çocukluğun hayal etmekten ziyade gerçekleştirilmiş hayallerin oltasına kolayca takılabilen bir çocukluk olduğu tespitinde bulunmaktadır. Televizyon hayal kurma yeteneği engellemekle kalmayıp, aynı zamanda öldürmektedir. Masalların yerini çizgi filmlerin aldığı bir çocuklukta, çocukların zihinlerinin hayalden uzak oluşu televizyonla ilişkilidir. Şiddet içerikleri doğrudan ve mutlak surette şiddete yöneltmese dahi çocukları sürekli yanlışın resimlenmesine maruz bırakmaktadır. Bu da saf zihinleri bozarak, hayal gücünün kullanılmasını güçleştirmektedir. Şirin'e göre, şiddet öğeleri barındırmasa dahi çizgi filmler çocuğun hayal ile ilişki kurmasını engellemektedir.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Mustafa Ruhi Şirin, *Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü Modern Çocuk Kültürü Sarmalı*, İz Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 147.

¹⁵⁸ Nilgün Tatal Cheviron, "Medyanın Şiddete Dayalı İşleyişi ve Çocukların Maruz Kaldığı Olumsuzluklar", *Çocuk Hakları ve Medya*, (Haz. Mustafa Ruhi Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, s. 196-197.

¹⁵⁹ Şirin, *Kuşatılmış...*, s. 148-149.

2.1.2.1. Televizyon Şiddetinin Çocuklara Yönelik Etkileri

Televizyonun olumsuz etkileri bahsinde, televizyon ve çocuk ilişkisine yönelik araştırmaların başlangıcından bu yana gündeme gelen başat kavram her zaman şiddet olmuştur.

Burada ağırlık verilen konu, şiddet gösterimli içeriklerin çocukların davranışları üzerindeki etkileridir. Bunun nedeni de, bu tür gösterimleri davranış olarak benimsemeye en açık yaş grubunun çocuklar olmasının yanı sıra, çocukların toplumdaki kötü ve kural-dışı uyaranlara karşı korunmaya en açık toplum kesimi olmasıdır. Çoğu araştırmacı televizyonda şiddet gösterimi ile bu gösterime maruz kalan çocukların daha sonraki saldırgan davranışları arasında nedensel bir ilişki bulunduğunu konusunda mutabık görünmektedir.¹⁶⁰

Pek çok şekilde ifade edilmeye çalışılan şiddet kavramı Yves Michaud tarafından oldukça kapsamlı olarak şu şekilde ifade edilmiştir:

Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağılmış olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki / moral / manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oramı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır.¹⁶¹

Zihinlerde öncelikle fiziksel saldırı eylemlerini canlandıran şiddet kavramı, Michaud'un tanımında da görüldüğü üzere fiziksel olduğu kadar psikolojik bir boyut da içermektedir.

Televizyonda izlenen şiddet görüntülerinin, çocukları saldırganlık eylemlerine yöneltmesi konusunda iki temel görüşün hakimiyeti söz konusudur. Bir görüş televizyon şiddetinin çocukları doğrudan saldırgan eylemlere yönelttiği şeklindedir. Diğer bir görüş ise saldırgan davranışlar üzerinde şiddet görüntülerine maruz kalmanın ilk elden bir etkisi olmadığını, aile ve okul gibi ortamlarda şiddete maruz kalma ile pekişmesi durumunda davranışa dönüşebileceğini düşünmektedirler. Sosyal

¹⁶⁰ Mutlu, "Televizyon, Çocuklar ve Şiddet", s. 58.

¹⁶¹ Yves Michaud, *Şiddet*, İletişim Yayınları, s. 8-9.

bilimlerdeki nedensellik kavramının karmaşık ve tartışmalı olması bu görüşün temelini oluşturmaktadır.¹⁶²

İki grup yuva çocuğu ile yapılan gözlem sonucu, içinde şiddet sahneleri barındıran filmleri izleyen çocukların, -saldırgan sahneler içermeyen filmleri izleyen çocuklarla kıyaslandığında- oyunlarında birbirlerine daha çok sataştıkları ve itişip kakışmaların daha sık yaşandığı örneğini veren çocuk psikiyatristi Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu (2007) Amerika'da yaşayan bir çocuğun 18 yaşına gelene kadar televizyonda en az 300 bin cinayet olayını izlediği bilgisini paylaşarak, çocukların televizyon yayınlarında şiddetle karşı karşıya kalmalarının neticeleri konusunda şu tespitleri yapmaktadır:

Sürekli tabanca, bıçak, yumruk kullanıldığını gören çocuklar sorunları çözmenin tek yolunun saldırganlık ve şiddet olduğuna inanabilirler. Öldürme olaylarını bir süre sonra kanıksar, duygusal tepkileri küntleşir; olağandışı durumları bile olağan karşılama eğilimi geliştirirler. Küçük çocuklar kanlı, öldürmeli, boğmalı sahnelerle dolu filmlerden korkup sinerler, gece ve gündüz korkuları, ürkeklik, çekingenlik geliştirebilirler. Özellikle yalnız başına TV izleyen çocuklar olup bitenleri çok değişik yorumlayabilir; gördüklerini çarpıtırılar.¹⁶³

Saldırganlık ve vahşet içerikli televizyon yayınlarının çocukları olumsuz yönde etkilediğini vurgulayan Yörükoğlu, bu etkilenmenin çocuğun kişiliği çerçevesinde gerçekleştiğini söylemektedir. Şiddet görüntüleri zaten yoğun korkular yaşayan bir çocuğun saldırganlığa başvurması yerine daha çok korkmasına neden olmaktadır. Geçimsiz ve öfkeli bir kişilik yapısına sahip olan çocuklarda ise şiddet yayınları, çocuğun arkadaşlarına yönelik saldırgan davranışları için hazır örnekler sunmuş olmaktadır. Aile yapısı da çocukların televizyondaki şiddet içerikli yayınlardan etkilenmelerini şekillendiren bir başka faktördür. Huzurlu bir aile ortamında büyüyen çocuk, ekranda gördüklerini hemen uygulamazken; öfke ve şiddetin yaşandığı evlerde yaşayan çocuklar televizyonda gördüklerini uygulayarak sorunlarını kavga ve şiddet kullanarak çözmeye kalkışmaktadırlar.¹⁶⁴

¹⁶² Mutlu, "Televizyon, Çocuklar ve Şiddet", s. 59.

¹⁶³ Atalay Yörükoğlu, *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Özgür Yayınları, İstanbul 2007, s.98-99.

¹⁶⁴ Yörükoğlu, *Değişen..*, s.100.

Televizyon ve İçimizdeki Şiddet isimli çalışmasında Nilgün Tatal Cheviron; haberler, polisiye diziler, kazalar ve felaketleri ayrıntılarıyla görüntüleyen belgeseller aracılığıyla medyada Şiddetin seyirlik bir malzeme olarak kullanılmasının çocukların psikolojisine yaptığı olumsuz etkiyi vurgulamaktadır. Ancak Cheviron bu vurguyu yaparken, televizyondaki Şiddetin bir sorun olarak ele alınmasının sebebinin, Şiddet içeren yayınlara maruz kalmanın, bireyleri Şiddet uygulayıcısı hale getirdiği iddiasının olmadığını belirtmektedir. Çünkü Cheviron'a göre, ocukların Şiddet eğilimli davranışlar göstermesi, medya ya da aile ortamında Şahit oldukları Şiddet değil, bizzat kendi maruz kaldıkları Şiddet ve kötü muameledir. Medyadaki Şiddet içeriğinin, çocukların davranışlarında yapısal bir unsura dönüşmesi için aile, okul ve arkadaş çevresindeki Şiddetle pekişmesi gerekmektedir. Cheviron, medyadaki Şiddet temsilinin Şiddet davranışlarında ilk elden bir etkisi olmasa da bütün izler kitlenin yanısıra bilhassa çocuklar için taşıdığı zararları Şöyle sıralamıřtır¹⁶⁵:

1. Medyadaki Şiddet içeren görüntüler saldırgan davranışların oranını artırmaktadır.
2. Şiddetin günlük ve sıradan bir olgu olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bunun nedenleri ise şunlardır: Medyadaki Şiddet yüzünden;
 - a. Günlük yaşamın en sıradan anlarında sürekli Şiddet görüntüleriyle karşı karşıya kalan insanlar Şiddete karşı duyarsızlaşmaktadır.
 - b. Güce dayalı ilişkiler idealleştirilmektedir.
 - c. Dünya manikyen (ikici) ve büyüleyici tarzda algılanmaktadır.
 - d. Anlatıların içeriği fakirleşmektedir ve anlamsızlaşmaktadır.
3. Ayrıca Şiddet içeren görüntüler çocuklarda, seyrettikleri Şiddetin bir gün doğrudan kurbanı olacaklarına dair korkulara neden olmaktadır.

Çocuklarda oluşan bu 'bir gün Şiddetin kurbanı olma korkusu', Kültürel Göstergeler projesinde televizyondaki Şiddet zerine yoğun çalışmalar gerçekleştirmiş ve bunları 'Violence Profile' başlıklarıyla raporlaştırmış olan Gerbner'in Ekme Kuramı'nda (Cultivation Theory) derinlemesine incelenmiştir. Gerçek dünyaya ilişkin algıların şekillenilişinde televizyon izleme yoğunluğun etkisini ön plana çıkaran Gerbner,

¹⁶⁵ Nilgün Tatal Cheviron, *Televizyon ve İçimizdeki Şiddet*, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2013, s. 64-66.

televizyon karşısında çok vakit harcayanların, gerçek dünyayı televizyondaki temsili dünyanın en yaygın ve sık tekrarlanan ileti ve öğretileri doğrultusunda algılama eğiliminde olduğunu göstermiştir. 'Acımasız dünya sendromu' adını verdiği yaklaşımıyla, uzun süre düzenli olarak televizyona maruz kalanların, acımasız ve kasvetli bir dünyada yaşadığı hissine kapıldığını gözlemlemiştir. Televizyon dünyası saldırganlıktan duyarsızlaşmaya kadar pekçok 'ders' vermesinin yanısıra, bireylerde tehlikeler karşısında savunmasızlık hissine de neden olmaktadır. Televizyon izleyicilerini televizyon izleme yoğunluklarına göre ağır ve hafif izleyici olarak iki gruba ayıran Gerbner, ağır izleyicilerin eğitim, yaş, cinsiyet vb. bütün alt gruplarda daha büyük oranda kaygı içinde olduklarını tespit etmiştir.¹⁶⁶

Geldiğimiz noktada doğası itibariyle temsili dahi olsa televizyon ekranlarında görünmeyen hiçbir şiddet unsurunun kalmadığı söylenebilir. Özellikle haber bültenleri, çocukların da izleyebileceği tamamen göz ardı edilerek şiddet odaklı içerikler sunmaktadır. Gerçek hayatı temsil eden şiddet görüntüleriyle dolu bu yayınlar ve içerikteki duygusal unsurlar çocukları oldukça fazla etkilemektedir:

Çocuklar açısından en fazla risk içeren medya görüntüleri ve içerikleri gerçek yaşamdaki olayları temsil eden sahnelerdir. Örneğin yabancı ülkelerdeki ya da ülke sınırları içindeki savaşlara, çatışmalara, kimi ülkelerdeki açıklıkla ilgili sorunlara ilişkin haberler, yaralı yada ölmüş/öldürülmüş hayvanları konu alan medya görüntüleri. Görüntülerin gösterdiklerinin etkisinin yanı sıra, gösterilenin içerdiği duygusallık oranı da, etkinin oranının ne kadar olacağına belirleyicidir. Örneğin bir askerin otomatik silahla ateş ediyor olması, onun önünden bağıarak kaçışan, ağlayan ve korkuyla titreyen insanlardan daha az risk içerir. Çocuklar ne anlam vereceklerini bilemedikleri medya görüntüleri karşısında da önemli bir riskle karşı karşıya kalmaktadır. Bu gibi risklerin önemli bir bölümü, pornografik görüntülerle karşılaşmaktan kaynaklanmaktadır. Bu tür şiddet içeren görüntüler, çocuklarda korku, bunalım, kızgınlık ya da tikslenme gibi tepkilerin oluşmasına yol açmaktadır. Bunların yanı sıra, şiddet içeriğinin etkisi açısından bakıldığında, Westernlerin değil, polisyelerin içerdiği şiddetin çocuklar açısından daha tehlikeli olduğunu belirtmek gerekir. Ayrıca şiddet görüntülerinde şiddetin uygulandığı silahlar da, şiddet görüntülerinin

¹⁶⁶ G. Gerbner, M. Morgan ve Nancy Signorielli, "Television Violence Profile: The Turning Point From Research to Action", Aralık 1993, s. 12-14. <http://web.asc.upenn.edu/gerbner/Asset.aspx?assetID=410> Erişim: 24.06.2016.

çocuklar üstündeki etkisinde belirleyici olabilmektedir. Örneğin ateşli silahlar değil, kesici aletler çocukların üstünde daha fazla korku etkisi yaratmaktadır.¹⁶⁷

Sıradanlaşma da televizyon şiddeti konusunda gündeme getirilen kavramlardan biridir. Tekrara dayalı izlemelerin neticesinde başlarda korkma, ürkme gibi duyguların eşlik ettiği şiddet içeriklerinin zamanla etkisinin zayıflayarak sıradan görüntüler olarak algılanması şiddete yönelimde gizil bir risk olarak değerlendirilmektedir. Bu konu üzerinde duran Kuruoğlu, şunları söylemektedir:

Şiddet ögesinin yer aldığı görüntüler, salt çocuk ya da yetişkin değil , tüm yaş gruplarına yönelik programlarda yer almaktadır. Şiddet, haberlerden, filmlere, dizilerden çizgi filmlere dek her yerde her an hayatın bir parçası olarak sunulmaktadır. Bu da şiddetin sıradanlaştırılması gibi çok tehlikeli bir olguyu beraberinde getirmektedir. Burada önemli iki noktanın altını çizmek gerekiyor. Yetişkinlere dönük programlardaki şiddet görüntüleri ve çocuk programları, özellikle çizgi filmlerdeki şiddet görüntüleri. Bunu ayırmamın iki nedeni var. Birincisi, çocukların yetişkinlerin televizyon izlediği saatlerde televizyon izleyip izlememeleri gibi bir sorun var. Bilindiği gibi, ailelerin pek çoğunda çocuklar, belli bir saate kadar anne-babayla birlikte teevizyon izlemektedir. En azından haberlerde aile birlikte dir. Ancak televizyon konusunda duyarlı ve dikkatli davranarak çocuklarına belli saatlerde kısıtlamalar getiren aileler de ne yazık ki çocuklarını çizgi filmlerden koruyamamaktadır. Yani bir yerden kaçarken diğer tarafa yakalanmaktadırlar. Bazı çizgi filmlerde karakterler onca şiddetten sonra ayağa kalkabilmektedir. Yani orada uygulanan şiddetin zarar vermediği gibi bir algılama da söz konusu olabilmektedir. Ayrıca filmlerde sevilen karakterler karşılarındaki kişilere şiddet uyguladıklarında çocuklar tarafından coşku ve heyecanla izlenmekte ve kahramanın yenmesi yönünde tezahürat yapılmaktadır.¹⁶⁸

Televizyondaki şiddetin çocukları nasıl etkilediğine yönelik pekçok değişkenin varlığından söz eden Timisi, bütün çocukların aynı yönde etkileneceğini söylemenin mümkün olmadığını belirterek, televizyonun çocuğun bakışı, değerleri ve davranışlarında hangi koşullarda etkili olduğunu şu şekilde özetlemiştir:¹⁶⁹

- En sık tekrarlanan görüş açıları, değerler ve davranış biçimlerinin etkisi yüksektir.
- Dramatik formatta verilen mesajlar duygusal bir tepkiye neden olur.

¹⁶⁷ Cheviron, *Televizyon ve İçimizdeki Şiddet*, s.67.

¹⁶⁸ Kuruoğlu, "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri", <http://www.kozanbilgi.net/televizyonun-cocuklar-uzerindeki-olumsuz-etkileri.html> Erişim: 09.11.2016

¹⁶⁹ Timisi, s. 78.

- Çocuğun acil ve öncelikli ihtiyaçlarını hedefleyen programların etkisi daha güçlüdür.
- Eleştirel düşünemeyen, araçla bütünleşmiş izleyici daha çok etkilenir.
- Televizyondaki değerler ve pratikler yakın aile ve arkadaş çevresi tarafından onaylanıyorsa izleyici daha fazla etkilenir.

2.1.2.2. Başlangıcından Günümüze Televizyon, Şiddet ve Çocuk Bağlamındaki Araştırmalar

Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri hakkındaki araştırmaların, neredeyse iletişim araştırmaları tarihi kadar eski olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu alanda ilk bahsedilmesi gereken çalışma, 1929-1932 yılları arasında gerçekleştirilen ve sinema filmlerinin çocuk ve gençlerin davranışları üzerindeki etkilerinin araştırıldığı, Payne Fund isimli özel bir kuruluş tarafından finanse edilen projedir. Dönemin tüm sosyal bilim alanlarında yapılan araştırma ve değerlendirmeler sonucunda "çocukları filmlerin ürettiği" şeklinde, onları bütünüyle pasif bir konuma yerleştiren, kaygı uyandırıcı olarak nitelenen değerlendirmeler yapılmıştır.¹⁷⁰

- Çocuklar filmlerden enformasyon almaktadır.
- Sinemanın etkileri artarak çoğalan ve güçlüdür.
- Etnik, ırksal ve sosyal konulardaki tutumlar sinema izleme aracılığıyla değişmektedir.
- Korku ve gerginlikleri izleme duyguları uyarmaktadır. Bazı filmler uyku kaçırabilmektedir.
- Sınıf başarısı sinemaya gitmekten çok etkilenmektedir. Filmler kariyer gelişiminde de olumsuz etkiye neden olabilmektedir.
- Çocuklar filmlerdeki popüler davranışları taklit etmektedir.¹⁷¹

Payne Fund araştırmasının ortaya çıkmasına neden olan kaygılar, kendinden sonraki pekçok kitle iletişim araştırmasına da kaynaklık etmiştir.¹⁷² Çalışma, çocuk ve medya ilişkisini, bu ilişkinin henüz başlarında oldukça dikkat çekici bulgularla gözler önüne sermiştir:

¹⁷⁰ Mutlu, "Televizyon, Çocuklar ve Şiddet", s. 43.

¹⁷¹ Timisi, s. 27.

¹⁷² Mutlu, "Televizyon, Çocuklar ve Şiddet", s. 43.

Bulgulara göre 8 yaşındaki bir çocuk yetişkinlere yönelik bir filmin her beş mesajından üçünü hatırlamaktadır. Araştırmacılara göre eğer bir filmde 20 cinayet sahnesi varsa çocuk bunun 12 tanesini hatırlamaktadır. Diğer bir ilginç bulgu ise 8 yaşındaki bir çocuğun izlediği bir filmin %90'ını izledikten 6 hafta sonrasına kadar hatırlamasıdır. Üç ay sonra da hemen bütün detayları hatırlayabilmektedir. Diğer bir bulgu ise bütün yaşlardaki çocukların filmlerdeki sahneleri, karakter ve öyküleri gerçek olarak algılama eğilimlerinin yüksek oluşudur. Benzer biçimde çocukların filmlerdeki dövüş sahnelerini diğerlerine oranla daha fazla hatırladıkları da bulunmuştur. Payne Vakfı çalışması çocukların özledikleri filmlerden çok sayıda enformasyon aldığını, bunların uzun bir süre hatırlanmasını ve dövüş, macera, şiddet gibi enformasyonun hatırlanmasının yüksek olduğunu bulgulamıştır. Çalışmaya göre bu tarz içeriklerin yer aldığı yüksek izleme oranlı (rating) filmler çocuklar için sağlıksızdır.¹⁷³

Tarihsel olarak sinemadan sonra günlük hayata dahil olan televizyonun çocuklar üzerindeki özellikle olumsuz yansımaları hakkındaki -halen yoğun bir şekilde akademik çalışmaların yapıldığı- araştırmaların başlangıcı ise televizyonun hayatımıza girmesinden kısa bir süre sonrasına uzanmaktadır. Televizyon programlarındaki şiddete uzun süre maruz kalmanın negatif etkileri hakkındaki şüpheler 1946'da düzenli televizyon yayınlarının başlamasından kısa bir zaman sonra ortaya çıkmıştır. 1972'de Amerika'da yayınlanan resmi kaynaklı Television and Growing Up: The Impact of Televised Violence isimli çalışmada, 'televizyonda yayınlanan şiddet görüntülerinin toplumumuzun bazı üyeleri üzerinde olumsuz etkisi vardır' ifadesine yer verilerek, televizyon ve şiddet ilişkisi kabul edilmiştir.¹⁷⁴

Televizyonun toplum üzerindeki etkilerinin ilk tartışmaya başlandığı yer, teknolojiyi üretme ve günlük hayata dahil etme önceliği sebebiyle Amerika olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, televizyondaki şiddet içeriklerine gösterilen tepkilerin sıklığı ve bu hususta yapılan çalışmaların çokluğu nedeniyle de öncü konumdadır.¹⁷⁵ Amerika'da televizyonun toplum üzerindeki etkileri tartışması önce siyasi platformlarda görülmüştür. Amerikan Kongresi 1952'de konuyla ilgili özel oturumlar düzenlemeye başlamıştır. 1969'a gelindiğinde ise kongreden çocuklardaki anti-sosyal, saldırgan ruh

¹⁷³ Timisi, s. 27-28.

¹⁷⁴ Craig A. Anderson ve Brad J. Bushman, "The Effects of Media Violence on Society", *Science Dergisi*, Cilt 295, Mart 2002, s. 2377.

¹⁷⁵ Yaprak İşçibaşı, "Televizyondaki Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Saldırganlık Etkisi (Amerikan Örneği)", *Kurgu Dergisi*, Sayı 18, 2001, s. 79.

yapısının nedenleri ve televizyon bağımlılığı ile suç artışı arasında bir ilişki olup olmadığının araştırılması kararı çıkmıştır. Bu karar sayesinde odak noktasında 'televizyondaki şiddetin çocuklara etkisi' olan 60 proje başlatılmıştır. Gerbner'in de projelerden birini yürüttüğü, 3 yıl süren araştırmaların sonunda 1972 yılında hazırlanan raporda, televizyondaki şiddet yoğunluğunun günlük hayattaki şiddete yol gösterici olduğunun kanıtları sunulmuştur. Akıl Sağlığı Ulusal Enstitüsü'nün (NIMW) 1982, Amerikan Psikoloji Birliği'nin (APA) 1992'de yayınladığı uzun süreli araştırma raporlarıyla da televizyondaki şiddetin çocuklarda saldırgan davranışlara neden olduğunun kabul edildiği bildirilmiştir. Siyasilerin ön ayak olduğu çalışmalarla beraber konuyla ilgili akademik araştırmalar da 1950'lerde Amerika'nın yanı sıra İngiltere ve Kanada'da da başlamış bulunmaktaydı. İngiltere'de London School of Economics and Political Science ve BBC işbirliği "TV ve Çocuk: TV'nin Gençlere Etkisi Üzerine Ampirik Bir Çalışma" (1958); Amerika ve Kanada'da ise Stanford Üniversitesi'nden Schramm ve ekibinin gerçekleştirdiği "Çocuklarımızın TV ile Yaşamı" (1961) başlıklı raporlar hazırlanmıştır.¹⁷⁶ Schramm ve arkadaşlarının hazırladığı raporda, televizyon çocuklara şiddeti öğretir mi sorusuna şu şekilde cevap verilmiştir: Psikopatik eğilimleri olan bir çocuğun televizyondan şiddete dair teknikler kapması muhtemeldir. Bununla beraber televizyonun normal çocukları saldırgan davranışlara yönelttiğine dair bir kanıt yoktur.¹⁷⁷

Medya ve şiddet ilişkisi üzerine yapılan akademik çalışmalar içinde UNESCO, Dünya Keşif Organizasyonu ve Hollanda Utrecht Üniversitesi'nin ortak çalışmasıyla 1996-1997 yıllarında gerçekleştirilen Medya, Şiddet ve Çocuk isimli araştırma ilk uluslararası araştırma olması sebebiyle oldukça önemli bir yerde bulunmaktadır.¹⁷⁸ Projenin yöneticisi Prof. Dr. Jo Groebel, evrensel olan medya şiddetinin ödüllendirilmiş bir içerik olarak sunulduğunu söylemektedir. Groebel, ödüllendirilmiş içerikten bahsederken, şiddetin cazibesinin çoğunlukla çevresini hakimiyeti altında tutan güçlü karakterlerle ilgili olduğunu söylemektedir. Ve bu güçlü karakterler anlatının sonunda saldırganlıkları için ödüllendirilirler. Bu ödüllendirme yapısı bünyesinde üç mesajı barındırmaktadır:

¹⁷⁶ Rigel, *TV, Çocuk...*, s.12-14.

¹⁷⁷ "The Effects of Television and Adolescents. An Annotated Bibliography With An Overview Of Research Results. Reports and Papers On Mass Communication", Editör Wilbur Schramm, Unesco, Fransa 1964, s. 21.

¹⁷⁸ Rigel, *TV, Çocuk...*, s.15.

Saldırganlık sorunları çözenin iyi bir yoludur; statü sağlar ve eğlenceli olabilir. Groebel'in bu tespitleri Comstock'un şu görüşleriyle örtüşmektedir.¹⁷⁹

Şiddet ne zaman ki ödüllendirilir, çekici gösterilir, gerçek olur ve haklı kılınırsa; ne zaman ki şiddet yaratan, bu davranışından ötürü eleştirilmezse, kurbanını incitmeyi ya da aşağılamayı eğilim şeklinde gösterirse, basılı ya da görsel-işitsel iletişim araçları o zaman daha fazla etkili olmaktadır.

Groebel, araştırmalarının sonunda medya şiddetinin etkisinin çocuğun kişisel yapısına ve günlük hayattaki deneyimlerine bağlı olarak şekillendiğini söylemektedir. Medya şiddeti farklı ihtiyaçları tatmin etmektedir. Örneğin sorunlu ortamlarda yaşayan çocuklar için medya şiddeti, hayal kırıklıklarını, yoksunluklarını kompanse etme işlevi görmektedir. Görece sorunsuz ortamlarda yaşayan çocuklar içinse bir heyecan kaynağı olmaktadır. Groebel, pekçok farklı kültürde medya şiddetinin çocuklar üzerindeki saldırganlıkla sonuçlanan etkisinin dünya genelinde benzer olduğunu ve medyadaki şiddet içeriğinin küresel bir saldırgan kültürün oluşmasında payı olduğunu belirtmektedir. Prof. Dr. Groebel, hayatın içerisindeki sorunları çözmeye saldırgan olmayan yöntemler yerine, saldırgan tutumların ödüllendirilme yapısının, sistematik olarak daha çok ön plana çıkarıldığını bu yüzden de medyada şiddetin hakim olduğunu söylemektedir.¹⁸⁰

Çocuklar, medya ve şiddet üçlüsü üzerine siyasi platformlarda hazırlanan raporlar ve akademik çalışmaların yanısıra deneysel çalışmalar da yapılmıştır. Bu deneylerin en bilineni Stanford Üniversitesi'nden sosyal psikolog Prof. Dr. Albert Bandura'nın 1961 yılında gerçekleştirdiği "Bobo Doll" isimli laboratuvar deneyidir.¹⁸¹ Stanford Üniversitesi kreşinde, 37 - 69 ay aralığındaki 36 erkek ve 36 kız çocuk ile gerçekleştirilen deneyde iki ayrı grup oluşturulmuştur. Gruplardan birinde rol model olan yetişkin, deneyin odak noktasındaki, şişme bir bebek olan Bobo Doll'un bulunduğu oyun odasında sesizce tahta oyuncakları birleştirmiş, Bobo Doll'u ise tamamen görmezden gelmiştir. Diğer grupta ise rol model olan yetişkin önce diğer oyuncaklarla

¹⁷⁹ Comstock'tan(1981) aktaran Zeynep Çetin, "Kitle İletişim Araçları ve Şiddet", *Marmara İletişim Dergisi*, Cilt 10, Sayı 10, 2014, s. 145

¹⁸⁰ Jo Groebel, "The UNESCO Global Study on Media Violence", *The Major Project of Education in Latin America and Caribbean*, Sayı 49, Ağustos 1999, s. 15-16-17.

¹⁸¹ Rigel, *TV, Çocuk...*, s. 18.

oynamış yaklaşık bir dakika sonra ise Bobo Doll'a dönerek agresif hareketler yapmaya başlamıştır. Tekme, yumruk ve oyuncak çekiç ile şişme bebeğe yaklaşık olarak üç kez saldıran yetişkin daha sonra agresif eylemlerini, 'kır burnunu, tekmele, havaya fırlat' gibi sözel ifadelerle desteklemeye başlamıştır. 10 dakikanın sonunda çocuklar, içinde Bobo Doll'un ve pekçok başka oyuncağın bulunduğu diğer bir oyun odasına alınmış ve yetişkin rol model devreden çıkarılmıştır. Ve saldırganlık eylemlerine şahit olan gruptaki çocukların, bu eylemleri izlemeyen / dinlemeyen gruptaki çocuklara göre Bobo Doll'a anlamlı düzeyde daha saldırgan davranışlar gösterdikleri gözlemlenmiştir.¹⁸²

Televizyon ve şiddet bağlamında bahsedilmesi gereken bir diğer klasik ve çok kapsamlı çalışma da Kültürel Göstergelerdir. Kültürel Göstergeler, 1967 yılında Stanford Üniversitesi'nden Prof. Dr. George Gerbner öncülüğünde başlatılmış olan, izleyicilerin televizyonun tekrara dayalı yapısına uzun süre maruz kalmaları sonucunda oluşan gerçek dünya algıları ve bu algıları doğrultusunda gerçekleşen eylemlerine dair bilgilerin toplandığı bir veri tabanıdır. Bu veri tabanı 40 binden fazla karakter ve 3 bin programa ilişkin detaylı kodlanmış bilgiyi kapsamaktadır. Proje televizyon dramalarında sunulan hayatlar hakkındaki gözlemlerin bir araya getirilmesi şeklinde başlasa da şiddetle ilgili bulgular Kültürel Göstergeler projesinde ön plana çıkmıştır ve bu bulgular The Violence Profile başlığıyla 1972 yılında düzenli olarak yayınlanmaya başlamıştır.¹⁸³ 9 numaralı şiddet profili raporunda, en çok şiddet içeren yayınların, haftasonu sabahları yayınlanan çocuk programları olduğu belirtilmiştir.¹⁸⁴

1976 yılında Atkin ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada fiziksel ve sözel olarak saldırganlık içeren yayınları izlemenin sözel ve fiziksel saldırganlık eylemleriyle ilişkisi araştırılmıştır. 4, 6 ve 8. sınıflara devam eden 227 çocuk ve annesi ile çalışılmıştır. Yapılan ön testlerle, 1975-76 sezonunda, en çok izlenen 23'ü prime-time ve 6'sı cumartesi sabahı yayınlanan toplam 29 program belirlenmiştir. Her program için fiziksel ve sözel agresifliğe ilişkin içerik analizi çalışması yapılmıştır. Çocuklara,

¹⁸² A. Bandura, D. Ross ve Sheila A. Ross, "Transmission of Agression Through Imitation of Agressive Models", *Journal of Abnormal and Social Psychology*, Sayı 63, 1961, s. 575-582.

¹⁸³ G. Gerbner, M. Morgan ve Nancy Signorielli, "Kültürel Göstergeler Prospektüsü", Temmuz 1996, s. 2. <http://web.asc.upenn.edu/gerbner/Asset.aspx?assetID=110>

¹⁸⁴ George Gerbner, Larry Gross, Marilyn Jackson-Beeck vd., "Cultural Indicators: Violence Profile No. 9", *Journal of Communication*, Yaz 1978, s. 182.

'Biri gelip yolunuzu kesse ne yapardınız? Onu iter miydiniz ya da ona bağırır mıydınız?' gibi olumsuz koşullarda nasıl davranacaklarına ilişkin sorular sorulmuştur.¹⁸⁵

Çocukların televizyon şiddetine maruz kalmaları ile gençlik dönemlerindeki saldırgan ve şiddete yönelik davranışları arasındaki ilişkiyi araştıran en kapsamlı araştırmalardan biri de Michigan Üniversitesi'nden Rowell Huesmann ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği boylamsal çalışmadır. Çalışma 1977 ve 1992 yılları arasında 15 yıllık bir inceleme dönemine sahiptir. Araştırmacılar bu 15 yılın sonunda, yetişkinlik dönemindeki saldırganlıklar ile çocukların 6 ve 9 yaşları arasında televizyon şiddetine maruz kalmaları ve televizyondaki şiddetin gerçek olduğuna ilişkin algıları arasında önemli bir korelasyon olduğunu tespit etmişlerdir.¹⁸⁶

Televizyon şiddetini izleyen çocukların nasıl etkilendiğine dair bir başka çalışma da Amerikan Akıl Sağlığı Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir. 1982 yılında yayınlanan raporda televizyon şiddetini izlemenin üç büyük etkisi sıralanmıştır.¹⁸⁷

- Çocuklar, başkalarının acılarına karşı daha az duyarlı hale gelebilirler.
- Çocuklar, çevrelerindeki dünyadan daha çok korkarlar.
- Çocukların, başkalarına karşı saldırgan veya zararlı davranışlarda bulunmaları daha muhtemel hale gelir.

Televizyon yayınlarının davranışa yönelik sonuçlarını incelerken agresif temaların etkisini merkeze alan öncü çalışmalardan biri de Pennsylvania State Üniversitesi'nden Aletha Huston Stein ve Lynette Kohn Friedrich ve Fred Vondracek tarafından 1972 yılında gerçekleştirilen çalışmadır. Okul öncesi dönemdeki 97 çocukla yapılan çalışmada agresif, prososyal ve tarafsız içerikli yayınları tekraren izlemenin doğal davranışlara olan etkisi araştırılmıştır. Agresif içerikli yayın için çok izlenen Batman ve Superman çizgi filmleri, prososyal içerikli yayın örneği olarak da Mister Rogers'

¹⁸⁵ Charles Atkin, Bradley Greenberg, Felipe Korzenny vd., "Selective Exposure to Televised Violence", *Journal of Broadcasting*, Cilt 23, Sayı 1, Kış 1979, s. 8.

¹⁸⁶ L. Rowell Huesmann, Jessica Moise-Titus, Cheryl-Lynn Podolski vd., "Longitudinal Relations Between Children's Exposure to Tv Violence and Their Aggressive and Violent Behaviour in Young Adulthood: 1977-1992", *Developmental Psychology*, Cilt 39, Sayı 2, 2003, s. 215-216.

¹⁸⁷ Violence in the Media Psychologists Study Potential Harmful Effects <http://www.apa.org/action/resources/research-in-action/protect.aspx> Erişim: 22.06.2016

Neighborhood isimli dizi tercih edilmiştir. Tarafsız içerikli yayınlar belirlenirken Pennsylvania State Üniversitesi'nin çocuk filmleri kütüphanesinden yararlanılmıştır. İzletilecek filmlerde agresif içerik varsa tamamen çıkarılmıştır. Filmlerde kaçınılmaz olarak bulunan prososyal içeriklere ise, filmin temel vurgusu olmadığı sürece müdahale edilmemiştir. 9 hafta süren çalışmada ilk üç hafta çocukların filmleri izlemeden önceki davranışları incelenmiştir. 4 hafta boyunca, agresif programlar, prososyal programlar ve tarafsız filmleri izlemek üzere 3 gruba ayrılan çocuklar 12'şer televizyon programı izlemiştir. Son iki hafta da izleme sonrası etkileri değerlendirmek için kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda en net etkiler kendini kontrol etme davranışları üzerinde ortaya çıkmıştır. Prososyal içerikli yayınları izleyen gruptaki çocuklarda kurallara uyma, gecikme toleransı ve azimli olma konularında saldırgan içerikli çizgi filmleri izleyen çocuklara oranla çok daha fazla olumlu davranış sergilemişlerdir. Agresif programlar ise, zaten görece olarak daha çok saldırganlık davranışı gösteren çocuklar üzerinde etkili olmuştur. Aynı zamanda agresif programları izleyen bütün çocukların, küçük krizleri atlama becerilerinde gerileme gözlemlenmiştir.¹⁸⁸

Çalışmalar şiddet içeren televizyon yayınlarının saldırganlık davranışlarıyla ilişkisi üzerine odaklanmışken, çocuklarda meydana getirdiği korku hissinin göz ardı edildiği söylenebilir. İsveç Lund Üniversitesi Medya Paneli Araştırma Programında gerçekleştirilen projenin sonuçları göz ardı edilen korku olgusuna dikkat çekmiştir. İsveç'in Malmö kasabasında yürütülen ve iki kısımdan oluşan araştırmada 20 yıl boyunca 1969 doğumlu 250 çocuk takip edilmiş, 7 ve 17 yaşları arasındaki dönem değerlendirilmiştir. Bu süreçte katılımcı çocuklarla 5 kez görüşülmüştür. Araştırmanın ikinci ayağında bu sefer 1986-1989 yılları arasında doğan 250 çocukla 1989/90 ve 1991 yıllarında iki kez görüşülmüştür. Yaşları 3 ile 16 arasındaki çocuklar, bir televizyon programını beğenmeme nedeni olarak korku duymalarını göstermişlerdir. İsveç Lund Üniversitesi Medya Paneli Araştırma Programı tarafından televizyon ve video izlemenin çocuklar üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmanın sonucunda; küçük çocukların daha ileri yaşlardaki çocuklara göre daha çok korktuğu, kızların erkek çocuklara göre daha çok korktuğu, televizyon ve video izleme oranı arttıkça izleyiciler arasında

¹⁸⁸ A. H. Stein, L. K. Friedrich ve Fred Vondracek, "Television Content and Young Children's Behavior", *Television and Social Behavior; Reports and Papers, Cilt 2: Television and Social Learning*, Nisan 1972, s. 202-318.

kaygının arttığı, küçük çocukların reel şiddet içeren programlardan daha çok korktuğu, daha büyük yaşlardaki çocukların ise korku türündeki programlardan korktukları sonuçlarına ulaşılmıştır.¹⁸⁹

Televizyon, çocuk ve şiddet temasına odaklanılarak gerçekleştirilen çalışmaların bir kısmı da doğal alan çalışmalarıdır. 1970'lerin başında Tannis Mac Beth Williams ve arkadaşları Kanada'nın üç kasabasında mukayeseli bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Kasabaların kendi isimlerini kullanmak yerine, henüz televizyon yayınıyla tanışmamış olan kasabaya Notel, sadece devlet kanalını izleyebilen kasabaya Unitel, çok kanallı yayına erişebilen kasabaya ise Multitel adı verilmiştir.¹⁹⁰ 3 kasabadaki birinci ve ikinci sınıflara devam eden 45 çocuğun okul bahçesindeki davranışları gözlemlenmiştir. 2 yıl sonra yeniden yapılan gözlemlerle araştırma verileri yenilendiğinde, üç grupta da fiziksel ve sözel saldırganlığın arttığı ancak televizyonla, çalışma esnasında tanışan Notel kasabesindeki çocukların fiziksel ve sözel saldırganlıklarının artışında oldukça ciddi bir artış olduğu tespit edilmiştir.¹⁹¹ Televizyonla çalışma esnasında tanışan çocuklarda saldırgan davranışlardaki artış dışında; okuma yeteneklerinde düşüş, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre değişmekle birlikte bazı zihinsel faaliyetlerinde gerileme, toplumsal cinsiyet rolleri hakkında daha geleneksel tutum geliştirme, ve topluluğa katılmada azalmaların yaşandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.¹⁹²

Günümüze Nurdoğan Rigel'in 1995 ve 1999 yıllarında gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçları da televizyonun çocuklar üzerindeki etkisine olumsuz bir bakış açısı getiren yaklaşımı destekler niteliktedir. 1995 ve 1999 yıllarında 5-7 yaş grubundaki çocuklardan televizyon haberlerini tarif eden resimler çizmeleri ve bazı soruları cevaplamaları istenmiştir. Çocukların çizimlerinde kullandıkları semboller; bomba, silah, kanlı bıçak, ambulans, hasarlı arabalar, yanıp kül olmuş evler, yanan ormanlar ve ateş eden insanlardır. Çocukların haberler hakkında sorulan sorulara verdikleri cevaplar

¹⁸⁹ Sonesson Inga, "Television and Children's Fear A Swedish Perspective", *News on Children and Violence on the Screen*, Cilt 2, Sayı 1, 1998, s. 11-12.

¹⁹⁰ Rigel, *TV, Çocuk...*, s. 23.

¹⁹¹ Richard B. Felson, "Mass Media Effects on Violent Behavior", *Annual Review of Sociology*, Sayı 22, 1996, s. 107.

¹⁹² Tannis MacBeth Williams, "The Impact of Television: A Natural Experiment Involving Three Communities", *Annual Meeting of the International Communication Association*, Mayıs 1979, s.

da "korkutucu, gerçek, korkutucu gerçeklik" ve benzeri şekildedir. Rigel 1995 yılındaki araştırmasının sonucunda, çocukların televizyon haberlerini televizyondan gelen korkutucu bir kavram olarak algıladıklarını ve çocukların televizyon nedeniyle hayatın gerçeklerinden korkan edilgen bireyler olarak büyüdüğünü gözlemlediğini ifade etmiştir. 1999 yılında yinelenen araştırmaya katılan 321 çocuğun 92'si 10-12 yaşları arasındadır. Bu araştırmanın sonucunda, ilerleyen yaşlarda da çocukların televizyon haberlerine ilişkin karamsar eğilimlerinin devam ettiği görülmüştür. İlk araştırmada 5-7 yaş grubundaki çocuklar televizyon haberlerini korku ile tanımlarken, ikinci araştırmada televizyon haberleriyle eğitildiklerini söylemişlerdir. Rigel, bu sonuçları değerlendirirken çocukların şiddetle eğitildiklerine dikkat çekmiştir. Çünkü ikinci araştırmada yer alan çocuklar da resimlerinde şiddet sembolleri kullanmış ve yazdıklarıyla da bunları desteklemişlerdir. Rigel'e göre ikinci gruptaki çocukların "eğitilme" cevabı, korkunun yerini duyarsızlaşmanın aldığına göstergesidir.¹⁹³

Televizyonun saldırganlık davranışına etkisinin araştırıldığı bir başka çalışmada okul öncesi dönemdeki 105 çocuk incelenmiştir. Araştırmacılar, çocuklardaki saldırganlık davranışındaki artışların sadece televizyon seyretme sebebine bağlamanın mümkün olamayacağını belirterek, saldırgan davranışlardaki artışa dikkat çekmişlerdir.¹⁹⁴

Bu çalışmada; çocukların hafta içi TV izleme sürelerinin artması sonucunda; çocukların olumlu sosyal davranışlarının azaldığı, fiziksel ve ilişkisel saldırganlıklarının arttığı, hafta sonu TV izleme sürelerinin artması sonucunda ise, olumlu sosyal davranışlarının azaldığı, fiziksel saldırganlıklarının arttığı tespit edilmiştir.

Luther ve Legg, Amerikan televizyonlarında yayınlanan çizgi filmlerdeki sosyal ve fiziksel saldırganlık tasvirlerinin cinsiyete bağlı farklılıklarını araştırdıkları çalışmalarında, fiziksel saldırganlık hareketlerinin çoğunlukla erkek karakterler üzerinden taşınırken, sosyal saldırganlık davranışlarının ise kadın karakterler üzerinden işlendiğini tespit etmişlerdir. Sosyal ve fiziksel saldırganlığı gerçekleştirenler ve

¹⁹³ Nurdoğan Rigel, "Child in the News Network", *İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 9-14.

¹⁹⁴ Duygu Akçay ve Hilal Özcebe, "Televizyonun Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Saldırganlık Davranışına Etkisi", *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, Sayı 55, 2012, s. 86.

saldırıya uğrayanlar da yetişkin karakterler yerine çocuk karakterler üzerinden betimlenmeye meyillidir.¹⁹⁵

2.2. ÇİZGİ FİLM, ÇİZGİ FİLM KARAKTERLERİ VE ÇOCUK

2.2.1. Kültürleşme ve Çizgi Filmlerde Kültür Aktarımı

Çok yakın bir tarihe kadar ülkemizde yerli yapım çizgi filmlerin yok denecek kadar az olduğu düşünüldüğünde yurtdışından ithal çizgi filmlerle büyümüş nesillerin varlığından söz etmek yanlış olmayacaktır. Her medya çıktısı gibi çocuklar için hazırlanmış olan bu yapımlar da oluşturuldukları kültüre ait kodları taşımaktadır. Bu bağlamda öncelikle kültür kavramı ve kültürel süreçlerden bahsetmek gerekmektedir.

Güvenç, kültürü bilimsel anlamda, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bir bütün olarak tanımlamaktadır.¹⁹⁶

Güler de, bu tanımdan yola çıkarak, çocuğun içinde yetiştiği toplumu oluşturan, biçim veren tüm insanlardan ve onları çevreleyen etkenlerden öğrendikleri davranış ve inançların kültürü oluşturduğu yorumunu yapmaktadır. Kaynağını tecrübelerin ve yaşantının kendisinin oluşturduğu bilgiler, kültürün oluşumundaki önemli manevi öğelerdendir. Çağımızda kitle iletişiminin bir sonucu olarak kültürler arası ilişkilerin artması da, kültürler arası bilgi alışverişini belirginleştirmiştir.¹⁹⁷ Bu kültürel bilgi alışverişini de kapsayan en önemli süreçlerden biri kültürleşmedir.¹⁹⁸

¹⁹⁵ Catherine A. Luther ve J. Robert Legg, Jr., "Gender Differences in Depictions of Social and Physical Aggression in Children's Television Cartoons in the US", *Journal of Children and Media*, *Cilt 4, Sayı 2, 2010, s. 191.*

¹⁹⁶ Bozkurt Güvenç, *Kültürün ABC'si*, Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul 2004, s. 14-15.

¹⁹⁷ Deniz Güler, *Eğitim İletişimi Kurumu Olarak Çocuk Televizyonu ve Uygulamaları ile Bir Model Önerisi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1991, s. 65,67.

¹⁹⁸ Kültürün ABC'si isimli kitabında Bozkurt Güvenç, çok sayıda kültürel süreç olmasına rağmen, kültürleme, kültürlenme ve kültürleşmenin en önemli üç süreç olduğunu ifade etmiştir. Konumuzla ilişkisi bağlamında çalışmada "kültürleşme" kavramına yer verilmektedir. Kültürleşme kavramının daha iyi anlaşılması amacıyla, diğer iki kavrama dipnotta yer verilmesi uygun görülmüştür. Kültürleme, toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama sürecidir. (s. 85.) Kültürlenme ise, değişik aile, eğitim, okul, meslek, bölge (alt kültür) çevrelerinden kalkıp belli yer ve zamanlarda bir araya gelen, birbirini etkileyen akran grupları arasındaki kültür etkileşimidir. (s. 86)

Yeryüzündeki bütün çağdaş kültürlerin, kültürleşme sürecinin bir ürünü olduğunu vurgulayan Güvenç, bu süreci şöyle açıklamaktadır:¹⁹⁹

Kültürleşme sürecinde, iki ya da daha çok kültür, karşılıklı etkileşim sonucu değişime uğrar; yeni sentezler, dinamik bileşmeler yaratırlar. Bu anlamda kültürleşme, toplumun kendi içinde kültürlenme sürecinin dış dünyaya, yabancı dil ve kültürlerle açılmasıdır. Kültürleşmede, kültürlerin veya o kültürlerde yaşayan bireylerin ve grupların doğrudan etkileşime girmeleri şart değildir. Yazılı basın, radyo, tv yayımları, sinema, sanat ve moda akımlarının da uzun vadede, birbiriyle yüz yüze gelmeden kültürleşmeleri mümkündür. Çağımızda sözü edilen "globalleşme" (globalization / küreselleşme) budur. İletişim teknolojisindeki devrimin yol açtığı bilişim devrimi ve bilgi toplumu, temelde, teknolojiyle hızlandırılmış, bir kültürleşme devrimidir.

Kitle iletişim araçlarının da ulusal kültürlerin yayılmasındaki önemini vurgulayan Güler, pekçok başka faktörle birlikte kültür alışverişinin boyutlarının genişlemesiyle kültürleşmenin etkinliğinin arttığını ifade etmektedir. Özellikle birbirini görüp tanımamış, ortak sayılacak herhangi bir yaşantıdan geçmemiş, kendi kültürlerini başkalarıyla paylaşmamış bireylerin gençlik gruplarının, yabancı kültürlerin olumlu ya da olumsuz etkileri altında değişime uğradığını belirtmektedir.²⁰⁰ Bu bağlamda çizgi filmler de, kültürleşme sürecinin önemli bir ögesi olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmalar, çocukla ilişkisinde iki temel bakış açısından ele alınan televizyonda çocukların en çok tercih ettiği program türünün çizgi film olduğunu göstermektedir. Çizgi filmler aracılığıyla gerçekleştirilen kültür aktarımı, çocuklara yönelik çizgi filmlere dair olumlu ve olumsuz her iki bakış açısının temalarından olmakla birlikte daha eleştirel yaklaşımlarca ele alınan konular arasındadır. Ker-Dincer ve Yılmazkol, çizgi filmlerde kültür aktarımına gelişmiş merkez ülkelerin hegemonik idealleri doğrultusunda yaklaşmaktadırlar. Bu ülkelerin nihai hedefinin gelecek nesilleri, çocuklara yönelik medya ürünleriyle oluşturulan 'yanlış bilinç' aracılığıyla zihinsel, psikolojik tahribata uğratarak toplumsal çöküşü hazırlamak olduğunu ifade etmektedirler.²⁰¹

¹⁹⁹ Güvenç, s. 87.

²⁰⁰ Güler, *Eğitim İletişimi...*, s. 69-70.

²⁰¹ Ker-Dincer ve Yılmazkol, s. 206.

Çizgi filmlerin, animasyonların ve "ithal" çocuk programlarının üretildikleri ülkenin kültürünü yansıtması gerçeğinden hareketle, gelişmiş merkez ülkeler; kendi ideolojilerini ve hegemonyacı tutumları ile bağımlı toplumlar yaratma arzularını henüz hayata dair bilinçlenmemiş çocuklar üzerinde gerçekleştirmek istemektedir. Hal böyle olunca, çizgi filmler, animasyonlar ve ihraç edilen çocuk programları kanalıyla kimi zaman örtük çok zaman ise aleni olarak özellikle şiddet, seks, tüketim alışkanlıkları, dil, din, toplumsal cinsiyet, yaşa pratikleri, gelenekler, aile ve toplum ile bağlantılı tüm diğer değerler; erozyona uğratarak uzun vadede yıkılmaya çalışılmakta ve ölümü-öldürmeyi sıradan eylemler olarak gören, sevgisizliğe alıştırmış, hareket ve düşünme yetilerini çok kullanmayan, şiddeti "amaç" olarak ve hayatta kalmak adına meşru / yasal bir yol olarak gören bir nesil gelmektedir. Aslında söz konusu alışverişte merkez konumunda olan ülkelerin istediği tam olarak da budur. Geleceğin o toplumuna yön ve yol verecek olan nesillerini "yanlış bilinç" oluşturarak, bozmak ve toplumun her anlamda çöküşünü seyretmek..."

Çizgi filmlerde kültür aktarımı incelenirken çoğunlukla beyazperdeye ait çizgi filmler hakkında çalışmalar yapılmaktadır. Çizgi filmlerdeki kültür aktarımı; ideoloji, toplumsal cinsiyet rolleri, hegemonya, kapitalist-emperyalist dünya görüşü gibi başlıklar çerçevesinde ele alınmaktadır.

Canlandırma (animasyon) filmleri birçoğumuzun dikkatinden kaçan önemli bir işleve sahiptir. Bu işlev, başat kapitalist ideolojinin "eğlence" aracılığıyla aktarılmasıdır. Bu aktarım, çok etkin ve farklı teknikler kullanılarak yapılmaktadır. Bu aktarımda sınıflar reddedilmekte, statüko desteklenmekte, geleneksel güzellik, çirkinlik ve toplumsal cinsiyet düşünce kalıpları kuvvetlendirilerek devam ettirilmekte, dille farklı kültürler "ötekileştirilmekte", semboller özel tekniklerle bilinçaltına pazarlanmaktadır. Disney ve diğer Hollywood yapımlarında bu tekniklerle iletilen mesajlar, konu hakkında yeterli teknik bilgi sahibi olmayan yetişkinlerin, özellikle de çocukların dikkatini çekmemekte ve yüklenen mesajlar eleştiri süzgecinden geçirilmeden "pasif" bir şekilde içselleştirilmektedir.²⁰²

Gerçek ile kurgu ayrımı yapamamaları sebebiyle çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisinin önemini vurgulayan Gökçearslan, çizgi filmlerdeki ırkçı, ayrımcı söylemlere dikkat çekmektedir. Ayrıca, çizgi filmlerin egemen sınıfın kapitalist bakış açısıyla şekillenmesinin çocukların tüketime düşkün olmalarına neden teşkil ettiğini

²⁰² Hakan Yıldız, "Canlandırma Filmleri İle İdeoloji Aktarımı: Shrek Disney'e Karşı", *Akdeniz İletişim Dergisi*, Sayı 20, Aralık 2013, s. 93.

söylemektedir. Warner Bros yapımı Bugs Bunny'nin ırkçılığı en çok yansıtan karakterlerden oduğunu belirten Gökçearslan, Nips the Nips isimli çizgi filmde Japonların fiziksel özellikleriyle dalga geçilerek aşağılandığını belirtmektedir.²⁰³

Shrek²⁰⁴ barındırdığı ideolojik göndermeler sebebiyle çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Yıldız, pek çok animasyon filmi gibi Shrek'de de dil üzerinden ötekileştirme yoluyla prototipler oluşturulduğunu, kötü olarak tanımlanan karakterlerin toplumca kabul görmeyen aksanlar ya da farklı lehçelerle seslendirilmelerinin sıradan bir teknik olmanın ötesinde olduğunu söyler.²⁰⁵

Disney kahramanları ve Disney ideolojisini "eleştiren" Shrek de sıkça "dille ötekileştirme"ye başvurmaktadır. Shrek, Amerikan İngilizcesi yerine İskoç aksanı ile konuşur. 1993 yapımı Üç Küçük Domuz'da Kurt, Yidiş şivesiyle konuşurken, bu kez Shrek'te "Üç Küçük Domuz" Alman aksanıyla, öte yandan "Üç Küçük Fare" ise İngiliz aksanıyla konuşmaktadır.

Yıldız'ın çalışmasında dikkat çektiği bir başka konu ise Shrek'teki dinsel göndermelerdir. Mesajların çocukların bilinçaltına nüfuz etmesi sebebiyle önemsenmesi gerektiğini belirten Yıldız, şu tespitlerde bulunmaktadır:

Shrek'in başlangıç sahnesinde, üç küçük domuz kapısında çok belirgin bir şekilde İslam dininin simgesi olan "hilal" şeklinde kesilmiş tuvaletin kapısını çarparak tuvalete koşar. ... Fiona ile Lord Farquad'ın, Katolik kilisesi olduğu anlaşılan kilise düğününde, Ejderha'nın kilisenin tepesini yıkarak içeri girmesi ve Monarşi'nin sembolü olan Lord Farquad'ı yutması, Kilisenin kırılmadan kalan tek camını öfkeyle kırması, Katolik kilisesini ve onun feodalizmle olan işbirliğini olumsuzlayan mesajları vurgular. Mesajlara, bir dünya görüşüne karşı getirilen açık eleştiri değil ancak bilinçaltına özellikle de çocuklara ve çocuklu ailelere gönderilen gizli mesajlar olmaları nedeniyle özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.²⁰⁶

İdeoloji aktarımı temelinde incelenen çizgi filmlerden biri de Donald Duck'tır. Disney'e ait ürünlerdeki kapitalist iletilerin çocukların kişilikleri ve manevi özelliklerinin yanı sıra başta ailesi olmak üzere toplumun diğer kesimleriyle olan ilişkisine de şekil

²⁰³ Armağan Gökçearslan, "Batı Kökenli Çizgi Filmlerde İrkçılık, Kapitalist ve Ayrımcı İdeolojik Söylem", *E-Journal of New World Sciences Academy*, Cilt 5, Sayı 4, Mart 2010, s. 365-373.

²⁰⁴ 2001 yılında DreamWorks tarafından yapılan animasyon film, köy halkının kendisinden çok korkması sebebiyle yalnız yaşayan yeşil dev Shrek'i anlatmaktadır. Oscar ödülünde "En İyi Animasyon Film" ödülünün ilk sahibi olan film, gösterime girdiği dönemde dünyada ve ülkemizde büyük ses getirmiştir.

²⁰⁵ Yıldız, s. 103-104.

²⁰⁶ Yıldız, s. 104-105.

verebileceği tespitinde bulunan Sungur, Donald Duck üzerinden şöyle bir analizde bulunmaktadır:²⁰⁷

Söz konusu bu çizgi filmde kapitalist ahlakın mizah yoluyla sevimlileştirilip toplumsal eşitsizliğin kolaylıkla meşrulaştırıldığı bu hikayeleri bir yana bırakılırsa aslında Disney'den yayılan ideolojinin en açık biçimiyle kahramanların üçüncü dünyaya yaptıkları seyahatlerde ortaya çıkar. Yeryüzünün ücra köşelerinde hazine ve heyecanlı dakikalar peşinde koşan maceraperestleri cennet mekanlar, farklı ırklar, acayip yaratıklar bekler. Gündelik hayatın ve iş yaşamının tekdüzeliğinin bunaltıcı atmosferinde ruh ve beden sağlığını korumak için eğlence ve fanteziye ihtiyaç duyan 'modern' toplumlarda seyahat ve macerayı konu edinen kitle kültürü ürünlerinin bir tür güvenlik sübabı işlevi gördükleri, hoşça vakit geçirmeyi amaçlayan basit birer kaçış mekanizması oldukları iddia edilebilir. Ne var ki mesele uzak diyarları keşfetmek, bozulmamış bir doğaya kavuşmak için çıkılan seyahatlerde gizli değildir. Bu filmlerdeki kahramanlar sadece insansız bir doğada dolaşmamaktadırlar. Onların maceralarını asıl çekici kılan gittikleri uzak diyarlarda yaşayan farklı ırklara mensup varlıklar oluşturmaktadır. İşte bu metinlerin kimlik oluşturucu ideolojisi tam da o varlıklarla birlikte görünür hale gelmektedir. Ne yöne giderlerse gitsinler, ne türden varlıklarla karşılaşılırsa karşılaşsınlar, yerlilerin renkleri ne olursa olsun, ördeklerin maceraları her zaman, ırksal farklılıkları gösteren, hiyerarşi ve güç ilişkilerini şifreleyen ve sonu beyazların -aslında ABD'li olmanın- üstünlüğüne bağlayan hikayelerle aktarılmaktadır.

Çocukların kapitalist yaşam tarzı ve emperyalist ideolojilere çizgi film gibi 'masumane' bir medya ürünü üzerinden maruz kalması eleştirel yaklaşımların temel meselelerindedir. Batı'nın egemen yapım şirketleri aracılığıyla tüm dünyaya ulaşan bu çizgi filmler karşısında yerel yapımların yok denecek kadar azlığı sorunla ilgili tartışmalarda dile getirilen temel tespitlerdendir. Bununla birlikte kültür aktarımında olumlu örnekleri inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Türkmen, Pepee isimli çizgi filmde aile, dil, kıyafet ve aksesuarlar, yemekler, halk oyunları, çocuk oyunları, inanç, müzik ve milli hassasiyete dair öğeler üzerinden Türk kültürünün bilinçli olarak aktarılmaya çalışıldığı ilk sistemli örnek olduğu tespitini yapmaktadır.²⁰⁸

²⁰⁷ Suat Sungur, "Marksist Düşünce Sisteminde Kitle Kültürü ve Televizyonda Yayınlanan Çizgi Filmlerin İdeolojik İşlevlerine Bir Bakış", *İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 30, 2007, s.136.

²⁰⁸ Nilgün Türkmen, "Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee", *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 36, Sayı 2, Aralık 2012, s. 152.

Çizgi filmlerle ilişkili olarak tartışılan temel meselelerden biri de çizgi filmlerde şiddet olgusudur. Çocuk ve medya araştırmalarının tarihsel olarak itici gücünü oluşturan şiddet, çocuk programları söz konusu olduğunda dahi tartışılmaktadır. Saldırganlık ve şiddetin çocuk programlarının birer yapım ögesi olduğunu söyleyen Timisi, çocuk programlarındaki şiddete ilişkin şu tespitlerde bulunmaktadır:

Çocukların dikkatini canlı tutabilmek, onların heyecanlarını artırmak üzere fiziksel şiddet sık sık kullanılmaktadır. Çizgi filmler ise giderek artan oranda grafik şiddeti temel öykü ve anlatım tekniği olarak benimsemektedir. Dünyanın neresinde olursa olsun çocuk programlarında yer alan sevgi gibi bir duygusal toplumsal davranışa karşın, dört şiddet davranışına yer verildiğini araştırmalar bulgulamaktadır. Video oyunları, küçük bilgisayar oyunları, internet web siteleri ve etkileşimli teknolojik oyunlar gibi elektronik çocuk oyun kültürünün temel malzemesi şiddettir.²⁰⁹

Çocuklardaki saldırganlığın ve uyum problemlerinin artış göstermesinin çizgi filmlerin yeniden sorgulanmasını ve çocukları hangi boyutta etkilediğinin ortaya çıkarılması gerektiğini ifade eden Yaşar ve Paksoy, 2007 yılında Adana'da gerçekleştirdikleri çalışmalarında okulöncesi 5 yaş grubu çocukların televizyonda yayınlanan çizgi filmlerde izledikleri saldırgan davranışların, serbest oyunlarındaki saldırganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Çalışmada çocuklara biri saldırgan diğeri eğitici içerikli çizgi filmler izletilmiş, ardından yapılan gözlemler sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Saldırgan içerikli Batman çizgi filminin izletilmesinin ardından oyun alanında oynamaya başlayan öğrencilerle ilgili şu tespitlerde bulunulmuştur.²¹⁰

"Ellerine geçirdikleri rastgele oyuncaklarla birbirlerine vurmaya başladıkları, vurma eylemleri sırasında birbirleriyle konuşmalarından çizgi filmdeki karakterleri canlandırdıkları saptanmıştır. Öğrencilerin daha sonra vurma eylemlerine son vererek oyunlarını çizgi filmin sahnelerini yeniden canlandıracak şekilde planlamaya başladıkları, bu aşamada çizgi film öğelerini kullandıkları gözlenmiştir. ... Çocukların birbirlerine uyguladıkları olumsuz davranışların daha çok çizgi film karakterlerinin rollerini canlandırırken ortaya çıktığı, rol bitiminde olumsuz davranışların da ortadan kalktığı görülmüştür. Olumsuz davranışlarda süreklilik gözlenmemiştir. Çocukların oyunlarında

²⁰⁹ Timisi, s. 64-65.

²¹⁰ Mustafa Yaşar ve İpek Paksoy, "Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, 2011, s. 287.

gözlenen diğer olumsuz davranışlar ise gösterilen saldırgan davranışlara savunma amaçlı verilen tepkiler olduğu saptanmıştır.

Bahsi geçen çalışmada eğitici içerikli olarak "Çarli ve Lola" çizgi filminin izletilmesinin ardından serbest oyunları gözlenen çocuklarla ilgili şu tespitlere yer verilmiştir.

"Eğitici içerikli çizgi filmin izletiminden sonra ise çocukların, oyun alanına alındıklarında çizgi filme ait unsurları oyunlarının herhangi bir evresine yansıtmadıkları, karakterleri kullanmadıkları saptanmıştır. Eğitici içerikli çizgi film izlettirildikten sonra kız ve erkek öğrencilerin karma gruplar halinde yapı-inşa oyunları kurmaya çalıştıkları gözlenmiş, bütün öğrencilerin çizgi film öğelerini oyunlarına yansıtmadıkları ancak daha sakin ve yapıcı oyunları kurmayı tercih ettikleri saptanmıştır." ²¹¹

Yaşar ve Paksoy'un çalışması çocukların şiddet içeren çizgi filmlerden saldırgan davranışlarda bulunmayı öğrendikleri fikrini destekler nitelikte bulgular sunmuştur. Bununla birlikte araştırmacılar gözlemlerin ilerleyen aşamalarında çizgi film odaklı saldırganlık eylemlerinin azaldığını, çocukların çizgi filmlerden etkilenmesinin anlık olup süreklilik göstermediğini belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların saldırgan davranışlarının taklit ettikleri karakterlerin rollerinin bir gereği olarak meydana geldiği, kasıtlı saldırgan davranışlar olmadığı vurgulanmıştır. Yaşar ve Paksoy'a göre "bu durum saldırgan içerikli çizgi film izletiminden sonra elde edilen sayısal verilerin gerçek saldırgan davranış olarak yorumlanamayacağı ve rol içi saldırgan davranışlar olarak isimlendirilmesi gerektiği sonucunu gösterir." ²¹²

Örnek verilenler dışında pek çok araştırma, özellikle şiddet içermeleri sebebiyle hem televizyon hem çizgi film izlemenin çocuklar üzerinde negatif etkileri olduğunu göstermektedir. Uluç, şiddet içeren televizyon yayınlarını çizgi film özelinde değerlendirmiş ve şu yorumlarda bulunmuştur:

Çocukların dünyasına yönelik hazırlanmış ve eğlendiriciliğinin yanı sıra öğretici tarafları içermesine önem verilen programlar olması gereken çocuk programları arasında önemli bir yere sahip olan çizgi filmler giderek daha çok şiddet ve dehşet içermeye başlamıştır. Söz konusu şiddetin en masum görünen türüne örnek olarak, Sylvester ve Tweety, Tom ve Jerry, Bugs Bunny ile Avcı, Road Runner ve Cayote çizgi filmlerinde bu ikililerden ilki, karşısındakinin kafasına balyozla vurur, üzerinden silindire geçer, bomba ile havaya uçurur, elektrikli testere ile keser, uçurumdan atar, üzerine kaya fırlatır ve her seferinde

²¹¹ Yaşar ve Paksoy, s. 287.

²¹² Yaşar ve Paksoy, s. 295.

çizgi kahraman birkaç saniye içinde normale döner. Çizgi filmlerde de yaşama ilişkin en basit kurallar gerçeklerden sapılmaktadır. Çocuklar, bu şiddet sahnelerini kanıksarken, şiddete daha fazla dayalı eylemler teşvik edilmektedir.²¹³

Pennsylvania Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada okul öncesi 100 çocuk televizyon izleme öncesi ve sonrası gözlem altına alınmışlardır. Çalışmaya dahil olan çocukların bir grubuna pek çok saldırganlık ve şiddet öğesi içeren çizgi filmler, diğer bir grubuna ise herhangi bir şiddet öğesi içermeyen programlar izlettirilmiştir. Gözlemler sonucunda çizgi film izleyenlerin kendi aralarında şiddet ve saldırganlık hareketleri gösterdikleri, diğer grubun ise bu tarz davranışlarda bulunmadıkları görülmüştür.²¹⁴

Çizgi filmlerdeki şiddet oranının tespiti amacıyla 2012 yılında yapılan bir başka çalışmanın bulguları da, çizgi filmlerin masumane medya ürünleri olmaktan uzak olduklarını onaylamaktadır. Araştırmanın yapıldığı dönemde en çok izlenen çocuk kanalları olan Yumurcak TV, Cartoon Network ve Maxi TV'den rastgele seçilerek yapılan izlemelerle, çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki fiziksel, sözel ve ruhsal şiddet oranlarının ne olduğu sorularına cevap aranmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

İzlemlerin %75.6'sı hafta içi, % 36.7'si akşam kuşağında yapıldı. İzlemlerin %68.9'unda fiziksel, sözel ve ruhsal şiddet unsurlarından en az biri vardı. Her bir izlemde şiddet sayısı ortalaması 2.2 ± 2.5 (min:0-max:13), süresi 9.3 ± 12.6 saniye (min:0-max:56) idi. Şiddet unsurları açısından değerlendirildiğinde; izlemlerin % 47.8'inde fiziksel şiddet, %42.2'sinde ruhsal şiddet, %35.6'sında sözel şiddet unsurları tespit edildi. İzlem süresinin 843 saniyesinin (%7.8) şiddet içeren görüntülerden oluştuğu belirlendi. Süre olarak en fazla görülen şiddet türü fiziksel şiddet olup, izlem süresinin %4'ünü oluşturdu.

Şiddet türleri içinde süre olarak en fazla görülen şiddet türü fiziksel şiddet olup, toplam şiddet süresinin yarısını (432 sn= %51.2) oluşturdu. Toplam şiddet süresinin %22.3'ü ruhsal şiddet, % 26.5'i sözel şiddet görüntülerini içermekteydi.

Fiziksel şiddet unsurları arasında en fazla vurma eylemine (30 kez) rastlandığı ve toplam 194 saniye süreyi kapsadığı, 24 kes rastlanan cisimle yaralama eyleminin ise 208 saniye

²¹³ Güliz Uluç, "Toplumsal Bir Gruba Yönelik Şiddet Türü: Medya, Şiddet ve Çocuklar", *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, s. 7.

²¹⁴ American Psychological Association, "Violence on Television: What do Children Learn? What Can Parents Do?", 1999, https://www.cmu.edu/CSR/case_studies/tv_violence.html Erişim: 30.11.2016

olduğu görüldü. Sözel şiddet unsurları arasında en fazla azarlama (19 kez, 163 sn.), ruhsal şiddet unsurları arasında da en fazla korkutma (30 kez, 148 sn.) olduğu anlaşıldı.²¹⁵

Sözel ve görsel şiddetin yabancı filmler ve çizgi filmlerde daha da yoğun olduğunu ifade eden Büyükbaykal, çocukların bedensel saldırı, korkutma, yıkma, yakma, patlama gibi şiddet türünden daha çok etkilendiklerini belirtmektedir.²¹⁶

Çocukların çizgi filmler üzerinden çeşitli şiddet türlerine tanıklık etmeleri konusunda pedagojik değerlendirmelerde oldukça kaygı verici yorumlar bulunmaktadır. Pedagog Sevil Yavuz, şiddet ve saldırganlık içeren davranışların çevredekilerin taklidi yoluyla öğrenildiğini hatırlatarak, çizgi filmleri çocukları şiddeti izleyerek taklit edebilecekleri en etkili ve en yaygın yol olarak görmektedir²¹⁷:

Günümüzdeki çizgi filmlerin büyük çoğunluğu ise maalesef şiddet, öfke, kargaşa, doğa üstü güçler ve rekabet gibi unsurlar ile beslendiği için çocuklar vurma, itme, tükürme, hakaret etme gibi çeşitli fiziksel ve sözel şiddet davranışlarını bu tür çizgi filmleri seyrederek öğreniyor. Çocuklar şiddet görsellerini seyrettikçe izledikleri bu şiddet davranışlarına yansımakla kalmıyor şiddeti arkadaşlarıyla olan sorunlarını çözmede tek alternatif olarak kullanıyorlar. Ayrıca çocuklar bu çizgi filmleri izledikçe şiddeti benimsiyor ve şiddete karşı duyarsızlaşıyor. Örneğin çocuk şiddet gördüğü için acı çeken bir arkadaşına üzülüyor ve tepkisiz kalabiliyor. Çocuklar bu tür çizgi filmleri izledikçe gerçek hayattan koparak şiddet dolu bir dünya içine giriyor. Bu dünyada yaşamak çocuğun sadece arkadaşlarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkilemiyor aynı zamanda çocuğun ebeveynleriyle ve diğer insanlarla olan davranışlarını da olumsuz etkiliyor. Çocuklar yetişkinlerle olan ilişkilerinde sabırsız, gergin ve öfkeli davranışlar sergiliyor. Ayrıca şiddet ve öfke içerikli çizgi filmler çocuğun ruh sağlığı yanında diğer gelişim alanlarını da olumsuz etkiliyor. Çocuklar çizgi film izlediği için sosyal becerilerini geliştirecek etkinliklere katılmıyor ve tek başına kalmayı tercih ederek gerçek hayattan kendilerini soyutluyorlar. Bunun yanı sıra şiddet içerikli çizgi filmlerin izlenmesi çocukların zihinsel gelişimlerinde de çeşitli problemlere neden olabiliyor. Çocuğun oyun oynayarak ve kitap okuyarak geçireceği zamanı tv başında geçirmesi zihinsel kapasitelerini köreltiyor ve okulda dikkat sorunları yaşamalarına neden oluyor.

²¹⁵ M. Temel, M. A. Kostak ve Ülfiye Çelikkalp, "Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerdeki Şiddetin Belirlenmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 2014, s. 200-201.

²¹⁶ Büyükbaykal s. 39.

²¹⁷ Sevil Yavuz, "Çocuklar Şiddeti Çizgi Filmlerden Öğreniyor", <http://www.milliyet.com.tr/cocuklar-siddeti-cizgi-filmlerden-ogreniyor--pembelar-yazardetay-aile-1516462/> Erişim: 17.06.2016

2.2.2. Çizgi Film ve Karakter

2.2.2.1. Çizgi Film

Çizgi film en yalın haliyle, temeli çizgiye dayanan ve çocuklara hitap eden iki boyutlu animasyonlardır.²¹⁸ Bu tanım animasyon kavramının da açıklanmasını gerektirmektedir. Türkçe'de animasyon teriminin yerine canlandırma ifadesi de kullanılmaktadır. Hünnerli, canlandırma için "gerçekte devinimi olmayan nesne ya da görüntülerin devinimliymiş izlenimi verecek biçimde düzenlenmesi ve kaydedilmesi yoluyla elde edilen görüntüdür." tanımlamasını yapmıştır. Bu görüntülerin belirli bir senaryo çerçevesinde film dili kullanılarak bir araya getirilmesine de canlandırma filmi denmektedir.²¹⁹ Canlandırma filmlerinin iki ve üç boyutlu olarak hazırlanışları arasında teknik farklılıklar mevcuttur.²²⁰

Çizgi film konusunda, netleştirilmesi gereken bir diğer nokta da çizgi filmlerin yayınlanma mecraları ile ilgilidir. Günümüzde çizgi filmler hem sinemada hem televizyonda yayınlanmaktadır. Sinemada yayınlanan çizgi filmler çoğunlukla üç boyutlu, günümüzde yetişkinleri de hedef alan tek ya da bazı durumlarda seri halinde hazırlanan yapımlardır. Televizyondaki çizgi filmler ise istisnaları dışında çocuklara yönelik olarak hazırlanan ve birden çok bölümden oluşan dizilerdir.

2.2.2.2. Karakter

Karakter, Türk Dil Kurumu'nun Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü'nde, "kişileştirme işleminde derinlemesine ele alınan oyun kişisi; kendine özgü nitelikler içinde ruhsal gelişimi olan oyun kişisi" şeklinde tanımlanmaktadır. Yeşilot, "Karakter Olgusu ve Türk Çizgi Karakterlerin Evrenselleşme Sorunu" isimli çalışmasında karakter kavramına ilişkin şunları söylemektedir:

...karakterin olay akışı içerisindeki yeri çok belirgindir, durağan olmayan kişilik özellikleri çoğu kez olay yaratan, yönlendiren ve en sonunda sorunu çözen konumundadır. Yine karakterin en belirgin özelliklerinden birisi, öykünün içerisindeki benzer kişiliklerden

²¹⁸ Özge Samancı, *Animasyonun Ölenemez Yükselişi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004, s. xii

²¹⁹ Selçuk Hünnerli, *Canlandırma Sineması Üzerine*, Es Yayınları, İstanbul 2005, s. 69.

²²⁰ Canlandırma terimi ayrıca, belgesel, haber ya da televizyon programlarında sözle anlatılması zor olan karmaşık suç girişimi ya da eylemlerinin, oyunculuğa fazla önem verilmeden çekilmesi için de kullanılmaktadır. (Özge Samancı, *Animasyonun Ölenemez Yükselişi*, s.xii)

kolaylıkla ayrılarak fark edilmesi olduğu söylenebilir. Özgün kişilik özellikleriyle donatılan bir karakterin, genel özellikleri bakımından kolaylıkla sınıflandırılabilen tip gruplarına dahil edilemedikleri gözlenmiştir. Zaman zaman diğer karakterlerle benzerlik gösterse de, kişilik özelliklerini dışı vuran davranışları, sözleri yada tepkileri diğer klişelerden bir şekilde ayırır. Karakterin başka bir farklı özelliği de, temsil gücüdür, bir gruba ait olmadığından genellikle tekil davrandığı söylenebilir.²²¹

Konulu filmlerde ve televizyon oyunlarında söylenmek ya da gösterilmek istenen dramatik gerçek çoğunlukla karakterler üzerinden aktarılmaktadır.²²² Öncelikle yapmaya çalıştığı şey ile kendini gösteren karakter, anlatı içinde amacının gücü oranında etkili bir konuma gelmektedir. Yaptığı şeylerle tanımlanan karakterin daima suçluyu yakalamak, paraya ulaşmak vb. bir amacı vardır.²²³ Kendine özgü davranışları olan karakterler anlam ve kavramları kendi bakış açılarına göre yorumlayarak değiştirir ya da dönüştürürler. Kişiliğin derinlemesine sergilenmesi ya da bireyin iç dünyasının net bir biçimde anlaşılması karakter sayesinde gerçekleşir.²²⁴

2.2.2.3. Çizgi Filmlerde Karakter

Gerek sinema gerekse televizyonda yayınlanmak üzere hazırlanan çizgi filmlerdeki karakter konusu, genel olarak kurmaca film yapısının şartlarında ele alınabilir.

Karakterlerin çizgi filmlerin sevilmesinin temel nedeni olduğu ve çizgi filmlerin etkinliğinin karakterlerden kaynaklandığını söyleyen Güler, çizgi film karakterlerinin insana benzeyen niteliklerinin olmasının insanda özdeşleşmeye ve yakınlık hissine neden olduğunu ifade etmektedir ve çizgi film karakterini şöyle tanımlamaktadır: "Bir çizgi film karakteri insan nitelikleri gösteren, onunla özdeşleşen ve duygularını paylaşandır."²²⁵

Çizgi filmlerdeki karakter türleri çeşitlilik göstermektedir. Malatyalıoğlu'nun çalışmasında; insan karakterler, hayvan karakterler, gerçeküstü karakterler ve nesne

²²¹ Şenel Yeşilot, "Karakter Olgusu ve Türk Çizgi Karakterlerin Evrenselleşme Sorunu" Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir 2013 (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi), s. 18.

²²² Bob Foss, *Sinema ve Televizyonda Anlatım Teknikleri ve Dramaturji*, Hayalperest Yayınevi, İstanbul 2012, s. 135.

²²³ Pınar Aslan, "90 sonrası Türk Sinemasında Tip Karakter İkilemi", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 43.

²²⁴ Yeşilot, s.18.

²²⁵ Deniz Güler, "Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film", *Kurgu A.Ö.F İletişim Bilimleri Dergisi*, Sayı 5, No: 320/141, Ocak 1989, s. 173.

karakterler şeklinde dörtlü bir sınıflandırmaya gidilmiştir.²²⁶ Güler ise, çizgi film karakterlerini hayvanlar, insanlar ve düşsel kişiler olarak üç farklı kategoride ele almaktadır.²²⁷

Çizgi filmlerdeki insan karakterler gerçek bir insan gibi şekillendirildikleri psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik yapılarına göre davranmaktadırlar. İnsan karakterlerin karşılaştığı durumlarda vereceği sürpriz ya da alışılmış tepkiler, gerçeklik algısı oluşturarak izleyicinin karakterde kendine ait öğeler bulmasına neden olmaktadır. Eğitici ğretici çizgi filmlerde sıklıkla tercih edilen anne, baba, kardeş, arkadaş, ğretmen gibi insan karakterler örnek davranışlar sergileyerek, çizgi filmdeki çocuk karakter ya da karakterlerin günlük hayatlarında karşılaştığı sorunları aile, okul veya arkadaş çevresinden aldığı tavsiyelerle çözmesine yardımcı olurlar.²²⁸ Güler de çizgi filmlerde kullanılan çocuk figürleri ve insan şekillerinin, yetişkinin gerçekten bir öz simgesi olduğunu söylemektedir.²²⁹

Hayvan karakterler ise, insanın zaaflarını simgeleştirmek amacıyla geçmişten günümüze resim, hikaye, tiyatro oyunlarında kullanılmakta ve insanlar tarafından sempatik bulunmaları ile insana yakınlıkları sebebiyle çizgi filmlerde de oldukça sık karşımıza çıkmaktadırlar.²³⁰ Güler'e göre çizgi filmlerde hayvan karakterler, ya yapıtın baş kahramanı olarak, ya da insanlara yardım etme özellikleri vurgulanarak yer almaktadırlar.²³¹

Birinci şekildeki kullanımda, hayvanlar ya doğanın bir parçası olarak ya da olayların odak noktası olarak geçerler. Hayvanlar doğanın bir parçası olarak alındığında, kendi özelliklerini de yansıtmaktadırlar. Tek farkları konuşabilme özelliklerinin olmasıdır. Fakat çizgi filmde odak noktası olduklarında insanın bir simgesi haline gelmektedirler. Başka deyişle, insanı oynayan simgedir. Kişiliğinde hem çocuk, hem de yetişkin özelliklerinin en iyi şekilde bir araya geldiği Miki Fare rnek olarak gösterilebilir. Hayvan karakterlerinin ikinci kullanım şekli insanlara yardım etmesidir. Bu durumda da yardım etmesi her zaman haksızlığa uğrayan, doğru ve iyi olandan yanadır.

²²⁶ zlem Malatyalıoğlu, "Belirli Yaş Gruplarına Göre Çizgi Filmlerde Karakter Soyutlama Düzeyi", Haliç Üniversitesi SBE, İstanbul 2014(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 29.

²²⁷ Güler, *Çocuk...*, s. 173.

²²⁸ Malatyalıoğlu, s. 30.

²²⁹ Güler, *Çocuk...*, s. 175.

²³⁰ Malatyalıoğlu, s. 31.

²³¹ Güler, *Eğitim...*, s. 176.

Fatih Kalkan "Animasyon Sineması ve Hayvan Karakterleri" başlıklı çalışmasında animasyonlarda sıklıkla kullanılan hayvan karakterlerinin ortak özelliklerini şu şekilde tanımlamıştır.²³²

Akbaba: Animasyon sinemasında akbabaların tamamı erkektir. Küçük rolleri vardır. Bir iki istisna dışında sürekli olumsuz rollerde olurlar.

Aslan: Aslanların neredeyse tamamı erkektir. Buldukları ortamın lideri her zaman aslanlar oluyor. Güçlüler ve olgunlar. Genelde iyi karakterlerde olsalar da düşman rolünde olduklarında çok güçlü bir düşman oluyorlar.

At: Atlar her zaman iyi rollerde yer alıyorlar. Güçlü, olgun ve cesurlar. Her zaman saygı görüyorlar. Bir iki istisna haricinde hep ciddi rollerde görünüyorlar.

Ayı: Ayıların tamamına yakını erkektir. Dişi ayılara pek rastlanmaz animasyon sinemasında. İri cüsselerine ve özellikle kocaman göbeklerine devamlı vurgu yapılır. Bu kadar güçlü kuvvetli olmalarına rağmen ayılar her zaman iyi karakterler olarak gösterilmiştir. Hep güçsüzün yanında yer alırlar. Bal ve balık, yemekten çok hoşlandıkları iki yiyecektir. Bir iki istisna haricinde filmlerde hikayeleri yalnız başlar ve zamanla diğer hayvanlara uyum sağlarlar.

Baykuş: Animasyon filmlerde baykuş karakterlerinin büyük bir çoğunluğu erkek. Yaş olarak da diğer hayvanlardan büyüktürler. Sözü dinlenen , öğüt alınan karakterler oluyorlar genellikle. Korumacı bir yapıları var. Filmin ana karakteri yavru bir hayvansa baykuşlar her zaman bunların akıl hocası olarak yer alıyorlar senaryoda.

Bukalemun: Animasyon sinemasında bukalemunlar renk değiştirip kamufle olma özelliklerinde hep sorun yaşıyor. Bu sorunu aşmaları karakterler açısından önemli gelişim olarak görülüyor. Paranoyak ve endişeli bir yapıları var. Kafalarında çok şey kurup kendi kendilerini endişeye sevk edebiliyorlar.

Eşek: Pek ciddiye alınmayan, saygı görmeyen hayvanlar eşekler. Her zaman da atlarla kıyaslanıp dalga konusu oluyorlar. Dünyayı pek umursamayan neşeli karakterleri canlandırıyorlar çoğu zaman. Kolay kolay mutsuz olmuyorlar. Esprili ve gevezeler de.

Fare: İnsanların en çok korktuğu ya da tiksindiği hayvan fareyken animasyon filmelerinde en çok kullanılan hayvan da faredir. Bunda Walt Disney'in çizdiği ilk karakterin Mickey Mouse olması çok etkili olmuştur. Hatta Disney'in simgesi bile bu faredir. En büyük ortak

²³² Fatih Kalkan, *Animasyon Sineması ve Hayvan Karakterleri*, Başka Yerler Yayınevi, İstanbul 2014, s. 23-76.

özellikleri galiba filmlerde insanların çoğunun onları sevmemeleri ve görür görmez çılgılığı basmaları.

Gelincik: Gelincikler; cesur, deli dolu biraz da hayalperest olarak gösteriliyor animasyon filmlerde. Paranoyak ve hiperaktif oluyorlar biraz. Bu karışık ruh hallerine rağmen her zaman sevilirler.

Geyik: Kötü geyik karakterlere rastlamıyoruz animasyon filmlerde. Her zaman iyi ve neşeliler. Bu yönleri sayesinde de herkes tarafından seviliyorlar. Yardım etmeyi de çok seviyorlar ama oldukça da sakarlar.

Kaplan: Kedigillerde başrolleri genelde aslanlar aldığı için kaplanlar hep yan rollerde kalmışlardır. Her zaman cesur, korkusuz ve güçlüdürler. Bunun yanında asabidirlere de. Hayata karşı hep öfkeli dirler. Neredeyse bütün kaplan karakterler yalnızdır. Daha küçücükken ailelerinden ayrılıp yalnız başlarına büyümüşlerdir. Bu da hayat ve diğer canlılara karşı öfkeli olmalarının en büyük sebebidir. Diğer hayvanlara da kolay kolay güvenmezler.

Çizgi filmlerde karşımıza çıkan diğer karakter türleri de gerçeküstü ve nesne karakterlerdir. Gerçeküstü karakterlerle de insani özelliklere göndermeler yapılmaktadır. Gerçeküstü karakter kullanımı konusunda başarılı örneklerden Hotel Transylvania filmi ile ilgili Miller-Zarneke şu yorumda bulunmaktadır.²³³

Gerçekten de Dracula'nın kişiliği, kızına karşı yumuşak başlı ve uysal, otelinin personeline karşı ise otoriter olmaktan, bir şeylerin kontrolü dışına çıktığı zaman barut gibi kızgın olmaya veya öfkesinden deli gibi titremeye kadar varan sürekli değişen ruh hallerini kapsamakta ve hem Sandler'in sesindeki hem de Dracula'nın yüz mimiklerindeki esnekliği, geniş bir yelpazede animasyonlu ifadelerle olanak sağlamaktadır.

Çizgi filmlerde kullanılan bir diğer karakter türü de nesne karakterlerdir. Animasyon kavramının etimolojik kökeninin Latince, canlandırmak, nefesle doldurmak anlamlarına gelen 'animare' kelimesinden gelişi,²³⁴ çizgi filmlerde gerçek hayatta cansız kabul ettiğimiz nesnelerin canlılara ait özellikler göstermesini en iyi şekilde açıklamaktadır. Diğer karakter türlerinde olduğu gibi nesne karakterler de insan benzeri davranışlar gösterip, insani duygulara sahip olmaktadır. TRT Çocuk kanalında yayınlanan Harika

²³³ Miller-Zarneke'den akt. Malatyalıoğlu, s. 34.

²³⁴ Jean Ann Wright, *Animation Writing and Development From Script Development to Pitch*, Focal Press, Burlington 2005, s. 1.

Kanatlar adlı çizgi filmde dünya havalimanında çalışan uçakların hayatı anlatılmaktadır. Dünyanın en hızlı kargo uçağı olan Jett'in ana karakter olduğı yapımda, uçak-robot karakterler insanlar gibi konuşup, yemek yiyebilmekte ve diğere insani duygu ve davranışları gösterebilmektedirler.

Nesne karakterlerin insanlaştırılırken günlük hayattaki fonksiyonlarının olabildiğince korunduğunu söyleyen Yeşilot, Güzel ve Çirkin filmindeki karakterlerden örnek vermektedir. Filmde, duvar saati olan Cogsworth, film süresince zamanla ilgili her türlü sorunu çözerek bu konudaki yeteneklerini göstermektedir. Şamdan Lumiere de mumlarını bir silah gibi kullanmaktadır.²³⁵

2.2.3.4. Çocukların Çizgi Film Karakterleriyle İlişkisi

Çalışmanın bu bölümünde çocukların çizgi film karakterleri ile kurduğı ilişki üzerine odaklanılmaktadır. Tematik kanalların artması ile çocuk izleyiciler günün herhangi bir saatinde çizgi film izleme imkanı bulmaktadır. Çocuk izleyici potansiyelinin farkında olan medya yapımcıları her yaştan çocuğa hitap eden geniş bir çizgi film yelpazesi sunmaktadır. Çizgi filmde karakterin diğere medya anlatılarında olduğundan daha önemli olduğunu söyleyebiliriz. Çizgi filmlerin isimleri de çizgi film ve karakter arasındaki bu sağlam ilişkiye dair fikir vermektedir. Örnek olarak, Bugs Bunny, Heidi, Caillou, Pepee, Ben 10, Arı Maya ve Laura'nın Yıldızı vb. gösterebiliriz.

Çocukların çizgi filmlere ilgi duymasının nedenlerini açıklayan Pembecioğlu, çizgi filmlerde gerek hayali gerekse çeşitli hayvan karakterlerin yer almasını bu nedenler arasında göstermiştir.²³⁶

Cesur ve Paker, günümüzde medyadaki kahramanların çocukların dünyasında anne - babaları gibi bir yere sahip olduğunu hatta onlardan daha etkili modeller olduklarını söylemenin abartılmış bir ifade olmadığını belirtmektedirler.²³⁷ Işık da aynı anlayış doğrultusunda çocukların dünyasında bu denli önemli bir yere sahip olan "çocuklara

²³⁵ Şenel Yeşilot, "Karakter Geliştirme ve Bu Süreçte Ortaya Çıkan Sorunlar", Anadolu Üniversitesi SBE, Eskişehir 2000 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 18.

²³⁶ Nilüfer Pembecioğlu, *İletişim ve Çocuk İletişim Ortamlarında Çocuk ve Reklam Etkileşimi*, Ebabel Yayıncılık, Ankara 2006, s. 246.

²³⁷ Sevim Cesur ve Oya Paker, "Televizyon ve Çocuk: Çocukların Tv Programlarına İlişkin Tercihleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 19, Kış 2007, s. 107.

yönelik programlardaki kahramanların" olumlu değerler sunmasının çocuğun olumlu değerli benimsemesine katkısı olacağını söylemektedir.²³⁸

Günümüzde televizyon ve sinema mecraları sınırlarında algılansa da çizgi karakterler, ilk olarak çizgi romanlar aracılığıyla çocuk ve yetişkin okuyucuya ulaşmıştır. K.M. Wolfe ve M. Fiske "Çizgi Romanları Neden Okuyorlar" başlıklı makalelerinde çocukların çizgi karakterlere duyduğu ilginin sebeplerini psikolojik temellerle ilişkilendirmişlerdir. Normal çocuklar için bir ego güçlendirme aracı olan çizgi romanlar, sorunlu çocuklar için farklı anlamlar ifade etmektedir. Onlar için çizgi roman karakterleri, hayatlarında bulamadıkları şeylerin yerini doldurmaktadır. Örneğin bazıları için Süpermen bir baba figürüdür. Daha zor ya da nihai sorunlara çözüm getiren bir otorite ve güç ihtiyacını karşılayan çizgi karakterler sorunlu çocukların günlük görevlerini çok fazla endişe duymadan yerine getirmelerini sağlar. Normal çocukların aksine kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenemeyen korkmuş çocuklar çizgi romanlara olan inançlarından kolayca vazgeçemezler²³⁹:

Çizgi filmlerin çocuk izleyici üzerindeki etkilerini araştıran bir çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların hayali kahramanlar, kuklalar, ya da hayvan karakterler yerine insan karakterlerin ön planda olduğu çizgi filmleri izlemeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Aynı çalışmada annelerinin ifadeleri doğrultusunda, ilköğretim dönemindeki çocukların çizgi filmlerdeki hayali kahraman, mekan ya da olayların gerçek olduğuna daha çok inandığı şeklinde bir sonuca ulaşılmıştır. Araştırmacılar, daha küçük yaştaki çocukların gerçek olanla olmayan arasındaki ayrımı yapamamalarına rağmen, elde edilen sonucu ilgi çekici olarak değerlendirmişlerdir.²⁴⁰ Araştırmada ortaya çıkan ilgi çekici bir diğer sonuç ise çocukların çizgi film karakterleri ile özdeşleşmeleri konusundadır. Isparta il merkezindeki devlete ait okul öncesi eğitim kurumları (anasınıfı -anaokulu) ile ilköğretim okullarının 1.2. ve 3. sınıflarına devam eden 940 çocuğun annesiyle yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, hem okul öncesi

²³⁸ Işık (Ed.), s. 8.

²³⁹ Katherine M. Wolfe ve Marjorie Fiske, "Why They Read Comics", *The Effects of Television on Children and Adolescents An Annotated Bibliography*, Editör: Wilbur Schramm, Paris 1964, s. 40.

²⁴⁰ Atiye Adak Özdemir ve Oya Ramazan, "Çizgi Filmlerin Çocukların Davranışları Üzerindeki Etkisinin Anne Görüşlerine Göre İncelenmesi", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 35, 2012, s. 157,168.

hem de ilköğretim çocuklarının kendilerini çizgi film kahramanları ile özdeşleştirmedikleri söylenebilir yargısına varılmıştır²⁴¹:

Tabloda 5. sırada yer alan 'çocuğum kendini çizgi film kahramanları ile özdeşleştirir (ben süpermenim, pamuk prensesim, cedrixim)' şeklindeki anket maddesinde çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden annelerin toplam % 4,8'i her zaman' ve 'sık sık'; %20,8'i 'ara sıra', toplam %74,4"ü ise 'nadiren' ve hiçbir zaman' yönünde yanıtlarken çocuğu ilköğretime devam eden annelerin toplam %4'ü 'her zaman' ve 'sık sık', %30, 4'ü 'ara sıra', toplam %65, 5'i ise 'nadiren' ve 'hiçbir zaman' yönünde görüş bildirmiştir.

Şirin, televizyonun çocukların hayal kurma yeteneklerini engelleyişini anlatırken, Dorfman ve Mattelart'a atıfta bulunarak çizgi filmlerdeki hayvan karakterlerin çocukların hayal dünyasını canlandırmasında etkili olabileceğinden bahsetmektedir.²⁴² Dorfman ve Mattelart, Disney üzerine yaptıkları eleştirel çalışmalarında Disney dünyasının hayvan karakterlerle dolu olmasının tesadüfi olmadığını belirterek, bu karakterlerin öneminden şu şekilde bahsetmektedirler.²⁴³

Disney dünyasının hayvanlarla dolu olması bir rastlantı değildir. Hayvansal özellikler karakterlere bir masumiyet kazandırırken doğa da karmaşık toplumsal ilişkileri tümüyle kaplar ve belirler. Çocuğun, önceleri hayvanların sezgisel ve oyun dolu yanlarını algılamaya ve benimsemeye yatkın olduğu doğrudur. Büyüdükçe, olgun hayvanlarda kendi evrimindeki bazı özellikleri kavramaya başlar. Bu hayvanlar gibi kendisi de başlangıçta örneğin konuşmamakta, dört ayak üstünde emeklemektedir. Böylece hayvanlar evrende çocuktan aşağı, çocuğun avcunun içine alabileceği ve istediği gibi oynatabileceği tek canlı türü olarak görülmektedir. Hayvanların dünyası, çocuğun yaratıcı hayal gücünün rahatça hareket edebileceği alanlardan biridir. Bu bakımdan birçok hayvan filmlerinin büyük pedagojik değeri olduğu, çocuğun duyarlılığını ve duygularını geliştirdiği su götürmez.

Hayvan karakterler için Oral da şunları söylemektedir:

Filmlerine öyle bir baş kahraman seçmelidir ki, seyirci özlemlerini onda gerçekleştirsin, kendinde arayıp da bulamadığı her şeyi onda bulsun. Ancak bu kahraman kesinlikle insan

²⁴¹ Özdemir ve Ramazan, s.168-169.

²⁴² Şirin, *Kuşatılmış...*, s. 148.

²⁴³ Ariel Dorfman ve Armand Mattelart, *Emperyalist Kültür Sanayii ve W. Disney*, Gözlem Yayınları, İstanbul 1977, s. 59-60.

olmamalıydı. Seyirci insanda bağışlamadığı tüm güçsüzlükleri, yanlışları, korkuları, yanlışlıkları o sevimli yaratıkta bağışlayabilirdi. ²⁴⁴

Canlandırma sinemasının tarihini anlatırken Disney'e ait karakterlerden bahseden Özön şunları söylemektedir:

Mickey Mouse'ın ardından "Pluto (köpek), "Goofy" (köpek), "Donald Duck" (ördek)... gibi Disney kahramanları sökün etti. Disney, hepsi hayvanlardan meydana gelen kahramanlarına birer insan kişiliği veriyor, ortalama Amerikalıyı ölçü alıyordu. Böylelikle hayvanlara insan davranışlarını veren Disney, filimlerinin konularında da insanlar için ders çıkarmak amacını güdüyordu. ²⁴⁵

Çizgi/dizi film karakterlerinin çocukların tüketim alışkanlıkları üzerine etkisinin araştırıldığı bir çalışmada çocukların çizgi film karakterleriyle kendilerini özdeşleştirebildikleri belirtilmektedir. Çocukların çizgi filmlerdeki karakterler gibi uçabilme, onlar gibi güzel ve güçlü olma arzularının, bu karakterleri taşıyan ürünlerle desteklendiği böylece istenen karakter rolüne daha kolay bürünülebildiği ifade edilmiştir. ²⁴⁶

Çocukların televizyon programlarına ilişkin tercihlerinin araştırıldığı 454 ilkokul öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada, çocukların en sevdikleri kahramanın kim olduğu sorusunu en çok bir çizgi film kahramanın adıyla cevapladıkları ortaya çıkmıştır. ²⁴⁷

Televizyondaki çizgi ve animasyon karakterlerin çocukların tüketime yönelik davranışlarına etkilerinin incelendiği bir çalışmada, çocuklar en çok sevdikleri çizgi karakterleri sevme nedenlerini, bu karakterlerin komik, güzel, güçlü, akıllı, eğlenceli, heyecanlı, çalışkan, yakışıklı, bilgi verici ve yardımsever olmaları şeklinde sıralanmıştır. Aynı çalışmada çocukların genel olarak çizgi ya da animasyon karakterleri sevme nedenleri ise;(en çoktan başlayarak sırasıyla) komik olmaları, güzel

²⁴⁴ Zeynep Oral(1976)'dan aktaran Güler, *Çocuk...*, s. 174.

²⁴⁵ Nijat Özön, *Sinema El Kitabı*, Elif Yayınları, İstanbul 1964, s. 89-90.

²⁴⁶ Kasım Karaman, "Çizgi/Dizi Film Karakterlerinin Çocukların Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Etkisi (Giresun Örneği)" *Dergi Karadeniz*, Cilt 2, Sayı 7, 2010, s. 78.

²⁴⁷ Cesur ve Paker, s. 119.

olmaları, hayal gücünü geliştirmesi, hareketli olmaları, güçlü olmaları, yeni bilgiler öğretmesi, sevimli olmaları şeklinde saptanmıştır.²⁴⁸

Güler, çizgi filmlerin kültürel işlevlerine dair verdiği bir röportajda; Çizgi filmlerin çocuğun hayal gücünü geliştirmede nasıl bir etkisi bulunmaktadır sorusunu cevaplarırken çizgi film karakterleri ile çocuk ilişkisi hakkında şu tespitlerde bulunmaktadır:²⁴⁹

Bir karakterle özdeşleme ya da model alma çocukların hem zihinsel hem de sosyo-duygusal gelişimi için önemlidir. Bir çizgi film karakterinin yerine geçen çocuk, o karakterin bakış açısını anlamaya çalışır. Bu çaba sadece zihinsel süreçleri ve yaratıcı düşüncüyü geliştirmekle kalmaz aynı zamanda çocukların empati duygusu kazanmalarına olanak tanır. Bir süper kahraman yerine geçen çocuğun o karakterin nasıl baktığını, konuştuğunu, düşündüğünü ve davrandığını keşfetmesi gerekir. Çocuklar, ebeveynin değil kendi kontrollerinde olan bir dünya hayal ederler. Çizgi film kahramanlarının özelliklerini günlük yaşamlarına ve oyunlarına yansıtırlar. Kahramanların çizgi filmde kullandıkları “gücümüzü birleştirme zamanı geldi” gibi sloganları oyunlarında kullanırlar. Bu tür özdeşleşme oyunları çocuğun düşünce seviyesinde ortaya çıkan bağımsızlaşma sürecinin ilk adımlarıdır. Ayrıca, çocuklar (özellikle 2-6 yaş arası) engellenme, sevgi, kırgınlık gibi yaşadıkları yoğun duygularla baş edebilmenin bir yolu olarak da tanıdıkları karakterlerin yerine geçme oyunları oynayabilirler. Oluşturdukları hayal dünyasında en güçlü, en hızlı ya da en güzel karakterlerin yerine geçerek aslında gerçek dünyada yaşadıkları korku, yetersizlik, güçsüzlük gibi duygularını yansıtmış ve büyük oranda boşaltmış olurlar.

2.2.3.4.1. Süper Kahraman Karakterler

Çocuklara yönelik hazırlanan programlar incelendiğinde yüzlerce farklı çizgi film karakteri ile karşılaşılmaktadır. Bu çeşitlilik içerisinde önemli bir yeri olan süper kahraman karakterlerin çocuk izleyici tarafından beğeni ile takip edildiği görülmektedir. Temel eğitim dönemindeki öğrencilerin süper kahramanlara ilişkin algılarına yönelik gerçekleştirilen bir çalışmanın bulguları da, ilkokul öğrencilerinin %64'ünün düzenli

²⁴⁸ Ezgi Aşçı, "Televizyondaki Çizgi ve Animasyon Karakterlerin Farklı Yerleşim Yerlerinde Yaşayan Çocukların Tüketici Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi", Ankara Üniversitesi FBE, Ankara 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 60-69.

²⁴⁹ "Prof. Dr. Deniz. A. Güler İle Çizgi Filmlerin Kültürel İşlevleri Üzerine Mülakat" İletişim ve Diplomasi Dergisi, Sayı 2, Ocak 2014. (<http://www.iletisimvediplomasi.com/prof-dr-deniz-a-guler-ile-cizgi-filmlerin-kulturel-islevleri-uzerine-mulakat/#more-450> / 19.3.2016)

olarak bir süper kahraman çizgi filmini takip ettiğini göstermektedir.²⁵⁰ Bu veriler ışığında süper kahraman karakterlerden ayrıca bahsetmek gerekmektedir.

Rosenberg ve Coogan, süper kahramanı tanımlarken, kelimenin kendisinin vermiş olduğu ipuçlarından yararlanırlar. Kelimenin "süper" kısmı, normal insanın sahip olduğundan önemli ölçüde büyük güçlere ve yeteneklere işaret etmektedir. "Kahraman" kısmı ise bu büyük güç ve yeteneklere sahip bireyin kahramanca davranışlarına işaret eder. Bu davranışlar birkaç olayla sınırlı değildir, sürekli tekrarlanır. Bir misyonu olan süper kahraman, daima doğru olanı yapmaya çalışır.²⁵¹

Süper kahraman, evrensel, fedakar, olumlu toplumsal misyonları olan bir karakter olarak tanımlanmaktadır. Bu karakter, olağanüstü yeteneklere, ileri teknolojiye, çok gelişmiş fiziksel ya da zihinsel (sihir gibi mistik yetenekler de dahil) süper güçlere sahiptir. Süper kahramanlar, bir kod adı ve tipik bir biçimde karakterin geçmişini, kişiliğini, güçlerini ve kökenini (sıradan birinden süper kahramana dönüşümünü) ifade eden ikonik bir kostümle somutlaştırılırlar. Çoğunlukla iki kimlikli olan süper kahramanlar, sıradan kimliklerini çok sıkı şekilde gizlenmeye çalışırlar. Görevleri evrensel, fedakarane ve olumlu toplumsal amaçlara hizmet edecek biçimde kötülükle savaşmak ve masumları korumaktır.²⁵²

Süper kahramanların tarihsel geçmişine bakıldığında, televizyon ve sinemadaki yansımalarından önce çizgi roman ile hayatımıza girdiği görülmektedir. Çizgi romanlarda görülen ilk süper kahraman Superman olmuştur. Superman'in ortaya çıkışı ciddi bir toplumsal arka plana dayanmaktadır. 1929'da başlayan küresel ekonomik bunalımdan en çok etkilenen ülke olan Amerika'nın gerçek hayatta yaşadığı hayal kırıklıkları, hayali de olsa bir süper kahraman figürüyle telafi edilmeye çalışılmıştır.²⁵³

²⁵⁰ Vahit İlhan, F. Çetin Çetinkaya ve Sacide Şahin, "Temel Eğitim Dönemindeki Öğrencilerin Süper Kahramanlara İlişkin Algılarına Yönelik Çalışma Grubu Araştırması", *15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı, Aralık 2016, s. 219-237.

²⁵¹ Robin S. Rosenberg, Peter M. Coogan (Ed.), *What is a Superhero?*, Oxford University Press, New York 2013, s. 1.

²⁵² Peter Coogan, "The Hero Defines the Genre, the Genre Defines the Hero", *What is a Superhero?* (Ed. Robin S. Rosenberg, Peter M. Coogan), Oxford University Press, New York 2013, s. 3-4.

²⁵³ Emre Ahmet Seçmen, "Sinemada Süper-Kahramanlık İmgesi ve Indiana Jones Filmleri Örneği", Kültür Üniversitesi SBE, İstanbul 2004 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 27.

Bu durum, sosyolojik nedenlerle ortaya çıkan süper kahramanların psikolojik ihtiyaçlara yönelik işlevini vurgulamaktadır.

2.2.3. Tematik Çizgi Film Kanalları

İlkokul öğrencileriyle gerçekleştirdiğimiz çalışma, çocukların favori çizgi filmleri ve çizgi film karakterleri listelendiğinde neredeyse yüzlerce farklı ismin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu geniş çeşitlilik, bakışı çizgi film kanallarına yöneltme ihtiyacını doğurmuştur. Çünkü bu çeşitlilik, doğrudan 24 saat çizgi film ve çocuk programı yayınlayan tematik kanalların artışıyla kaynaklanmaktadır. Ülkemizde çocuklara yönelik yayın yapan tematik kanallar çok uzun bir geçmişe sahip değildirlir. Çalışmanın sürdürüldüğü tarih itibariyle yayında olan tematik kanalların en eskisi olan Cartoon Network 2008 yılında yayın hayatına başlamıştır.²⁵⁴ Tematik çocuk kanallarının ortaya çıkması ile birlikte ulusal kanalların çizgi film ve çocuk programı yayınlama stratejilerinde ciddi değişimler yaşanmıştır. İlhan ve Ünlü'ye ait çalışmada hem kamu yayıncısı TRT, hem de özel ulusal kanallar olan ATV, Kanal D, Show TV ve Star TV'nin program türlerine ilişkin dağılımlar incelenmiştir. Çalışma, 2010 ve sonrasında çizgi film ve çocuk programlarının hem TRT hem de özel kanalların yayın akışından neredeyse tamamen çıkarıldığını göstermektedir.²⁵⁵ Bu durum Türkiye'de yayınlanan çizgi filmlere sadece tematik kanallar üzerinden erişilebildiği anlamına gelmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi tematik çocuk kanalları 24 saat boyunca çocuklara yönelik programlar yayınlamaktadır. Bu da çizgi filmlerin ve çocuklara yönelik programların sayısında ciddi bir artışa sebep olmaktadır. Bu artış beraberinde çocuk izleyiciye yüzlerce farklı karakterin sunulmasını getirmektedir. Günün her saatinde çocuk izleyiciyi ekran başına çekebilecek yayınların varlığı çocukların televizyonla ilişkisini şekillendirmekte ve güçlendirmektedir. Araştırmaların gösterdiği üzere, çocukların sadece kendilerine yönelik televizyon programlarını izlemediği ve tematik kanalların varlığı bir arada düşünüldüğünde, çocuk için televizyonun günün her

²⁵⁴ Türkiye'de 1997 yılında yayına başlayan ilk çocuk kanalları Nickelodeon ve Maxi Tv'dir. Nickelodeon, şu anda Nickelodeon HD ismiyle sadece sadece Digitürk üzerinden yayımına devam etmektedir. Maxi TV ise 2009 yılında kapanmıştır.

²⁵⁵ Vahit İlhan ve Burak Ünlü, "Transformation of Television Broadcasting in Turkey: Analysis on Broadcasts Between 1995-2015 According to Programme Types", X. European Conference on Social and Behavioral Sciences Abstract Book, Sarajevo 2016, s. 175. (Çalışmanın yazıldığı sırada sözkonusu bildirinin yer aldığı kitap hazırlık aşamasında bulunmaktadır.)

anında kullanıma hazır bir araç konumunda olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu noktada tematik çocuk kanalları kesintisiz ve tekrara dayalı yapıları sebebiyle eleştirilmektedir. Çocuklara hitap eden programlar ve çizgi filmler yayınlamak gibi çocuk odaklı olarak değerlendirilebilecek bir yaklaşımın, çocukların televizyon karşısında geçirdiği süreyi artırması sebebiyle oluşturduğu olumsuzluklara odaklanılmaktadır. İçeriklerin sakıncaları tartışmasından önce çocukların televizyona yönelişlerini artıran etkenler sorgulanmaktadır. Tematik çocuk kanallarını, çocuk eğitiminin düşmanı olarak niteleyen Özertem'in konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

...doğrusunu söylemek gerekirse, ne ülkemizde, ne de diğer ülkelerde tematik çocuk kanallarının genç kuşaklar için uzun vâdede somut bir yararı olacağına inanmıyorum. Hele hele, bizim gibi televizyon izleme bilincinin yerleşmediği bir ülkede çocuklara yapılacak en büyük kötülük, onları ekran karşısına saatlerce bağlamaktır. Program içeriklerinin düzeyli ve yararlı olması da bu kanaatimi değiştiremez. Çünkü, çocukların günlük hayat içinde televizyon izlemek dışında yapmaları gereken daha bir çok işleri var. Oyun oynamak, okumak, ders çalışmak, yemek yemek, uyumak, kardeşleriyle, arkadaşlarıyla ve anne-babalarıyla sohbet etmek gibi. Oysa böyle kanallar, biri bitip ânında bir diğeri başlayan iştah açıcı programlarıyla çocuğa ekran başından kalkma fırsatı tanımıyorlar.²⁵⁶

Türkiye'de şu anda yayın yapmakta olan ve en çok takip edilen tematik çocuk kanalları şunlardır: 1. TRT Çocuk, 2. Disney Channel, 3. Cartoon Network, 4. Planet Çocuk, 5. Minika Go, 6. Minika Çocuk, 7. Disney XD, 8. Disney Jr., 9. Kidz Tv ve 10. Nickelodeon HD'dir. Bu kanallar aracılığıyla çocuk izleyiciler yüzlerce çizgi film ve çizgi film karakterine erişebilmektedirler. Bu tematik kanallardan sadece TRT Çocuk ve Planet Çocuk kanallarında yerli yapımlar yer almaktadır. TRT Çocuk kanalında yayınlanan -birkaç çizgi film dışında²⁵⁷- bütün çizgi filmler ve diğer çocuk programları yerli yapımlardan oluşurken Planet Çocuk kanalındaki yerli yapımların sayısı daha sınırlıdır. Bu veriler, çocuklarımıza ulaşan çizgi filmlerin önemli bir kısmının yurtdışı menşeli yapımlar olduğunu göstermektedir. Yurtdışı menşeli yapımlar da kendi

²⁵⁶ "TRT Dahi Acsa Çocuk Kanalı Tehlikeli"- Ali Murat Özgüven- Tekin Özertem Röportajı <http://www.haber7.com/medya/haber/365340-trt-dahi-acsa-font-colorff0000cocuk-kanali-tehlikelifont> Erişim: 10.10.2016

²⁵⁷ Çalışmanın bu kısmının hazırlandığı Aralık 2016 dönemine bakıldığında TRT Çocuk kanalında sadece Arı Maya, Heidi, Vikingler ve Dinozor Kovası isimli dört adet yurtdışından ihmal çizgi film yayınlanmaktadır.

kültürel kodlarımızla örtüşmeyen pekçok öğeyi barındırmaktadır. Bu kaygı verici tablonun içinde TRT Çocuk kanalının yerli yapımlara yönelik yatırımlarının karşılık bulduğunu ve en çok izlenen tematik çocuk kanalı olduğunu hatırlatmak gerekmektedir. Yıllarca çocukların zihin ve hayal dünyalarında yer edinen ithal karakterlerin yerini artık yerli karakterler almaktadır. TRT Çocuk kanalı, dünya çapındaki medya kuruluşlarına ait uluslararası tematik çocuk kanallarının nüfuzunu kırarak ciddi bir başarı göstermiştir. 2016 yılı itibariyle de reklam yayınlarını tamamiyle kaldırarak çocuklara yönelik yayıncılık konusunda hassasiyetini gözler önüne seren bir tutum sergilemiştir.

TRT Çocuk'un ardından en çok izlenen çizgi film kanalları Disney Channel ve Cartoon Network'tür. Annelerle gerçekleştirdiğimiz odak grup görüşmelerinde Cartoon Network kanalında yayınlanan çizgi filmlerin çocuklar için sakıncalı bulunduğu ve ebeveynlerin çocuklarının bu kanalı izlemesini istemediği çok net biçimde görülmüştür. Kanalın yayınladığı çizgi filmlere bakıldığında, Transformers, Power Rangers, Ben 10 gibi silah ve dövüş öğelerinin yer aldığı yapımların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Ayrıca kanalda yer alan çizgi film karakterleri arasında yaratık olarak nitelenebilecek pekçok gerçeküstü karakter yer almaktadır. Buz Kralı, Marcelin (vampir), Beast Boy, Cyborg (yarı insan yarı robot) ve Starfire (uzaylı) bunlardan sadece birkaçıdır.

İlkokul öğrencileriyle gerçekleştirdiğimiz araştırmaya göre daha çok kız öğrencilerin izlediği Disney Channel'a ait yapımlar incelendiğinde Prenses Sofia, Prenses Elena, Uğur Böceği gibi kadın karakterlerin ön planda olduğu yapımların varlığı göze çarpmaktadır. Ve bu kadın karakterlerin ortak noktası sihirli özel güçlere sahip olmalarıdır. Yabancı yapımlara bakıldığında özel güçlere sahip karakterlerin yoğun olarak yer aldığı görülmektedir.

Çocuklarla yapılan anket çalışmasında en çok izlenen çizgi film kanallarının dağılımına bakıldığında çok büyük bir yoğunluğun en çok izlenen ilk üç kanal üzerinde toplandığı tespit edilmiştir. En çok izlenen dördüncü çizgi film kanalı, - oransal olarak üçüncü kanalın çok gerilerinde olmakla birlikte- Planet Çocuk'tur. Yerli yapımlara da yer veren kanalın yayınladığı çizgi filmler arasında, ilkökul öğrencilerinin öncelikli tercihlerinden olmasıyla Winx Club dikkati çekmektedir. Şimdiye kadar pekçok farklı kanalda

yayınlanan Winx Club, sihirleri sebebiyle özel güçlere sahip olan ve Alfea periler okulunda okuyan bir grup perinin hayatını anlatmaktadır. 16-17 yaşlarında gençlerden oluşan perilerin kıyafetleri ve makyajlarıyla fiziksel olarak oldukça kadınsı şekilde tasarlandığı dikkat çekmektedir.

Türkiye'de yayın yapmakta olan diğer çizgi film kanallarına bakıldığında, yerli sermayeye ait Minika Go ve Minika Çocuk kanallarında hiçbir yerli yapımın bulunmadığına işaret etmek gerekmektedir. TRT Çocuk deneyimi, kendi değerlerimize uygun kaliteli yapımların da çocuklarımız tarafından beğenerek izlenebileceğini ortaya koymuştur. Bu alanda yeni projelerle yer almak, çocukların sihirlerle, doğüstü güçlerle ve tüketime yönelik öğelerle dolu bir çizgi film dünyasından uzaklaşmasına katkıda bulunacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İZLEYİCİ PRATİKLERİ BAĞLAMINDA EBEVEYN GÖRÜŞLERİ VE ÇİZGİ FİLM KARAKTERLERİNİN ANALİZİ

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İlkokul öğrencilerinin izleyici pratikleri bağlamında ebeveyn görüşleri ve çizgi film karakterlerine ilişkin analiz çalışması, bütüncül ve kapsamlı değerlendirmeler yapabilmek amacıyla karma yöntem araştırmasından yararlanılmıştır. Creswell, karma yöntem araştırmalarında, nicel ve nitel veri ve analizlerin bir arada kullanıldığını belirtmektedir.²⁵⁸ Baki ve Gökçek, karma yöntemle araştırma yapmayı, çeşitli yöntemler kullanarak olayları bir çerçeve içinde sunma, analiz etme ve bir araya getirme şeklinde tanımlamışlardır.²⁵⁹ Karma yöntem yaklaşımıyla hazırlanan çalışmada üç ayrı veri toplama tekniği kullanılmıştır. Öncelikle orta çocukluk dönemindeki ilkokul öğrencilerinin televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıkları ile çizgi film karakterine ilişkin algılarının tespitinin hedeflendiği izleyici araştırması için anket çalışmasından yararlanılmıştır. 22 sorudan oluşan anket çalışması kapsamındaki kapalı uçlu sorular ile nicel veriler, kapalı uçlu sorular aracılığıyla da nitel veriler elde edilmiştir.

'Anket -sorgu kağıdı-, araştırma evrenini / örneklemini oluşturan kişi, grup veya örgütlerden elde edilecek verilere - bilgilere - tek tipleştirilmiş ifadelerle - soru, yargı, önerme vb. - ulaşabilme amacıyla oluşturulan veri toplama aracıdır.²⁶⁰ Anket çalışması, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda çok tercih edilen bir veri toplama tekniğidir. Yazıcıoğlu ve Erdoğan bunun nedenlerini; ekonomik olması, araştırmanın amacına yönelik çok fazla veri toplanabilmesi, geniş kitlelere ulaşılacağı için daha büyük örnekleme evrene yaklaşmak mümkün olabileceğinden verilerin güvenilirliğinin

²⁵⁸ John W. Creswell, *Research Design Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*, Sage Publications, California 2003, s. 17.

²⁵⁹ Adnan Baki ve Tuba Gökçek, "Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 42, 2012, s. 2.

²⁶⁰ Ural ve Kılıç, s. 53.

ve geçerliliğinin artması, bireylerin davranışsal, düşünsel, duygusal, inançsal, güdüsel ve algısal özelliklerine ilişkin bilgilerin sağlanabilmesi, verilere çok hızlı ulaşılabilmesi, ve kısa sürede farklı kanallarla örneklem grubuna ulaşıp geriye dönüş alınabilmesi olarak açıklamışlardır.²⁶¹

Çalışma Kayseri ilindeki 3 farklı sosyoekonomik düzeyi örnekleyen 3 ilkokulda gerçekleştirilmiştir. Farklı sosyoekonomik düzeylerden öğrencilerin katılımının sağlanmasıyla cinsiyet ve sınıf gibi değişkenlerin yanısıra, televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıklarında yaşam koşullarının belirleyiciliğinin saptanması hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda çalışmanın yapılacağı okullar iki aşamalı bir sürecin sonunda belirlenmiştir. İlk aşamada, Türkiye İstatistik Kurumu'ndan Kayseri ili için 'cadde-sokak-bulvar-mahalle" bazında gelişmişlik düzeyleri talep edilmiştir. Çünkü doğrudan okullara yönelik bir sosyoekonomik sınıflandırma verisi bulunmamaktadır. TÜİK'ten alınan verilerde gelişmişlik düzeyini ifade etmek için 3 farklı kod kullanılmıştır:

1. Zengin (Gelişmiş): Bulunduğu Belediye içinde ulaşım ve alt yapı hizmetlerinin daha iyi olduğu, bina ve konutların niteliği gereği kiraların yüksek olduğu meydan, bulvar, cadde, sokak veya küme evlerdir.
2. Orta (Orta Gelişmiş): Yukarıdaki gelişmişlik anlatımında öngörülen nitelikler bakımından orta olabilecek seviyedeki meydan, bulvar, cadde, sokak veya küme evlerdir.
3. Fakir (Gelişmemiş): Bulunduğu Belediye içinde ulaşım ve alt yapı hizmetlerinin iyi olmadığı, bina ve konutların niteliği gereği kiraların düşük olduğu meydan, bulvar, cadde, sokak veya küme evlerdir.

İkinci aşamaya gelindiğinde ise mevcut veriler ışığında harita üzerinden gelişmiş, orta gelişmiş ve gelişmemiş bölgelerin hinterlandındaki ilkokullar içinden 3 farklı okul tespit edilmiştir.

Anket çalışması, gelişmişlik düzeyine göre farklılık teşkil eden bölgelerdeki 3 ayrı ilkokuldaki 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Her sınıf düzeyinden rastgele

²⁶¹ Yahşi Yazıcıoğlu ve Samiye Erdoğan, *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara 2004, s. 51.

belirlenen 35'er öğrenci ile toplamda 420 kişilik bir örnekleme ulaşılmıştır. Bütün sorular cinsiyet, sınıf ve sosyoekonomik düzey farklılıklarına göre SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Kategorik verilerin karşılaştırılmalarında Pearson χ^2 analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Aynı sınıfa devam farklı yaş gruplarında öğrenciler olması sebebiyle değişken teke indirilmiş ve değerlendirmeler sınıf kategorisi üzerinden yapılmıştır. Açık uçlu sorularda verilen cevaplar doğrultusunda cinsiyet, sınıf ve sosyoekonomik düzeye göre frekans analizleri sunulmuştur.

İlkokula devam etmekte olan 420 öğrenci ile gerçekleştirilen izleyici çalışmasının ardından bu çalışmayı tamamlayıcı nitelikte ebeveyn görüşlerine başvurulmuştur. Çocukların çizgi film karakterlerine olan yaklaşımları, karakterle duygusal bir bağ kurma nedenleri ya da sevmedikleri karakterlerin veliler tarafından nasıl algılandığı çalışmanın temel motivasyonudur.

Odak grup görüşmeleri, nitel veri toplama sürecinde önemli bir işleve sahiptir. Bireylerin kendi aralarındaki etkileşimleri ve grup dinamikleri görüşmelerin kapsamını ve derinliğini arttıran faktörlerdir. Odak grup görüşmelerinin bu özellikleri zengin bir veri seti oluşturulmasına olanak tanınması açısından önemlidir. Ayrıca, odak grup görüşmeleriyle birden çok katılımcıya kısa bir süre içinde ulaşmak mümkün olmaktadır.²⁶²

Patton, odak grup görüşmesini belirli bir konuda küçük bir grupla yapılan görüşme olarak tanımlamaktadır. 6-8 arasındaki katılımcıyla gerçekleştirilen görüşmelerin süresi yarım saat ile 2 saat arasında değişebilir. Odak grup görüşmesi bir tartışma olmanın aksine derinlemesine bir görüşmedir. Herhangi bir sorunu çözme ya da karar vermeye yönelik bir süreç söz konusu değildir. Birbirine yakın özelliklere sahip odak grup katılımcıları, görüşme esnasında duydukları diğer görüşler doğrultusunda başta ifade ettikleri fikirlerine eklemeler yaparlar. Patton'a göre odak grup görüşmelerinin amacı, kendi fikirlerini diğer katılımcıların fikirleri çerçevesinde değerlendirebildiği bir

²⁶² Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları, Ankara 2005, s. 163.

ortam aracılığıyla sosyal bağlamda en yüksek kalitede veriye ulaşabilmektir.²⁶³ Çalışma kapsamında gerçekleştirdiğimiz odak grup görüşmesi Patton'un çizdiği teorik çerçeveye uygun olarak 6 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar yaşları, ilkokula devam eden çocuklarının olması ve hepsinin ev hanımı olması sebebiyle birbirlerine yakın özelliklere sahiplerdir. Çocukların günlük yaşamlarını daha yakından takip edip daha etkili gözlemler yapabilmeleri sebebiyle çalışmayan annelerle görüşülmesi tercih edilmiştir. Odak grup çalışması ev ortamında bir masa etrafında gerçekleştirilmiştir ve 40 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında yardımcı bir araştırmacı yer almamıştır. Katılımcılarla ilk defa bu çalışma aracılığıyla tanışılmıştır. Görüşmeler cep telefonu ve tablet üzerindeki ses kayıt yazılımlarıyla kaydedilmiştir. Odak grup görüşmesinde ilkokul dönemindeki çocukların televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıklarına ilişkin sorunlara çözüm aramaya çalışılmamış, annelerin bu konudaki farkındalıkları ve gözlemleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcı anneler birbirlerinin görüşlerini duymuş ve kendi görüşlerinin yanısıra diğer katılımcıların görüşlerine de atıfta bulunmuşlardır. Görüşmeler sırasında katılımcılar herhangi bir uzlaşmaya varma ya da karşıt görüş beyan etme çabasında bulunmamışlardır.

Görüşmede katılımcılara 14 soru yöneltilmiştir. Öncelikle çocukların belirli çizgi filmleri mi izlediği yoksa akışa bağlı bir izleme mi gerçekleştirdiği sorusuna yanıt aranmıştır. Çocukların çizgi film izlemek için hangi mecrayı kullandıkları, ailelerin çocukların seçimlerine ve izleme sürelerine müdahale edip etmediklerine ilişkin soruların ardından, çocukların karakterle duygusal bir bağ kurma nedenleri ya da sevmedikleri karakterlerin neler olduğu sorulmuştur. Çizgi film izleyen çocukların, çizgi filmlerdeki karakterlerle bir özdeşleşme yaşayıp yaşamadığı ve çocukların bu karakterler hakkında aileleriyle konuşup konuşmadığına ilişkin soruların ardından, velilerin çizgi film karakterlerine ilişkin kendi görüşlerine başvurulup, çocuklarının çizgi filme yönelik ilgisine ilişkin kaygılarının neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada yararlanılan diğer bir veri toplama tekniği okul dönemindeki çocukların zihin ve duygu dünyalarında yer edinen karakterleri ana hatlarıyla ortaya koymayı

²⁶³ Michael Quinn Patton, *How To Use Qualitative Methods in Evaluation*, SAGE Publications, Newbury Park, California 1987, s. 135.

hedefleyen karakter analizidir. Çizgi film karakterlerinin özelliklerini ortaya koymaya yönelik çalışmada, Lajos Egri'nin öykü oluşturmada diyalektik yaklaşımla ele aldığı karakter analizinden yararlanılmıştır. Egri'ye göre iyi bir öykü mutlaka iyi belirlenmiş bir önerme içermelidir. İyi bir önerme de, hayati önem taşıyan üç kesimden oluşmaktadır: karakter, çatışma, sonuç. İnsanın fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik yapısıyla ele alan Egri, bu üç boyut dikkate alınmadan insanın tanınamayacağını söylemektedir.²⁶⁴

Fiziksel yapımız, kuşku yok ki yaşam görüşümüzü etkiler; hoşgörülü, saldırgan, alçakgönüllü, küstah olmamıza neden olur. Zihinsel gelişimimiz de fiziksel yapımızın etkisi altındadır; aşağılık ya da üstünlük komplekslerinin temelinde de gene bu fiziksel yapının etkileri bulunmaktadır. İnsanın başta gelen en belirgin boyutu fiziksel boyutudur. İkinci sırayı sosyolojik boyut alır. Bodrum katında doğmuşsanız, oyun yeriniz kentin pis sokakları idiyse, sizin davranışlarınız, tepkileriniz, elbette varlıklı evlerde doğup, tertemiz oyun alanlarında oynayan çocukların davranışlarıyla tepkilerinden farklı olacaktır. ... Üçüncü boyut olan psikolojik boyut, ilk iki boyutun ürünüdür. Fizyolojik ve sosyolojik boyutların birleşik etkileri tutkunun, düş kırıklığının, değişik huyların, davranışların, komplekslerin doğmasına neden olur. Psikolojik boyut, öncekileri tamamlar.

Egri, karakterin bu üç boyutlu yapısını şu şekilde detaylandırmaktadır.

Fizyolojik boyut; cinsiyet, yaş, boy ve kilo, saç, göz, cilt rengi, tavır, hareket ve duruş, görünüş, kusurlar ve kalıtımla ilgili bilgileri kapsamaktadır. Sosyolojik boyut incelenirken ise karakterin sınıfı, uğraşı, eğitimi, ev yaşamı, dinsel inancı, ırkı-milliyeti, çevre içindeki yeri, siyasal görüşü, hoşlandığı şeyler ve merakları hakkında cevaplar verilmelidir. Psikolojik boyutu ortaya koymak için de, kişisel davranışa yön veren güçlerden, düş kırıklıklarından, mizaçtan, yaşama karşı tutumdan, saplantılarını, boş

²⁶⁴ Lajos Egri, *Piyas Yazma Sanatı*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2012, s. 15-43.

Egri'ye göre, iyi bir öykünün belirleyicisi olan etkili bir önermenin en az karakter kadar önemli diğer yapı taşları da çatışma ve sonuçtur. Çatışma karakterden doğmaktadır ve çatışmanın yapısını bilmek için önce karakterin yapısının bilinmesi gerekmektedir. Karakteri şekillendiren bir etmen olarak çevreye ilişkin bilgiler de bu noktada önem taşımaktadır. Bir çok karmaşık nedenden doğan çatışmanın şiddetini, üç boyutuyla sunulan karakterin irade gücü belirlemektedir. Sağlıklı bir çatışma iki karşıt güçten meydana gelmektedir. İyimser-kötümser, nazik-kaba gibi zıtlıkların karşı karşıya gelmesi çatışmayı kaçınılmaz hale getirir. Tüm çatışmalar saldırı ve karşı saldırı ilkesine dayanır. Gerçek çatışma, eşit güçteki düşmanların savaşmasıyla yükselir ve gelişir. Bu yükselerek gelişen çatışma, geçiş yolunda gelişip ilerleyerek krize, sonra da düğüm noktasına ulaşır. Bir öyküde sergilemenin sürekli oluşu gibi, kriz ve düğümde dönüşümlüdür. Gündüzün geceyi takip etmesi gibi, kriz, düğüm ve sonucu oluşturan çözüm birbirini takip etmektedir. Egri, s. 151-156.

inançlarını, taşkınlık hastalıklarını ve yılgınları kapsayan komplekslerden, içe ya da dışadönük olma durumundan, becerilerinden, düş gücü ve yargı gücünü ifade eden niteliklerden ve zeka düzeyi belirtilmelidir.²⁶⁵

İlkokul öğrencileriyle yapılan anket çalışmasına göre en çok sevilen çizgi film karakterleri sıralamasında ilk on sırada yer alan karakterler çalışmaya dahil edilmiştir. Aynı yüzdellik oranlara sahip olmaları sebebiyle toplamda 14 karakter analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilere en çok sevilen çizgi film karakterleri; Keloğlan (%7), Gumball (%5.8), Hayri (%4.9), Akın (%4.4), Bloom (%4.1), Prenses Sofia (%3.8), Doru (%3.2), Uğur Böceği, Stella, Fineas (%2.9), Ben 10, Doraemon (%2.6), İbi ve Pepee (%2.3) şeklinde sıralanmaktadır.

3.1.1. Araştırmanın Problemi

Çizgi filmler ilkökul öğrencilerinin televizyon izleme pratiklerinde oldukça önemli bir yerde bulunmaktadır. Çocuklara yönelik bir medya ürünü olan bu yapımlarda iletilmek istenen mesajlar ve bilinçli ya da bilinçsiz aktarılan değerler, çizgi filmin eksen karakteri üzerinden izleyiciye ulaşmaktadır. Çizgi film karakterleri çocukların hayatında sadece televizyonla sınırlı olmayıp, pek çok ürünün tüketiciye ulaşmasını sağlayan cezbedici görsel unsurlar olarak da yer almaktadır. Bu bağlamda çizgi filmlerin temel taşıyıcısı olan karakterlerin hangi temel özellikler çerçevesinde tasarlandığını ortaya çıkarmak çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır. Karakterlerin hangi güçlü ve zayıf yönlere sahip oldukları, ilgi alanları, çevrelerinde nasıl bir konumda oldukları gibi sorular ışığında çocuklara sunulan ürünler tanınmaya çalışılmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Amacı

Televizyon izleme alışkanlıkları, izlemeye eşlik eden kişi ya da kişiler, günde kaç saatin izleme eylemine ayrıldığı, aile içi sınırlandırmaların söz konusu olup olmadığı gibi pek çok farklı değişken tarafından belirlenmektedir. Bu doğrultuda, izleyici araştırması ile ilkökul dönemindeki öğrencilerin televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıklarının tespit edilmesi ve çizgi film karakterleriyle nasıl bir ilişki geliştirdiklerinin ortaya çıkarılması

²⁶⁵ Egri, s. 46-47. Sosyolojik boyut içinde yer alan 'siyasal görüş' ve psikolojik boyut içinde yer alan "cinsel yaşam, ahlaksal ölçütler" maddeleri incelenen karakterlerin çocuk olması ve yapımlarda bu başlıklara yönelik veriler bulunmaması sebebiyle analize dahil edilmemiştir.

hedeflenmiştir. Öğrencilerin çizgi film karakterlerini hangi özellikleri sebebiyle beğendikleri, hangi karakterleri sevmedikleri, hangi çizgi film karakterinin yerinde olmak istedikleri sorularına verilen cevaplar ışığında karakterlere ilişkin algılar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ayrıca en çok sevilen karakterlere ilişkin fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik tespitler yapılarak daha detaylı bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

3.1.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın izleyici araştırmasına ait evrenini Kayseri ilindeki ilkokul 1. ve 4. sınıflar arasındaki öğrencilerden oluşmaktadır. Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 2014-2015 eğitim-öğretim yılına ilişkin istatistik raporuna göre, Kayseri'de resmi ve özel ilkokullarda okuyan toplam 98.983 öğrenci bulunmaktadır. Yaklaşık 100 bin kişiden oluşan bu evren için 420 kişilik bir örneklem belirlenmiştir. Bu sayıda örneklemin tercih edilmesinde Krejcie ve Morgan'ın değerlendirmelerin oranlara göre yapılacağı araştırmalarda kullanılacak örneklem büyüklüğüyle ilgili önerdikleri tablodan yararlanılmıştır. Bu tabloya göre 100 bin kişilik bir evren büyüklüğü için 384 kişilik bir örneklem büyüklüğü uygun olmaktadır.²⁶⁶

Araştırma kapsamında iki farklı çalışma grubuyla çalışılmıştır. İzleyici araştırmasının gerçekleştirildiği çalışma grubunun özellikleri Tablo 3.'te gösterilmektedir.²⁶⁷

²⁶⁶ Robert V. Krejcie ve Daryle W. Morgan, "Determining Sample Size For Research Activities", *Educational and Psychological Measurement*" 1970, s. 608.

²⁶⁷ Toplamda 420 kişiden oluşan çalışma grubunda, 12 öğrenci anket kağıdında cinsiyetini belirtmemiştir.

Tablo 3. İzleyici araştırması çalışma grubunun sınıf ve sosyoekonomik gruba göre cinsiyet dağılımı

	Kız	Erkek
1. Sınıf - ÜSED	16	16
1. Sınıf - OSED	19	16
1. Sınıf - ASED	21	14
2. Sınıf - ÜSED	13	22
2. Sınıf - OSED	13	20
2. Sınıf - ASED	20	12
3. Sınıf - ÜSED	18	17
3. Sınıf - OSED	21	14
3. Sınıf - ASED	20	11
4. Sınıf - ÜSED	17	18
4. Sınıf - OSED	19	16
4. Sınıf - ASED	16	19
Toplam: 420	Toplam: 408	

Odak grup görüşmelerinde ideal katılımcı sayısının 6 ile 8 arasında olduğu belirtilmektedir.²⁶⁸ Çalışmada çocukları ilkokula devam etmekte olan 6 veli ile görüşülmüştür. Çocukların günlük yaşamlarını daha yakından takip edip daha etkili gözlemler yapabilmeleri sebebiyle çalışmayan annelerle görüşülmesi tercih edilmiştir. Odak grup çalışmasının gerçekleştirdiği çalışma grubunun özellikleri Tablo 4.'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Odak grup görüşmesi çalışma grubunun özellikleri

	Yaş	Eğitim	İş
A1	47	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
A2	32	Lise Mezunu	Ev Hanımı
A3	33	Lise Mezunu	Ev Hanımı
A4	33	Üniversite Mezunu	Ev Hanımı
A5	37	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
A6	32	Lise Mezunu	Ev Hanımı

²⁶⁸ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, s. 163.

Türkiye'de tematik çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki karakterler, karakter analizi çalışmasının evrenini oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde, izleyici araştırmasından elde edilen bulgular ışığında en çok sevilen çizgi film karakterine verilen cevaplar esas alınmıştır. Bu soruya yüze yakın farklı cevabın verildiği ortaya çıkmıştır. Yapılan sıralamada oransal olarak ilk onda yer alan on dört çizgi film karakteri analiz edilmiştir. Bu karakterler sırasıyla, Keloğlan, Gumball, Hayri, Akın, Bloom, Prenses Sofia, Doru, Uğur Böceği, Stella, Fineas, Ben Ten, Doraemon, İbi ve Pepee'dir.

3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Çalışmanın izleyici araştırması ayağında yapılan anket çalışması Kayseri ilindeki ilkokul öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur.
2. Odak grup görüşmelerinde katılımcılar sadece anneler ile sınırlı tutulmuştur.
3. Karakter analizine dahil eden çizgi film karakterleri anket çalışması neticesinde en sevilen çizgi film karakterleri sıralamasında oransal olarak ilk onda bulunan 14 karakter ile sınırlandırılmıştır.

3.1.5. Araştırmanın Varsayımları ve Araştırma Soruları

Araştırma, bilimsel çalışmanın gerekliliği olarak birkaç ön kabul üzerine temellendirilmiştir. Çalışmanın öncelikli varsayımı, orta çocukluk dönemindeki öğrencilerin televizyon izleme pratiklerinde çizgi filmlerin önemli bir yere sahip olduğudur. Bu ön kabulü, bir çizgi filme ait mesajın, aktarılması hedeflenen değerlerin ve işaret ettiği yaşam tarzının temel taşıyıcısının, karakter ögesi olduğu varsayımı takip etmektedir.

Çalışmayla aşağıda ifade edilen soruların cevaplanması hedeflenmektedir:

1. Okul dönemindeki çocukların günlük yaşam pratikleri içinde televizyon izleme eylemi nasıl bir konuma sahiptir?
2. İlkokul öğrencileri, çocuklara yönelik yayınlar dışında öncelikle hangi program türlerini takip etmektedirler?

3. Evdeki televizyon sayısı ve ev içi televizyon izleme pratikleri çocukların televizyonla ilişkisini nasıl şekillendirmektedir?
4. Televizyon ve yeni teknoloji ürünleri olan akıllı telefon, tablet ve bilgisayarların okul dönemindeki çocukların çizgi film izleme alışkanlıklarındaki belirleyiciliği nedir?
5. İlkokul öğrencileri en çok hangi çizgi film karakterlerini sevmektedirler ve karakterlere duyulan sevgi hangi unsurlar tarafından belirlenmektedir?
6. Ebeveynlerin, çocuklarının televizyonla ve çizgi filmle olan ilişkisine dair farkındalıkları, tutum ve görüşleri nelerdir?
7. İlkokul öğrencilerinin en çok sevdikleri çizgi film karakterleri hangi fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik çerçevede tasarlanmıştır?

3.1.6. Araştırmanın Önemi

Çalışmanın konusuyla ilgili yapılan literatür incelemesi, iletişim bilimleri alanında çalışan araştırmacılara ait, çizgi filmleri farklı yönleriyle değerlendiren pek çok çalışmanın mevcut olduğunu göstermiştir.

Çalışmalar kronolojik sırayla incelendiğinde ilk olarak Metin İnce'nin hazırladığı "Çizgi Filmlerin 6-18 Yaş Grubu Bireylerin Yaşantılarında Yeri ve Önemi" başlıklı yüksek lisans tezi ile karşılaşılacaktır. 1991 tarihli çalışmada, televizyonda gösterilen çizgi yapımların 6-18 yaş grubu bireylerin yaşantılarında etken ve önemli olduğu tespit edilmiş, bu sebeple de çizgi yapımlar üzerinden milli kültür değerlerinin tanıtımının yapılabileceği önerisinde bulunulmuştur.

"Okulöncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Etkileri" başlıklı doktora tezinde Aytekin Can, okul öncesi dönemdeki çocukların görsel yönden daha hareketli ve etkileyici olması sebebiyle şiddet ağırlıklı çizgi filmleri daha çok izlediklerini tespit etmiştir. 1995 yılına ait çalışmada Can, olumlu değerler ve özellikler taşıyan çizgi filmlerin çocukları olumlu yönde etkileyeceğini ancak şiddet içerikli yapımların ilerleyen yaşlarda çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmiştir.

Erkan Çelenk, 1995 tarihli "Televizyonda Gösterilen Çizgi Filmlerin İlkokul Çağı Çocukları Üzerine Etkileri" başlıklı yüksek lisans çalışmasında, yaptığı içerik araştırmasıyla çizgi filmlerde ilkokul çocuklarına yönelik yararlı bilgilerin işlendiğini, çocukların okumak, resim veya spor yapmak gibi yararlı uğraşlara yönlendirildiğini belirtmiştir. Ülkemizde çocuklara yönelik programlar için geçerli ilkelerin ve yayın yasalarının yetersiz oluşu vurgulanarak, anne-babaların çocukların izledikleri programları denetlemesinin önerisini sunmuştur.

Çizgi filmlerle ilgili gerçekleştirilen bir başka çalışma ise Taner Ünver'e ait, 2002 tarihli "Bir Popüler Kültür Ürünü: Çizgi Film Pokemon" başlıklı yüksek lisans çalışmasıdır. Çalışmada Pokemon çizgi filminin, şiddetin sürekli yeniden üretim ve sunumunu gösteren içeriğiyle çocuklar için zararlı olduğu değerlendirilmiştir.

Nilgün Köşker'in "Televizyondaki Çizgi Filmlerin (Animasyon), İlköğretim Çağı Çocuklarının Eğitimi Üzerine Etkileri" başlıklı çalışması çizgi filmleri eğitim açısından ele almaktadır. 2005 yılında hazırlanan araştırma, çizgi filmlerin doğru amaçlar doğrultusunda kullanıldığında eğlendirmenin yanında; bilgi edindirmede, yaratıcılıklarını geliştirmede, duygu ve düşüncelerini ifade etmede ve en önemlisi eğitimlerinde çocuklar için olumlu yönde etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

"Şiddet İçeren Çizgi Filmlerin İlköğretim Dönemi Çocuklarının Resimleri Üzerine Etkileri" başlıklı çalışma çizgi filmleri şiddetle ilişkisi bağlamında ele almaktadır. Belgüzar Aşkaroğlu'na ait 2006 tarihli çalışmanın sonuçlarına göre, sevilen karakterlerin diğer karakterlere şiddet uygulaması karşısında çocuklar; mutluluk, başarı, coşku ve heyecan duygularını yaşamaktadır. Ayrıca şiddet içeren programlar ve hareketli, güç sergileyen kahramanların yer aldığı çizgi filmler çocuklar tarafından tercih edilmektedir.

Toplumsal cinsiyet kavramı da çizgi film araştırmalarına temel oluşturan kavramlardan biridir. Şule Kılıcı Ergen "Tüketim Toplumunun Bir Formu Olarak Çizgi Filmlerde Çocukluk Ve Toplumsal Cinsiyet Temsilleri: Barbie, Bratz ve Winx Club" başlıklı yüksek lisans tezi 2009 yılına aittir. Kılıcı çalışmasının sonucunda, çocukların çizgi filmler aracılığıyla egemen ideolojiyi meşrulaştıran toplumsal cinsiyet rollerini küçük yaşlarda öğrendiklerini söylemektedir. Çizgi filmler de egemen ideolojiyi desteklemekte

ve belli erkeklik ve kadınlık rollerini yeniden üreterek, toplumsal cinsiyet yargılarının biçimlenmesinde rol oynamaktadırlar.

"Sevgi İçerikli Çizgi Filmlerin İlköğretim 5. Sınıftaki Çocukların Görsel Sanatlar Dersinde Yaptıkları Resimler Üzerinden Etkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde İlkay Alan, sevgi içerikli çizgi filmleri izleyen çocukların daha sakin, uyumlu ve hoşgrülü davranışlar sergilemeye başladıklarını ve daha olumlu diyaloglar sergilediklerini tespit etmiştir.

Vildan Güneş, "Çizgi Film Karakterlerinin Çocukların Satınalma Davranışlarında Etkileri" başlıklı ve 2010 yılına ait yüksek lisans çalışmasıyla çocukların çizgi film karakterlerinden yoğun bir şekilde etkilendiklerini ve satın alma davranışları üzerinde televizyonlarda izlenen çizgi film karakterlerinin etkili olduğu tespitinde bulunmaktadır.

Çizgi film odaklı bir başka çalışma ise, Pınar Özgökbel Bilis'in 2011 tarihli "Çizgi Filmlerde Temsil Edilen Toplumsal Değerler Sistemi" başlıklı doktora tezidir. Bilis, karakterler üzerinden aktarılan pek çok değeri ele almış ve karakterlerin birçoğunun gelemeksel, hedonist ve realist değer tipinin özelliklerini taşıdığını tespit etmiştir. Bilis'e göre çalışmada ele alınan karakterler bu özelliklerinden dolayı sorunlarla başa çıkabilmekte ve izleyicinin günlük yaşamda karşılaşabileceği sorunları çözebilmesi için ihtiyaç duyduğu değer yönelim modellerini sunmaktadır.

Çizgi filmlerdeki toplumsal değerleri inceleyen bir başka çalışma ise Fatih Kılınc'a ait "Çizgi Filmlerdeki Temel Sosyal Değerler: Pepee ve Pocoyo Örneği" başlıklı ve 2013 tarihli yüksek lisans tezidir. Bu karşılaştırmalı çalışmanın sonucunda, Pocoyo çizgi filminde adalet duygusu, batıl inançlar, bireysel gelişim ve ahlak kurallarının gelişimini destekleyici mesajlar yer alırken; Pepee'de yardımseverlik, dostluk, doğruluk, hayvan sevgisi, büyük sözünü dinlemeyi geliştirici mesajların varlığının daha çok ön planda olduğu tespiti yapılmıştır.

"Türk Televizyonlarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin İlköğretim Çağı Çocuklarının Toplumsallaşma Sürecine Etkilerinin Değerlendirilmesi" başlıklı ve 2013 yılına ait doktora çalışmasıyla Özcan Demir, 10-12 yaş grubundaki öğrencilerin toplumsallaşmasında, çizgi filmlerin kısmi etkisi olduğu sonucunu elde etmiştir. Bu

sonuç, toplumsallaşma sürecine ilişkin psikolojik ve sosyolojik araştırmaların verileriyle örtüşmektedir.

"Çizgi Filmlerin Değerleri Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması" başlıklı ve 2013 tarihli çalışmasında Zeynep Sevim, yerli ve yabancı yapımları değerler bakımından karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Çalışma sonucunda, çalışkanlık ve sağlıklı olmaya önem verme değerlerinin yerli yapım çizgi filmlerde; sevgi, saygı, hoşgörü, işbirliği, sorumluluk, temizlik, dürüstlük, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, paylaşma değerlerinin ise yabancı yapım çizgi filmlerde işlenme sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Adil olma değeri yerli ve yabancı yapım çizgi filmlerde eşit sayıda tespit edilirken incelenen yapımlarda vatanseverlik ve barış değerlerine rastlanılmadığı ifade edilmiştir.

Çizgi filmler üzerine yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, etki, şiddet, değerler ve ideoloji kavramları bağlamında hazırlanmış oldukları tespit edilmiştir. Çizgi film karakterlerine yönelik incelemelerin sadece "değerler" kavramı üzerinden ele alınan az sayıda çalışmayla sınırlı kaldığı görülmektedir. İlkokul Öğrencilerinin İzleyici Pratikleri Bağlamında Karakter Eksenli Çizgi Film İncelemeleri başlıklı çalışma, alandaki bu boşluğu doldurma çabası ve ilkokul öğrencilerine yönelik izleyici araştırması ve annelerle gerçekleştirilen odak grup çalışmalarıyla konuya daha kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım getirmeye çalışması yönünden önem arz etmektedir.

3.2. İZLEYİCİ ARAŞTIRMASI

3.2.1. Bulgular ve Analiz

Tablo 5. Sosyoekonomik düzey ve sınıf dağılımı

	Sosyoekonomik düzey		
	ÜSED (üst sosyoekonomik düzey)	OSED (orta sosyoekonomik düzey)	ASED (alt sosyoekonomik düzey)
1. Sınıf	35	35	35
2. Sınıf	35	35	35
3. Sınıf	35	35	35
4. Sınıf	35	35	35
Toplam	420		

Tablo 6. Sosyoekonomik düzey ve cinsiyet dağılımı

Sosyoekonomik düzey	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
ÜSED	73(37.4)	64(30.0)	137(33.6)
OSED	66(33.8)	72(33.8)	138(33.8)
ASED	56(28.7)	77(36.2)	133(32.6)

Cinsiyet bilgilerini dolduran katılımcıların 195'i erkek 213'ü ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Erkek öğrencilerin %37.4'ü üst sosyoekonomik düzey, %33.8'i orta sosyoekonomik düzey, %28.7'si de alt sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerdeki okullara devam etmektedir. Kız öğrencilerin %30'u üst sosyoekonomik düzey, %33.8'i orta sosyoekonomik düzey, %36.2'si de alt sosyoekonomik düzeydeki bölgeye ait okullara devam etmektedir.

Tablo 7. Sınıf ve cinsiyet dağılımı

Sınıf	Erkek	Kız	Toplam
1	46(23.6)	56(26.3)	102(25.0)
2	54(27.7)	46(21.6)	100(24.5)
3	42(21.5)	59(27.7)	101(24.8)
4	53(27.2)	52(24.4)	105(25.7)

Erkek öğrencilerin %23.6'sı 1. sınıfa; %27.7'si 2. sınıfa; %21.5'i 3. sınıfa; %27.2'si 4. sınıfa devam etmektedir. Kız öğrencilerin ise %26.3'ü 1. sınıfa; %21.6'sı 2. sınıfa; %27.7'si 3. sınıfa; %24.4'ü 4. sınıfa devam etmektedir.

3.2.1.1. Televizyon ve Çizgi Film İzleme Alışkanlıkları

3.2.1.1.1. Televizyon İzliyor Musunuz?

Çalışmada ilkokul öğrencilerine ilk olarak, 'televizyon izliyor musunuz?' sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar katılımcı öğrencilerin tamamının (%100) televizyon izlediğini göstermektedir.

Tablo 8. Sosyoekonomik düzeye göre televizyon izleme durumu

	Sosyoekonomik düzey			Toplam
	ÜSED	OSED	ASED	
Evet	140(100.0)	140(100.0)	140(100.0)	420(100.0)

3.2.1.1.2. Evinizde Kaç Adet Televizyon Var?

Evinizde kaç adet televizyon var sorusuna verilen cevaplara göre, katılımcı öğrencilerin %58.5'unun evinde 1 adet televizyon mevcuttur. %32.6'sının evinde 2 adet, %6.9'unun evinde 3 adet televizyon bulunmaktadır. %2'sinin evinde bulunan televizyon sayısı da 3'ten fazladır.

Tablo 9. Cinsiyete göre evdeki televizyon sayısı

	Erkek	Kız	Toplam	p
1 adet	109(56.5)	128(60.4)	237(58.5)	0.264
2 adet	67(34.7)	65(30.7)	132(32.6)	
3 adet	11(5.7)	17(8.0)	28(6.9)	
3'ten fazla	6(3.1)	2(0.9)	8(2.0)	

Bu tablo öğrencilerin %42.1'inin evinde birden fazla yani en az iki adet televizyon olduğu anlamına gelmektedir. Hızla gelişen teknolojik faaliyetlerin iletişim araçlarına yansıyan etkisiyle ortaya çıkan çeşitlilik sonucu, evlerde televizyona gerek kalmayacağı yönündeki öngörülerin gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. 1995 yılında Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu için yapılan araştırma bu görüşü desteklemektedir. Yirmi bir yıl önce evlerde tek televizyon bulunma oranı %68.4, iki televizyon bulunma oranı ise %25.8'dir. % 2'lik bir oranın evinde ise televizyon bulunmamaktadır.²⁶⁹ RTÜK tarafından 2012 yılında Türkiye çapında gerçekleştirilen yakın tarihli bir araştırma ise, ankete katılanların %61'nin evinde bir adet, yaklaşık %40'ının da evinde en az iki adet televizyon bulunduğunu göstermektedir.²⁷⁰

Evlerimizde birden fazla televizyon bulunma oranı azımsanmayacak ölçüdedir. İnternetin etkisiyle basılı gazete takip etmede yaşanan düşüşlerin, televizyon kullanımını etkilemediğini görülmektedir.²⁷¹ Bununla birlikte akıllı telefon, tablet, masaüstü ya da dizüstü bilgisayarlar da düşünülecek olursa sürekli bir ekranla yüzyüze olduğumuz gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Çocuk odaklı çalışmamızda karşılaştığımız bu veri, çocuk-televizyon ilişkisinde yetişkinlerin rolü üzerinde düşünmeyi gerektirmektedir. Televizyonun sayısal olarak fazlalığı bile çocuklarımıza bir mesaj vermektedir. Gerbner ve arkadaşları yıllar önce bu konuda şunları söylemişlerdir:

²⁶⁹ Veysel Batmaz ve Asu Aksoy, *Türkiye'de Televizyon ve Aile*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1995, s. 55.

²⁷⁰ RTÜK, *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-2012*, Ankara 2013, s. 38.

²⁷¹ <http://www.haberturk.com/medya/haber/164744-internet-gazeteciligi-tirajlari-dusurdu> 05.11.2016

Televizyon, çocuklarımızın içine doğduğu ve hepimizin tüm hayatını yaşadığı ortak sembolik çevrenin aktığı anaakımdır (mainstream). Kitle ritüeli olarak takibinde hiçbir zayıflama belirtisi göstermezken, (sosyal, politik, ekonomik ve ideolojik) sonuçları tüm yerkürede giderek artan derecede hissedilmektedir.²⁷²

Evinizde kaç adet televizyon var sorusuna verilen cevaplar, sosyoekonomik düzeylere göre analiz edildiğinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. ($p<0.05$) Sosyoekonomik düzeydeki gelişmişlik arttıkça evde bulunan televizyon sayısı da artmaktadır. ÜSED grubundaki öğrencilerin %48.6'sının evinde 1 adet televizyon varken, geri kalan %51.4'ünün evinde en az 2 adet televizyon bulunmaktadır. OSED grubundaki öğrencilerin %55'inin evinde 1 adet televizyon varken, ASED gelir düzeyindeki öğrencilerde bu oran artmakta ve %70.3 olmaktadır.

Tablo 10. Sosyoekonomik düzeye göre evdeki televizyon sayısı

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	<i>p</i>
	ÜSED	OSED	ASED		
1 adet	67(48.6)	77(55.0)	97(70.3)	241(57.9)	0.005
2 adet	54(39.1)	48(34.3)	37(26.8)	139(33.4)	
3 adet	13(9.4)	13(9.3)	2(1.4)	28(6.7)	
3'ten fazla	4(2.9)	2(1.4)	2(1.4)	8(1.9)	

Evdeki televizyon sayısı sınıflara göre analiz edildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılıkla karşılaşılmamış olup, sonuçlar Tablo 9.'da gösterilmiştir.

²⁷² Gerbner George, Gross Larry, Morgan Michael vd. Medyaya Karşı İçinde "Televizyon ile Büyüme: Kültivasyon Perspektifi" s. 281

Tablo 11. Sınıflara göre evdeki televizyon sayısı

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
1 adet	64(61.5)	48(46.2)	72(69.2)	57(54.8)	241(57.9)	0.014
2 adet	35(33.7)	44(42.3)	27(26.0)	33(31.7)	139(33.4)	
3 adet	4(3.8)	10(9.6)	2(1.9)	12(11.5)	28(6.7)	
3'ten fazla	1(1.0)	2(1.9)	3(2.9)	2(1.9)	8(1.9)	

3.2.1.1.3. Kendinize Ait Bir Odanız Var Mı?

3.2.1.1.4. Kendi Odanızda Televizyon Var Mı?

Anket çalışmasında art arda sorulan 'kendinize ait bir odanız var mı?' ile 'kendi odanızda televizyon var mı?' sorularına verilen cevaplar bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirme yapabilmek amacıyla birlikte tablolaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre katılımcı öğrencilerin %69.1'inin kendine ait bir odası, %14.6'sının ise kendi odasında televizyonu bulunmaktadır.

Tablo 12. Sosyoekonomik düzeye göre öğrenciye ait bir oda ve televizyon bulunması durumu

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	p
	ÜSED	OSD	ASD		
<i>Kendinize ait bir odanız var mı?</i>					
Hayır	36(26.1)	41(29.3)	52(37.4)	129(30.9)	0.109
Evet	102(73.9)	99(70.7)	87(62.6)	288(69.1)	
<i>Kendi odanızda televizyon var mı?</i>					
Hayır	114(83.2)	122(89.7)	114(83.2)	350(85.4)	0.216
Evet	23(16.8)	14(10.3)	23(16.8)	60(14.6)	

Elde edilen bulgulara göre, erkek öğrencilerin %67'sinin, kız öğrencilerin de %70.3'ünün kendine ait bir odası bulunmaktadır. Kendi odasında televizyon bulunan erkek öğrencilerin oranı %16.8 iken, kız öğrencilerin %12.4'ünün kendi odasında televizyon bulunmaktadır.

Tablo 13. Cinsiyete göre öğrenciye ait ayrı bir oda ve televizyon bulunması durumu

	Cinsiyet		Toplam	p
	Erkek	Kız		
<i>Kendinize ait bir odanız var mı?</i>				
Evet	130(67.0)	149(70.3)	279(68.7)	0.477
Hayır	64(33.0)	63(29.7)	127(31.3)	
<i>Kendi odanızda televizyonunuz var mı?</i>				
Evet	32(16.8)	26(12.4)	58(14.5)	0.213
Hayır	158(83.2)	183(87.6)	341(85.5)	

Tablo 14. Sınıfa göre öğrenciye ait bir oda ve televizyon bulunması durumu

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
<i>Kendinize ait bir odanız var mı?</i>						
Hayır	35(34.0)	26(25.0)	37(35.2)	31(29.5)	129(30.9)	0.366
Evet	68(66.0)	78(75.0)	68(64.8)	74(70.5)	288(69.1)	
<i>Kendi odanızda televizyon var mı?</i>						
Hayır	88(87.1)	88(84.6)	85(83.3)	89(86.4)	350(85.4)	0.867
Evet	13(12.9)	16(15.4)	17(16.7)	14(13.6)	60(14.6)	

İlkokul dönemindeki öğrencilerin kendilerine ait bir odaları ve odalarında televizyon olması durumu cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve buldukları sınıfa göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmemiştir. ($p>0.05$) Özellikle, sosyoekonomik farklılığın kendine ait bir oda ve televizyon sahipliği konusunda önemli farklılıklar oluşturmadığını belirtmek gerekmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken bulgu, katılımcı öğrencilerin %69.1'inin kendine ait odası bulunurken, kendi odasında televizyon bulunanların oranının %14.6 olmasıdır. Evlerde birden fazla televizyon bulunma oranı oldukça yüksek olmasına rağmen (%42.1) ailelerin, televizyonu çocuklarının odasında bulundurmamayı tercih etmedikleri anlaşılmaktadır. Bu tercih, 2011 yılında İlhan ve Çetinkaya tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularında da kendini göstermektedir. Çalışmaya göre ilkokul öğrencilerinin sadece %5'inin kendi odasında televizyon bulunmaktadır.²⁷³ Anket ve ebeveynlerle gerçekleştirdiğimiz odak grup çalışmamızda da ortaya çıktığı gibi, aileler iletişim araçlarının kullanımına sınırlama getirmede sorun yaşamakta ve yetersiz kalmaktadırlar. Çocuk odasında televizyon bulundurmamak, bu zorlu sürecin yönetiminde ailelerin tercih ettikleri bir yöntem olarak değerlendirilebilir.

3.2.1.1.5. Günde Kaç Saat Televizyon İzliyorsunuz?

Katılımcı öğrencilerin %56.3'ü günde 1 saate kadar, %21.7'si günde 1-2 saat, %12.6'sı 2-3 saat, %4.8'i 3-4 saat ve %4.5'i de 4 saatten fazla televizyon izlemektedirler.

Erkek öğrencilerin %48.9'u 1 saate kadar, %23.7'si 1-2 saat, %14.7'si 2-3 saat, %5.3'ü 3-4 saat, %7.4'ü 4 saatten fazla televizyon izlemektedir.

Kız öğrencilerin ise %63.1'i 1 saate kadar, %19.9'u 1-2 saat, %10.7'si 2-3 saat, %4.4'ü 3-4 saat, %1.9'u ise günde 4 saatten fazla televizyon izlemektedir.

²⁷³ Vahit İlhan ve Çetin Çetinkaya, "İlkokul Öğrencilerinin Tematik Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmleri İzleme Alışkanlıkları", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Şubat 2013, s. 321.

Tablo 15. Cinsiyete göre günlük televizyon izleme süreleri

	Cinsiyet		Toplam	<i>p</i>
	Erkek	Kız		
1 saate kadar	93(48.9)	130(63.1)	223(56.3)	0.017
1-2 saat	45(23.7)	41(19.9)	86(21.7)	
2-3 saat	28(14.7)	22(10.7)	50(12.6)	
3-4 saat	10(5.3)	9(4.4)	19(4.8)	
4 saatten fazla	14(7.4)	4(1.9)	18(4.5)	

Gün içinde televizyon izleme süresi ile cinsiyet arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı bir fark söz konusudur. ($p<0.05$) Bu farklılık günde 1 saate kadar televizyon izleyen kız öğrencilerin erkek öğrencilerden fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Kız öğrencilerin %63.1'i günde 1 saate kadar televizyon izlerken, erkek öğrencilerin %48.9'u günde 1 saate kadar televizyon izlemektedir. Bu durum, erkek öğrencilerin gün içerisinde 1 saatten fazla televizyon izleme durumuyla kız öğrencilere göre daha uzun süre ekran karşısında olduğu anlamına gelmektedir. 4 saat üzeri yapılan izleme oranları da bu durumla örtüşmektedir. Günlük televizyon izleme sürelerine ilişkin bulgularda, gün içinde 4 saatten fazla televizyon izleme ile cinsiyet arasındaki ilişki de bu durumu açıldıkça dikkat çekicidir. Anlamlı bir farklılık oluşturan bu ilişkiye göre ($p<0.05$) erkeklerin %7.4'ü günde 4 saatten fazla televizyon izlerken, kızların sadece %1.9'u televizyonu gün içinde 4 saatten fazla izlemektedir.

İlkokul öğrencilerinin gün içinde televizyon izleme süreleri toplamda %78'lik bir oran için 2 saati geçmemektedir. Çocukların gün içinde okula devam etmeleri ve evde buldukları sürenin bir kısmını da ödev, sınava hazırlık vb. okula yönelik faaliyetlerle geçirmeleri, televizyon karşısında daha uzun saatler harcamalarını engellemektedir. 2006 tarihli RTÜK araştırmasında 7-10 yaş aralığındaki çocukların %59.3'ünün günde (hafta içi) en fazla 2 saat televizyon izledikleri görülmektedir.²⁷⁴ 2012 yılında

²⁷⁴ İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması, Ankara 2006.

yayınlanan ve 3.- 6. sınıfları kapsayan bir araştırmada da, öğrencilerin toplamda %76.3'ünün günde en fazla 2 saat televizyon izlediği tespit edilmiştir.²⁷⁵ Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun 2013 yılına ait "Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması"nda da benzer bulgular söz konusudur. Araştırmaya göre ilkokul öğrencilerinin %48.5'i (en çok) okul dışındaki zamanlarında televizyon izleme etkinliğini ara sıra yaptıklarını ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada "her zaman" şeklinde cevap verenlerin oranı ise %11.4'tür.²⁷⁶ Konuyla ilgili olarak Doğan ve Göker, televizyon izleme süresinin çocuğun yaşı, ailenin sosyokültürel düzeyi, ailenin çocuk üzerindeki kontrolü, televizyondaki kanal sayısı, yayın saatleri ve çeşitliliği etkilendiğini belirtmektedirler.²⁷⁷

Tablo 16. Sosyoekonomik düzeye göre günlük televizyon izleme süreleri

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	p
	ÜSED	OSED	ASED		
1 saate kadar	65(49.6)	78(56.1)	84(61.3)	227(55.8)	0.069
1-2 saat	33(25.2)	33(23.7)	21(15.3)	87(21.4)	
2-3 saat	15(11.5)	21(15.1)	17(12.4)	53(13.0)	
3-4 saat	6(4.6)	5(3.6)	8(5.8)	19(4.7)	
4 saatten fazla	12(9.2)	2(1.4)	7(5.1)	21(5.2)	

'Günde kaç saat televizyon izliyorsunuz?' sorusuna verilen cevaplar, sosyoekonomik düzeye göre analiz edildiğinde ÜSED grubundaki öğrencilerin %49.6'sının, OSED grubundaki öğrencilerin %56.1'inin, ASED grubundaki öğrencilerin %61.3'ünün gün içinde 1 saat televizyon izlediği ortaya çıkmaktadır. Sosyoekonomik düzeye göre yapılan bu karşılaştırmada anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Bununla beraber toplamda 1 saatten fazla izleme yapanların sırasıyla ÜSED grubunda %50.5, OSED

²⁷⁵ Adem Doğan ve Göksel Göker, "Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları", *Milli Eğitim Dergisi*, 2012, s. 13.

²⁷⁶ Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması, RTÜK, Eylül 2013. s. 80.

²⁷⁷ Doğan ve Göker s. 8.

grubunda %43,8 ve ASED grubunda %38.6 olduğu görülmektedir. Bu durumda sosyoekonomik düzeyin artmasıyla doğru orantılı olarak gün içinde televizyon izleme sürelerinin arttığı söylenebilir. Günde 4 saatten fazla televizyon izlediğini belirten öğrencilerin %9.2 ile en çok üst sosyoekonomik grupta yer alması da bu ilişkiyi pekiştirmektedir.

Tablo 17. Sınıfa göre günlük televizyon izleme süreleri

	Sınıf				Toplam	<i>p</i>
	1	2	3	4		
1 saate kadar	76(74.5)	53(51.5)	57(58.2)	41(39.4)	227(55.8)	0.001
1-2 saat	12(11.8)	22(21.4)	21(21.4)	32(30.8)	87(21.4)	
2-3 saat	7(6.9)	16(15.5)	9(9.2)	21(20.2)	53(13.0)	
3-4 saat	4(3.9)	7(6.8)	5(5.1)	3(2.9)	19(4.7)	
4 saatten fazla	3(2.9)	5(4.9)	6(6.1)	7(6.7)	21(5.2)	

Gün içinde televizyon izleme süreleri sınıf düzeyinde karşılaştırıldığında da istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. ($p<0.05$) Buna göre 1. sınıf öğrencilerinin %25.5'inin, 2. sınıf öğrencilerinin %41.8'inin , 3. sınıf öğrencilerinin %48.5'inin, 4. sınıf öğrencilerinin ise %60.6'sının gün içinde 1 saatten fazla televizyon izlediği görülmektedir.

Günlük televizyon izleme süreleri cinsiyet, sınıf ve sosyoekonomik düzey farklılıklarının yanısıra öğrencilerin kendi odalarında televizyon bulunmasından etkilenmekte midir? Bu iki durum karşılaştırması sonucu aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 18. Öğrencinin kendi odasında televizyon bulunması ve günlük televizyon izleme süresi ilişkisi

	Günlük televizyon izleme süresi					Toplam	<i>p</i>
	1 saate kadar	1-2 saat	2-3 saat	3-4 saat	4 saatten fazla		
Kendi odanızda televizyon var mı?							
Hayır	187(83.9)	74(88.1)	46(88.5)	17(89.5)	17(81.0)	341(85.5)	0.755
Evet	36(16.1)	10(11.9)	6(11.5)	2(10.5)	4(19.0)	58(14.5)	

Gün içinde 1 saate kadar televizyon izleyenlerin %16.1'inin, 1-2 saat televizyon izleyenlerin %11.9'unun, günde 2-3 saat televizyon izleyenlerin %11.5'inin, 3-4 saat televizyon izleyenlerin %10.5'inin, günde 4 saatten fazla televizyon izleyenlerin ise %19'unun kendi odasında televizyon bulunmaktadır. Bu sonuçlar istatistiksel anlamda bir farklılık içermese de, en çok (% 19), günde 4 saatten fazla televizyon izleyenlerin kendi odasında televizyon bulunması oldukça önemli bir bulgudur. İlkokul öğrencilerinin %85.5'inin kendi odasında televizyon bulunmamaktadır. Bununla birlikte en çok gün içerisinde 4 saat ve üzerinde aşırı izleme yapan öğrencilerin kendi odasında televizyon bulunması, daha denetimsiz ve aile bireylerinden yalıtılmış bir ortamın televizyon izleme sürelerini ciddi olarak etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

3.2.1.1.6. Televizyonu Hangi Saat Aralıklarında İzliyorsunuz?²⁷⁸

Televizyonun gün içinde hangi zaman diliminde izlendiği tercih edilen programlara da işaret etmesi bakımından önem taşımaktadır. İlkokul öğrencilerinin gün içinde televizyonu %47.8 oranı ile en çok sabah 09.00-12.00 aralığında izledikleri görülmektedir. Sabah eğitimi alan öğrenciler 09.00-12.00 saatleri arasında okulda bulunmaktadırlar. Dolayısıyla öğle sonrası eğitime devam eden öğrencilerin okula gitmeden önceki zamanlarını televizyon izlemeye ayırdıkları anlaşılmaktadır. Gün içinde en çok televizyon izlenen ikinci saat dilimi ise %29.7 oranı ile 18.00-21.00

²⁷⁸ Öğrencilerin bu soruya cevap verirken birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Dolayısıyla elde edilen oranlar %100'ü geçmektedir.

aralığıdır. Öğrenciler prime-time (20.00-22.00) aralığının da bir kısmını kapsayan bu süreçte televizyon karşısında olmayı tercih etmektedirler. Buna bağlı olarak bu saatte televizyon izleyen öğrencilerin 24 saat çizgi film yayınlayan tematik çocuk kanallarının yanısıra diğer kanalları ve programları izleme ihtimali de artmaktadır. RTÜK'e ait 2013 tarihli araştırmaya göre ilkökul öğrencilerin en çok televizyon izledikleri zaman dilimi 18.00-21.00 aralığıdır. İkinci sırada en çok televizyon izlenen saatler ise 09.00-12.00 arasındır.²⁷⁹ Doğan ve Göker'e ait 3. ve 6. sınıf aralığını kapsayan 2012 tarihli araştırma sonucunda da öğrencilerin televizyonu en çok 20.00-22.00 saatleri arasında izledikleri görülmektedir.²⁸⁰ RTÜK tarafından 2006 yılında gerçekleştirilen bir başka araştırma da, 7-10 yaş aralığındaki öğrenciler için en çok televizyon izlenen saatlerin 17.00-20.00 arası olduğunu göstermektedir.

Tablo 19. Cinsiyete göre gün içinde televizyon izlenen saat aralıkları

	Cinsiyet		Toplam	<i>p</i>
	Erkek	Kız		
09.00-12.00				
Hayır				
Evet	98(50.3)	115(54.0)	213(52.2)	0.451
	97(49.7)	98(46.0)	195(47.8)	
12.00-15.00				
Hayır				
Evet	145(74.4)	164(77.0)	309(75.7)	0.535
	50(25.6)	49(23.0)	99(24.3)	
15.00-18.00				
Hayır				
Evet	171(87.7)	178(83.6)	349(85.5)	0.237
	24(12.3)	35(16.4)	59(14.5)	
18.00-21.00				
Hayır				
Evet	132(67.7)	155(72.8)	287(70.3)	0.262
	63(32.3)	58(27.2)	121(29.7)	
21.00-00.00				
Hayır				
Evet	174(89.2)	188(88.3)	362(88.7)	0.758
	21(10.8)	25(11.7)	46(11.3)	

²⁷⁹ RTÜK 2013, s. 234.

²⁸⁰ Doğan ve Göker, s. 13.

Tablo 20. Sosyoekonomik düzeye göre gün içinde televizyon izlenen saat aralıkları

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	<i>p</i>
	ÜSED	OSED	ASED		
09.00-12.00					
Hayır	87(62.1)	48(34.3)	86(61.4)	221(52.6)	<0.001
Evet	53(37.9)	92(65.7)	54(38.6)	199(47.4)	
12.00-15.00					
Hayır	108(77.1)	122(87.1)	89(63.6)	319(76.0)	<0.001
Evet	32(22.9)	18(12.9)	51(36.4)	101(24.0)	
15.00-18.00					
Hayır	112(80.0)	131(93.6)	115(82.1)	358(85.2)	<0.003
Evet	28(20.0)	9(6.4)	25(17.9)	62(14.8)	
18.00-21.00					
Hayır	100(71.4)	91(65.0)	106(75.7)	297(70.7)	0.140
Evet	40(28.6)	49(35.0)	34(24.3)	123(29.3)	
21.00-00.00					
Hayır	119(85.0)	121(86.4)	133(95.0)	373(88.8)	<0.016
Evet	21(15.0)	19(13.6)	7(5.0)	47(11.2)	

Gün içinde televizyonun hangi zaman diliminde daha çok izlendiğine ilişkin analizlerde sosyoekonomik düzeye bağlı olarak akşam 21.00'den sonra televizyon izleme oranlarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$) ÜSED grubunda 21.00-00.00 arası televizyon izleme oranı %15, OSED grubunda %13.6, ASED grubunda ise %5'tir. Sosyoekonomik koşullar iyileştikçe geç saatlere kadar televizyon izleme etkinliğinin de arttığı görülmektedir.

İlkokul öğrencileri tarafından televizyonun en çok izlendiği 09.00-12.00 saatlerinin izlenme oranlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılması istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ortaya koymaktadır. ($p<0.05$) Televizyonu 09.00-12.00 saatleri arasında %59 ile en çok ikinci sınıf öğrencileri, ardından da %58.1 ile birinci sınıf öğrencileri izlemektedir. Üçüncü sınıf öğrencilerinin %41'i bu saat aralığında televizyon izlemeyi tercih ederken, dördüncü sınıf öğrencileri için bu oran %31.4'e düşmektedir.

En çok tercih edilen ikinci zaman dilimi olan 18.00-21.00 aralığında televizyon izleme eylemi sınıf düzeyinde karşılaştırıldığında da anlamlı bir farklılıkla karşılaşılmaktadır. ($p<0.05$) Bu saat aralığında en az televizyon izleyenler %17'lik bir oranla birinci sınıf öğrencileridir. Bu aralıkta en çok izleme yapan öğrenciler ise %39 oranı ile ikinci sınıf öğrencileridir. Üçüncü sınıf öğrencilerinin %31.4'ü, dördüncü sınıf öğrencilerinin ise %29.5'i 18.00-21.00 saatleri arasında televizyon izlemektedir.

Tablo 21. Sınıfa göre gün içinde televizyon izlenen saat aralıkları

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
09.00-12.00						
Hayır	44(41.9)	43(41.0)	62(59.0)	72(68.6)	221(52.6)	<0.001
Evet	61(58.1)	62(59.0)	43(41.0)	33(31.4)	199(47.4)	
12.00-15.00						
Hayır	90(85.7)	89(84.8)	74(70.5)	66(62.9)	319(76.0)	<0.001
Evet	15(14.3)	16(15.2)	31(29.5)	39(37.1)	101(24.0)	
15.00-18.00						
Hayır	96(91.4)	92(87.6)	91(86.7)	79(75.2)	358(85.2)	<0.007
Evet	9(8.6)	13(12.4)	14(13.3)	26(24.8)	62(14.8)	
18.00-21.00						
Hayır	87(82.9)	64(61.0)	72(68.6)	74(70.5)	297(70.7)	<0.006
Evet	18(17.1)	41(39.0)	33(31.4)	31(29.5)	123(29.3)	
21.00-00.00						
Hayır	96(91.4)	91(86.7)	96(91.4)	90(85.7)	373(88.8)	0.400
Evet	9(8.6)	14(13.3)	9(8.6)	15(14.3)	47(11.2)	

3.2.1.1.7. En Çok Hangi Çizgi Film Kanalını İzliyorsunuz?

Yayıncılık sektöründe yaşanan değişimler izleyicilerin televizyon izleme alışkanlıklarında doğrudan etkisini göstermektedir. Pek çok farklı kategoride yayın yapan tematik kanallar çocuklar için de farklı alternatifler sunmaktadır. Öncesinde televizyon kanallarında günün ya da haftanın belli bir kısmının çocuklara yönelik programlara ayrılması söz konusuysen tematik kanallarla birlikte yirmi dört saat çizgi film veya çocuk programına erişebilme imkanı ortaya çıkmıştır. Kamu yayıncılığı yapan TRT dahi, 2008 yılında bir kanalını tamamen çizgi film ve çocuklara yönelik programlara ayırarak TRT Çocuk kanalını kurmuştur. Bu doğrultuda çocuklara, "en çok hangi çizgi film kanalını izliyorsunuz" sorusu yöneltilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ilkökul dönemindeki çocuklar tarafından en çok izlenen çizgi film kanalları sıralaması şu şekildedir: 1. TRT Çocuk (%31.4), 2. Disney Channel (%24.9) 3. Cartoon Network (%23), 4. Planet Çocuk (%6), 5. Minika Go (%5.2), 6. Minika Çocuk (%4.2), 7. Disney XD (%1.8) 8. Disney Junior (%1.6), 9. Kidz Tv (%1) ve 10. Nickelodeon (%0.5).

Araştırmamızın sonuçlarına göre, öğrencilerin toplamda yaklaşık %80'nin tercihlerinin ilk üç sıradaki çizgi film kanalında yoğunlaşması oldukça dikkat çekmektedir. İlkökul dönemindeki öğrencilerin en çok izlemeyi tercih ettiği çizgi film kanalı %31.4 oranı ile TRT Çocuk'tur. İkinci sırada %24.9 oranı ile Disney Channel, üçüncü sırada ise %23'lük bir oranla Cartoon Network gelmektedir. Dördüncü sırada yer alan Planet Çocuk kanalının üçüncü sıradaki kanal ile arasında oransal dağılımda ciddi bir açıklık bulunmaktadır. Planet Çocuk kanalının ilkökul öğrencileri tarafından en çok takip edilen çizgi film kanalı olma oranı sadece %6'dır. Dikkat çekici bir diğer nokta ise, yapılan diğer çalışmalarda da TRT Çocuk kanalının çocukların çizgi film izlemek için ilk tercihi olmasıdır. Bu tercihin, kanalın karasal yayına sahip olması nedeniyle her yerden erişilebilir olmasıyla bağlantılı olduğu düşünülebilir. Öğrencilerin TRT Çocuk aracılığı ile yerli yapımlarla buluşuyor olması pek çok olumsuz unsur içeriklerinde barındıran yurtdışı kaynaklı çizgi filmler göz önüne alındığında olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Tablo 22. Cinsiyete göre en çok izlenen çizgi film kanalları

	Cinsiyet		Toplam	<i>p</i>
	Erkek	Kız		
TRT Çocuk	45(25.1)	75(36.9)	120(31.4)	<0.001
Kidz TV	1(0.6)	3(1.5)	4(1.0)	
Nickelodeon	0(0.0)	2(1.0)	2(0.5)	
Planet Çocuk	3(1.7)	20(9.9)	23(6.0)	
Minika Çocuk	2(1.1)	14(6.9)	16(4.2)	
Minika Go	17(9.5)	3(1.5)	20(5.2)	
Disney XD	5(2.8)	2(1.0)	7(1.8)	
Disney Junior	0(0.0)	6(3.0)	6(1.6)	
Cartoon Network	68(38.0)	20(9.9)	88(23.0)	
Disney Channel	37(20.7)	58(28.6)	95(24.9)	
Diğerleri	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)	

En çok izlenen çizgi film kanallarının cinsiyete göre karşılaştırılması da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığı ortaya koymuştur. Belirli kanalların bariz şekilde özellikle kız veya erkek öğrenciler tarafından takip edildiği anlaşılmaktadır. ($p < 0.05$) Tablo 20'de gösterildiği gibi, en çok izlenen çizgi film kanalı olan TRT Çocuk'u kız öğrencilerin %36.9'u izlerken, aynı kanalı en çok izleyen erkek öğrencilerin oranı %25.1'dir. Planet Çocuk kanalını kız öğrencilerin %9.9'u izlerken erkek öğrencilerin sadece %1.7'si tercih etmektedir. Aynı şekilde Minika Çocuk kanalı da kız öğrencilerin (%6.9), erkek öğrencilere (%1.1) oranla daha çok izledikleri bir çizgi film kanalıdır. Minika Go ve Cartoon Network kanallarının ise daha çok erkek öğrenciler tarafından izlendiği anlaşılmaktadır. Erkek öğrencilerin %9.5'i Minika Go izlerken, kız öğrencilerin bu kanalı izleme oranı sadece %1.5'tir. Cartoon Network kanalının da %38 oranıyla bariz şekilde erkek öğrenciler tarafından izlendiği ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin aynı kanalı izleme oranları ise %9.9'dur. Disney Channel tercihlerinde ise bu sefer kız

öğrenciler %28.6 oranı ile erkek öğrencilerden (%20.7) öndedir. Bu durum cinsiyete göre en çok izlenen çizgi filmlerin karşılaştırmasıyla da örtüşmektedir. İlkokul dönemindeki erkek çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerden olan Gumball, Sürekli Dizi, Adventure Time ve Esrarengiz Kasaba, Cartoon Network kanalında yayınlanmaktadır. Aynı şekilde kız öğrencilerin en çok izlediği çizgi film olan Winx Club, Planet Çocuk kanalında yayınlanmaktadır. Prenses Sofia ve Mucize: Uğur Böceği ile Kara Kedi çizgi filmleri ise Disney Channel'in yayın akışına dahildir. Tamamen kız öğrenciler tarafından tercih edilen İbi, Maysa ve Bulut ve Canım Kardeşim isimli yapımlar da TRT Çocuk ekranına aittir. Çoğunlukla erkek öğrencilerin izlemeyi tercih ettiği Minika Go kanalında yayınlanan çizgi filmlere bakıldığında da GGO Futbol, Tenkai Şövalyeleri, Thunderbirds Are Go, Rescue Bots ve Drakers gibi erkek karakterlerin ön planda olduğu ve fiziksel mücadele gerektiren kurtarma temalı yapımların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 23. Sınıfa göre en çok izlenen çizgi film kanalları

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
Trt Çocuk	31(32.0)	22(22.9)	39(39.0)	33(33.3)	125(31.9)	0.172
Kidz Tv	1(1.0)	1(1.0)	1(1.0)	1(1.0)	4(1.0)	
Nickelodeon	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)	
Planet Çocuk	5(5.2)	9(9.4)	4(4.0)	5(5.1)	23(5.9)	
Minika Çocuk	5(5.2)	6(6.3)	4(4.0)	1(1.0)	16(4.1)	
Minika Go	8(8.2)	9(9.4)	3(3.0)	3(3.0)	23(5.9)	
Disney XD	1(1.0)	0(0.0)	2(2.0)	4(4.0)	7(1.8)	
Disney Junior	3(3.1)	0(0.0)	2(2.0)	1(1.0)	6(1.5)	
Cartoon Network	19(19.6)	26(27.1)	19(19.0)	26(26.3)	90(23.0)	
Disney Channel	24(24.7)	21(21.9)	26(26.0)	24(24.2)	95(24.2)	
Diğerleri	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)	

En çok izlenen çizgi film kanalları sınıf düzeyinde analiz edildiğinde, sınıfa dolayısıyla ortalama yaş farkına bağlı ciddi farklılıkların olmadığı görülmektedir. Tematik çocuk kanallarının, farklı yaş gruplarına hitap eden çok geniş bir çizgi film skalasına sahip olmasının bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. En çok sevdiğiniz çizgi film veya en çok sevdiğiniz çizgi film karakteri sorusuna çok fazla farklı cevap verilmesi de çizgi film çeşitliliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

En çok izlenen çizgi film kanallarının sosyoekonomik düzeye göre analizinde ise anlamlı bir farklılıkla karşılaşılmıştır. ($p < 0.05$) Bu farklılık yaşanan sosyoekonomik düzeydeki düşüşle ters orantılı olarak TRT Çocuk kanalının daha çok tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır. Toplamda en çok izlenen çocuk kanalı olan TRT Çocuk, ÜSED grubundaki öğrencilerin %19.4'ü, OSED grubundaki öğrencilerin %28.5'i, ASED grubundaki öğrencilerin ise %47.3'ü tarafından izlenmektedir. Bütün kategorilerde en çok izlenen diğer iki kanal olan Disney Channel ve Cartoon Network için de aynı durum söz konusudur. Üst sosyoekonomik grupta yer alan öğrencilerin %25'i Cartoon Network'ü izlerken, alt sosyoekonomik grupta bu kanalın izlenme oranı %15.3'tür. Disney Channel, üst sosyoekonomik grubun %37.1'i, alt sosyoekonomik grubun ise %16'sı tarafından en çok izlenen çizgi film kanalıdır.

Bu durum, kanalların yayın iletim türlerinin sosyoekonomik düzeye göre çocukların tercihlerini etkileyebileceğini akla getirmiştir. Tematik çocuk kanallarının yayın iletim türleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 24. Tematik çocuk kanallarının yayın iletim türleri

TRT Çocuk	Karasal Yayın, Kablo TV, Türksat 3A Uydu, Digitürk, D-Smart
Disney Channel	Kablo TV, Türksat 4A Uydu, Digitürk, D-Smart
Cartoon Network	Kablo TV, Türksat 4A Uydu, Digitürk, D-Smart
Planet Çocuk	Kablo TV, Türksat 3A Uydu, Digitürk, D-Smart
Minika Go	Kablo TV, Türksat 4A Uydu, D-Smart
Minika Çocuk	Kablo TV, Türksat 4A Uydu, D-Smart
Disney Xd	Digitürk
Disney Junior	Digitürk, Tivibu, Turkcell TV+
Kidz TV	Kablo TV, Türksat 4A Uydu, D-Smart, Tivibu, Turkcell TV +, Vodafone TV, Fil Box
Nickelodeon HD	Digitürk

Kanalların yayın iletim türlerine bakıldığında en çok izlenen çocuk kanalı TRT Çocuk'un aynı zamanda karasal yayını da kapsayan en geniş yayın ağına sahip olduğu görülmektedir. Disney Channel, Cartoon Network, Planet Çocuk, Minika Go ve Minika Çocuk gibi en çok izlenen diğer kanallara dijital platformların yanı sıra uydu yayınlarından da erişilebilmektedir. Oldukça düşük izlenme oranlarına sahip Disney XD, Disney Junior ve Nickelodeon kanallarının ise sadece ücretli dijital platformlardan yayın yapmaktadırlar. Bu veriler ışığında sosyoekonomik düzeye göre en çok izlenen çizgi film kanallarındaki değişimlerin ekonomik tercihlerle bağlantılı olduğu görülmektedir.

Tablo 25. Sosyoekonomik düzeye göre en çok izlenen çizgi film kanalları

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	<i>p</i>
	ÜSED	OSED	ASED		
Trt Çocuk	24(19.4)	39(28.5)	62(47.3)	125(31.9)	<0.001
Kidz Tv	1(0.8)	0(0.0)	3(2.3)	4(1.0)	
Nickelodeon	0(0.0)	2(1.5)	0(0.0)	2(0.5)	
Planet Çocuk	8(6.5)	7(5.1)	8(6.1)	23(5.9)	
Minika Çocuk	2(1.6)	6(4.4)	8(6.1)	16(4.1)	
Minika Go	8(6.5)	8(5.8)	7(5.3)	23(5.9)	
Disney XD	4(3.2)	2(1.5)	1(0.8)	7(1.8)	
Disney Junior	0(0.0)	5(3.6)	1(0.8)	6(1.5)	
Cartoon Network	31(25.0)	39(28.5)	20(15.3)	90(23.0)	
Disney Channel	46(37.1)	28(20.4)	21(16.0)	95(24.2)	
Diğerleri	0(0.0)	1(0.7)	0(0.0)	1(0.3)	

3.2.1.1.8. Günde Kaç Saat Çizgi Film İzliyorsunuz?

Araştırmaya katılan öğrencilerin cevapları değerlendirildiğinde, katılımcı öğrencilerin %57.2'sinin günde 1 saate kadar çizgi film izlediği görülmektedir. %24.8'i günde 1-2 saat, %9.4'ü 2-3 saat, %5.1'i 3-4 saat, %3.5'i ise günde 4 saatten fazla televizyon izlemektedir.

Erkek öğrencilerin % 50'si 1 saate kadar, %24.5'i 1-2 saat, %15.4'ü 2-3 saat, %4.8'i 3-4 saat, %5.3'ü 4 saatten fazla çizgi film izlemektedir.

Kız öğrencilerin ise %63.8'i 1 saate kadar, %25.1'i 1-2 saat, %3.9'u 2-3 saat, %5.3'ü 3-4 saat, %1.9'u ise gün içerisinde 4 saatten fazla televizyon izlemektedir.

Tablo 26. Cinsiyete göre günlük çizgi film izleme süresi

	Cinsiyet		Toplam	<i>p</i>
	Erkek	Kız		
1 saate kadar	94(50.0)	132(63.8)	226(57.2)	<0.001
1-2 saat	46(24.5)	52(25.1)	98(24.8)	
2-3 saat	29(15.4)	8(3.9)	37(9.4)	
3-4 saat	9(4.8)	11(5.3)	20(5.1)	
4 saatten fazla	10(5.3)	4(1.9)	14(3.5)	

Gün içerisinde çizgi film izleme süresi ve cinsiyet ilişkisi değerlendirildiğinde istatistiki olarak anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. ($p>0.05$) Erkek öğrencilerin %50'si gün içinde 1 saate kadar çizgi film izlerken, kız öğrencilerin %63.8'i 1 saate kadar çizgi film izlemektedirler. Gün içinde 2-3 saat ve 4 saatten fazla televizyon izleme durumlarında da cinsiyete göre anlamlı farklılıklar mevcuttur. Erkek öğrencilerin %15.4'ü günde 2-3 saat çizgi film izlerken, kız öğrencilerin oranı %3.9'da kalmaktadır. 4 saatten fazla yapılan izlemelerde de erkek öğrencilerin oranı %5.3 iken, kız öğrencilerin oranı %1.9'dur. Erkek öğrenciler aşırı televizyon izleme konusunda olduğu gibi, aşırı çizgi film izleme konusunda da kız öğrencilerden ileridedirler.

Tablo 27. Sosyoekonomik düzeye göre günlük çizgi film izleme süresi

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	<i>p</i>
	ÜSED	OSD	ASD		
1 saate kadar	71(54.2)	83(60.1)	76(55.5)	230(56.7)	0.790
1-2 saat	30(22.9)	32(23.2)	38(27.7)	100(24.6)	
2-3 saat	13(9.9)	13(9.4)	12(8.8)	38(9.4)	
3-4 saat	10(7.6)	6(4.3)	5(3.6)	21(5.2)	
4 saatten fazla	7(5.3)	4(2.9)	6(4.4)	17(4.2)	

Gün içinde çizgi film izleme süreleri sosyoekonomik düzey ve sınıf farklılığına göre değerlendirildiğinde ise anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Ortaya çıkan bulgular göstermektedir ki, ilkokul dönemindeki öğrencilerin toplamda % 43.3'ü gün içinde 2 saat ve üzerinde bir süreyi çizgi film izlemeye ayırmaktadırlar. Gün içinde televizyon ve çizgi film izleme süreleri kıyaslandığında, öğrencilerin televizyon karşısında geçirdikleri vaktin oldukça önemli bir kısmını çizgi film izlemeye ayırdıkları görülmektedir. Çizgi filmin çocukların televizyon ile sürdürdükleri ilişkideki bu basat konumu yapılan farklı araştırmalarda da kendini göstermektedir. Cesur ve Paker'in (2007) "Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri" başlıklı çalışmalarında belirledikleri üzere, ilkokul dönemindeki öğrencilerin %90.7'si, televizyonda en çok çizgi film seyretmekten hoşlanmaktadır.²⁸¹ RTÜK'ün (2006) araştırmasında da %72.1 oranı ile en çok izlenen televizyon programının çizgi filmler olduğu tespit edilmiştir.²⁸²

Burada günlük televizyon izleme süresi içinde çizgi filmlere ne kadar zaman ayrıldığı sorusu gündeme gelmektedir.

Tablo 28. Günlük televizyon ve çizgi film izleme sürelerinin karşılaştırılması

Günde kaç saat çizgi film izliyorsunuz?	Günlük televizyon izleme süresi					Toplam	p
	1 saate kadar	1-2 saat	2-3 saat	3-4 saat	4 saatten fazla		
1 saate kadar	194(87.4)	21(24.7)	7(13.2)	3(16.7)	2(10.0)	227(57.0)	<0.001
1-2 saat	21(9.5)	52(61.2)	17(32.1)	4(27.8)	2(10.0)	97(24.4)	
2-3 saat	2(0.9)	8(9.4)	24(45.3)	1(5.6)	2(10.0)	37(9.3)	
3-4 saat	2(0.9)	2(2.4)	5(9.4)	9(50.0)	2(10.0)	20(5.0)	
4 saatten fazla	3(1.4)	2(2.4)	0(0.0)	0(0.0)	12(60.0)	17(4.3)	

²⁸¹ Sevim Cesur ve Oya Paker, "Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, s. 116.

²⁸² İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması, Ankara 2006.

Günlük televizyon izleme süreleri ile günlük çizgi film izleme süreleri karşılaştırıldığında öğrencilerin gün içinde en çok çizgi film izlemeye zaman ayırdıkları görülmektedir. Gün içinde 1 saate kadar televizyon izleyenlerin %87.4'ü, günde 1-2 saat televizyon izleyenlerin %61.2'si, günde 2-3 saat televizyon izleyenlerin %45.3'ü, günde 3-4 saat televizyon izleyenlerin %50'si, günde 4 saatten fazla çizgi film izleyenlerin ise %60'ı televizyon izleme sürelerinin tamamını çizgi filmlere ayırmaktadırlar. Bu durum ilkokul öğrencileri ile çizgi filmler arasında kuvvetli bağların olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 29. Sınıfa göre günlük çizgi film izleme süresi

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
1 saate kadar	61(62.2)	52(51.0)	67(65.7)	50(48.1)	230(56.7)	0.364
1-2 saat	23(23.5)	25(24.5)	20(19.6)	32(30.8)	100(24.6)	
2-3 saat	6(6.1)	13(12.7)	7(6.9)	12(11.5)	38(9.4)	
3-4 saat	4(4.1)	8(7.8)	3(2.9)	6(5.8)	21(5.2)	
4 saatten fazla	4(4.1)	4(3.9)	5(4.9)	4(3.8)	17(4.2)	

3.2.1.1.9. En Çok Hangi Çizgi Filmi İzliyorsunuz?

Araştırma bulguları, 'en çok hangi çizgi filmi izliyorsunuz' sorusuna 72 farklı cevabın verildiğini göstermektedir. İlkokul öğrencileri tarafından en çok izlenen çizgi filmler listesinde, Rafadan Tayfa %12.8 ile ilk sırada yer almaktadır. Ardından sırasıyla Winx Club (%8), Gumball (%6.6), Sürekli Dizi (%5.4), Esrarengiz Kasaba ve Keloğlan (%4.3), Fineas ve Förb (%4), Prenses Sofia (%3.4), Doraemon, Mucize: Uğur Böceği ile Kara Kedi ve İbi (%2.8), Aslan Koruyucular (%2.3) ve Adventure Time (%2) gelmektedir. Sonrasında verilen diğer cevapların oranı %2'nin altında kalmaktadır.

Kız ve erkek öğrencilerin çizgi film tercihlerine bakıldığında en çok izledikleri çizgi filmlerin sıralamasının değiştiği görülmektedir. Erkek öğrenciler sırasıyla en çok;

Rafadan Tayfa (%14.5), Gumball (%9.6), Sürekli Dizi (%9.0), Keloğlan (%5.4) Esrareniz Kasaba (%4.8) ve Adventure Time (%3.6) çizgi filmlerini izlemektedirler.

Kız öğrenciler ise sırasıyla en çok; Winx Club (%15.2), Rafadan Tayfa (%11.8), Prenses Sofia (%6.7), İbi (%5.6), Fineas ve Ferb (%5.1) , Gumball, Esrareniz Kasaba ve Mucize: Uğur Böceği İle Kara Kedi'yi (%3.9) izlemektedirler.

Tablo 30. Cinsiyete göre en çok izlenen çizgi filmler

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
Rafadan Tayfa	24(14.5)	21(11.8)	45(12.8)
Winx Club	1(0.6)	27(15.2)	28(8.0)
Gumball	16(9.6)	7(3.9)	23(6.6)
Sürekli Dizi	15(9.0)	4(2.2)	19(5.4)
Esrareniz Kasaba	8(4.8)	7(3.9)	15(4.3)
Keloğlan	9(5.4)	6(3.4)	15(4.3)
Fineas ve Ferb	5(3.0)	9(5.1)	14(4.0)
Prenses Sofia	0(0.0)	12(6.7)	12(3.4)
Doraemon	4(2.4)	6(3.4)	10(2.8)
Mucize: Uğur Böceği ile Kara Kedi	3(1.8)	7(3.9)	10(2.8)
İbi	0(0.0)	10(5.6)	10(2.8)
Aslan Koruyucular	4(2.4)	4(2.2)	8(2.3)
Adventure Time	6(3.6)	1(0.6)	7(2.0)
Bulmaca Kulesi	4(2.4)	2(1.1)	6(1.7)
Pepee	2(1.2)	4(2.2)	6(1.7)
Oskar Çöllerde	4(2.4)	1(0.6)	5(1.4)
My Little Pony	0(0.0)	5(2.8)	5(1.4)
Kral Şakir	4(2.4)	1(0.6)	5(1.4)
GGO Futbol	5(3.0)	0(0.0)	5(1.4)
Doru	2(1.2)	3(1.7)	5(1.4)
Benten	5(3.0)	0(0.0)	5(1.4)
Yarının Ötesinde	3(1.8)	1(0.6)	4(1.1)
Süper Çaylaklar	3(1.8)	1(0.6)	4(1.1)
Ninjalar	4(2.4)	0(0.0)	4(1.1)
Karlar Ülkesi	0(0.0)	4(2.2)	4(1.1)
Uncle Grandpa	0(0.0)	3(1.7)	3(0.9)
Teen Titans Go	3(1.8)	0(0.0)	3(0.9)
Power Rangers Megaforce	0(0.0)	3(1.7)	3(0.9)
Örümcek Adam	3(1.8)	0(0.0)	3(0.9)
Oggy	0(0.0)	3(1.7)	3(0.9)

Çilek Kız	0(0.0)	3(1.7)	3(0.9)
Bay Becerikli	0(0.0)	3(1.7)	3(0.9)
Yeşil Işık	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Süper Golcüler	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Randy Cunningham	1(0.6)	1(0.6)	2(0.6)
Mia ve Ben	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Maysa ve Bulut	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Kafadar Ayılar	1(0.6)	1(0.6)	2(0.6)
Ekoların Bahçesi	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Canım Kardeşim	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Batman	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Barbie	1(0.6)	1(0.6)	2(0.6)
Victory Kickoff	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Transformers	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Thomas ve Arkadaşları	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Tenkai Şövalyeleri	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Şirinler	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Sindirella	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Rescue Boats	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Powerpuff Girls	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Pembe Panter	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Orman Kitabı	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Monsuno	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Miki Fare	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Küçük Prens	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Kratt Kardeşler	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Kötebekgiller	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Koyun Shaun	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Kamyon Kasabası	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
İtfaiyeci Sam	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Harika Kanatlar	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Elif'in Düşleri	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Dino Dan	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Deney Fareleri	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Çılgın Orman	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Buz Devri	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Beyblade	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Ariel	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Arabalar	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)

Verilen cevaplar incelendiğinde her çizgi filmin sosyoekonomik grup düzeyinde farklı izlenme oranları olduğu görülmektedir. Üst sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin en çok izledikleri çizgi filmlere bakıldığında dört çizgi filmin %8.8 oranıyla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu çizgi filmler; Rafadan Tayfa, Winx Club, Sürekli Dizi ve Esrarengiz Kasaba'dır. Orta sosyoekonomik düzeyin beğenilerine göre de ilk sırada %10.9 oranı ile Rafadan Tayfa yer almaktadır. Ardından %10.1 ile Gumball, %7.6 ile de Winx Club gelmektedir. Alt sosyoekonomik grupta da en çok izlenen çizgi film %20.3 ile Rafadan Tayfa olmuştur. Ardından %7.6 ile Winx Club, %5.9 ile Keloğlan ve Aslan Koruyucular çizgi filmleri gelmektedir. Üç farklı sosyoekonomik gruba ait öğrencilerin beğenileri çeşitlilik gösterse de, Rafadan Tayfa ortak beğeni ile üç grupta da en çok izlenen çizgi film olmuştur.

Tablo 31. Sosyoekonomik düzeye göre en çok izlenen çizgi filmler

	Sosyoekonomik düzey			Toplam
	ÜSED	OSD	ASED	
Rafadan Tayfa	10(8.8)	13(10.9)	24(20.3)	47(13.4)
Winx Club	10(8.8)	9(7.6)	9(7.6)	28(8.0)
Gumball	8(7.0)	12(10.1)	3(2.5)	23(6.6)
Sürekli Dizi	10(8.8)	8(6.7)	1(0.8)	19(5.4)
Esrarengiz Kasaba	10(8.8)	2(1.7)	4(3.4)	16(4.6)
Keloğlan	3(2.6)	5(4.2)	7(5.9)	15(4.3)
Fineas ve Förb	8(7.0)	6(5.0)	0(0.0)	14(4.0)
Doraemon	6(5.3)	5(4.2)	1(0.8)	12(3.4)
Prens Sofia	8(7.0)	3(2.5)	1(0.8)	12(3.4)
İbi	2(1.8)	4(3.4)	4(3.4)	10(2.8)
Mucize: Uğur Böceği ile Kara Kedi	2(1.8)	2(1.7)	6(5.1)	10(2.8)
Aslan Koruyucular	0(0.0)	1(0.8)	7(5.9)	8(2.3)
Bulmaca Kulesi	2(1.8)	0(0.0)	5(4.2)	7(2.0)

Adventure Time	1(0.9)	3(2.5)	3(2.5)	7(2.0)
Pepee	0(0.0)	1(0.8)	5(4.2)	6(1.7)
Oskar öllerde	1(0.9)	1(0.8)	3(2.5)	5(1.4)
GGO Futbol	3(2.6)	2(1.7)	0(0.0)	5(1.4)
Doru	0(0.0)	2(1.7)	3(2.5)	5(1.4)
My Little Pony	1(0.9)	2(1.7)	2(1.7)	5(1.4)
Ben 10	1(0.9)	1(0.8)	3(2.5)	5(1.4)
Kral Şakir	0(0.0)	5(4.2)	0(0.0)	5(1.4)
Yarının Ötesinde	0(0.0)	4(3.4)	0(0.0)	4(1.1)
Süper aylaklar	1(0.9)	3(2.5)	0(0.0)	4(1.1)
Ninjalar	1(0.9)	1(0.8)	2(1.7)	4(1.1)
Karlar Ülkesi	2(1.8)	1(0.8)	1(0.8)	4(1.1)
Teen Titans Go	1(0.9)	2(1.7)	0(0.0)	3(0.9)
Uncle Grandpa	1(0.9)	2(1.7)	0(0.0)	3(0.9)
ilek Kız	0(0.0)	0(0.0)	3(2.5)	3(0.9)
Bay Becerikli	0(0.0)	0(0.0)	3(2.5)	3(0.9)
Örümcek Adam	2(1.8)	0(0.0)	1(0.8)	3(0.9)
Oggy	1(0.9)	0(0.0)	2(1.7)	3(0.9)
Power Rangers Megaforce	1(0.9)	0(0.0)	2(1.7)	3(0.9)
Canım Kardeşim	0(0.0)	1(0.8)	1(0.8)	2(0.6)
Mia ve Ben	1(0.9)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.6)
Maysa ve Bulut	0(0.0)	2(1.7)	0(0.0)	2(0.6)
Süper Golcüler	0(0.0)	2(1.7)	0(0.0)	2(0.6)
Ekoların Bahçesi	0(0.0)	1(0.8)	1(0.8)	2(0.6)
Kafadar Ayılar	1(0.9)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.6)

Batman	1(0.9)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.6)
Yeşil Işık	1(0.9)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.6)
Randy Cunningham	2(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Barbie	2(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Deney Fareleri	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Pembe Panter	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Monsuno	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Orman Kitabı	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Transformers	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Powerpuff Girls	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Victory Kickoff	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Kratt Kardeşler	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Kamyon Kasabası	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Şirinler	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Köstebekgiller	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
İtfaiyeci Sam	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Arabalar	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Sonic Boom	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Buz Devri	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Miki Fare	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Sindirella	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Beyblade	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Tenkai Şövalyeleri	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Harika Kanatlar	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)

Arı Maya	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Çılgın Orman	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Koyun Shaun	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Elif'in Düşleri	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Rescue Boats	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Küçük Prens	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Dino Dan	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Ariel	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Thomas ve Arkadaşları	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)

Tablo 32. Sınıfa göre en çok izlenen çizgi filmler

	Sınıf				Toplam
	1	2	3	4	
Rafadan Tayfa	8(10.0)	8(9.9)	17(17.9)	14(14.7)	47(13.4)
Winx Club	9(11.3)	5(6.2)	5(5.3)	9(9.5)	28(8.0)
Gumball	0(0.0)	12(14.8)	4(4.2)	7(7.4)	23(6.6)
Sürekli Dizi	2(2.5)	5(6.2)	5(5.3)	7(7.4)	19(5.4)
Esrarengiz Kasaba	0(0.0)	3(3.7)	6(6.3)	7(7.4)	16(4.6)
Keloğlan	6(7.5)	5(6.2)	1(1.1)	3(3.2)	15(4.3)
Phineas ve Ferb	1(1.3)	0(0.0)	3(3.2)	10(10.5)	14(4.0)
Doraemon	5(6.3)	1(1.2)	5(5.3)	1(1.1)	12(3.4)
Prens Sofia	1(1.3)	2(2.5)	6(6.3)	3(3.2)	12(3.4)
İbi	2(2.5)	1(1.2)	5(5.3)	2(2.1)	10(2.8)
Mucize: U. Böceği ile K. Kedi	4(5.0)	2(2.5)	1(1.1)	3(3.2)	10(2.8)
Aslan Koruyucular	7(8.8)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	8(2.3)

Bulmaca Kulesi	1(1.3)	1(1.2)	4(4.2)	1(1.1)	7(2.0)
Adventure Time	2(2.5)	2(2.5)	2(2.1)	1(1.1)	7(2.0)
Pepee	4(5.0)	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	6(1.7)
Oskar öllerde	2(2.5)	1(1.2)	0(0.0)	2(2.1)	5(1.4)
GGO Futbol	1(1.3)	4(4.9)	0(0.0)	0(0.0)	5(1.4)
Doru	3(3.8)	0(0.0)	1(1.1)	1(1.1)	5(1.4)
My Little Pony	0(0.0)	2(2.5)	3(3.2)	0(0.0)	5(1.4)
Benten	1(1.3)	1(1.2)	1(1.1)	2(2.1)	5(1.4)
Kral Şakir	5(6.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	5(1.4)
Yarımın Ötesinde	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	4(4.2)	4(1.1)
Süper aylaklar	0(0.0)	1(1.2)	2(2.1)	1(1.1)	4(1.1)
Ninjalar	1(1.3)	1(1.2)	1(1.1)	1(1.1)	4(1.1)
Karlar Ülkesi	0(0.0)	3(3.7)	1(1.1)	0(0.0)	4(1.1)
Teen Titans Go	2(2.5)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	3(0.9)
Uncle Grandpa	1(1.3)	1(1.2)	1(1.1)	0(0.0)	3(0.9)
Çilek Kız	3(3.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	3(0.9)
Bay Becerikli	0(0.0)	1(1.2)	1(1.1)	1(1.1)	3(0.9)
Örümcek Adam	0(0.0)	1(1.2)	2(2.1)	0(0.0)	3(0.9)
Oggy	0(0.0)	1(1.2)	2(2.1)	0(0.0)	3(0.9)
Power Rangers Megaforce	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	2(2.1)	3(0.9)
Canım Kardeşim	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(1.1)	2(0.6)
Mia ve Ben	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	2(0.6)
Maysa ve Bulut	1(1.3)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.6)
Süper Golcüler	0(0.0)	2(2.5)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Ekolarım Bahçesi	1(1.3)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)

Kafadar Ayılar	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	2(0.6)
Batman	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(1.1)	2(0.6)
Yeşil Işık	0(0.0)	1(1.2)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.6)
Randy Cunningham	0(0.0)	2(2.5)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Barbie	1(1.3)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.6)
Deney Fareleri	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Pembe Panter	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Monsuno	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Orman Kitabı	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Transformers	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Powerpuff Girls	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Victory Kickoff	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Kratt Kardeşler	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Kamyon Kasabası	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Şirinler	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Köstebekgiller	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
İtfaiyeci Sam	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Arabalar	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Sonic Boom	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Buz Devri	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Miki Fare	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Sindirella	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Beyblade	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Tenkai Şövalyeleri	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)

Harika Kanatlar	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
ÇılgınOrman	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Koyun Shaun	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Elif'in Düşleri	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Rescue Boats	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Küçük Prens	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Dino Dan	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Ariel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Thomas ve Arkadaşları	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)

İlkokul öğrencilerinin okudukları sınıfa göre en çok izlemeyi tercih ettikleri çizgi filmlere bakıldığında sıralamaların değiştiği tespit edilmiştir.

1. sınıf öğrencileri %11.3'lük bir oranla en çok Winx Club çizgi filmi izlemektedirler. Ardından Rafadan Tayfa (%10) ve Aslan Koruyucular isimli çizgi filmler (%8.8) gelmektedir.

2. sınıf öğrencilerinin en çok tercih ettikleri çizgi filmler sırasıyla; Gumball (%14.8), Rafadan Tayfa (%9.9) ve %6.2 oranı ile Winx Club, Sürekli Dizi ve Keloğlan'dır.

3. sınıf öğrencilerinin öncelikli tercihleri sırasıyla; Rafadan Tayfa (%17.9), %6.3 ile Esrarengiz Kasaba ve Prenses Sofia, %5.3 ile de Winx Club, Sürekli Dizi, Doraemon ve İbi'dir.

4. sınıf öğrencilerinin en çok izledikleri çizgi filmler sırasıyla, Rafadan Tayfa (%14.7), Fineas ve Förb (%10.5), ve Winx Club (%9.5)'dir.

Bütün sınıflarda dolayısıyla bütün yaş gruplarında ortak tercih TRT Çocuk kanalında yayınlanan Rafadan Tayfa ile Planet Çocuk kanalında yayınlanan Winx Club çizgi filmleridir. Diğer sınıfların tercihleri arasında yer almasına rağmen Gumball ve

Esrarengiz Kasaba 1. sınıflar tarafından hiç izlenmemektedir. 1. sınıf öğrencileri, Aslan Koruyucular'ı %8.8, Kral Şakir'i %6.3 oranlarıyla izlerken diğer sınıflardaki öğrenciler bu iki çizgi filmi hiç izlememektedirler.

3.2.1.1.10. Çizgi Filmden Başka Hangi Programları İzliyorsunuz?

Araştırmada katılımcı öğrencilerden cevaplanması istenen sorulardan biri "çizgi filmden başka hangi programları izliyorsunuz" şeklindedir. Bu sorunun cevaplanmasında öğrencilerin isterlerse birden çok seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre ilkokul öğrencileri çizgi film dışında sırasıyla en çok, dizi (%51.2), yarışma programları (%48), film (%47.5), müzik ve eğlence programları (%36), spor programları (%33.8) haber programları (%31.6), kültür programları (%10.8) ve reklam (%9.6) izlemektedirler.

Tablo 33. Cinsiyete göre çizgi film dışında izlenen program türleri

	Cinsiyet		Toplam	p
	Erkek	Kız		
<i>Dizi</i>				
Hayır	111(56.9)	88(41.3)	199(48.8)	<0.002
Evet	84(43.1)	125(58.7)	209(51.2)	
<i>Yarışma programı</i>				
Hayır	99(50.8)	113(53.1)	212(52.0)	0.645
Evet	96(49.2)	100(46.9)	196(48.0)	
<i>Haber programı</i>				
Hayır	126(64.6)	153(71.8)	279(68.4)	0.117
Evet	69(35.4)	60(28.2)	129(31.6)	
<i>Müzik ve eğlence programı</i>				
Hayır	141(72.3)	120(56.3)	261(64.0)	<0.001
Evet	54(27.7)	93(43.7)	147(36.0)	

Reklam				
Hayır	175(89.7)	194(91.1)	396(90.4)	0.647
Evet	20(10.3)	19(8.9)	39(9.6)	
Film				
Hayır	97(49.7)	117(54.9)	214(52.5)	0.295
Evet	98(50.3)	96(45.1)	194(47.5)	
Spor programı				
Hayır	103(52.8)	167(78.4)	270(66.2)	<0.001
Evet	92(47.2)	46(21.6)	138(33.8)	
Kültür programı				
Hayır	170(87.2)	194(91.1)	364(89.2)	0.205
Evet	25(12.8)	19(8.9)	44(10.8)	

Doğan ve Göker'in çalışmasına ait bulgular incelendiğinde öğrencilerin ilk sırada yer alan çizgi film ve çocuk programlarının ardından toplamda %19.1 oranı ile en çok yerli ve yabancı dizileri izledikleri görülmektedir. Aynı çalışmada dizilerin ardından sırasıyla en çok yarışma programları, film, belgesel ve spor programlarının izlendiği tespit edilmiştir.²⁸³ RTÜK'ün ilköğretim çağındaki çocukların televizyon izleme alışkanlıklarına yönelik araştırmasına (2006) göre 7-10 yaş aralığındaki öğrenciler çizgi filmin ardından sırasıyla en çok dizileri (yerli-yabancı), çocuk programlarını, yarışma programlarını, filmleri, haberleri, belgeselleri, müzik-klip-eğlence programlarını, reklamları ve spor programlarını izlemektedirler. Bu araştırmadan yedi yıl sonra 2013 yılında gerçekleştirilen RTÜK araştırmasında da ilkokul öğrencilerinin çizgi filmin ardından en çok tercih ettikleri program türlerinin yarışma, yerli dizi, müzik-eğlence programları, spor ve sonrasında magazin programları oldukları anlaşılmaktadır.

²⁸³ Doğan ve Göker, s.14.

Araştırmalar çok net biçimde çocukların sadece çocuklara yönelik programların izleyicisi olmadığını söylemektedir. Televizyon ve çocuk ilişkisine bakıldığında çocukların gittikçe erken yaşlarda izleyici haline geldikleri görülmektedir. Kaiser Family Foundation'ın (2006) çalışmasına göre 6 ay ve 1 yaş arasındaki bebeklerin %56'sı, 2-3 yaşındaki çocukların da %81'i televizyon izleyerek vakit geçirmektedirler.²⁸⁴ Temelleri henüz bebekken atılan çocuk-televizyon ilişkisinde çocukların neyi izlediği oldukça önemlidir:

Yetişkinler tarafından çocuklara yönelik olarak görülen ve onlara sunulan programların niteliği bir yana, çocukların bu programların ne kadarını kendilerine yönelik gördüğü ve gerçekte hangi programları izledikleri ya da izleyebildikleri önem kazanmaktadır...Günümüz televizyon izlencelerine her gün bir yenisi eklenmekte ve gerek konular gerekse oyuncular açısından 'çocuk' ile bağlantılandırılarak milyonlarca çocuğun izlerliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu izlerlik yayında zengin reklam kuşakları arasına sıkıştırılmış sözde aile dizilerini getirmekte ve sonuçta çocuk izleyiciler iki kat sağlıksız bir iletişim ortamına itilmektedir.²⁸⁵

Çizgi film dışında izlenen televizyon programlarının cinsiyete göre karşılaştırılması sonucu, cinsiyet farklılığının program türleri tercihinde belirleyici bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. ($p<0.05$) Erkek öğrencilerin %43.1'i dizi izlediğini belirtirken, kız öğrencilerin %58.7'sinin dizi izlemesi bu anlamlı farklılığa işaret etmektedir. Aynı farklılık müzik ve eğlence programlarının izlenmesinde de söz konusudur. Müzik ve eğlence programlarını erkek öğrencilerin %27.7'si izlerken, kız öğrencilerin %43.7'si takip etmektedir. Spor programları için de geçerli olan bu anlamlı farklılığa göre, erkek öğrencilerin %47.2'si, kız öğrencilerin ise %21.6'sı spor programlarını izlemektedir.

²⁸⁴ V. Rideout, E. Hamel ve Kaiser Family Foundation, "The Media Family: Electronic Media in the Lives of Infants, Toddlers, Preschoolers and Their Parents", Mayıs 2006, s. 9.

²⁸⁵ Pembecioğlu, s. 261-285.

Tablo 34. Sosyoekonomik düzeye göre çizgi film dışında izlenen program türleri

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	p
	ÜSED	OSED	ASED		
<i>Dizi</i>					
Hayır	65(46.4)	69(49.3)	72(51.4)	206(49.0)	0.703
Evet	75(53.6)	71(50.7)	68(48.6)	214(51.0)	
<i>Yarışma programı</i>					
Hayır	78(55.7)	64(45.7)	76(54.3)	218(51.9)	0.194
Evet	62(44.3)	76(54.3)	64(45.7)	202(48.1)	
<i>Haber programı</i>					
Hayır	86(61.4)	94(67.1)	108(77.1)	288(68.6)	<0.016
Evet	54(38.6)	46(32.9)	32(22.9)	132(31.4)	
<i>Müzik ve eğlence programı</i>					
Hayır	85(60.7)	93(66.4)	92(65.7)	270(64.3)	0.554
Evet	55(39.3)	47(33.6)	48(34.3)	150(35.7)	
<i>Reklam</i>					
Hayır	128(91.4)	120(85.7)	130(92.9)	378(90.0)	0.108
Evet	12(8.6)	20(14.3)	10(7.1)	42(10.0)	
<i>Film</i>					
Hayır	77(55.0)	68(48.6)	75(53.6)	220(52.4)	0.528
Evet	63(45.0)	72(51.4)	65(46.4)	200(47.6)	
<i>Spor programı</i>					
Hayır	89(63.6)	86(61.4)	102(72.9)	277(66.0)	0.100
Evet	51(36.4)	54(38.6)	38(27.1)	143(34.0)	
<i>Kültür programı</i>					
Hayır	117(83.6)	129(92.1)	129(92.1)	375(89.3)	<0.028
Evet	23(16.4)	11(7.9)	11(7.9)	45(10.7)	

Farklı sosyoekonomik düzeydeki bölgelerde yaşamının televizyon programı tercihlerine etkisi incelendiğinde de haber ve kültür programları özelinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. ($p<0.05$) ÜSED grubundaki öğrencilerin %38,6'sı, OSED grubundaki öğrencilerin %32,9'u, ASED grubundaki öğrencilerin ise %22,9'u haber programlarını izlemeyi tercih etmektedir. Yaşam şartları iyileştikçe haber programlarını izleme oranları artmaktadır. Aynı oransal farklılık kültür programları için de geçerlidir. OSED ve ASED grubundaki ilkokul öğrencilerinin kültür programlarını izleme oranları %7,9 iken, ÜSED grubuna bakıldığında bu oranın %16,4'e yükseldiği görülmektedir.

Ev içinde izlenmesi tercih edilen program türlerini hangi dinamiklerin belirlediği çalışmamızın kapsamına dahil değildir. Bununla birlikte sosyoekonomik düzeyin gelişmişliğine bağlı olarak eğitim seviyesinin dolayısıyla da televizyon yayınlarının zararlı etkileri konusundaki bilinç düzeyinin de artması beklenmektedir. Fakat araştırma bulguları bunun tam aksine işaret etmektedir. Oysa haber programlarının öncelikli kaynağının savaş, çatışma, felaket, kaza gibi büyük çaplı olumsuzluklar olduğu apaçık ortadadır. Rigel'in 1995 ve 1999 yıllarında gerçekleştirdiği araştırmalar da çocukların haberleri nasıl okuduklarını ortaya koymaktadır. 1995 yılında gerçekleştirilen ilk araştırmada 5-7 yaş grubundaki çocuklar televizyon haberlerini; bomba, silah, kanlı bıçak, ambulans, hasarlı arabalar, yanıp kül olmuş evler ve ateş eden insanlar çizerek resmetmişlerdir. Bu resimleri çizen çocukların haberler hakkındaki sorulara verdikleri yanıtlar da "korkutucu olma" özelliği üzerine yoğunlaşmıştır. 1999 yılında tekrarlanan araştırmanın örnekleme 10-12 yaşlarındaki çocuklar da dahil edilmiştir. Bu araştırmada da çocukların aynı karamsar eğilimi sürdürdükleri ve televizyon haberleri ile eğitildiklerini söyledikleri görülmektedir. Rigel, 5-7 yaş grubuyla yapılan çalışmanın sonuçlarını, çocukların televizyon haberlerini televizyondan gelen korkutucu bir kavram olarak algıladıklarını ve bunun hayatın gerçeklerinden korkan bireyler olarak büyümelerinde etkili olduğunu şeklinde yorumlamıştır. Daha ileri yaştaki çocukları da kapsayan ikinci araştırmanın sonuçlarını ise çocukların şiddetle eğitildiği ve şiddet görüntülerinden doğan korkunun yerini duyarsızlaşmaya bırakması olarak değerlendirmiştir.²⁸⁶

²⁸⁶ Rigel, "Child In The News Network", s. 9-14.

Ertürk ve Akkor Gül 7-12 yaş arasındaki çocuklarla yaptıkları çalışmaya göre, 'haber' ifadesi çocukların aklına, silahlı saldırı, cinsel taciz, tecavüz, cinayet, hırsızlık, ölüm, dehşet, doğal felaketler gibi son derece olumsuz konuları getirmektedir. Çocuklar bu olumsuzluklar karşısında üzüntü, korku, öfke, şaşkınlık, panik, güvensizlik ve acıma duygularını yaşamaktadırlar. Yine bu çalışmada da, çocukların izledikleri haberlerle ilgili yaptıkları resimlerin kan ve öldürücü aletlerle dolu olduğu görülmüştür.²⁸⁷

Tablo 35. Sınıflara göre çizgi film dışında izlenen program türleri

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
<i>Dizi</i>						
Hayır	76(72.4)	44(41.9)	45(42.9)	41(39.0)	206(49.0)	<0.001
Evet	29(27.6)	61(58.1)	60(57.1)	64(61.0)	214(51.0)	
<i>Yarışma programı</i>						
Hayır	69(65.7)	49(46.7)	53(50.5)	47(44.8)	218(51.9)	<0.010
Evet	36(34.3)	56(53.3)	52(49.5)	58(55.2)	202(48.1)	
<i>Haber programı</i>						
Hayır	79(75.2)	67(63.8)	66(62.9)	76(72.4)	288(68.6)	0.135
Evet	26(24.8)	38(36.2)	39(37.1)	29(27.6)	132(31.4)	
<i>Müzik ve eğlence programı</i>						
Hayır	86(81.9)	52(49.5)	67(63.8)	65(61.9)	270(64.3)	<0.001
Evet	19(18.1)	53(50.5)	38(36.2)	40(38.1)	150(35.7)	
<i>Reklam</i>						
Hayır	98(93.3)	88(83.8)	96(91.4)	96(91.4)	378(90.0)	0.100
Evet	7(6.7)	17(16.2)	9(8.6)	9(8.6)	42(10.0)	

²⁸⁷ Ertürk ve Akkor Gül, s. 181.

Film						
Hayır	75(71.4)	41(39.0)	60(57.1)	44(41.9)	220(52.4)	<0.001
Evet	30(28.6)	64(61.0)	45(42.9)	61(58.1)	200(47.6)	
Spor Programı						
Hayır	93(88.6)	56(53.3)	62(59.0)	66(62.9)	277(66.0)	<0.001
Evet	12(11.4)	49(46.7)	43(41.0)	39(37.1)	143(34.0)	
Kültür Programı						
Hayır	102(97.1)	85(81.0)	92(87.6)	96(91.4)	375(89.3)	<0.002
Evet	3(2.9)	20(19.0)	13(12.4)	9(8.6)	45(10.7)	

Çizgi film dışında izlenen televizyon programları sınıf düzeyinde karşılaştırıldığında ortaya pek çok anlamlı farklılık çıkmaktadır. ($p<0.05$) Dizi izleme oranları, sınıflar büyüdükçe belirgin şekilde artmaktadır. 1. sınıf öğrencilerinin dizi izleme oranları %27.6 iken, 2. sınıfta %58.1, 3. sınıfta %57.1, 4. sınıfta ise %61'e ulaşmaktadır. Yarışma programlarının izlenmesi de aynı şekilde sınıf ilerlemesiyle birlikte artmaktadır. Yarışma programı izleme oranları 1. sınıfta %34.3, 2. sınıfta %53.3, 3. sınıfta %49.5, 4. sınıfta ise %55.2 şeklindedir. Müzik ve eğlence programlarının takip edilmesinde de anlamlı bir farklılık söz konusudur. Burada dikkat çeken oran %50.5 ile en çok izlemenin 2. sınıf öğrencileri tarafından yapılıyor olmasıdır. Aynı şekilde film, spor ve kültür programı izleme oranlarında da 2. sınıf öğrencileri ilk sırada yer almaktadır.

3.2.1.1.11. Televizyonu Genelde Kimlerle Birlikte İzlersiniz?

Araştırmamızın sonuçları ilkokul dönemindeki öğrencilerin %68.7'sinin televizyonu anne-baba veya aile büyüğü eşliğinde izlediğini ortaya koymaktadır. %27'si ise televizyonu herhangi bir yetişkin olmadan tek başına veya kardeş ya da arkadaşı ile izlemektedir. Bazen yetişkin eşliğinde bazen de yetişkin olmadan televizyon izleyenlerin oranı ise %4.2'dir.

Doğan ve Göker'in çalışmasında da öğrencilere "televizyonu ailenizden biriyle mi yoksa yalnız mı izliyorsunuz" sorusu yöneltilmiştir. İlkokul üçüncü ve altıncı sınıflar arasında okuyan öğrencilerin %75.8'i televizyonu aileden biriyle, %21.7'si de tek başına izlediğini ifade etmiştir.

2013'de gerçekleştirilen RTÜK araştırmasında da ilkokul öğrencilerinin %83.6'sı televizyonu ailesi ile birlikte izlediğini belirtmiştir. Bir yetişkin olmadan televizyon izleyenlerin oranı ise %15.6'dır.

Tablo 36. Cinsiyete göre televizyonu yetişkin eşliğinde izleme durumu

	Cinsiyet		Toplam	<i>p</i>
	Erkek	Kız		
Yetişkin eşliğinde	121(62.4)	156(74.6)	277(68.7)	
Yetişkin olmadan	67(34.5)	42(20.1)	109(27.0)	<0.004
Bazen yetişkinle bazen yetişkin olmadan	6(3.1)	11(5.3)	17(4.2)	

Televizyonun genelde kimlerle birlikte izlendiği cinsiyet bazında analiz edildiğinde anlamlı bir farklılık oluşturan sonuçlara ulaşılmıştır. ($p < 0.05$) Erkek öğrencilerin %62.4'ü televizyonu yetişkin eşliğinde izlerken, kız öğrencilerin %74.6'sı yetişkinlerle beraber televizyon izlemektedir. Erkek öğrencilerin %34.5'i yanlarında herhangi bir yetişkin olmadan televizyon izlerken, kız öğrencilerde bu oran %20.1'dir. Anne babaların çocuklarının televizyon izlemelerine eşlik etmeleri, çocukların karşılaştıkları görüntülerle ilgili müdahale edilmesi, açıklanması ya da çocuk tarafından sorulan soruların cevaplanması bakımından doğru bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda Timisi, ebeveynle birlikte yapılan izlemelerin, televizyonun eğitsel etkisini artırdığını söylemektedir. Bu konuda yapılmış az sayıda çalışma bulgularının, bir yetişkin eşliğinde televizyon izlemenin dikkati yönlendirme, konulara ilişkin yorumda bulunma ve aktif olarak sürece davet etme açılarından olumlu sonuçları gösterdiğini ifade etmiştir.²⁸⁸

²⁸⁸ Timisi, s. 97.

Ancak televizyon izlerken bir arada bulunmanın, yukarıda sayılan hususlar dikkate alınmadan anne-babanın yetişkinlere yönelik programlara dair tercihlerinin tüm aile bireyleriyle izlenmesi anlamına gelebileceği ihtimali unutulmamalıdır. Timisi'ye göre, aile bireyleriyle birlikte televizyon izlemenin keyfi uğruna çocuklar olumsuz mesajlara maruz kalmaktadırlar.²⁸⁹ Bu durum, dizilerin ve yarışma programlarının da oldukça yüksek oranlarla takip edildiği düşünüldüğünde çocuk-televizyon ilişkisindeki sorunlu bir durumun varlığına işaret etmektedir.

Tablo 37. Sosyoekonomik düzeye göre televizyonu yetişkin eşliğinde izleme durumu

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	p
	ÜSED	OSED	ASED		
Yetişkin eşliğinde	98(72.1)	96(69.6)	88(63.8)	282(68.4)	0.084
Yetişkin olmadan	29(21.3)	37(26.8)	47(34.1)	113(27.4)	
Bazen yetişkinle bazen yetişkin olmadan	9(6.6)	5(3.6)	3(2.2)	17(4.1)	

İlkokul dönemindeki çocukların televizyon izleme eylemini ebeveynleriyle mi yoksa tek başlarına mı gerçekleştirdiklerine yönelik sorunun cevapları sosyoekonomik grup düzeyinde incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bununla beraber ailenin sosyoekonomik düzeyi arttıkça, çocukla beraber televizyon izleme oranları da artış göstermektedir. Sınıf düzeyinde yapılan karşılaştırmalarda da anlamlı farklılıkların söz konusu olmadığı görülmektedir. ($p>0.05$)

Tablo 38. Sınıfa göre televizyonu yetişkin eşliğinde izleme durumu

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
Yetişkin eşliğinde	63(63.6)	73(70.9)	75(71.4)	71(67.6)	282(68.4)	0.183
Yetişkin olmadan	35(35.4)	24(23.3)	27(25.7)	27(25.7)	113(27.4)	
Bazen yetişkinle bazen yetişkin olmadan	1(1.0)	6(5.8)	3(2.9)	7(6.7)	17(4.1)	

²⁸⁹ Timisi, s. 49.

3.2.1.1.12. Anne-Babanız Televizyon İzlemenize Süre Sınırlandırması Yapıyor Mu?

Ankete katılan ilkokul öğrencilerinin %49.1'i ebeveynlerinin televizyon izleme konusunda süre sınırlandırması yaptığını belirtirken, %50.9'una göre böyle bir sınırlandırma olmamaktadır. Televizyon izleme sürelerinin sınırlandırılmasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemekle birlikte, elde edilen değer sınıra çok yakındır. ($p=0.054$) Bu karşılaştırmaya göre erkek öğrencilerin %41.4'üne süre sınırlandırılması getirilirken, kız öğrencilerin %55.9'unun televizyon izlemesi süre anlamında sınırlandırılmaktadır. Sınırlandırma sürelerine bakıldığında kız öğrencilerin %17.6'sının toplamda 1 saatten fazla televizyon izlemesine izin verilirken, erkek öğrenciler için bu oran %18.4 olmaktadır.

Tablo 39. Cinsiyete göre televizyon izleme süresinin sınırlandırılması durumu

	Cinsiyet		Toplam	<i>p</i>
	Erkek	Kız		
Hayır	92(58.6)	78(44.1)	170(50.9)	0.054
1 saate kadar	36(22.9)	65(36.7)	101(30.2)	
1-2 saat	17(10.8)	24(13.6)	41(12.3)	
2-3 saat	9(5.7)	6(3.4)	15(4.5)	
3-4 saat	1(0.6)	1(0.6)	3(0.6)	
4 saatten fazla	2(1.3)	3(1.7)	5(1.5)	

Anne-babaların %50.9'luk bir oranla televizyon izleme konusunda çocuklarına herhangi bir süre sınırı getirmemeleri oldukça düşündürücüdür. Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları başlıklı çalışmada yer alan bulgular da bu düşündürücü tabloyu desteklemektedir. Çalışmaya göre, velilerin %56.2'si çocuklarının izledikleri ile ilgilenirken, %39.8'i çocuklarının televizyonda

izledikleri çocuk kanalları ve programlar konusunda herhangi bir yönlendirme yapmamaktadır.²⁹⁰

Günün önemli bir kısmının okulda geçmesi sebebiyle günlük televizyon izleme sürelerinde aşırılık içeren bir durumla karşılaşılmamıştır. Ancak yetişkinlerin bile karşısından kalkmakta zorlandıkları televizyon için anne-babaların ciddi bir kesiminin süre konusunda sınırlandırma getirmemeleri üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Televizyon üzerine hazırlanan bilimsel çalışmalarda, televizyonun elektronik bakıcı olarak nitelendirildiği görülmektedir.²⁹¹ Bu nitelendirme çocuğun, televizyon karşısında ailesi için bir 'sorun' olmaktan çıkmasına gönderme yapmaktadır. Araştırmada karşılaştığımız bu sonuç anne-babaların önemli bir kısmının bu sözde sorunsuz seçeneği tercih ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 40. Sosyoekonomik düzeye göre televizyon izleme süresinin sınırlandırılması

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	<i>p</i>
	ÜSED	OSD	ASED		
Hayır	68(60.7)	56(45.9)	53(48.2)	177(51.5)	0.506
1 Saate Kadar	25(22.3)	42(34.4)	36(32.7)	103(29.9)	
1-2 Saat	13(11.6)	16(13.1)	12(10.9)	41(11.9)	
2-3 Saat	5(4.5)	5(4.1)	5(4.5)	15(4.4)	
3-4 Saat	1(0.9)	1(0.8)	1(0.9)	3(0.9)	
4 Saatten Fazla	0(0.0)	2(1.6)	3(2.7)	5(1.5)	

Araştırma bulguları, anne-babaların televizyon izleme etkinliğine yaptıkları süre sınırlandırmalarının, sosyoekonomik düzey ve sınıf değişkenlerine göre bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. ($p>0.05$)

²⁹⁰ Doğan ve Göker, s.19.

²⁹¹ Mesude Atay ve Elif Çelebi Öncü'ye ait Elektronik Bakıcı isimli makale Selda İçin Akçalı'nın derlediği Çocuk ve Medya kitabında yer almaktadır. Nilüfer Timisi ise kitabına, Elektronik Bakıcı: Televizyon Çocuk İlişkisine Genel Bir Bakış ismini vermiştir.

Tablo 41. Sınıfa göre televizyon izleme süresinin sınırlandırılması

	Sınıf				Toplam	<i>p</i>
	1	2	3	4		
Hayır	42(60.9)	49(53.8)	39(41.9)	47(51.6)	177(51.5)	0.285
1 saate kadar	18(26.1)	27(29.7)	35(37.6)	23(25.3)	103(29.9)	
1-2 saat	4(5.8)	9(9.9)	14(15.1)	14(15.4)	41(11.9)	
2-3 saat	3(4.3)	5(5.5)	2(2.2)	5(5.5)	15(4.4)	
3-4 saat	0(0.0)	1(1.1)	2(2.2)	0(0.0)	3(0.9)	
4 saatten fazla	2(2.9)	0(0.0)	1(1.1)	2(2.2)	5(1.5)	

3.2.1.1.13. Tablet, Akıllı Telefon ya da Bilgisayardan Çizgi Film İzliyor Musunuz?

3.2.1.1.14. Çizgi Filmleri En Çok Nereden İzliyorsunuz?

Teknolojik gelişmelerin yansımalarıyla hayatımızın her alanında karşılaşmaktayız. Yeni nesil akıllı telefonlar ve tabletler de medya kullanma alışkanlıklarımızı değiştirmekte ve şekillendirmektedir. Henüz bebeklik döneminde dahi tabletler çocuklarımızın hayatlarında yer almaktadır. Bu mevcut durumdan yola çıkarak ilkökul öğrencilerinin çizgi film izlemek için televizyon dışındaki iletişim araçlarını kullanma durumu ve çizgi film izlemek için bu araçlardan en çok hangisini tercih ettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda 'tablet / akıllı telefon ya da bilgisayardan çizgi film izliyor musunuz' sorusu ile 'çizgi filmleri en çok nereden izliyorsunuz' soruları birlikte tablolatırılmış ve değerlendirilmiştir.

Tablo 42. Cinsiyete göre çizgi film izlemek için kullanılan araçlar

	Cinsiyet		Toplam	p
	Erkek	Kız		
<i>Tablet, akıllı telefon ya da bilgisayardan çizgi film izliyor musunuz?</i>				
Hayır	69(36.3)	75(35.7)	144(36.0)	0.900
Evet	121(63.7)	135(64.3)	256(64.0)	
<i>Çizgi filmleri en çok nereden izliyorsunuz?</i>				
Televizyon	152(81.3)	178(86.0)	330(83.8)	0.645
Bilgisayar	13(7.0)	10(4.8)	23(5.8)	
Tablet	12(6.4)	10(4.8)	22(5.6)	
Akıllı telefon	10(5.3)	9(4.3)	19(4.8)	

Verilen cevaplar değerlendirilidinde ilkokul öğrencilerinin %64'ünün televizyon dışında tablet, akıllı telefon ya da bilgisayardan çizgi film izlediği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, çizgi film izlemek için en çok tercih edilen araç %83.8 gibi oldukça yüksek bir oran ile yine televizyondur. Televizyonun ardından gelen sıralama ise, %5.8 ile bilgisayar, %5.6 ile tablet ve %4.8 ile akıllı telefon şeklindedir. Cinsiyete göre yapılan istatistiksel analizlerde ise, çizgi film için tercih edilen mecralarda cinsiyete bağlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. ($p>0.05$)

Tablo 43. Sosyoekonomik düzeye göre çizgi film izlemek için kullanılan araçlar

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	p
	ÜSED	OSED	ASED		
<i>Tablet, akıllı telefon veya bilgisayardan çizgi film izliyorsunuz?</i>					
Hayır	49(36.3)	61(43.6)	38(28.1)	148(36.1)	0.029
Evet	86(63.7)	79(56.4)	97(71.9)	262(63.9)	
<i>Çizgi filmleri en çok nereden izliyorsunuz?</i>					
Televizyon	115(89.1)	117(84.8)	105(77.2)	337(83.6)	0.117
Bilgisayar	3(2.3)	8(5.8)	12(8.8)	23(5.7)	
Tablet	6(4.7)	5(3.6)	12(8.8)	23(5.7)	
Akıllı telefon	5(3.9)	8(5.8)	7(5.1)	20(5.0)	

Televizyon dışındaki mecralar aracılığıyla çizgi film izleme durumu, sosyoekonomik düzeye bağlı olarak karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. ($p < 0.05$) Bu farklılık, alt sosyoekonomik grupta yer alanların %71.9 oranı ile çizgi film izlemek için tablet, akıllı telefon ya da bilgisayarı en çok kullanan öğrenciler olmasından kaynaklanmaktadır. ÜSED grubunda bu kullanım %63.7, OSED grubunda ise %56.4'tür. Çizgi filmleri en çok nereden izliyorsunuz sorusuna verilen cevapların sosyoekonomik düzeye göre karşılaştırması istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmasa da, televizyon haricinde mecra kullanımı ile örtüşmektedir. Çünkü çizgi film izlemek için televizyonun ardından en çok tablet ve bilgisayar kullanımı, %8.8 oranı ile yine alt sosyoekonomik grupta gerçekleşmektedir. Bu durum üzerinde evde ikinci bir televizyonun bulunup bulunmamasının etkisi olduğu düşünülebilir. Evde birden fazla televizyon bulunması durumuna bakıldığında, alt sosyoekonomik grubun yaklaşık %30'la en düşük orana sahip olması bu düşüncüyü desteklemektedir. İzlenecek

televizyon programı konusunda aile bireyleri arasında bir mutabakat olmaması halinde, çocukların diğer mecralara yönelimi söz konusu olabilir.

Tablo 44. Sınıfa göre televizyon izlemek için kullanılan araçlar

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
Tablet, akıllı telefon ya da bilgisayardan çizgi film izliyor musunuz?						
Hayır	30(29.4)	33(32.4)	38(37.3)	47(45.2)	148(36.1)	0.094
Evet	72(70.6)	69(67.6)	64(62.7)	57(54.8)	262(63.9)	
Çizgi filmleri en çok nereden izliyorsunuz?						
Televizyon	70(68.6)	84(83.2)	87(89.7)	96(93.2)	337(83.6)	<0.001
Bilgisayar	10(9.8)	6(5.9)	4(4.1)	3(2.9)	23(5.7)	
Tablet	14(13.7)	7(6.9)	1(1.0)	1(1.0)	23(5.7)	
Akıllı telefon	8(7.8)	4(4.0)	5(5.2)	3(2.9)	20(5.0)	

Tablet, akıllı telefon ya da bilgisayardan çizgi film izliyor musunuz sorusuna verilen cevapların sınıf düzeyine göre analizinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Çizgi filmlerin en çok nereden izlendiğine yönelik soruya verilen cevaplar sınıf düzeyinde incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır. ($p < 0.05$). Bu farklılık çizgi film izlemek için televizyonu tercih etme durumunun sınıf düzeyindeki ilerlemeyle arttığına işaret etmektedir. 1. sınıf öğrencilerinin %68.6'sı, 2. sınıf öğrencilerinin %83.2'si, 3. sınıf öğrencilerinin %89.7'si, 4. sınıf öğrencilerinin ise %93.2'si çizgi filmi en çok televizyondan izlemektedir. Tabletten çizgi film izleme oranları da yukarıdaki bulgularla örtüşmektedir. Çizgi film izlemek için tablet kullanımında 1. sınıf öğrencileri %13.7 ile ilk sıradadır. 2. sınıf öğrencilerinde bu oran %6.9'a düşerken, 3. ve 4. sınıflarda sadece %1 olarak tespit edilmiştir.

3.2.1.1.15. Animasyon Filmlerini İzlemek İçin Sinemaya Gidiyor Musunuz?

Okul çağındaki çocukların televizyon programları arasında ilk tercihi olan çizgi filmler sinema mecrasında da önemli bir yere sahiptir. Çocuk izleyici hedefleyen yabancı yapımların sayısı her geçen gün artmaktadır. İlkokul öğrencilerinin sinemada yayınlanan çizgi filmlere olan ilgisi ve bu filmleri takip sıklığına ilişkin veriler birlikte değerlendirilmiş ve tablolştırılmıştır.

Tablo 45. Cinsiyete göre sinemada çizgi film izleme durumu

	Cinsiyet		Toplam	<i>p</i>
	Erkek	Kız		
Hayır	66(34.4)	78(37.1)	144(35.8)	0.563
Evet	126(65.6)	132(62.9)	258(64.2)	

'Animasyon filmleri izlemek için sinemaya gidiyor musunuz?' sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, ilkokul dönemindeki öğrencilerin animasyon filmlerini takip etme konusunda hatırı sayılır bir farkındalıklarının olduğu görülmektedir. İlkokul öğrencilerinin %64.2'si animasyon filmleri izlemek için sinemaya gitmektedirler. Bununla birlikte sinemaya gitme durumu cinsiyet farklılığından etkilenmemektedir.

Tablo 46. Sosyoekonomik düzeye göre sinemada çizgi film izleme durumu

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	<i>p</i>
	ÜSED	OSD	ASED		
Hayır	32(23.5)	51(37.0)	63(45.7)	146(35.4)	<0.001
Evet	104(76.5)	87(63.0)	75(54.3)	266(64.6)	

Animasyon film izlemek için sinemaya gitme durumu, sosyoekonomik düzeye göre analiz edildiğinde anlamlı bir farklılıkla karşılaşılmaktadır. ($p<0.05$) ÜSED grubundaki öğrencilerin %76.5'i, OSD grubundaki öğrencilerin %63'ü, ASED grubundaki öğrencilerin ise %54.3'ü animasyon film izlemek için sinemaya gitmektedirler. Bu

durum sosyoekonomik düzeydeki gelişmişliğin artışıyla sinemaya gitme oranlarının da arttığını göstermektedir.

Tablo 47. Sınıfa göre sinemada çizgi film izleme durumu

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
Hayır	32(31.4)	31(30.4)	40(38.5)	43(41.3)	146(35.4)	0.275
Evet	70(68.6)	71(69.6)	64(61.5)	61(58.7)	266(64.6)	

Animasyon film izlemek için sinemaya gitme durumunun sınıf düzeyinde yapılan karşılaştırmalarında da anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. ($p>0.05$)

3.2.1.2. Çizgi Film Karakterine İlişkin Algılar

3.2.1.2.1. En Çok Sevdiğiniz Çizgi Film Karakteri Hangisidir?

Araştırmadan elde edilen verilere göre bu soruya verilen 96 farklı çizgi film karakterinin arasında en çok sevilenler, Keloğlan (%7), Gumball (%5.8), Hayri (%4.9), Akın (%4.4), Bloom (%4.1), Prenses Sofia (%3.8), Doru (%3.2), Uğur Böceği, Stella, Fineas (%2.9), Ben 10, Doraemon (%2.6), İbi ve Pepee (%2.3) şeklinde sıralanmaktadır. En çok sevilen ilk on çizgi film karakteri sıralamasında aynı oranların paylaşılması sebebiyle on dört isim yer almaktadır. Keloğlan ve Gumball gibi birbirinden çok farklı iki karakterin ilk iki sırada yer alması, örneklem grubunun üç farklı sosyoekonomik düzeye ait öğrencileri kapsamasından kaynaklanmaktadır. Bu sıralamada dikkat çekici olan bu on dört karakter arasında altı tane yerli yapım karakterin bulunmasıdır. 2012 yılında yapılan bir araştırmada üçüncü ve altıncı sınıflar arasındaki öğrencilerin en sevdiği çizgi film karakteri olarak belirttiği 16 farklı karakterin tamamının yabancı yapımlara ait olduğu görüldüğünde bu durum daha güçlü bir anlam kazanmaktadır.²⁹² Yabancı menşeli çizgi filmlerdeki şiddet ve diğer olumsuz içerikler konusu yıllarca hem eğitimcilerin, hem ailelerin şikayet sebebi olmuştur. Ancak görülmektedir ki, ortaya

²⁹² Doğan ve Göker, s. 16.

çıkarılan özenli ve kaliteli yerli yapımlar da çocuklar tarafından ilgi görmekte, beğenilmektedir. TRT Çocuk kanalının bu anlamdaki çabaları, reklam yayınlarını da tamamen kaldırmasıyla birlikte düşünüldüğünde kültürel bir yatırım olarak değerlendirilebilir.

Kız öğrencilerin en çok sevdiği çizgi film karakterleri; Bloom (%8), Prenses Sofia (%6.9), Keloğlan (%6.3), Stella (%5.7), Hayri (%5.1), Doru, İbi (%4.6), Elsa, Doraemon (%3.4) Fineas, Pepee, Oggy, Barbie (%2.9) şeklinde sıralanmaktadır.

Erkek öğrencilerin en çok sevdiği karakterler ise, Gumball (%9.8), Keloğlan (%8), Akın (%6.7), Ben 10 (%5.5), Hayri (%4.9), Örümcek Adam ve Batman (%4.3), Fineas, Oscar ve Rigbi (%3.1) şeklinde sıralanmıştır.

İbi ile Winx Club çizgi filmine ait karakterler olan Stella ve Bloom erkek öğrencilerin beğenileri arasında değildir. Ben 10 ve Örümcek Adam ise kız öğrencilerin sevdiği çizgi film karakterleri arasında yer almamaktadır.

Tablo 48. Cinsiyete göre en çok sevilen çizgi film karakterleri

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
Keloğlan	13(8.0)	11(6.3)	24(7.0)
Gumball	16(9.8)	4(2.3)	20(5.8)
Hayri	8(4.9)	9(5.1)	17(4.9)
Akın	11(6.7)	4(2.3)	15(4.4)
Bloom	0(0.0)	14(8.0)	14(4.1)
Prenses Sofia	1(0.6)	12(6.9)	13(3.8)
Doru	3(1.8)	8(4.6)	11(3.2)
Uğur Böceği	1(0.6)	9(5.1)	10(2.9)
Stella	0(0.0)	10(5.7)	10(2.9)
Fineas	5(3.1)	5(2.9)	10(2.9)
Ben 10	9(5.5)	0(0.0)	9(2.6)
Doraemon	3(1.8)	6(3.4)	9(2.6)
İbi	0(0.0)	8(4.6)	8(2.3)
Pepee	3(1.8)	5(2.9)	8(2.3)
Örümcek Adam	7(4.3)	0(0.0)	7(2.0)
Elsa	1(0.6)	6(3.4)	7(2.0)
Batman	7(4.3)	0(0.0)	7(2.0)

Oggy	1(0.6)	5(2.9)	6(1.7)
Oskar	5(3.1)	1(0.6)	6(1.7)
Barbie	0(0.0)	5(2.9)	5(1.5)
Rigbi	5(3.1)	0(0.0)	5(1.5)
Dipper	4(2.5)	1(0.6)	5(1.5)
Mia	0(0.0)	4(2.3)	4(1.2)
Mit	4(2.5)	0(0.0)	4(1.2)
Mert	3(1.8)	1(0.6)	4(1.2)
Finn	3(1.8)	1(0.6)	4(1.2)
Superman	3(1.8)	0(0.0)	3(0.9)
Jake	3(1.8)	0(0.0)	3(0.9)
Kamil	3(1.8)	0(0.0)	3(0.9)
Optimus Prime	3(1.8)	0(0.0)	3(0.9)
Twilight Sparkle	0(0.0)	3(1.7)	3(0.9)
Mordecai	2(1.2)	1(0.6)	3(0.9)
Jett	1(0.6)	1(0.6)	2(0.6)
Sevim	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Süslü	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Nikol	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Mine	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Candace	1(0.6)	1(0.6)	2(0.6)
Uncle Grandpa	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Süper Köpek Kripto	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Kral Şakir	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Aslan	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Mordecai	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Tosi	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Mr. Bean	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Bubbles	0(0.0)	2(1.1)	2(0.6)
Deadpool	2(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Sindrella	1(0.6)	1(0.6)	2(0.6)
Çizmeli Kedi	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Frozen	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Tyler	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Pembe Panter	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Miles	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Maysa	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Lora	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Mini Mouse	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Nobita	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Richard	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)

Miki Fare	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Cip	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Karatay	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Mert (B. kulesi)	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Hezarfen	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Rapunzel	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Ateş Ninjası	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Simba	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Basri Amca	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Şila	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Müge	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Flora	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Peter Pan	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Bilgecan Dede	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Bebe	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Neşe	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Afacan Toto	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Randy Cunningham	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Daphne	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Dişlek	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Mabel	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Dino	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Ariel	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Balkız	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Rarity	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Rainbow Dash	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Cyborg	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Kota	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Layla	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Marcelin	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Uzun	0(0.0)	1(0.6)	1(0.3)
Lentern	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Tsubasa	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)

Tablo 49. Sosyoekonomik düzeye göre en çok sevilen çizgi film karakterleri

	Sosyoekonomik düzey			Toplam
	ÜSED	OSED	ASED	
Keloğlan	4(3.6)	10(8.5)	11(9.6)	25(7.3)
Gumball	6(5.4)	12(10.2)	2(1.7)	20(5.8)
Hayri	2(1.8)	0(0.0)	16(13.9)	18(5.2)
Akın	2(1.8)	6(5.1)	7(6.1)	15(4.4)
Bloom	3(2.7)	5(4.2)	6(5.2)	14(4.1)
Prens Sofia	9(8.1)	3(2.5)	1(0.9)	13(3.8)
Doru	1(0.9)	3(2.5)	7(6.1)	11(3.2)
Uğur Böceği	3(2.7)	4(3.4)	3(2.6)	10(2.9)
Stella	1(0.9)	7(5.9)	2(1.7)	10(2.9)
Fineas	6(5.4)	4(3.4)	0(0.0)	10(2.9)
Benten	2(1.8)	3(2.5)	4(3.5)	9(2.6)
Doraemon	4(3.6)	3(2.5)	2(1.7)	9(2.6)
İbi	3(2.7)	4(3.4)	1(0.9)	8(2.3)
Örümcek Adam	4(3.6)	3(2.5)	1(0.9)	8(2.3)
Pepee	3(2.7)	1(0.8)	4(3.5)	8(2.3)
Elsa	6(5.4)	1(0.8)	0(0.0)	7(2.0)
Batman	5(4.5)	1(0.8)	1(0.9)	7(2.0)
Oggy	2(1.8)	1(0.8)	3(2.6)	6(1.7)
Oskar	0(0.0)	0(0.0)	6(5.2)	6(1.7)
Barbie	5(4.5)	0(0.0)	0(0.0)	5(1.5)
Rigbi	3(2.7)	2(1.7)	0(0.0)	5(1.5)
Dipper	5(4.5)	0(0.0)	0(0.0)	5(1.5)

Mia	0(0.0)	3(2.5)	1(0.9)	4(1.2)
Mit	2(1.8)	2(1.7)	0(0.0)	4(1.2)
Mert	2(1.8)	0(0.0)	2(1.7)	4(1.2)
Finn	0(0.0)	1(0.8)	3(2.6)	4(1.2)
Superman	0(0.0)	3(2.5)	0(0.0)	3(0.9)
Jake	1(0.9)	1(0.8)	1(0.9)	3(0.9)
Kamil	1(0.9)	1(0.8)	1(0.9)	3(0.9)
Optimus Prime	1(0.9)	2(1.7)	0(0.0)	3(0.9)
Twilight Sparkle	0(0.0)	3(2.5)	0(0.0)	3(0.9)
Mordecai	2(1.8)	0(0.0)	1(0.9)	3(0.9)
Jett	0(0.0)	1(0.8)	1(0.9)	2(0.6)
Tsubasa	0(0.0)	1(0.8)	1(0.9)	2(0.6)
Sevim	0(0.0)	1(0.8)	1(0.9)	2(0.6)
Süslü	0(0.0)	1(0.8)	1(0.9)	2(0.6)
Nikol	1(0.9)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.6)
Mine	0(0.0)	1(0.8)	1(0.9)	2(0.6)
Candace	0(0.0)	1(0.8)	1(0.9)	2(0.6)
Uncle Grandpa	0(0.0)	1(0.8)	1(0.9)	2(0.6)
Süper Köpek Kripto	0(0.0)	2(1.7)	0(0.0)	2(0.6)
Kral Şakir	0(0.0)	2(1.7)	0(0.0)	2(0.6)
Aslan	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.6)
Mordecai	2(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Tosi	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.6)
Mr. Bean	1(0.9)	0(0.0)	1(0.9)	2(0.6)
Bubbles	2(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)

Deadpool	2(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Sindrella	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.6)
Çizmeli Kedi	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Frozen	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Tyler	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Pembe Panter	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Miles	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Maysa	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Lora	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Mini Mouse	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Sonic	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Nobita	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Richard	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Miki Fare	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Cip	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Karatay	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Mert (B. kulesi)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Hezarfen	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Rapunzel	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Ateş Ninjası	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Simba	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Basri Amca	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Şila	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Müge	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)

Robin	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Flora	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Peter Pan	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Bilgecan Dede	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Bebe	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Neşe	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Afacan Toto	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Randy Cunningham	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Daphne	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Dışlek	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Mabel	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Dino	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Ariel	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Balkız	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Kung Fu Panda	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Rarity	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Rainbow Dash	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Cyborg	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Kota	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Layla	1(0.9)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Marcelin	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Uzun	0(0.0)	0(0.0)	1(0.9)	1(0.3)
Lentern	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)

En çok sevilen çizgi film karakterleri farklı sosyoekonomik düzeylerde yaşayan öğrenciler için şu şekildedir:

Üst sosyoekonomik grupta yer alan öğrenciler çizgi film karakterlerinden en çok; Gumball, Elsa, Fineas (%5.4), Batman, Barbie, Dipper (%4.5), Doraemon, Örümcek Adam ve Keloğlan'ı (%3.6) sevmektedirler.

Orta sosyoekonomik grupta yer alan öğrencilerin en çok sevdiği oransal olarak ilk beş sıradaki çizgi film karakterleri şunlardır. Gumball (%10.2), Keloğlan (% 8.5), Stella (%5.9), Akın (%5.1), ve Bloom (%4.2).

Alt sosyoekonomik grubun ilk beş tercihi ise şu şekilde sıralanmaktadır: Hayri (%13.9), Keloğlan (%9.6), Akın (%6.1), Bloom (%5.2), Benten ve Pepee (%3.5), Uğur Böceği, Oggy ve Finn (%2.6).

Ayrı sosyoekonomik düzeylerde yaşayan çocukların, sevdikleri çizgi film karakterlerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Yeşiltuna, çocuğun sahip olduğu yaşam biçiminin taşıdığı özelliklere bağlı olarak televizyondaki karakterlerle kurduğu ilişkinin düzeyinde farklılıklar olabileceğini söylemektedir.²⁹³ Örneğin, üst sosyoekonomik grupta yer alan öğrencilerin en sevdikleri çizgi film karakterlerinden Elsa ve Fineas alt sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin hiçbiri tarafından en çok sevilen çizgi film karakteri olarak nitelendirilmemiştir. Gumball ise sadece 2 öğrencinin favori çizgi film karakteridir. Sosyoekonomik düzeye göre ailenin erişebildiği yayınlar ve kanallar, öğrencilerin çizgi film seçeneklerini belirlemekte, bu da beğenilen karakterleri etkilemektedir.

²⁹³ Dilek Çiftçi Yeşiltuna, "Kitle İletişim Sürecinde Çocuk" *İletişim ve Medya* içinde, Nobel Yayınları, Ankara 2015, s. 21.

Tablo 50. Sınıfa göre en çok sevilen çizgi film karakterleri

	Sınıf				Toplam
	1	2	3	4	
Keloğlan	9(11.8)	7(8.0)	3(3.6)	6(6.2)	25(7.3)
Gumball	2(2.6)	9(10.2)	4(4.8)	5(5.2)	20(5.8)
Hayri	3(3.9)	7(8.0)	5(6.0)	3(3.1)	18(5.2)
Akın	3(3.9)	1(1.1)	6(7.2)	5(5.2)	15(4.4)
Bloom	2(2.6)	4(4.5)	2(2.4)	6(6.2)	14(4.1)
Prens Sofia	1(1.3)	3(3.4)	4(4.8)	5(5.2)	13(3.8)
Doru	9(11.8)	0(0.0)	1(1.2)	1(1.0)	11(3.2)
Uğur Böceği	4(5.3)	3(3.4)	1(1.2)	2(2.1)	10(2.9)
Stella	2(2.6)	1(1.1)	3(3.6)	4(4.1)	10(2.9)
Fineas	1(1.3)	0(0.0)	2(2.4)	7(7.2)	10(2.9)
Benten	2(2.6)	2(2.3)	3(3.6)	2(2.1)	9(2.6)
Doraemon	2(2.6)	2(2.3)	4(4.8)	1(1.0)	9(2.6)
İbi	3(3.9)	0(0.0)	2(2.4)	3(3.1)	8(2.3)
Örümcek Adam	1(1.3)	3(3.4)	3(3.6)	1(1.0)	8(2.3)
Pepee	5(6.6)	0(0.0)	2(2.4)	1(1.0)	8(2.3)
Elsa	1(1.3)	5(5.7)	1(1.2)	0(0.0)	7(2.0)
Batman	2(2.6)	1(1.1)	1(1.2)	3(3.1)	7(2.0)
Oggy	3(3.9)	1(1.1)	2(2.4)	0(0.0)	6(1.7)
Oskar	1(1.3)	1(1.1)	0(0.0)	4(4.1)	6(1.7)
Barbie	2(2.6)	0(0.0)	3(3.6)	0(0.0)	5(1.5)
Rigbi	0(0.0)	1(1.1)	1(1.2)	3(3.1)	5(1.5)
Dipper	0(0.0)	1(1.1)	1(1.2)	3(3.1)	5(1.5)

Mia	1(1.3)	2(2.3)	0(0.0)	1(1.0)	4(1.2)
Mit	0(0.0)	4(4.5)	0(0.0)	0(0.0)	4(1.2)
Mert	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	3(3.1)	4(1.2)
Finn	1(1.3)	2(2.3)	1(1.2)	0(0.0)	4(1.2)
Süpermen	0(0.0)	2(2.3)	0(0.0)	1(1.0)	3(0.9)
Jake	0(0.0)	1(1.1)	2(2.4)	0(0.0)	3(0.9)
Kamil	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	2(2.1)	3(0.9)
Optimus Prime	1(1.3)	0(0.0)	1(1.2)	1(1.0)	3(0.9)
Twilight Sparkle	0(0.0)	1(1.1)	1(1.2)	1(1.0)	3(0.9)
Mordecai	0(0.0)	2(2.3)	0(0.0)	1(1.0)	3(0.9)
Jett	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	2(0.6)
Tsubasa	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	1(1.0)	2(0.6)
Sevim	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	1(1.0)	2(0.6)
Süslü	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	1(1.0)	2(0.6)
Nikol	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.6)
Mine	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.6)
Candace	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	1(1.0)	2(0.6)
Uncle Grandpa	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.6)
Süper Köpek Kripto	2(2.6)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Kral Şakir	2(2.6)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Aslan	2(2.6)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Mordecai	0(0.0)	0(0.0)	2(2.4)	0(0.0)	2(0.6)
Tosi	0(0.0)	0(0.0)	2(2.4)	0(0.0)	2(0.6)
Mr. Bean	0(0.0)	1(1.1)	1(1.2)	0(0.0)	2(0.6)
Bubbles	1(1.3)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)

Deadpool	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	2(0.6)
Sindrella	2(2.6)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.6)
Çizmeli Kedi	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Frozen	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Tyler	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Pembe Panter	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Miles	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Maysa	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Lora	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Mini Mouse	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Sonic	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Nobita	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Richard	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Miki Fare	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Cip	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Karatay	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Mert (B. kulesi)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Hezarfen	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Rapunzel	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Ateş Ninjası	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Simba	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Basri Amca	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Şıla	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Müge	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)

Robin	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Flora	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Peter Pan	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Bilgecan Dede	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Bebe	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Neşe	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Afacan Toto	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Randy Cunningham	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Daphne	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Dışlek	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Mabel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Dino	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Ariel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Balkız	0(0.0)	0(0.0)	1(1.2)	0(0.0)	1(0.3)
Kung Fu Panda	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Rarity	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Rainbow Dash	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Cyborg	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Kota	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Layla	1(1.3)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Marcelin	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Uzun	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Lentern	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)

Araştırmada ilkokul öğrencilerinin en çok sevdikleri çizgi film karakterinin, öğrencinin okuduğu sınıfa göre değiştiği saptanmıştır. 1. sınıf öğrencilerinin en çok sevdikleri çizgi film karakterleri %11.8 oranı ile Keloğlan ve Doru'dur. 2. sınıf öğrencilerinin en çok sevdiği çizgi film karakteri %10.2 ile Gumball; 3. sınıf öğrencilerinin %7.2 ile Akın, 4. sınıf öğrencilerinin ise %7.2 ile Fineas'tır.

3.2.1.2.2. Bu Karakterin (Yukarıda Adını Yazdığınız) En Çok Hangi Özelliğini Beğeniyorsunuz?

İlkokul öğrencileri en sevdikleri çizgi film karakteri için birbirinden farklı yüze yakın isim belirtmiştir. Bu kadar farklı ve çok karakterin beğenilen özellikleri için verilen cevaplar incelendiğinde toplam 15 kategori ortaya çıkmaktadır. Kategorilerin belirlenmesinde ilkokul öğrencilerinin en sevdikleri karakterlerin en beğendikleri özelliklerini ifade ederken öne çıkardıkları temalar dikkate alınmıştır. Kategorilerin önem sırası şu şekildedir: İlkokul öğrencilerinin %21.7'si özel güçlere sahip olması, %15.5'i komik ve eğlenceli olması, %10.5'i örnek davranışlar ya da özellikler sergilemesi, %9.9'u karakteri sevip beğenmesi ve yine %9.9'u zeki olması, %7.8'i estetik ve görsel özellikleri sebebiyle çizgi film karakterlerini beğenmektedirler. Çizgi karakterleri beğenmelerine sebep olarak gösterdikleri diğer temaların %2.9'u hız, %2.1'i spor, %1.9'u kurtarma, %1.6'sı maceracı olma, %1.3'ü cesaret, %1.1'i kız olması, %0.8'i kahramanlık, %0.5'i ise yardım vurgusu içermektedir.

İlkokul öğrencilerinin bir çizgi film karakterini beğenmesinde en etkili faktörün, karakterin sahip olduğu özel güçler olduğu görülmektedir. Uçabilme, sihir yapabilme, form değiştirebilme, hayvanlarla konuşabilme gibi insanüstü özellikleri taşıyan karakterler çocukların beğenisini toplamaktadır. En sevilen çizgi film karakterlerine bakıldığında da Bloom, Stella, Uğurböceği ve Ben 10 gibi insanüstü özellikleri olan karakterlerin yer aldığı görülmektedir. Özel güçlere sahip karakterlerin beğenilmesinde çocukları cezbeden yanların olmasının yanısıra, batı menşeli yapımların insanüstü özellikleri olan süper kahraman kalıbını çizgi filmlerde çok yoğun biçimde kullanmasının da etkili olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Ankete katılan öğrenciler, özel güçlerin ardından en çok komik ve eğlenceli karakterleri beğendiklerini belirtmişlerdir. Bunu doğrudan komik, eğlenceli, esprili, şakacı gibi

kelimelerle ifade etmişlerdir. Üçüncü sırada gelen, karakterin örnek davranışları ya da özellikleri olması faktörü ise, 'herkese iyilik yapma, dürüst olma, çalışkan olma, çok kitap okuma, hanımefendi olma, planlı çalışma, kibar olma, güzel arkadaşlıklar kurma ve annesinin sözünü dinleme' gibi pek çok değişik şekilde ifade edilmiştir. Okul çağı ile birlikte sosyalleşen çocukların hayatında ailelerinden sonra okul ve arkadaşlık çevreleri oldukça önemli bir yer tutmaya başlamaktadır. Çevre tarafından onaylanma beklentisi ve empati kurma bu döneme ait özelliklerdendir. Okul başarısı ve arkadaşlık geliştirme becerisinin bu dönemde önem kazanmasının, çocukların izledikleri çizgi filmlerde bu sürecin odağındaki davranışları sergileyen karakterleri farkedip beğenmelerine neden olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin çizgi film karakterlerini sevme sebeplerinin dördüncü sırasında yer alan 'sevgi-beğeni kategorisi' 'çok şirin, çok tatlı, çok seviyorum, hoşuma gidiyor, çok beğeniyorum' gibi ifadeleri tanımlamaktadır. Öğrencilerin çalışmanın bir önceki sorusunda zaten sevdiklerini belirttikleri karakterin özelliğinden bahsederken yine sevgi ifadelerini kullanması, karakterle kurduğu duygusal yakınlığa işaret edebilir.

Araştırma sonuçlarına göre zeki olması da bir çizgi film karakterinin önemli beğenilme nedenlerindedir. Bu durumda iki yönlü bir akıl yürütme yapmak gerekmektedir. İlk olarak, akademik başarıyı önceleyen ebeveynlerin küçük yaşlardaki çocukları için dahi bu yönlü bir kaygıya / beklentiye sahip oldukları realitesi akla gelmektedir. Dolayısıyla bu beklentiye sahip ailelerin çocukları da doğal olarak zeki olmayı önemser hale gelebilirler. Çizgi filmlerin çözülmesi gereken büyük sorunlar, kurtarılmayı bekleyen bir dünya ve alt edilmesi gereken kötülerle dolu dünyasında bu problemlerin üstesinden gelebilmek için zeki olunması gereği de ikinci bir neden olarak düşünülebilir.

Çizgi film karakterlerinin beğenilme sebepleri arasında yer alan 'estetik-görsel' kategorisi, karakterin öncelikle fiziksel özelliklerine yapılan vurgular sebebiyle oluşturulmuştur. Bu kategorideki cevaplar, 'güzel olması, yakışıklı olması, yüz ifadesi, kıyafetleri, prenses olması, saç ve göz rengi, süslü olması ve moda düşkün olması' gibi tamamen görsel ifadeleri kapsamaktadır. Çok büyük bir kısmı kız öğrencilere ait olan bu cevaplar, çizgi filmler ve toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargıların yeniden üretilmesi ilişkisini hatırlatmaktadır.

Hız, spor, kurtarma, macera, cesaret, kız olması, kahramanlık ve yardım kategorileri de öğrencilerin çizgi film karakterlerini beğenme nedenlerine ilişkin ve doğrudan isimleriyle ifade edilen diğer temalardır. %11.7'lik bir oran da, belli bir kategori altında toplanamayacak farklılıktaki 'diğer' cevaplara aittir.

Tablo 51. Cinsiyete göre karakterlerin beğenilen özelliklerine ilişkin kategoriler

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
Özel güçleri olması	40(23.0)	41(21.1)	81(21.7)
Komik - eğlenceli olması	36(20.7)	21(10.8)	57(15.2)
Diğer	22(12.6)	22(11.3)	44(11.7)
Örnek davranışları - özellikleri olması	12(6.9)	27(13.9)	39(10.5)
Sevgi - beğeni	12(6.9)	25(12.9)	37(9.9)
Zeki olması	22(12.6)	15(7.7)	37(9.9)
Estetik / görsel öğeler	5(2.9)	24(12.4)	29(7.8)
Hız	5(2.9)	5(2.6)	10(2.6)
Spor	7(4.0)	0(0.0)	7(1.9)
Kurtarma	4(2.3)	3(1.5)	7(1.9)
Macera	3(1.7)	3(1.5)	6(1.6)
Cesaret	4(2.3)	1(0.5)	5(1.3)
Kız olması	0(0.0)	4(2.1)	4(1.1)
Kahramanlık	2(1.1)	1(0.5)	3(0.8)
Yardım	0(0.0)	2(1.0)	2(0.5)

Tablo 52. Sosyoekonomik düzeye göre karakterlerin beğenilen özelliklerine ilişkin kategoriler

	Sosyoekonomik düzey			Toplam
	ÜSED	OSED	ASED	
Özel güçleri olması	28(22.8)	33(25.0)	20(16.9)	81(21.7)
Komik - eğlenceli olması	16(13.0)	17(12.9)	25(21.5)	58(15.5)
Diğer	13(10.6)	21(15.9)	12(10.2)	46(12.3)
Örnek davranışları - özellikleri olması	14(11.4)	13(9.8)	12(10.2)	39(10.5)
Sevgi - beğeni	12(9.8)	12(9.1)	13(11.0)	37(9.9)
Zeki olması	10(8.1)	15(11.4)	12(10.2)	37(9.9)
Estetik - görsel öğeler	12(9.8)	9(6.8)	8(6.8)	29(7.8)
Hız	1(0.8)	2(1.5)	8(6.8)	11(2.9)
Spor	3(2.4)	4(3.0)	1(0.8)	8(2.1)
Kurtarma	4(3.3)	1(0.8)	2(1.7)	7(1.9)
Macera	4(3.3)	1(0.8)	1(0.8)	6(1.6)
Cesaret	1(0.8)	3(2.3)	1(0.8)	5(1.3)
Kız olması	2(1.6)	0(0.0)	2(1.7)	4(1.1)
Kahramanlık	1(0.8)	1(0.8)	1(0.8)	3(0.8)
Yardım	2(1.6)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)

Kız ve erkek öğrencilerin cevapları incelendiğinde cinsiyete göre beğeni önceliklerinin değiştiği anlaşılmaktadır. Erkek öğrencilerin beğenilerini belirleyen öğelerin ilk sırasında %23 ile 'özel güçleri olması' yer almaktadır; Ardından %20.7 ile 'komik - eğlenceli olması', ve %12.6 ile karakterin 'zeki olması' gelmektedir. Kız öğrenciler de sevdikleri karakteri %21.1 oranı ile en çok 'özel güçlere sahip olması' sebebiyle beğenmektedirler. İkinci sırada %13.9 ile 'örnek davranışları - özellikleri olması', üçüncü sırada ise %12.9 ile karaktere duydukları 'sevgi' yer almaktadır.

Üst sosyoekonomik grubun sevdikleri çizgi film karakterini beğenme nedenleri ise şu şekilde sıralanmıştır: Özel güçleri olması (%22.8), komik - eğlenceli olması (%13), örnek davranışları - özellikleri olması (%11.4), sevgi / beğeni (%9.8), estetik - görsel öğeler (%9.8), zeki olması (%8.1), kurtarma (%3.3), ve maceracı olması (%3.3).

Orta sosyoekonomik gruptaki ilkokul öğrencilerinin beğenilerine bakıldığında %25 ile 'özel güçleri olması'nın ilk sırada, komik - eğlenceli olmasının da %12.9 ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Üçüncü sırada ise % 11.4 ile zeki olması gelmektedir.

Alt sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin ilk tercihi ise özel güçleri olması değil, %21.5 ile komik - eğlenceli olmasıdır. Özel güçleri olması %16.9 ile ikinci sırada gelirken, üçüncü sıradaki neden %11'lik bir oranla karakterlere duyulan özel sevgi ve beğenidir.

İlkokul öğrencilerinin sınıflarına göre çizgi film karakterlerinin en beğenilen özelliklerine bakıldığında şöyle bir durum söz konusudur: 1. sınıf öğrencilerinin %29.4'ü en çok özel güçleri olması, 2. sınıf öğrencilerinin %24'ü en çok komik ve eğlenceli olması, 3. sınıf öğrencilerinin %16.3'ü en çok komik ve eğlenceli olması, 4. sınıf öğrencilerinin %23'ü de en çok özel güçleri olması sebebiyle çizgi film karakterlerini beğenmektedirler.

Tablo 53. Sınıfa göre karakterlerin en beğenilen özelliklerine ilişkin kategoriler

	Sınıf				Toplam
	1	2	3	4	
Özel güçleri olması	25(29.4)	21(21.9)	12(13.0)	23(23.0)	81(21.7)
Komik - eğlenceli olması	5(5.9)	23(24.0)	15(16.3)	15(15.0)	58(15.5)
Diğer	8(9.4)	12(12.5)	15(16.3)	11(11.0)	46(12.3)
Örnek davranışları - özellikleri olması	5(5.9)	6(6.3)	10(10.9)	18(18.0)	39(10.5)
Sevgi - beğeni	13(15.3)	8(8.3)	9(9.8)	7(7.0)	37(9.9)
Zeki olması	3(3.5)	7(7.3)	11(12.0)	16(16.0)	37(9.9)
Estetik - görsel öğeler	11(12.9)	1(1.0)	11(12.0)	6(6.0)	29(7.8)
Hız	9(10.6)	1(1.0)	1(1.1)	0(0.0)	11(2.9)
Spor	0(0.0)	6(6.3)	1(1.1)	1(1.0)	8(2.1)
Kurtarma	4(4.7)	3(3.1)	0(0.0)	0(0.0)	7(1.9)
Macera	1(1.2)	3(3.1)	1(1.1)	1(1.0)	6(1.6)
Cesaret	0(0.0)	1(1.0)	3(3.3)	1(1.0)	5(1.3)
Kız olması	0(0.0)	2(2.1)	2(2.2)	0(0.0)	4(1.1)
Kahramanlık	1(1.2)	1(1.0)	1(1.1)	0(0.0)	3(0.8)
Yardım	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)

3.2.1.2.3. İzlediğiniz Çizgi Film Karakterleri Arasında, Özellikleri Sebebiyle Hangi Karakteri Sevmiyorsunuz?

Çalışmamızda çizgi film karakterleriyle çocuklar arasındaki ilişkinin dinamiklerini anlamak adına çoğunlukla, çocukların sevdikleri karakterler ekseninde sorular hazırlanmıştır. Bununla birlikte, daha geniş bir bakış açısı ve değerlendirme imkanı sağlaması amacıyla sevmedikleri bir çizgi film karakterini belirtmeleri de istenmiştir. İlkokul öğrencilerinin bu soruyu cevaplamakta oldukça zorlandıkları ve 98 öğrencinin

bu soruya 'yok' cevabı verirken, 24 öğrencinin de hiç cevap vermediği tespit edilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar da önemli bir çeşitlilik göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre %10.6 ile ilkokul öğrencilerinin en sevmedikleri karakter, Keloğlan çizgi filmindeki Kara Vezir'dir. Ardından sırasıyla %6.2 ile Keloğlan, %5.3 ile Pepee ve Hayri, %4.3 ile Basri Amca, %3.8 ile Cadı, %2.9 ile Örümcek Adam ve Gumball, %1.9 ile Candace ve Sinek karakterleri gelmektedir. Sonrasında verilen cevaplar %1.4 ve altında yüzdeler oranlara sahiptir.

En sevilmeyen çizgi film karakteri olarak karşımıza çıkan Kara Vezir, TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan Masalları isimli yapımda yer almaktadır. Güçleri Bilgecan Dede tarafından alınmış büyücü Cadı'nın tekrar güçlerini kazanmasını istemektedir. Böylelikle Cadı'yı kontrol altına alarak, herkesin güçleri karşısında diz çökmesini ve kendisine itaat etmesini amaçlamaktadır. Cadı ile aralarında tam bir çıkar ilişkisi vardır. Cadı'ya karşı sersem, çirkin gibi aşağılayıcı ifadeler kullanır.

Bununla birlikte, öğrencilerin sevmedikleri karakterler listesinin ilk sıralarında en sevilen çizgi film karakterlerinin de yer alması ilginç bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu da öğrencilerin bir karakteri sevmemesine neden olan dinamiklerin sadece 'kötü olmak / kötülük yapmak' ile sınırlı olamayacağına işaret etmektedir.

Erkek öğrencilerin en sevmediği karakterler sırasıyla; Kara Vezir (%8.6), Keloğlan (%7.6), Hayri (%6.7), Basri Amca ve Gumball (%4.8), Cadı ve Örümcek Adam (%3.8) şeklinde devam etmektedir.

Kız öğrencilerin en sevmediği karakterler ise Kara Vezir (%13.3), Pepee (%7.1), Keloğlan (%6.1), Hayri, Basri Amca ve Cadı (%4.1), Sinek (%3.1) şeklinde devam etmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin sevmedikleri karakterlerin çoğunun aynı olduğu, büyük farklılıkların söz konusu olmadığı görülmektedir.

Tablo 54. Cinsiyete göre sevilmeyen çizgi film karakterleri

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
Kara Vezir	9(8.6)	13(13.3)	22(10.6)
Keloğlan	8(7.6)	6(6.1)	14(6.2)
Pepee	4(3.8)	7(7.1)	11(5.3)
Hayri	7(6.7)	4(4.1)	11(5.3)
Basri Amca	5(4.8)	4(4.1)	9(4.3)
Cadı	4(3.8)	4(4.1)	8(3.8)
Örümcek Adam	4(3.8)	2(2.0)	6(2.9)
Gumball	5(4.8)	1(1.0)	6(2.9)
Candace	3(2.9)	1(1.0)	4(1.9)
Sinek	1(1.0)	3(3.1)	4(1.9)
Arı Maya	1(1.0)	2(2.0)	3(1.4)
Gian	1(1.0)	2(2.0)	3(1.4)
Sedrik	1(1.0)	2(2.0)	3(1.4)
Benten	2(1.9)	1(1.0)	3(1.4)
Elsa	2(1.9)	1(1.0)	3(1.4)
Benson	3(2.9)	0(0.0)	3(1.4)
Barbie	1(1.0)	1(1.0)	2(1.0)
Mert	2(1.9)	0(0.0)	2(1.0)
Bloom	0(0.0)	2(2.0)	2(1.0)
Kas Adam	2(1.9)	0(0.0)	2(1.0)
Batman	1(1.0)	1(1.0)	2(1.0)
Kara Kedi	1(1.0)	1(1.0)	2(1.0)

Çilek Kız	1(1.0)	1(1.0)	2(1.0)
Çiftlik Sahipleri	2(1.9)	0(0.0)	2(1.0)
Kamil	1(1.0)	1(1.0)	2(1.0)
Oggy'deki böcekler	0(0.0)	2(2.0)	2(1.0)
Elif	0(0.0)	2(2.0)	2(1.0)
Stan	1(1.0)	1(1.0)	2(1.0)
Çak Beşlik	1(0.0)	1(1.0)	2(1.0)
Amber	0(0.0)	2(2.0)	2(1.0)
Joker	2(1.9)	0(0.0)	2(1.0)
Pops	2(1.9)	0(0.0)	2(1.0)
Huysuz	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Ayıcık Bombo	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Optimus Prime	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Stella	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Boyo	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Kungfu Panda	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Megatron	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Uzaylı Vander	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Dalton Kardeşler	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Karatay	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Kevin	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Gumball'un Babası	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Polis Roger	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Popi	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Vakvak	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)

Sivri	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Domuz	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Kötülükler Kraliçesi	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Jay	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Bulut	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Mia ve Ben'deki Kötü Adam	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Marsel	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Balkız	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Doru	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Caillou	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Layla	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Can	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Benten'deki Kötü Adamlar	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Prens Wegar	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Bay Suratsız	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Küçük Prens	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Bilgecan Dede	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Büyükanne Coco	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Sevim	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Mabel'in kardeşi	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Maşa	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Mickey Mouse	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Fineas'ın ablası	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Maysa	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Hoppa ve Pumba	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)

Johnny Bravo	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Nikol	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Buz Kralı	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Robin	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Icy	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Ciciki	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Keloğlan'ın Annesi	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Richard	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Ogron	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Kara	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Bobert	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Roco	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Oskar	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Icy	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Anais	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
Anna	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)
Darwin	1(1.0)	0(0.0)	1(0.5)
İbi	0(0.0)	1(1.0)	1(0.5)

Tablo 55. Sosyoekonomik düzeye göre sevilmeyen çizgi film karakterleri

	Sosyoekonomik düzey			Toplam
	ÜSED	OSED	ASED	
Kara Vezir	0(0.0)	2(2.8)	21(26.9)	23(11.1)
Keloğlan	5(8.6)	8(11.1)	2(2.6)	15(7.2)
Pepee	2(3.4)	6(8.3)	3(3.8)	11(5.3)
Hayri	2(3.4)	4(5.6)	5(6.4)	11(5.3)
Basri Amca	2(3.4)	1(1.4)	6(7.7)	9(4.3)
Cadı	0(0.0)	1(1.4)	7(9.0)	8(3.8)
Örümcek Adam	4(6.9)	2(2.8)	0(0.0)	6(2.9)
Gumball	2(3.4)	3(4.2)	1(1.3)	6(2.9)
Candace	3(5.2)	1(1.4)	0(0.0)	4(1.9)
Sinek	1(1.7)	3(4.2)	0(0.0)	4(1.9)
Arı Maya	1(1.7)	2(2.8)	0(0.0)	3(1.4)
Gian	1(1.7)	2(2.8)	0(0.0)	3(1.4)
Sedrik	2(3.4)	1(1.4)	0(0.0)	3(1.4)
Benten	0(0.0)	3(4.2)	0(0.0)	3(1.4)
Elsa	2(3.4)	0(0.0)	1(1.3)	3(1.4)
Benson	2(3.4)	0(0.0)	1(1.3)	3(1.4)
Barbie	2(3.4)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Mert	0(0.0)	1(1.4)	1(1.3)	2(1.0)
Bloom	0(0.0)	2(2.8)	0(0.0)	2(1.0)
İbi	0(0.0)	1(1.4)	1(1.3)	2(1.0)
Kas Adam	0(0.0)	2(2.8)	0(0.0)	2(1.0)
Batman	0(0.0)	2(2.8)	0(0.0)	2(1.0)

Kara Kedi	1(1.7)	1(1.4)	0(0.0)	2(1.0)
Çilek Kız	0(0.0)	2(2.8)	0(0.0)	2(1.0)
Çiftlik Sahipleri	0(0.0)	0(0.0)	2(2.6)	2(1.0)
Kamil	0(0.0)	0(0.0)	2(2.6)	2(1.0)
Oggy'deki böcekler	0(0.0)	0(0.0)	2(2.6)	2(1.0)
Elif	1(1.7)	0(0.0)	1(1.3)	2(1.0)
Stan	1(1.7)	1(1.4)	0(0.0)	2(1.0)
Çak Beşlik	2(3.4)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Amber	2(3.4)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Joker	2(3.4)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Pops	2(3.4)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Huysuz	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Ayıcık Bombo	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Optimus Prime	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Stella	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Boyo	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Kungfu Panda	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Megatron	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Uzaylı Vander	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Dalton Kardeşler	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Karatay	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Kevin	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Gumball'un Babası	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Polis Roger	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Popi	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)

Vakvak	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Sivri	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Domuz	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Kötülükler Kraliçesi	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Jay	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Bulut	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Mia ve Ben'deki Kötü Adam	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Marsel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Balkız	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Genzo	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Doru	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Mabel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Caillou	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Layla	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Can	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Benten'deki Kötü Adamlar	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Prens Wegar	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Bay Suratsız	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Küçük Prens	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Bilgecan Dede	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Büyükanne Coco	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Sevim	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Mabel'in kardeşi	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Maşa	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Mickey Mouse	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)

Fineas'ın ablası	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Maysa	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Hoppa ve Pumba	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Johnny Bravo	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Nikol	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Buz Kralı	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Robin	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Icy	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Ciciki	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Keloğlan'ın Annesi	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Richard	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Ogron	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Kara	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Bobert	0(0.0)	1(1.4)	0(0.0)	1(0.5)
Roco	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Oskar	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Icy	0(0.0)	0(0.0)	1(1.3)	1(0.5)
Anais	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Anna	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Darwin	1(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)

İlkokul öğrencilerinin en sevmedikleri çizgi film karakterleri sosyoekonomik gruplara göre incelendiğinde şu sonuçlarla karşılaşılmaktadır: Üst sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin en sevmediği karakter %8.6 ile Keloğlan'dır. Orta sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin de en sevmediği karakter %11.1 ile Keloğlan'dır. Alt sosyoekonomik grubun en sevmediği karakter ise %26.9 ile Kara Vezir'dir.

İlkokul öğrencilerinin sevmedikleri çizgi film karakterlerine sınıf düzeyinde bakıldığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. 1. sınıf öğrencilerinin %23.2'si Kara Vezir, 2. sınıf öğrencilerinin %19.6'sı Kara Vezir, 3. sınıf öğrencilerinin %8.9'u Keloğlan, 4. sınıf öğrencilerinin ise %12.5'i Hayri'nin özellikleri sebebiyle en sevmedikleri çizgi film karakteri olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 56. Sınıfa göre sevilmeyen çizgi film karakterleri

	Sınıf				Toplam
	1	2	3	4	
Kara Vezir	13(23.2)	10(19.6)	0(0.0)	0(0.0)	23(11.1)
Keloğlan	5(8.9)	6(11.8)	4(8.9)	0(0.0)	15(7.2)
Pepee	8(14.3)	0(0.0)	3(6.7)	0(0.0)	11(5.3)
Hayri	0(0.0)	1(2.0)	3(6.7)	7(12.5)	11(5.3)
Basri Amca	0(0.0)	2(3.9)	2(4.4)	5(8.9)	9(4.3)
Cadı	5(8.9)	3(5.9)	0(0.0)	0(0.0)	8(3.8)
Örümcek Adam	1(1.8)	2(3.9)	2(4.4)	1(1.8)	6(2.9)
Gumball	1(1.8)	3(5.9)	0(0.0)	2(3.6)	6(2.9)
Candace	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	4(7.1)	4(1.9)
Sinek	0(0.0)	1(2.0)	2(4.4)	1(1.8)	4(1.9)
Arı Maya	1(1.8)	0(0.0)	2(4.4)	0(0.0)	3(1.4)
Gian	2(3.6)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	3(1.4)
Sedrik	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	2(3.6)	3(1.4)
Benten	2(3.6)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	3(1.4)
Elsa	1(1.8)	2(3.9)	0(0.0)	0(0.0)	3(1.4)
Benson	0(0.0)	1(2.0)	1(2.2)	1(1.8)	3(1.4)
Barbie	2(3.6)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Mert	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	1(1.8)	2(1.0)

Bloom	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	2(1.0)
İbi	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	1(1.8)	2(1.0)
Kas Adam	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(3.6)	2(1.0)
Batman	0(0.0)	2(3.9)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Kara Kedi	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	1(1.8)	2(1.0)
Çilek Kız	2(3.6)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Çiftlik Sahipleri	1(1.8)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Kamil	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	2(1.0)
Oggy'deki böcekler	2(3.6)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Elif	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	1(1.8)	2(1.0)
Stan	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	1(1.8)	2(1.0)
Çak Beşlik	0(0.0)	0(0.0)	2(4.4)	0(0.0)	2(1.0)
Amber	0(0.0)	0(0.0)	2(4.4)	0(0.0)	2(1.0)
Joker	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	1(1.8)	2(1.0)
Pops	0(0.0)	2(3.9)	0(0.0)	0(0.0)	2(1.0)
Huysuz	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Ayıcık Bombo	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Optimus Prime	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Stella	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Boyo	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Kungfu Panda	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Megatron	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Uzaylı Vander	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Dalton Kardeşler	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Karatay	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)

Kevin	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Gumball'un Babası	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Polis Roger	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Popi	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Vakvak	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Sivri	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Domuz	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Kötülükler Kraliçesi	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Jay	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Bulut	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Mia ve Ben'deki Kötü Adam	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Marsel	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Balkız	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Genzo	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Doru	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Mabel	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Caillou	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Layla	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Can	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Benten'deki Kötü Adamlar	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Prens Wegar	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Bay Suratsız	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Küçük Prens	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Bilgecan Dede	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Büyükanne Coco	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)

Sevim	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Mabel'in kardeşi	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Maşa	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Mickey Mouse	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Fineas'ın ablası	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Maysa	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Hoppa ve Pumba	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Johnny Bravo	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Nikol	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Buz Kralı	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Robin	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Icy	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Ciciki	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Keloğlan'ın Annesi	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Richard	0(0.0)	1(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Ogron	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Kara	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Bobert	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Roco	1(1.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)
Oskar	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Icy	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)
Anais	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Anna	0(0.0)	0(0.0)	1(2.2)	0(0.0)	1(0.5)
Darwin	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.8)	1(0.5)

3.2.1.2.4. Hangi Çizgi Film Karakterinin Yerinde Olmak İstersiniz? Neden?

Araştırma bulgularına göre ilkokul öğrencileri sırasıyla en çok; Bloom (%7.9), Keloğlan (%4.9), Akın (%4.4), Prenses Sofia (%4.1), Gumball (%3.5) ve %2.7'lik bir oranla da İbi, Benten ve Örümcek Adam'ın yerinde olmak istemektedirler.

Erkek öğrencilerin en çok yerinde olmak istedikleri karakterler ise sırasıyla; Akın (%7.5), Keloğlan ile Gumball (%6.9), Benten ile Örümcek Adam (%5.7) ve Batman (%4,6).

Kız öğrenciler ise en çok; Bloom (%15.8), Prenses Sofia (%7.6), İbi (%5.4), Uğurböceği (%4.9), Elsa ve Stella'nın (%4.3) yerinde olmak istemektedirler.

Öğrencilerin en çok yerinde olmak istedikleri ilk karakter Winx Club çizgi filminde yer alan bir peri olan Bloom'dur. Ellerinden ateş çıkarması, çok güzel olması, insanlara yardım etmesi, peri olması, uçması ve dünyayı kurtarması nedeniyle öğrenciler Bloom'un yerinde olmak istemektedirler. Özel güçlere sahip olmanın bu tercihte de etkili olduğu görülmektedir.

Keloğlan ise güzel davranışları, çok eğlenceli, komik, bilgili, zeki, kurnaz, yardımsever, dürüst ve kel olması gibi sebeplerle öğrencilerin yerinde olmak istedikleri ikinci karakterdir.²⁹⁴

²⁹⁴ Öğrencilerin en çok yerinde olmak istedikleri diğer karakterlerin özellikleri, çalışmanın karakter analizi bölümünde detaylandırılmıştır.

Tablo 57. Cinsiyete göre yerinde olmak istenen çizgi film karakterleri

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
Diğer	14(8.0)	23(12.5)	37(10.1)
Bloom	0(0.0)	29(15.8)	29(7.9)
Keloğlan	12(6.9)	6(3.3)	18(4.9)
Akın	13(7.5)	3(1.6)	16(4.4)
Prens Sofia	1(0.6)	14(7.6)	15(4.1)
Gumball	12(6.9)	1(0.5)	13(3.5)
İbi	0(0.0)	10(5.4)	10(2.7)
Benten	10(5.7)	0(0.0)	10(2.7)
Örümcek Adam	10(5.7)	0(0.0)	10(2.7)
Elsa	1(0.6)	8(4.3)	9(2.5)
Uğurböceği	0(0.0)	9(4.9)	9(2.5)
Batman	8(4.6)	0(0.0)	8(2.2)
Stella	0(0.0)	8(4.3)	8(2.2)
Hayri	3(1.7)	3(1.6)	6(1.6)
Pepee	3(1.7)	2(1.1)	5(1.4)
Barbie	0(0.0)	5(2.7)	5(1.4)
Rigby	5(2.9)	0(0.0)	5(1.4)
Doru	1(0.6)	4(2.2)	5(1.4)
Süper Köpek Kripto	3(1.7)	1(0.5)	4(1.1)
Doraemon	1(0.6)	3(1.6)	4(1.1)
Superman	4(2.3)	0(0.0)	4(1.1)
Mit	4(2.3)	0(0.0)	4(1.1)
Oskar	3(1.7)	1(0.5)	4(1.1)
Kral Şakir	3(1.7)	1(0.5)	4(1.1)
Elif	1(0.6)	3(1.6)	4(1.1)
Dipper	3(1.7)	1(0.5)	4(1.1)
Süslü	0(0.0)	3(1.6)	3(0.8)
Mordeaci	3(1.7)	0(0.0)	3(0.8)

Mia	0(0.0)	3(1.6)	3(0.8)
Şila	0(0.0)	3(1.6)	3(0.8)
Kamil	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Optimus Prime	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Sevim	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Nikol	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Anais	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Pembe Panter	1(0.6)	1(0.5)	2(0.5)
Miles	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Phineas	1(0.6)	1(0.5)	2(0.5)
Kota	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Candace	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Mini Mouse	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Anna	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Miusa	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Uncle Grandpa	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Darwin	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Jett	1(0.6)	1(0.5)	2(0.5)
Sindrella	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Rapunzel	0(0.0)	2(1.1)	2(0.5)
Finn	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Mr. Bean	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Mert	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Vezir	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Ferb	1(0.6)	1(0.5)	2(0.5)
Deadpool	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Kayon	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Çizmeli Kedi	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Layla	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Oggy	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Bubbles	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)

Marcelin	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Birtboy	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Maysa	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Max Steel	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Den	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
İtfaiyeci Sam	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Nobita	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Captan	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Çip	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Demir Adam	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Kara Kedi	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Kai	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Basri Amca	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Dragon	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Aslı	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Balkız	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Niloya	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Troy	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Şov	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Red	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Bumblebee	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Randy Cunningham	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Mabel	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Dino	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Ariel	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Kas Adam	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Şimşek McQueen	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Mine	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Kungfu Panda	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)

Jay	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Shizuka	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Daphne	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Skips	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Jake	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Buz Kralı	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Mete	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Amore	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Robin	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Tsubasa	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)

Tablo 58. Sosyoekonomik düzeye göre yerinde olmak istenen çizgi film karakterleri

	Sosyoekonomik düzey			Toplam
	ÜSED	OSED	ASED	
Diğer	9(7.5)	7(5.6)	21(17.4)	37(10.1)
Bloom	7(5.8)	11(8.7)	11(9.1)	29(7.9)
Keloğlan	7(5.8)	7(5.6)	4(3.3)	18(4.9)
Akn	2(1.7)	8(6.3)	6(5.0)	16(4.4)
Prens Sofia	8(6.7)	4(3.2)	3(2.5)	15(4.1)
Gumball	5(4.2)	6(4.8)	2(1.7)	13(3.5)
İbi	3(2.5)	4(3.2)	3(2.5)	10(2.7)
Benten	4(3.3)	2(1.6)	4(3.3)	10(2.7)
Örümcek Adam	5(4.2)	3(2.4)	2(1.7)	10(2.7)
Elsa	8(6.7)	1(0.8)	0(0.0)	9(2.5)
Uğurböceği	3(2.5)	3(2.4)	3(2.5)	9(2.5)
Batman	5(4.2)	2(1.6)	1(0.8)	8(2.2)
Stella	1(0.8)	6(4.8)	1(0.8)	8(2.2)
Hayri	2(1.7)	0(0.0)	5(4.1)	7(1.9)
Doraemon	2(1.7)	3(2.4)	0(0.0)	5(1.4)
Pepee	3(2.5)	0(0.0)	2(1.7)	5(1.4)
Barbie	4(3.3)	0(0.0)	1(0.8)	5(1.4)
Rigby	3(2.5)	1(0.8)	1(0.8)	5(1.4)
Doru	0(0.0)	3(2.4)	2(1.7)	5(1.4)
Süper Köpek Kripto	0(0.0)	2(1.6)	3(2.5)	5(1.4)
Superman	0(0.0)	4(3.2)	0(0.0)	4(1.1)
Mit	2(1.7)	2(1.6)	0(0.0)	4(1.1)
Oskar	0(0.0)	1(0.8)	3(2.5)	4(1.1)
Kral Şakir	0(0.0)	4(3.2)	0(0.0)	4(1.1)
Elif	0(0.0)	0(0.0)	4(3.3)	4(1.1)
Dipper	4(3.3)	0(0.0)	0(0.0)	4(1.1)
Optimus Prime	1(0.8)	2(1.6)	0(0.0)	3(0.8)
Süslü	0(0.0)	2(1.6)	1(0.8)	3(0.8)

Mordeaci	2(1.7)	1(0.8)	0(0.0)	3(0.8)
Mia	0(0.0)	1(0.8)	2(1.7)	3(0.8)
Kamil	0(0.0)	0(0.0)	3(2.5)	3(0.8)
Şila	0(0.0)	0(0.0)	3(2.5)	3(0.8)
Sevim	0(0.0)	2(1.6)	0(0.0)	2(0.5)
Tsubasa	0(0.0)	1(0.8)	1(0.8)	2(0.5)
Nikol	1(0.8)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.5)
Robin	0(0.0)	1(0.8)	1(0.8)	2(0.5)
Anais	0(0.0)	2(1.6)	0(0.0)	2(0.5)
Pembe Panter	1(0.8)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.5)
Miles	0(0.0)	2(1.6)	0(0.0)	2(0.5)
Phineas	1(0.8)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.5)
Kota	0(0.0)	2(1.6)	0(0.0)	2(0.5)
Candace	0(0.0)	2(1.6)	0(0.0)	2(0.5)
Mini Mouse	0(0.0)	2(1.6)	0(0.0)	2(0.5)
Anna	1(0.8)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.5)
Miusa	0(0.0)	1(0.8)	1(0.8)	2(0.5)
Uncle Grandpa	0(0.0)	1(0.8)	1(0.8)	2(0.5)
Darwin	0(0.0)	2(1.6)	0(0.0)	2(0.5)
Jett	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.5)
Sindrella	1(0.8)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.5)
Rapunzel	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.5)
Finn	1(0.8)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.5)
Mr. Bean	1(0.8)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.5)
Mert	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.5)
Veziir	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.5)
Ferb	2(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Deadpool	2(1.7)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Kayon	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.5)
Çizmeli Kedi	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Layla	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)

Oggy	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Bubbles	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Marcelin	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Birtboy	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Maysa	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Max Steel	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Örümcek kadın	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Den	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
İtfaiyeci Sam	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Sonic	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Nobita	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Captan	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Çip	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Demir Adam	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Kara Kedi	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Kai	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Basri Amca	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Dragon	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Tosi	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Aslı	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Balkız	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Niloya	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Troy	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Şov	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Red	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Bumblebee	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Randy Cunningham	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Mabel	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Dino	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)

Ariel	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Kas Adam	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Şimşek McQueen	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Mine	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Kungfu Panda	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Jay	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Shizuka	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Daphne	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Skips	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Jake	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Buz Kralı	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Mete	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Amore	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)

Öğrencilerin içinde yaşadıkları sosyoekonomik düzeye bağlı olarak hangi çizgi film karakterinin yerinde olmak istedikleri şu şekilde değişiklik göstermektedir: Üst sosyoekonomik grupta yer alan öğrenciler %6.7'şerlik oranlarla en çok Elsa ve Prenses Sofia olmak istemektedirler. Ardından %5.8'erlik oranlarla Bloom ve Keloğlan gelmektedir. %4.2'şerlik oranlarla da Gumball, Örümcek Adam ve Batman üst sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin en çok yerinde olmak istedikleri çizgi film karakterleridir. Orta sosyoekonomik gruba bakıldığında öğrencilerin sırasıyla en çok, Bloom (%8.7), Akın (%6.3) ve Keloğlan'ın (%5.6) yerinde olmak istedikleri görülmektedir. Alt sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin ilk iki tercihi, orta sosyoekonomik grubun ilk iki tercihi ile örtüşmektedir. En çok Bloom (%9.1) ve Akın'ın (%5) yerinde olmak isteyen alt sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin üçüncü tercihi %4.1 oranıyla Hayri'dir.

'Hangi çizgi film karakterinin yerinde olmak istersiniz' sorusuna verilen cevaplar sınıf düzeyinde incelenmiştir. 1. sınıf öğrencileri %10.7 ile Keloğlan'ın, 2. sınıf öğrencileri %7.3 ile Gumball'ın, 3. sınıf öğrencileri %7.7 ile Bloom ve Akın'ın, 4. sınıf öğrencileri de %8.3 ile Bloom'un yerinde olmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 59. Sınıfa göre yerinde olmak istenen çizgi film karakterleri

	Sınıf				Toplam
	1	2	3	4	
Diğer	12(14.3)	10(10.4)	8(8.8)	7(7.3)	37(10.1)
Bloom	8(9.5)	6(6.3)	7(7.7)	8(8.3)	29(7.9)
Keloğlan	9(10.7)	5(5.2)	0(0.0)	4(4.2)	18(4.9)
Akın	2(2.4)	2(2.1)	7(7.7)	5(5.2)	16(4.4)
Prens Sofia	1(1.2)	3(3.1)	6(6.6)	5(5.2)	15(4.1)
Gumball	0(0.0)	7(7.3)	3(3.3)	3(3.1)	13(3.5)
İbi	3(3.6)	0(0.0)	4(4.4)	3(3.1)	10(2.7)
Benten	2(2.4)	1(1.0)	3(3.3)	4(4.2)	10(2.7)
Örümcek Adam	4(4.8)	2(2.1)	3(3.3)	1(1.0)	10(2.7)
Elsa	2(2.4)	4(4.2)	3(3.3)	0(0.0)	9(2.5)
Uğurböceği	2(2.4)	3(3.1)	2(2.2)	2(2.1)	9(2.5)
Batman	1(1.2)	1(1.0)	2(2.2)	4(4.2)	8(2.2)
Stella	1(1.2)	1(1.0)	2(2.2)	4(4.2)	8(2.2)
Hayri	0(0.0)	4(4.2)	2(2.2)	1(1.0)	7(1.9)
Doraemon	2(2.4)	0(0.0)	3(3.3)	0(0.0)	5(1.4)
Pepee	4(4.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	5(1.4)
Barbie	2(2.4)	2(2.1)	1(1.1)	0(0.0)	5(1.4)
Rigby	0(0.0)	2(2.1)	1(1.1)	2(2.1)	5(1.4)
Doru	3(3.6)	1(1.0)	1(1.1)	0(0.0)	5(1.4)
Süper Köpek Kripto	2(2.4)	0(0.0)	2(2.2)	1(1.0)	5(1.4)
Superman	2(2.4)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	4(1.1)
Mit	0(0.0)	4(4.2)	0(0.0)	0(0.0)	4(1.1)
Oskar	1(1.2)	1(1.0)	0(0.0)	2(2.1)	4(1.1)
Kral Şakir	4(4.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	4(1.1)
Elif	2(2.4)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	4(1.1)
Dipper	0(0.0)	0(0.0)	2(2.2)	2(2.1)	4(1.1)
Optimus Prime	1(1.2)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	3(0.8)
Süslü	0(0.0)	0(0.0)	2(2.2)	1(1.0)	3(0.8)

Mordeaci	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	2(2.1)	3(0.8)
Mia	0(0.0)	2(2.1)	1(1.1)	0(0.0)	3(0.8)
Kamil	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	1(1.0)	3(0.8)
Şila	0(0.0)	0(0.0)	3(3.3)	0(0.0)	3(0.8)
Sevim	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	2(0.5)
Tsubasa	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(1.0)	2(0.5)
Nikol	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Robin	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(1.0)	2(0.5)
Anais	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Pembe Panter	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Miles	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	2(0.5)
Phineas	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(1.0)	2(0.5)
Kota	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Candace	1(1.2)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Mini Mouse	0(0.0)	1(1.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Anna	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Miusa	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Uncle Grandpa	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Darwin	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Jett	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Sindrella	1(1.2)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Rapunzel	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Finn	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Mr. Bean	0(0.0)	1(1.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Mert	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	2(0.5)
Vezir	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	2(0.5)
Ferb	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	2(0.5)
Deadpool	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	2(0.5)
Kayon	1(1.2)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Çizmeli Kedi	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Layla	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)

Oggy	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Bubbles	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Marcelin	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Birtboy	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Maysa	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Max Steel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Örümcek Kadın	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Den	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
İtfaiyeci Sam	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Sonic	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Nobita	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Captan	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Çip	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Demir Adam	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Kara Kedi	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Kai	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Pisi	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Basri Amca	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Dragon	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Tosi	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Aslı	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Balkız	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Niloya	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Troy	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Şov	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Red	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Bumblebee	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Randy Cunningham	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Mabel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Dino	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)

Ariel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Kas Adam	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Şimşek McQueen	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Mine	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Kungfu Panda	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Jay	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.0)	1(0.3)
Shizuka	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Daphne	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Skips	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Jake	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Buz Kralı	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Mete	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Amore	1(1.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)

3.2.1.2.5. Bir Çizgi Film Karakteri Yapma Fırsatınız Olsa, Nasıl Bir Karakter Yaptınız?

Bir çizgi film karakteri yapma fırsatınız olsa nasıl bir karakter yaptınız sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmiş ve pekçok kategori oluşturulmuştur. Öğrenciler tasarlamak istedikleri karakterden bahsederken %11.9 ile en çok estetik özelliklerini ön plana çıkarmışlardır. %11.1 ile komik - eğlenceli öğeler, %10.3 ile örnek davranış ve özellikler vurgulanmıştır. Öğrencilerin %9'u özel güçleri ön plana çıkarmış, %4.5'i de aksiyon vurgusu yapmıştır. Cevaplarda ön plana çıkarılan diğer vurgular sırasıyla; prenses (%4.2), güç (%3.9), hayvan (%2.4), robot (%2.1), dövüş (%2.1), aile (%2.1), spor (%1.6), zeki olması (%1.6), uzaylı (%1.3), yaratık (%1.3), çocuk odaklı (%1.3), kurtarma (%0.5), cesaret (%0.5), kız olması (%0.5) ve kahramanlık üzerinedir (%0.3). Araştırma bulgularında dikkat çekici bir nokta öğrencilerin toplamda %18.6'sının oluşturmak istediği karakteri tanımlarken mevcut çizgi filmlere ya da karakterlere gönderme yapmasıdır. Bu durumun, öğrencilerin soruları kısıtlı bir zaman diliminde cevapladığı hatırd tutularak, hayal dünyalarının sınırlarına ve kuşatılmışlığına işaret ettiği düşünülebilir. Şirin'in tespitleri bu durumla örtüşmektedir:

"Yeni çocukluk, hayal eden bir çocukluk olmaktan çok gerçekleştirilmiş hayallerin oltasına kolay takılabilen bir çocukluktur. Masalları çizgi filmler olan bu çocukluğun zihninin hayale kapalı oluşu televizyonla ilişkilidir. Televizyon ve özellikle bilgisayar ortamı çocuğun hayal kurma yeteneğini engellemekle kalmadığı gibi, bu yeteneği de öldürüyor."

Dorothy G. ve Jerome Singer de "çocuklarda yaratıcılığın gelişimi" isimli kitaplarında, görsel ve işitsel olarak televiyonda sunulan programların yeni fikirler üretmeyi engellediğini söylemektedirler. Görsel yetenekleri geliştirme konusunda etkili olsa da, yaratıcılık konusunda önemli etkilerinin olmadığını belirtmektedirler.²⁹⁵

'Bir çizgi film karakteri yapma fırsatınız olsa, nasıl bir karakter yapardınız?' sorusuna cevap verirken kız öğrenciler %16.5 oranı ile en çok estetik öğeleri ön plana çıkarmışlardır. Ardından %12.9 ile örnek davranış ve özellikler, ve %10.3 ile de komik /eğlenceli olması vurgulanmıştır.

Aynı soruya cevap veren erkek öğrenciler tasarlayacakları karakterin %12.6'lık bir oranla en çok 'komik / eğlenceli' yönünü vurgulamışlardır. Ardından en çok vurgulanan özellikler, karakterin özel güçlere sahip olması (%9.7) ve örnek davranış ve özellikler (%8) sergilemesidir.

²⁹⁵ Dorothy G. Singer ve Jerome L. Singer, *Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi*, Gendaş Yayınları, İstanbul 1998, s.250.

Tablo 60. Cinsiyete göre öğrencilerin oluşturmak istedikleri karakterdeki temel vurgular

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
Estetik	13(7.4)	32(16.5)	45(11.9)
Komik / Eğlenceli	22(12.6)	20(10.3)	42(11.1)
Örnek Davranış ve Özellikler	14(8.0)	25(12.9)	39(10.3)
Özel Güç	17(9.7)	17(8.8)	34(9.0)
Diğer	13(7.4)	15(7.7)	28(7.3)
Aksiyon	12(6.9)	5(2.6)	17(4.5)
Prences	0(0.0)	16(8.2)	16(4.2)
Güç	13(7.4)	2(1.0)	15(3.9)
Hayvan	4(2.3)	5(2.6)	9(2.4)
Robot	5(2.9)	3(1.5)	8(2.1)
Dövüş	8(4.6)	0(0.0)	8(2.1)
Aile	4(2.3)	4(2.1)	8(2.1)
Spor	5(2.9)	1(0.5)	6(1.6)
Zeki Olması	4(2.3)	2(1.0)	6(1.6)
Uzaylı	4(2.3)	1(0.5)	5(1.3)
Elsa	0(0.0)	5(2.6)	5(1.3)
Keloğlan	4(2.3)	1(0.5)	5(1.3)
Yaratık	5(2.9)	0(0.0)	5(1.3)
Çocuk Odaklı	1(0.6)	4(2.1)	5(1.3)
Bloom	0(0.0)	4(2.1)	4(1.1)
Örümcek Adam	3(1.7)	0(0.0)	3(0.8)
Doraemon	1(0.6)	2(1.0)	3(0.8)

Winx	0(0.0)	3(1.5)	3(0.8)
Gumball	3(1.7)	0(0.0)	3(0.8)
Pamuk Prenses	0(0.0)	3(1.5)	3(0.8)
Kurtarma	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Cesaret	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Pepee	0(0.0)	2(1.0)	2(0.5)
Rafadan Tayfa	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Batman	2(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Barbie	0(0.0)	2(1.0)	2(0.5)
Uğur Böceği	0(0.0)	2(1.0)	2(0.5)
Prenses Sofia	0(0.0)	2(1.0)	2(0.5)
Akn	1(0.6)	1(0.5)	2(0.5)
Kız olması	0(0.0)	2(1.0)	2(0.5)
Süpermen	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Kahraman	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Mia	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Max Steel	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Finn	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Mini Mouse	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Boyo	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Stella	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Elif	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Victory Kickoff	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Benten	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)

Candace	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Aslan Koruyucular	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Niloya	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Demir Adam	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
My Little Pony	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Rigbi	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Flora	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Jett	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Ariel	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Optimus	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)
Ekoların Bahçesi	0(0.0)	1(0.5)	1(0.3)
Mert (Bulmaca Kulesi)	1(0.6)	0(0.0)	1(0.3)

Sosyoekonomik gruplara göre, öğrencilerin nasıl bir karakter tasarlardınız sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Üst sosyoekonomik grup tasarlamak istedikleri karakterde en çok estetik öğeleri (%14.6) ön plana çıkarırken, orta sosyoekonomik grubun %15'i örnek davranış ve özellikleri vurgulamaktadır. Alt sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin ise %14.9'u tasarlayacakları karakterin en çok komik / eğlenceli (%14.9) olmasını istemektedirler.

Tablo 61. Sosyoekonomik düzeye göre öğrencilerin oluşturmak istedikleri karakterdeki temel vurgular

	Sosyoekonomik düzey			Toplam
	ÜSED	OSED	ASED	
Estetik öğeler	18(14.6)	19(14.3)	8(6.6)	45(11.9)
Komik - eğlenceli olması	7(5.7)	19(14.3)	18(14.9)	44(11.7)
Örnek davranış ve özellikler	13(10.6)	20(15.0)	6(5.0)	39(10.3)
Özel güçler	13(10.6)	17(12.8)	4(3.3)	34(9.0)
Diğer	9(7.3)	8(6.0)	14(11.6)	31(8.2)
Aksiyon	7(5.7)	5(3.8)	5(4.1)	17(4.5)
Güç	8(6.5)	7(5.3)	1(0.8)	16(4.2)
Prezans	3(2.4)	0(0.0)	13(10.7)	16(4.2)
Hayvan	2(1.6)	3(2.3)	4(3.3)	9(2.4)
Robot	2(1.6)	0(0.0)	6(5.0)	8(2.1)
Dövüş	2(1.6)	0(0.0)	6(5.0)	8(2.1)
Aile	3(2.4)	0(0.0)	5(4.1)	8(2.1)
Spor	3(2.4)	1(0.8)	2(1.7)	6(1.6)
Zeki olması	3(2.4)	2(1.5)	1(0.8)	6(1.6)
Uzaylı	2(1.6)	0(0.0)	3(2.5)	5(1.3)
Elsa	5(4.1)	0(0.0)	0(0.0)	5(1.3)
Keloğlan	1(0.8)	1(0.8)	3(2.5)	5(1.3)
Yaratık	0(0.0)	4(3.0)	1(0.8)	5(1.3)
Çocuk odaklı	3(2.4)	2(1.5)	0(0.0)	5(1.3)
Örümcek Adam	1(0.8)	2(1.5)	1(0.8)	4(1.1)
Bloom	1(0.8)	3(2.3)	0(0.0)	4(1.1)

Doraemon	2(1.6)	1(0.8)	0(0.0)	3(0.8)
Winx	1(0.8)	1(0.8)	1(0.8)	3(0.8)
Gumball	1(0.8)	2(1.5)	0(0.0)	3(0.8)
Pamuk Prenses	0(0.0)	0(0.0)	3(2.5)	3(0.8)
Kurtarma	1(0.8)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.5)
Cesaret	2(1.6)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Pepee	1(0.8)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.5)
Rafadan Tayfa	0(0.0)	1(0.8)	1(0.8)	2(0.5)
Batman	0(0.0)	2(1.5)	0(0.0)	2(0.5)
Barbie	1(0.8)	1(0.8)	0(0.0)	2(0.5)
Uğur Böceği	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.5)
Prenses Sofia	1(0.8)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.5)
Superman	0(0.0)	0(0.0)	2(1.7)	2(0.5)
Akın	1(0.8)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.5)
Kız olması	1(0.8)	0(0.0)	1(0.8)	2(0.5)
Kahraman	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Mia	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Max Steel	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Finn	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Mini Mouse	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Boyo	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Stella	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Elif	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Victory Kickoff	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)

Benten	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Candace	0(0.0)	1(0.8)	0(0.0)	1(0.3)
Aslan Koruyucular	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Niloya	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Demir Adam	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
My Little Pony	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Rigbi	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Flora	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Jett	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)
Ariel	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Optimus	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Ekoların Bahçesi	1(0.8)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Mert (B. Kulesi)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.8)	1(0.3)

Öğrencilerin tasarlamak istedikleri çizgi film karakterine ait ön plana çıkan özellikler incelenmiştir. 1. sınıf öğrencileri en çok estetik özellikler üzerine yoğunlaşırken (%8), 2. sınıf öğrencileri tasarlayacakları karakterin özel güçlerine vurgu yapmışlardır (%16.7). 3. sınıf öğrencileri tasarlayacakları karakterin komik olmasını önemserken (%21.1), 4. sınıf öğrencileri ise estetik özellikleri ön plana çıkarmışlardır (%19.6).

Tablo 62. Sınıfa göre öğrencilerin oluşturmak istedikleri karakterdeki temel vurgular

	Sınıf				Toplam
	1	2	3	4	
Estetik	7(8.0)	8(7.8)	12(12.6)	18(19.6)	45(11.9)
Komik / Eğlenceli	3(3.4)	11(10.8)	20(21.1)	10(10.9)	44(11.7)
Örnek Davranış ve Özellikler	5(5.7)	5(4.9)	14(14.7)	15(16.3)	39(10.3)
Özel Güç	4(4.5)	17(16.7)	3(3.2)	10(10.9)	34(9.0)
Diğer	13(14.8)	9(8.8)	5(5.3)	4(4.3)	31(8.2)
Aksiyon	3(3.4)	2(2.0)	5(5.3)	7(7.6)	17(4.5)
Güç	2(2.3)	4(3.9)	3(3.2)	7(7.6)	16(4.2)
Prenses	4(4.5)	9(8.8)	3(3.2)	0(0.0)	16(4.2)
Hayvan	3(3.4)	3(2.9)	3(3.2)	0(0.0)	9(2.4)
Robot	2(2.3)	4(3.9)	0(0.0)	2(2.2)	8(2.1)
Dövüş	5(5.7)	0(0.0)	0(0.0)	3(3.3)	8(2.1)
Aile	1(1.1)	5(4.9)	0(0.0)	2(2.2)	8(2.1)
Spor	2(2.3)	3(2.9)	1(1.1)	0(0.0)	6(1.6)
Zeki Olması	1(1.1)	2(2.0)	0(0.0)	3(3.3)	6(1.6)
Uzaylı	2(2.3)	1(1.0)	2(2.1)	0(0.0)	5(1.3)
Elsa	4(4.5)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	5(1.3)
Keloğlan	3(3.4)	2(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	5(1.3)
Yaratık	1(1.1)	0(0.0)	3(3.2)	1(1.1)	5(1.3)
Çocuk Odaklı	2(2.3)	2(2.0)	0(0.0)	1(1.1)	5(1.3)
Örümcek Adam	2(2.3)	2(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	4(1.1)
Bloom	2(2.3)	1(1.0)	1(1.1)	0(0.0)	4(1.1)
Doraemon	1(1.1)	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	3(0.8)

Winx	0(0.0)	2(2.0)	0(0.0)	1(1.1)	3(0.8)
Gumball	1(1.1)	2(2.0)	0(0.0)	0(0.0)	3(0.8)
Pamuk Prenses	3(3.4)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	3(0.8)
Kurtarma	1(1.1)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Cesaret	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	2(0.5)
Pepee	1(1.1)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Rafadan Tayfa	1(1.1)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Batman	1(1.1)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Barbie	1(1.1)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Uğur Böceği	1(1.1)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	2(0.5)
Prenses Sofia	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	2(0.5)
Superman	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(1.1)	2(0.5)
Akın	0(0.0)	0(0.0)	2(2.1)	0(0.0)	2(0.5)
Kız olması	1(1.1)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	2(0.5)
Kahraman	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Mia	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Max Steel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Arı Maya	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Finn	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Mini Mouse	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Boyo	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Stella	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Elif	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Victory Kickoff	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Benten	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)

Candace	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Aslan Koruyucular	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Niloya	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Demir Adam	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
My Little Pony	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Rigbi	0(0.0)	1(1.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Flora	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Jett	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)
Ariel	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Optimus	1(1.1)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.3)
Ekoların Bahçesi	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	0(0.0)	1(0.3)
Mert (B. Kulesi)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(1.1)	1(0.3)

3.2.1.2.6. Üzerinde Çizgi Film Karakterlerinin Olduğu Ürünleri Almak İstiyor Musunuz?

3.2.1.2.7. Çizgi Film Karakterlerinin Olduğu Ürünlerden En Çok Hangisini Almak İstiyorsunuz?

İlkokul öğrencileriyle yapılan anket çalışmasında öğrencilere önce "üzerinde çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri almak istiyor musunuz" sorusu sorulmuştur. Ardından da "çizgi film karakterlerinin olduğu ürünlerden en çok hangisini almak istiyorsunuz" sorusu yöneltilmiştir. Tablolar oluşturulurken bu iki soruya ait cevaplar bir arada değerlendirilmiştir.

Çizgi filmler sadece birer medya çıktısı olmanın ötesinde, çok boyutlu bir tüketim ağının önemli bir parçası konumundadırlar. Çizgi film karakterlerine ait görseller kullanılarak kırtsiyeden giyime, tekstilden oyuncuğa hatta yiyecek-içecek ürünlerine kadar pekçok tüketim malzemesi üretilmektedir. Bu durum çocuk izleyici kitlesinin bir araç olarak değil bir amaç olarak görüldüğünün ve hedeflenen bir pazar olduğunun

doğrudan bir işarettir.²⁹⁶ İnal, bu konuyla ilgili tespitini şöyle ifade etmiştir. "Modern toplumun oluşumuna çalıştığı ve de yüzyıllar içinde oluşturduğu "üretici-yurttaş çocuk" yerini postmodern toplumda "tüketici-küresel çocuk"a bırakmaktadır."²⁹⁷ Çocukların çok erken yaşlardan itibaren tüketim ürünleriyle tanışıp, gerek kendi tükettikleri ve gerekse ailece tükettikleri ürünler üzerinde söz sahibi olmalarında televizyonun çok önemli bir rolü söz konusudur.²⁹⁸ Bu da, çocuk izleyici ve çocuk tüketici kavramlarının içiçe geçmiş ilişkisi hakkında bizlere fikir vermektedir. Tüketime yönelik iletilerin çocuklara daha etkili bir biçimde ulaşabilmeleri için en sık tercih edilen yöntemlerden biri çizgi film karakterlerinin kullanılması olduğunu söyleyen Yücel, şu örneklendirmeyi sunmaktadır²⁹⁹:

Bu nedenle Nesquick tavşanı, Danino'nun dinozoru gibi, çocuklara yönelik kimi markalar da kendilerini temsil edecek kahramanlar yaratırlar. Max aslanı sahnede şarkı söyler. Nesquick tavşanı çocuklara yardım eder. Çerezos ejderhası çocukların ürünlerini çalan bir başka yaratığı durdurur. Susayan bir çocuğa, ürünün simgesi olan uçan fil Coldy toz içecek önerir. İki çocuk çizgi film izlerken ekrandan çıkan Tom ve Jerry birbirini kovalamaya başlar. Yalnızlık çeken bir çocuğa, bir panda arkadaşlık eder. Tang reklamında çocuk düşünde buzdolabındaki Tang dolu sürahiyi içen devle mücadele ederek Tang'i kurtarır. Tat ketçap reklamında ise çocuk etrafta dolaşan bir "Tazmanya canavarı" eşliğinde ürünü kullanır.

Araştırma sonuçları da çocukların %90.6 gibi çok ciddi bir oranla üzerinde çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri almak istediğini ortaya koymaktadır. İlkokul öğrencileri çizgi film karakterlerine ait görselleri taşıyan ürünlerden en çok oyuncak (%47.3), kıyafet (%38.5), kırtasiye ürünleri (%25) ve yiyecek-içecek ürünlerini (%14) almak istemektedirler.³⁰⁰

²⁹⁶ Pembecioğlu, s. 285.

²⁹⁷ Kemal İnal, "Türkiye'de Çocukluk: Nereye!", *Çocuk ve Medya Editör: Selda İçin Akçalı* içinde, Nisan 2014, s. 43.

²⁹⁸ Altan Kar, "Çocuk Tüketiciler ve Tüketilen Çocukluk", *Medya ve Çocuk Rehberi* içinde, Mart 2008, s. 195.

²⁹⁹ Halime Yücel, "Televizyon Reklamlarının Çocuk Üzerine Etkileri", *Medya ve Çocuk Rehberi* içinde, Mart 2008, s. 222.

³⁰⁰ "Çizgi film karakterlerinin olduğu ürünlerden en çok hangisini almak istiyorsunuz" sorusunda öğrencilerin birden fazla seçeneği işaretlemelerine imkan verilmesinden dolayı oranların toplamı 100'ü aşmaktadır.

Tablo 63. Cinsiyete göre çizgi film karakterleri ve satın alma isteği ilişkisi

	Cinsiyet		Toplam	p
	Erkek	Kız		
<i>Üzerinde çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri almak istiyor musunuz?</i>				
Hayır	20(10.4)	18(8.5)	38(9.4)	0.518
Evet	172(89.6)	193(91.5)	365(90.6)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu oyuncakları almak istiyor musunuz?</i>				
Hayır	100(51.3)	115(54.0)	215(52.7)	0.584
Evet	95(48.7)	98(46.0)	193(47.3)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu kırtasiye ürünlerini almak istiyor musunuz?</i>				
Hayır	148(75.9)	158(74.2)	306(75.0)	0.689
Evet	47(24.1)	55(25.8)	102(25.0)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu kıyafetleri almak istiyor musunuz?</i>				
Hayır	132(67.7)	119(55.9)	251(61.5)	0.014
Evet	63(32.3)	94(44.1)	157(38.5)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu yiyecek- içecekleri almak istiyor musunuz?</i>				
Hayır	166(85.1)	185(86.9)	351(86.0)	0.615
Evet	29(14.9)	28(13.1)	57(14.0)	

Üzerinde çizgi film karakterinin olduğu öğeleri almak istiyor musunuz sorusuna verilen cevaplar cinsiyet farklılığına göre değerlendirilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. ($p>0.05$) Öğrencilerin %90.6'sı çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri almak istemektedirler. Öğrencilerin bu ürünlerden oyuncak, kırtasiye

ürünleri, kıyafet ve yiyecek-içecek ürünlerinden özel olarak hangisini daha çok tercih ettiklerine ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Üzerinde çizgi film karakterlerine ait figürlerin olduğu oyuncakları erkek öğrencilerin %48.7'si almak isterken kız öğrencilerin %46'sı almak istemektedir. Kırtasiye ürünlerini erkek öğrencilerin %24.1'i, kız öğrencilerin ise %25.8'i almak istemektedir. Çizgi film karakterlerinin figürlerini taşıyan kıyafetleri alma isteği cinsiyet farklılığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin %32.3'ü bu ürünleri almak isterken, kız öğrencilere ait oran %44.1'dir. Çizgi film karakterlerinin bulunduğu ambalajlardaki yiyecek-içecek ürünlerini almak istediğini belirten erkek öğrencilerin oranı %14.9, kız öğrencilerin oranı ise %13.1'dir.

Tablo 64. Sosyoekonomik düzeye göre çizgi film karakterleri ve satın alma isteği ilişkisi

	Sosyoekonomik düzey			Toplam	p
	ÜSED	OSD	ASED		
<i>Üzerinde çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri almak istiyor musunuz?</i>					
Hayır	12(9.0)	17(12.1)	10(7.1)	39(9.4)	0.352
Evet	121(91.0)	123(87.9)	130(92.9)	374(90.6)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu oyuncakları almak istiyor musunuz?</i>					
Hayır	81(57.9)	73(52.1)	68(48.6)	222(52.9)	0.292
Evet	59(42.1)	67(47.9)	72(51.4)	198(47.1)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu kırtasiye ürünlerini almak istiyor musunuz?</i>					
Hayır	100(71.4)	107(76.4)	110(78.6)	317(75.5)	0.362
Evet	40(28.6)	33(23.6)	30(21.4)	103(24.5)	

<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu kıyafetleri almak istiyor musunuz?</i>					
Hayır	91(65.0)	95(67.9)	71(50.7)	257(61.2)	0.007
Evet	49(35.0)	45(32.1)	69(49.3)	163(38.8)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu yiyecek- içecekleri almak istiyor musunuz?</i>					
Hayır	123(87.9)	132(94.3)	107(76.4)	362(86.2)	<0.001
Evet	17(12.1)	8(5.7)	33(23.6)	58(13.8)	

Üzerinde çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri alma isteği gelir düzeyinde analiz edildiğinde, cinsiyet farklılığı analizinde olduğu gibi anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bununla beraber, çizgi film karakterlerinin yer aldığı kıyafet ve yiyecek-içecek ürünlerini alma isteğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. ($p<0.05$) Çizgi film karakterlerinin figürlerini taşıyan ürünleri ÜSED grubundaki öğrencilerin %35'i, OSED grubundaki öğrencilerin %32.1'i, ASED grubundaki öğrencilerin ise %49.3'ü almak istemektedir. Çizgi film karakterlerinin olduğu yiyecek-içecek ürünlerini alma isteği ise ÜSED grubunda %12.1, OSED grubunda %5.7, ASED grubunda ise % 23.6'dır.

Tablo 65. Sınıflara göre çizgi film karakterleri ve satın alma isteği ilişkisi

	Sınıf				Toplam	p
	1	2	3	4		
<i>Üzerinde çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri almak istiyor musunuz?</i>						
Hayır	1(1.0)	7(6.7)	13(12.5)	18(17.1)	39(9.4)	0.001
Evet	98(99.0)	98(93.3)	91(87.5)	87(82.9)	374(90.6)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu oyuncakları almak istiyor musunuz?</i>						
Hayır	53(50.5)	47(44.8)	63(60.0)	59(56.2)	222(52.9)	0.132
Evet	52(49.5)	58(55.2)	42(40.0)	46(43.8)	198(47.1)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu kırtasiye ürünlerini almak istiyor musunuz?</i>						
Hayır	91(86.7)	77(73.3)	78(74.3)	71(67.6)	317(75.5)	0.012
Evet	14(13.3)	28(26.7)	27(25.7)	34(32.4)	103(24.5)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu kıyafetleri almak istiyor musunuz?</i>						
Hayır	77(73.3)	57(54.3)	49(46.7)	74(70.5)	257(61.2)	<0.001
Evet	28(26.7)	48(45.7)	56(53.3)	31(29.5)	163(38.8)	
<i>Çizgi film karakterlerinin olduğu yiyecek-içecekleri almak istiyor musunuz?</i>						
Hayır	90(85.7)	80(76.2)	100(95.2)	92(87.6)	362(86.2)	<0.001
Evet	15(14.3)	25(23.8)	5(4.8)	13(12.4)	58(13.8)	

Üzerinde çizgi film karakterlerinin olduğu ürünleri alma isteği sınıf düzeyinde analiz edildiğinde ise anlamlı bir farklılık söz konusu olmaktadır. ($p<0.05$) 1. sınıf öğrencilerinin %99'u bu ürünleri almak isterken, 2. sınıf öğrencilerinin %93.3'ü, 3. sınıf öğrencilerinin %87.5'i, 4. sınıf öğrencilerinin ise %82.9'u bu ürünleri almak istemektedir. Çizgi film karakterlerinin yer aldığı kırtasiye ürünleri, kıyafet, ve yiyecek-içecek ürünlerini alma isteğinde de anlamlı farklılıklar söz konusudur. Çizgi film karakterlerinin olduğu kırtasiye ürünlerini 1. sınıf öğrencilerinin %13.3'ü, 2. sınıf öğrencilerinin %26.7'si, 3. sınıf öğrencilerinin %25.7'si, 4. sınıf öğrencilerinin ise %29.5'i almak istemektedir. Çizgi film karakterlerinin olduğu kıyafetleri alma isteği ise 1. sınıf öğrencilerinde %26.7, 2. sınıf öğrencilerinde %45.7, 3. sınıf öğrencilerinde %53.3, 4. sınıf öğrencilerinde ise %29.5 oranındadır. Çizgi film karakterlerinin olduğu yiyecek-içecek ürünlerini alma isteği ise 1. sınıf öğrencilerinde %14.3, 2. sınıf öğrencilerinde %23.8, 3. sınıf öğrencilerinde %4.8, 4. sınıf öğrencilerinde ise %12.4'tür. 1. sınıf öğrencileri üzerinde çizgi film karakterlerinin figürlerini taşıyan ürünlerden en çok oyuncak (%49.5), 2. sınıf öğrencileri en çok oyuncak (%55.2), 3. sınıf öğrencileri en çok kıyafet (%53.3), 4. sınıf öğrencileri ise yine en çok oyuncak (%43.8) almak istemektedirler.

3.3. ANNELERİN, ÇOCUKLARININ TELEVİZYON VE ÇİZGİ FİLM İZLEME PRATİKLERİNİ DEĞERLENDİRMESİ

3.3.1. Bulgular ve Yorum

3.3.1.1. Çocuğunuz Belirli Çizgi Filmleri Mi İzliyor Yoksa Yayın Akışına Göre mi Hareket Ediyor?

Gündelik hayatın vazgeçilmezi olan televizyon, çocuklar söz konusu olduğunda oldukça önemli bir konuma sahiptir. Anne-babaların hayat koşturmacası içinde çocukları televizyon ile başbaşa bırakmayı mı yoksa çocuklarının televizyonla ilişkisine hakim olup gerekli denetim mekanizmalarını kullanmayı mı tercih ettikleri çalışmada cevabı aranan sorulardandır. Bu bağlamda katılımcılardan ilk olarak "çocuklarının belirli çizgi filmleri mi izlediği yoksa yayın akışına uyarak mı bir izleme pratiği gerçekleştirdiğinin" cevaplanması istenmiştir.

Çocuklarının çizgi film izleme eyleminde seçici davranıp davranmadıklarına ilişkin soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde, çocukların televizyonun sürekli açık olmasına yönelik bir taleplerinin olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklar, kendilerine yönelik belirli programlara odaklanmak yerine kanalların sunduğu akış doğrultusunda yayınlanan çizgi filmleri herhangi bir seçim, ayırım yapmaksızın izleme eğilimi göstermektedirler. Veliler bu durumu şu şekilde ifade etmektedirler:

A4: "Aslında ne olursa izlemeyi seviyor. Televizyon açık olsun."

A6: "Televizyon olsun, ne olursa olsun."

Bazı veliler de çocuklarının yayınlanan çizgi filmler konusunda hiçbir seçim yapma isteği duymadan özellikle Cartoon Network kanalını izlemek istediklerini belirtmişlerdir. İlkokul öğrencileriyle yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre de Cartoon Network çocukların en çok izlediği çizgi film kanalları sıralamasında ilk sıralarda yer almaktadır. Diğer veliler ise çizgi film tercihleri konusunda çocuklarının seçici davrandığını söyleyerek, izledikleri belirli çizgi filmleri ifade etmişlerdir. Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre çocukların ekran karşısında olma durumları sadece televizyon ile sınırlı değildir. Tablet, telefon ve bilgisayar da çocukların gün içinde mutlaka kullandıkları mecralar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir velinin çocuğunun severek izlediği çizgi filmin hangi kanalda yayınlandığını net bir şekilde ifade edememesi de, annenin çocuğunun televizyonla ilişkisine dair farkındalığının zayıflığına yönelik bir ipucu olarak değerlendirilebilir.

A1: Yani kanal olarak sadece Cartoon Network'e bakıyor. Bunun hiç farketmiyor. Cartoon Network olsun da, diğerlerine de hiç bakmıyor.

A2: Benim 1.sınıfa giden oğlum sadece TRT Çocuk izliyor. Genelde aşağıda aslında, dışarıda oynuyor. Dışarıdan eve geldiği zaman da direkt TRT Çocuk'u açıyor, yemek saatine göre. Rafadan Tayfa var bildiğim kadarıyla bir de İstanbul Muhafızları var yeni başlayan bir çizgi film. Bunların dışında da başka bir şey izlemiyor. Bunlar bittiği zaman televizyonu kapatıyor. Tablet... Sadece bunlara bakıyor.

A3: Benim çocuğum da seçici belirli çizgi filmleri var. Büyük oğlum Tsubasa diye bir futbol çizgi filmi var herhalde Yumurcak'ta ya da TRT Çocuk'ta sanırım Planet Çocuk'ta da olabilir. Küçük kızım, o da seçici artık genelde videolara döndü. Annelerin babaların çektiği böyle çocukların gerçek hayattaki parka gidip oynattıkları videoları izliyor şu anda. Bunları bilgisayardan izliyor şu anda. Çizgi filmde artık soğuduk diyebilirim. Şu anda 1. sınıfa geçti. En küçüğüm ama Pepee, Niloya izliyor.

A4: Büyük oğlum 10 yaşında. Aslında şimdiye kadar aşırı derecede çizgi film izlemeyi çok severdi. Daha doğrusu televizyon, tablet, bilgisayar onları çok seven bir çocuktur. Yeni yeni değişik oyunlar oynamayı seviyor. Yani bilgisayarı önce de çok seviyordu da... *Şimdi biraz ağırlaştı heralde?* Evet. Ben biraz yasaklıyorum o yüzden çok bakamıyor açıkçası. *Çizgi film açısından bakarsak biraz uzaklaştı yani sizin 10 yaşındaki oğlunuz?* Yani biraz benim de katkım var diyebilirim, yoksa pek de uzaklaşmış değil aslında da sınır koyuyorum. Aslında ne olursa izlemeyi seviyor. Televizyon açık olsun.

A5: İlkokul döneminde olan çocuğum genelde dışarıda oynamayı seviyor. Eve geldiği zamanda video seyrediyor, çizgi film seyretmiyor. Bilgisayarda seyrediyor o da fazla değil, genelde kardeşiyle oynuyor vakit bulunca bilgisayara geçiyor.

A6: Benim oğlum 3. sınıfa geçti. 8 yaşında. Televizyon olsun ne olursa olsun. Ama genelde tablet ve telefon. Televizyonu kapatıyoruz tablet, tableti alıyoruz telefon. Ama genelde tablet ve telefonda kick box üzerine. Dövüş olan şeyleri izliyor. Yani daha çok vurucu kırıcı, o tür şeyleri izliyor. Çizgi film olarak da seçim yapmıyor. Ama Cartoon Network'ü çok izliyor.

3.3.1.2. Çocuğunuzun Belirli Çizgi Filmleri Tablet / Akıllı Telefon veya Bilgisayardan İzlediği Oluyor Mu? En Çok Hangi Mecrayı Tercih Ediyor?

Teknolojik gelişmelerin iletişim alanına getirdiği yenilikler ekran çeşitliliği olarak hayatımıza yansımaktadır. Bilgisayarların yanı sıra tabletler ve akıllı telefonlar teknolojik kuşatılmışlık durumunu kuvvetlendiren enstrümanlardır. Görüşme bulguları, yetişkinlerin günlük pratiklerinin vazgeçilmezi durumundaki bu araçların çocuklar için de çoktan sıradan mecralar haline geldiğini ortaya koymaktadır. Ekran bağımlılığı kavramını gündeme taşıyacak şekilde bir tablo ile karşılaşılmıştır. Çocukların

ebeveynlerinin müdahalesi olmadan televizyon, bilgisayar, tablet ya da akıllı telefonu kullanmayı bırakmadıkları ve de bir mecranın ardından diğer bir mecraya geçtikleri görülmektedir. Adeta kesintisiz bir ekran karşısında olma durumu mevcuttur. Ayrıca bilgisayar, tablet ve akıllı telefonların çizgi film dışında oyun oynamak ve video izlemek için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu kullanımda da tabletlerin ön planda olduğu açıkça görülmektedir.

A1: Tablet elinden hiç düşmüyor diyebilirim. Aldığım zaman yarım saat, bir saat sonra yine böyle küsüyor, ne yapıyor ediyor alıyor. Televizyon da açık duracak, elinde tablet. En çok tabletle ilgileniyor. Tablet bozulduğu zaman kendini televizyona veriyor, çizgi filme veriyor. O da sadece Cartoon Network.

A2: Bizimki de aynı, tablet. Tablet hatta şarjdan hiç çıkartmayız kesinlikle. Altına bir yastık koyar oturur hem şarjda hem oyun oynar, yüklediği oyunlar var. Genelde araba yarışları onları izler.

A3: Benim oğlum da aynı şekilde, kızım da. Bilgisayar tablet. Tabletın şarjı bitince bilgisayar. Oyunlar, videolar. Belirli oyunları var öyle vakit geçiriyorlar.

A4: Aslında yeni tablet aldık biz. Şimdiye kadar tablet almıyorduk. Biraz ben sınırlayıcı bir anneyim. Yasakçı bir anneyim. Tabi tableti çok istiyordu. Belki 2-3 yıldır istiyordu da ben almıyordum. Tableti aldıktan sonra çok bakmaya başladı. Çünkü bilgisayarı, telefonu falan çok seven bir çocuk o yüzden almıyordum eline. Tabletimiz bozuldu, oyalyorum şimdi kırıldı gelecek gidecek diye. Oyaladığım zaman tamam kendine başka oyun buluyor, ikna oluyor. Sadece olduğu zaman çok izliyor. Olmadığı zaman unutup başka şeylere çok güzel dalabiliyor. El becerisini geliştirecek şeyler alıyorum ben genelde, onlarla uğraşıyor.

A5: Tablet bozuldu almadık zaten. Telefona da fazla düşkün değil. Genelde oynamayı ikisi daha çok seviyorlar ama kız dışarı çıktığı zaman oğlan istiyor elinde telefon ablalarının telefonunu alıyor. Bilgisayara oturmayı sevmiyor bağlayıcı oluyor o biraz gezemiyor. Elinde telefonla doluyor evin içinde.

A6: Telefonu da çok seviyor almadığım sürece hiç kendim bırakayım demiyor. Ama ben vermemeye dikkat ediyorum. Zaten tableti de aynı şekilde almadığım sürece kesinlikle kendisi bırakmıyor. Ama vermemeye dikkat ediyorum.

3.3.1.3. Çocuğunuzun Hangi Kanalı Ve Çizgi Filmi İzlediğini Siz Mi Belirliyorsunuz?

Annelerin çocuklarının izledikleri kanallar ve çizgi filmler konusunda belirleyici olup olmadığına ilişkin soruya verilen cevaplar bu konuda söz sahibi olanların çocuklar olduğunu ortaya koymaktadır. Velilerin neredeyse tamamı çocuklarının kanal ve çizgi film tercihleri konusunda müdahale edemediklerini, çocuklarının neyi izlemek istiyorlarsa onu izlediklerini ifade etmişlerdir. Evdeki televizyonlardan birinin tamamen çocuğa ait olduğu, babasının haber izleme amacıyla dahi o televizyonu kullanmadığı gibi uç bir örneğe de rastlanmıştır. Bir katılımcı anne, yayının şiddet içerikli olması durumunda müdahalede bulunup çocuğunun izlemesine izin vermediğini ancak kendisinin olmadığı durumlarda yine çocuğunun onaylamadığı yayınları izlediğini belirtmiştir. Diğer bir katılımcı ise baştan televizyon kanallarında bir eleme yaptıkları için çocuğunun tercihlerinde serbest olduğunu, çocuklarının seçim yaparken neyin doğru ya da yanlış olduğunu bildiklerini ifade etmiştir.

A1: Çocuğum belirliyor. Ona hiç müdahale edemiyorum. Oturma odasındaki televizyon sadece ona ait. Biz hiç ne dizi bakabiliriz ne bir şey bakabiliriz, ben hususi mutfağa televizyon koydum. Yani hiçbir kanalı babası haber dahi içeri girip izleyemiyor. Biz oraya geçtiğimiz zaman da kendisi de hemen mutfağa geçiyor oradan açıyor. Bizden ayrı olmak istiyor. Sadece Cartoon Network'e bakıyor. Elinde de tablet bu arada. O oradan çalışıyor, kendi de oyununa devam ediyor. Sokağa dahi savamıyorum ben.

A2: Benim oğlum da aynı. Kendisi belirliyor. Dediğim gibi televizyon açtığı zaman Rafadan Tayfa varsa onu izliyor ama onun dışında başka çizgi filmler varsa kapatıp tablet alıyor.

A3: Bizimkiler de kendi belirliyor ama yani onun hangisinin izlemesi gerektiğini, yanlış ya da doğru olduğunu bildikleri için, hani bir de baştan biz kanalları sıralarken hani çoğu kanalı sildik. Hani belirli sınırlı kanallar var, işte izleyebileceği daha doğru olabileceği o yüzden de kendileri izliyorlar. Biz baştan bir çerçeve çizdik.

A4: Bizde de sadece TRT Çocuk vardı zaten. Şimdi de çekmiyor o da. Dediğim gibi ama eğer ben bırakayım gece yarısına kadar izleyebilecek yapıda bir oğlum var, ben sınırlıyorum.

A5: Benimkiler de yani öyle telefon, televizyon alışkanlıkları fazla yok, verirken bakıyorlar da fazla değil. Sıkılıyorlar, ben belirliyorum işte bakacakları kanallara seyredeceği zaman. Çünkü biliyorum hangi çizgi filmi seyrediyor, hangisini seyretmiyor. Hangi kanalı açayım dediğim zaman açıyorum bakıyorum işte kendi baktığı çizgi filmlerden Niloya, Pepee. Bakar mısın, bakarım derse duruyor bakmam derse çeviriyoruz kanalı.

A6: Yani ben belirliyorum, eğer ki şiddet içerikli bir çizgi filmse kapatıyorum, izlemesine izin vermiyorum. Ama ben olmadığım zaman yine gidip gidip Cartoon Network ve genelde kick box üzerine yani dövüş olan şeyleri izliyor. Hani çizgi film dışında da genelde karate, kick box onlara eğilimi daha fazla.

3.3.1.4. İçeriğinden Dolayı Yasakladığınız Çizgi Film Var Mı?

Her geçen gün artan çocuklara yönelik yayın özellikle çizgi film çeşitliliği, içeriklerin de çeşitlenmesini beraberinde getirmektedir. Bu seçenek bolluğunda çocuklar olumlu olumsuz pekçok içerikle karşılaşmaktadırlar. Bu noktada ebeveynlere "içeriğinden dolayı yasakladığınız çizgi film var mı" sorusu yöneltilmiştir.

Verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların rahatsız edici içeriklere sahip olması sebebiyle bir çizgi film yerine kanal adı vermeyi tercih ettikleri görülmüştür. Cartoon Network çocuk izleyicinin gösterdiği yoğun ilginin aksine veliler tarafından olumsuz bir tepki almaktadır. Bazı ebeveynlerin Cartoon Network'ü televizyondaki kanal listesinden çıkardığı görülmektedir. İçeriğini çocuğuna uygun bulmadığı için kanalı silme yöntemine başvuran ailelerin yanı sıra, kendi ifadeleri doğrultusunda "ekran bağımlısı" olarak nitelendirilebilecek çocuğunun izlediği yayınları hiç takip etmemesi üzerinde durulması ve düşünülmesi gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir velinin, içeriği sebebiyle izlemesini istemediği yayınları yasaklamak yerine çocuğunun kendi kontrol mekanizmasını oluşturmasını beklemesi de farklı bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir. Aynı velinin odak grup çalışması süresince, çocuğunun Cartoon Network'ü hem çok izlediğini hem de izlemediğini ifade etmesi de çelişkili bir tutumu yansıtmaktadır. Çocukların medya kullanımını kontrol etmede yaşanan kafa karışıklıklarının bu çelişkili durumda etkili olduğu düşünülebilir.

A1: Yok, hiç olmadı yani. Takip etmedim açıkçası. Cartoon Network'ü açıyor zaten hiç kanal değiştirmiyor. Öyle gözünü de ona vermiyor, elinde tablet bu arada. Tablete fazla bağımlılık yaptı. Birkaç kere bozdurdum. Büyük oğlum var benim. Ona dedim ki yani bunu bir şeyini boz, çıkart. İçinden bir soketi mi ne bir çıkarttı bir ara öyle denedik bu sefer de televizyondan gözünü hiç almadı yani yok. Bilgisayara biraz oturdu. Bilgisayar da başka odada olduğu için, orada da televizyon olmadığı için, başında televizyon illa çalacak. Onun için geriye baktım olmuyor, tabletini karne hediyesi olarak geri yaptırarak yine ona düştü yani.

A2: Dediğim gibi zaten iki tane izlediği çizgi film var, ona da sınırlama koymuyorum zaten. Rafadan Tayfa, İstanbul Muhafızları. Onları ben de izliyorum, ben de seviyorum aslında. Ama tabletle oynamasını istemiyorum. Ama ona da engel olamıyoruz.

A3: Oğlumu düşününce şu anda sınırlama koyduğum bir şey olmadı ama küçük kızım bu ara tatile girdik gireli bir Bez Bebek diye bir diziyeye takıldı, onu da bilgisayardan açıyor çok fazla bölüm izledi. Ona bir sınırlama koyduk biz, babası koydu en fazla bir bölüm izliyor. Artık kapattırıyoruz.

A4: Bu Money Craft mı ne bir oyun var ya, onu çok oynamak istiyordu onda bir sınırlama getirdim. Çizgi film olarak, bu Cartoon Network'te çok saçma şeyler olduğu için, o çok fazla onu izlemek istedi. Yalnız babaanne de kaçama izliyor, hani ben yokken izliyor ama ben varken izlemiyor. Engellemek ne derece doğru bilmiyorum ama engelliyorum.

A5: Benim de kızım, kız olduğu için Selena. Tabi evde kalabalıklar. İsteddiği zaman seyredemez ona da bir sınır getiriyoruz işte. Bir saat. 45 dk. sen oturacaksın kalkacaksın. Zaten Cartoon Network'ü sildik. O şekilde bir önlem aldık. Onu da zaten olsa da istemiyorlardı. Çünkü erkek çocukları genelde yönlüyor Cartoon Network'e felan. Bizimkiler Barbie bebek, o tip şeyler, bebekli anneli şeyleri seyretmeyi seviyorlar. Diğer kanallarda da genelde yaşlarına uygun çizgi filmler var. Fazla da dalmadığı için o çizgi filmlere.

A6: Cartoon Network'ü kapattırmadım. Çünkü onun zaten kendisinin bırakmasını istediğim için, zaten ben olduğum zaman izlemiyor. Ben olmadığım zaman, açtığımda da içeri girdiğim zaman kapatıyor. Yani onun yanlış olduğunu kendisine izah ettim. Ve

kapatmaya taraftar da değilim. Onun yanlış olduğunu bilsin, kendisi izlemesin diye kapatmıyorum. Ama zaten izlemiyor o kanalı.

3.3.1.5. Çocuğunuzun Televizyon İzlemesine Süre Sınırlaması Getiriyor Musunuz?

Günümüzde çocukların medya teknolojileriyle tanışması çocukluktan da önce bebeklik döneminde gerçekleşmektedir. Televizyon, giderek büyüyen ekran boyutlarıyla yaşam alanlarımızın tam merkezinden hepimize hitap etmektedir. Odak noktasında televizyonun olduğu dekorasyonlara sahip evlerin içine doğan çocukların, bir de tamamen onlara yönelik yayınların çağrısı söz konusuysen gerek içerik seçimi gerekse izleme sürelerini sınırlandırma konusunda irade göstermelerini beklemenin mümkünlüğü tartışılır. Bu noktada üzerlerine büyük sorumluluk düşen anne-babalar ne kadar etkili olabilmektedir? Katılımcılar, çocuğunuzun televizyon izlemesine süre sınırlaması getiriyor musunuz sorusunu, televizyon haricinde tablet ve bilgisayar kullanımını da göz önünde tutarak cevaplama eğilimi göstermişlerdir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde ailelerin bu duruma müdahale etme konusunda yetersiz oldukları anlaşılmaktadır. Ebeveynler bu konuda istekli olsalar da çocukların direnci karşısında çok etkili olamamaktadırlar. Ayrıca televizyonun yanısıra tablet kullanım sürelerini sınırlamanın zorluğu da anneler tarafından dile getirilmiştir. Annelerden bazıları sadece 20 dakika ya da 1 saat televizyon / tablet kullanımına izin verdiklerini belirtirken, kalabalık bir ailede yaşamaya bağlı olarak evdeki medya kullanımının kendiliğinden sınırlandığı da bu konuda dile getirilen ifadelerdendir.

A1: İki büyük çocuğumda getiriyordum da, buna müdahale edemiyoruz. Babası biraz yüz veriyor. O yüzden de ben tek başıma bir şey yapamıyorum.

A2: Televizyondan yana bir sıkıntım yok ama tablete bir sınırlama getiremiyorum. Şarj bitene kadar, şarj hatta bitmiyor prizde devam ediyor.

A3: Aynen aslında getirmek istiyoruz, yani bu bir hafta sürüyor, 10 gün sürüyor sonra tekrardan gevşeme oluyor. O yüzden kendileri aslında sınırlama getiriyorlar. Aslında okul döneminde çok değildi ama bu yaz döneminde boş kaldıkça çok fazla. Ben sürekli müdahale ediyorum evin içinde ama en fazla, 3-4 saati buluyordur.

A4: Tablet yeni aldığımda sınırlama getirmediğim çünkü yeni olduğu için. Bir deneyim ne yapacak dedim. Yeni olduğundan mıdır, düşkünlüğünden midir çok aşırı izliyordu. En fazla 1 saat normalde izin veriyorum. Tabiki sınırlama getiriyorum.

A5: Gündüz genelde dışarda. Eve geldiği zaman da genelde kardeşiyle oynadığı için en fazla 1, 1-5 saat. Bir video açtığı zaman işte dizi bitene kadar ne kadarsa onu o süre içinde seyrediyor da ben getirmiyorum yasak. Çünkü zaten o şekilde kullanma zorunda ki başkaları da var evde, sadece o oturamıyor bilgisayara. Belki kendine ait olsaydı daha uzun sürerdi o zaman sınır getirmem gerekirdi. Öyle olmadığı için sınır getirmem gerekmiyor.

A6: Sınır getiriyorum. En fazla 20 dk. Zaten hayır dediğimde kendisi bırakıyor. Yani o yüzden pek bir sıkıntım olmuyor. Aşağıyı seven bir çocuk değil ama oyuncaklara da çok düşkün olduğu için hayır dediğimde direkt oyuncaklara gidiyor zaten. O yüzden pek bir sıkıntım olmuyor televizyon tablet konusunda. Hayır dediğimde bırakıyor.

3.3.1.6. Çocuğunuz Sinemada ve İnternette Animasyon Filmlerini İzliyor Mu? Neleri Tercih Ediyor?

Çocuklara yönelik yayınlar sadece televizyonda yayınlanan çizgi filmler ya da internet üzerinden oynanan oyunlarla sınırlı değildir. Son yıllarda sayısı hızla artan animasyon filmlerin çoğu yetişkinlerin ilgi ve beğenisini toplasa da çocuk izleyiciye hitap edecek şekilde hazırlanmaktadır. Katılımcı annelerin bu soruya verdiği cevaplardan çocukların çoğunun sinemada veya internet üzerinden animasyon filmleri izlediği anlaşılmaktadır. Televizyonda yayınlanan çizgi filmler konusunda çok ilgili olmayan ebeveynlerin sinema animasyonları söz konusu olduğunda çocuklarına eşlik edip ailece bir izleme gerçekleştirmekten keyif aldıklarının görülmesi dikkate değer bir bulgu olarak ele alınabilir.

A1: Sinemaya benim hiç götürme imkanım olmadı. Birkaç kere ablası teklif etti ona da gitmedi kendi. Ben orada yani oturup sıkılırdım dedi. Tablette oyun sadece oyun. O da ne bileyim takip etmedim açıkçası.

A2: Yok genelde zaten televizyon ve tablet yettiği için dışarıya çıktığımız zaman en son bir tiyatroya gitmiştik, hem okul düzenlemişti hem bizim kendimizin gittiği. Onun

dışında tablette de dediğim gibi araba yarışları. Tabletten birşey izlemiyor sadece araba yarışı oynuyor.

A3: Evet sinemaya gittiği oldu oğlumun birkaç defa. Ama biz küçük kızım da en son bir okulla beraber sinemaya gitti. Ama biz sinemaya çok götüremediğimiz için babası internetten şey açıyoruz biz hep beraber izliyoruz. Kayıp Balık Nemo, en son çıkan böyle animasyonları çizgi filmleri böyle internetten ailece evde izliyoruz. Çok da hoşumuza gidiyor. Biz de izliyoruz anne baba olarak.

A4: Sinemaya gidiyor. Yeni çıkan şeylere Şimşek McQueen mi çıktı mesela ona gidiyor. Buz Devri. Takip ediyor yani onların farkında. Genelde şey eltimin çocuklarıyla çok seviyorlar, çocuklarla hep birlikte sık sık takip edip gidiyorlar. Oldukça gidiyorlar.

A5: Sinemaya gitmek hiç istemedi ama evde seyrediyor çıkan animasyon filmleri. Eskileri de, biz de seviyoruz onları. Garfield var, Shrek var. İşte onlar neyse. Yeni çıkan ne bilmiyorum şu anda. Denk gelince seyrediyor. Öyle özellikle animasyon filmi seyrediyim dediğini duymadım. Olursa seyrediyor.

A6: Sinemayı seviyor. Genelde de bir hafta gitmiyorsa bir hafta mutlaka babayla gidiyor. Daha çok bizimle zaman geçirmek istiyor. Tüm filmleri de zaten takip ediyor. Yetişkin filmlerine gitmiyor ama bizi istediği için yanında biz küçüğünü bırakıp onunla birlikte zaman geçirmek açısından gidiyoruz. Yani biz de çizgi film izliyoruz. Zaten eşim çok seviyor.

3.3.1.7. Çocuğunuzun En Sevdiği Çizgi Film Karakteri Hangisidir?

En sevilen çizgi film karakteri hakkında annelerin verdikleri cevaplardan, çocukların ilgi alanları ve cinsiyetlerinin sevdikleri karakterler noktasında belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Estetik öğelerin ön plana çıktığı karakterler kız çocuklarının ilgisini çekerken erkek çocuklar aksiyon içeren yapımlardaki karakterleri sevmektedirler. Odak grup görüşmesine dahil olan annelerin telaffuz ettikleri çizgi film karakterleri arasında, Rafadan Tayfa'dan Hayri ve Akın, Tsubasa, Stella ve Örümcek Adam bulunmaktadır.

A1: Küçükken Pepee'ye felan bayağı şey yapıyordu ama şimdi 5'e geçti. Şimşek McQueen'e felan çok eğilimliydi onları seviyordu ama. Onunki orada çalsın öyle, elinde tablet olsun.

A2: Benim söyleyeceğimi siz söylediniz. Rafadan Tayfa. Hayri, Akın, kızlar vardı orada. En çok Hayri, Akın onları.

A3: Benim oğlum düşünüyorum ama Tsubasa diye bir futbolcu çocuk var, onu çok seviyor. Kızım da genelde böyle prenses, uzun saçlı, güzel kızları seviyor. Aydamaya diyor. Sindrella, Rapunzel'i seviyor. Onu izlemişti onun etkisinde kaldı.

A4: Ben de şimdi hatırlayamadım açıkçası. Belki vardır ama aklıma gelmiyor.

A5: Benim genelde kızların üçü de aynıydı. Şimdi onlar büyüdüler, bu onların yolundan devam ediyor. Winx çizgi filmi var ya orada. İşte biri Stella olur, biri Bloom olur. İlkokul çağında olan genelde ben Stella olacağım der, uzun saçlı. Kendi esmer kızımın. O uzun saçlı, sarı saçları da. Her zaman bölüşemez, Stella olacağım diye.

A6: Yani öyle şu çizgi filmi seviyor diyebileceğim bir çizgi film yok ama Ninja Kaplumbağalar, Ben Ten, Örümcek Adam onları çok seviyor. Ben Örümcek Adamım falan diyor. Onların mesela maskelerini falan aldırır. Yani elindeki şeyi oyuncakları falan. Bir de şiddet içerikli derken yani kickboxla ilgili şeyleri ben böyle olacağım, sürekli örnek gösteriyor. İsim olarak hatırlayamıyorum ama genelde büyük olan maçları da zaten izliyor. O tür şeylere de çok eğilimi fazla.

3.3.1.8. Sizce Bu Karakterleri Sevme Nedenleri Nelerdir?

Verilen cevaplar ışığında, annelerin çocuklarının sevdikleri çizgi film karakterleri ve bu karakterleri niçin sevdikleri hakkında dikkatli gözlemler yapmış oldukları rahatlıkla söylenebilir. Karakterin komik olması, yine karakterin lider yapıda bir kişiliğe sahip olması, uzun sarı saçlar gibi görsel özelliklerin yanı sıra sihir gibi özel güçlere sahip olması ve çocuğun ilgilendiği spor dalı, ilkokul dönemindeki çocukların çizgi film karakterlerini sevme nedenleri arasında yer almaktadır.

A1: Özel olarak bağımlılık yaptığı yok. Rastgele bakıyor dedim ya. Cartoon Network açık olsun, elinde de tablet olsun. Rastgele o orada çalıyor.

A2: Gırgır şamata, esprili olması. O yüzden olabilir herhalde.

A3: Benimki de ilgi alanı o çünkü çok seviyor futbol oynamayı. O yüzden de Tsubasa'yı çok seviyor.

A4: Şey dikkatimi çekiyor, arkadaş çevresi hep onunla konuşması yani baş olması bence çocukların hoşuna gidiyor. Akın, Dediğim dedik, lafının tutulması lider olması hoşuna gidiyor diye düşünüyorum.

A5: Stella demiştim ben de. Saçlarının uzun olması. Biraz da onlar sihirli, periler. Onun güçleri daha farklı, onun özellikleri farklı. Ondan dolayı genelde Stella olacağım der de çok da öyle aşırı değil yani. Aklıma gelen o oldu.

A6: Ben de Karate, Kick Box demiştim. Çok istekli olduğu için. Babası da gittiği için ona özentisi olabilir. Erkek çocuğu zaten eşim de arada sırada götürüyor. Bisiklet, top değil ama karateye, kick boxa çok eğilimi var. Onu da babası yaptığı için babasına özentisi olarak gördüğünü düşünüyorum.

3.3.1.9. Çocuğunuzun Sevmediğini Farkettiğiniz Bir Çizgi Film Ya Da Özel Olarak Bir Karakter Var Mı?

Çocuklarının sevdikleri çizgi film karakterleri hakkında daha kapsamlı cevaplar veren annelerin çocuklarının sevmedikleri karakterler hakkında yeterince fikir sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Bir anne çocuğunun Bulmaca Kulesi isimli çizgi filmde sıkıldığını söylediğini ifade ederken, diğer bir anne de genelleme yaparak diyalogsuz yapımların çocukları tarafından sevilmediğini belirtmiştir. Sadece bir tek anne isim vererek, çocuğunun Gumball karakterini sevmediğini belirtmiştir. Gumball karakterinin de, çalışmanın öğrencilerle gerçekleştirilen anket kısmında en sevilen karakterlerden biri olarak karşımıza çıkması dikkat çekicidir. Genel olarak görüşmeye dahil olan annelerin çoğu, çocuklarının sevmedikleri bir çizgi film ya da çizgi film karakteri hakkında net cevaplar verememişlerdir.

A1: Küçükken Keloğlan'ı severdi mesela. Ben onu izlesin istiyorum, TRT'yi açıyorum mesela. Aman anne kapat diyor. Hiç istemiyor.

A2: Gumball var. Onları sevmiyor. Gumball böyle ortalığı çok karıştırıyorlar, evi dağıtıyorlar. Ben de genelde hoşlanmam öyle şeylerden. Gumball'ı sevmiyor.

A3: Belki kendilerine sorsak söylerler ama ben hatırlamıyorum.

A4: Ben de bu soruya cevap veremeyeceğim çünkü bilmiyorum. Bir ara şey söylemişti bir Bulmaca Kulesi. Çok sıkılıyorum bundan dediğini duydum. Onun dışında da aklıma başka gelmiyor.

A5: Tom ve Jerry gibi konuşmadan hareket eden çizgi filmleri pek sevmezler. Dialog olmayan böyle koşmalı, kovalamacalı, böyle hareketle anlatılan çizgi filmleri sevmezler.

A6: Ben de hatırlamıyorum, sevmiyorum dediği çizgi filmi ama hepsini seviyordur yani, izliyordur. Bu kötü dediğini hatırladığım bir çizgi film yok.

3.3.1.10. Sizce Çocuğunuz Çizgi Filmdeki Karakterlerin, Mekân Ya Da Olayların Gerçek Olduğunu Düşünüyor Mu?

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde, kurgu ve gerçek arasındaki ayrımı yapabilmenin çocukların yaşlarının ilerlemesiyle beraber ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğu çocuklarının önceki yıllarda böyle bir ayrıma gidemediğini, karakterlerin spesifik davranışlarını taklit ederek onların olağanüstü güçlerine sahip olabileceklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Çizgi film karakterlerinin olduğu yere gidebilmek, onlarla görüşebilmek de bu kurgu ve gerçek ayrımının yapılamadığı dönemlerde dile getirilen talepler olarak ifade ediliyor. Ayrıca dikkat çeken bir başka durum da, ebeveyni tarafından aşırı izleme yaptığı belirtilen çocuğun, 10 yaşında olmasına rağmen izlediklerinin kurgu olduğunun farkına varmadığının belirtilmesidir.

A1: Evet. Bana bazen anlatıyor işte. Evet onları gerçekmiş gibi bana öylesine heyecanlı heyecanlı anlatıyor. Yani inanma oğlum diyorum o çizgi film. *O ayrımı yapmıyor pek?* Evet.

A2: Benim oğlum da aynı. Farkediyor aslında bu aralar, seçimini yapabiliyor ama daha önceleri söylüyordu keşke biz de burada olsak, buraya gidebilsek, nerede diye ya da onlar gelebilir mi bize ı karakterler, neredeler diye sürekli soruyordu. Ama şu an yeni yeni farkediyor.

A4: Benim de yeni yeni farkediyor. Ama önceden çok farkedemiyordu. Onların içinde hayal dünyasında yaşayabiliyordu ama şimdi onların gerçek olmadığını bir film, kurgu olduğunu yeni yeni farketmeye başladı.

A5: Benim kızım 3. sınıfa geçti bu sene. Ama birkaç senedir ilk belki o işte iki sene önce falan diyelim onların kurgu olduğunu farketmiyordu işte aynı onların hareketlerini yapıp, olacak zannettiği oluyordu ama son birkaç senedir gözlemlemiyorum öyle bir şey. Sadece seyrediyor.

A6: Ben kendisine söylemişim zaten, bunların hiçbirinin gerçek olmadığını. Yani farkında onların gerçek olmadığını, birer hayal ürünü olduğunu. Bilinçli, kendisi de söylüyor zaten. Bu çizgi filmleri ne kadar abartmışlar, bunları nasıl böyle yapmışlar diye gerçek olmadığını bilincinde.

3.3.1.11. Çocuğunuz Kendini Çizgi Filmlerdeki Kahramanlarla Özdeşleştiriyor Mu, Onlara Ait Kelime Ya Da Cümleleri Oyunlarında Ya Da Günlük Hayatında Kullanıyor Mu?

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, anneler çok net bir şekilde çocuklarının kendini çizgi film kahramanlarıyla özdeşleştirmedini düşünmektedir. Bağımlılık derecesinde televizyon düşkünlüğü olan çocuklarda dahi bir özdeşleştirme görülmediği ifade edilmiştir. Görüşmenin ilkökula devam eden çocukların anneleriyle yapılmasının bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Okulöncesi dönemdeki çocukların çizgi film karakterleriyle kurdukları duygusal bağların ilkökul döneminde zayıfladığı şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.

A1: Yok o kadar da şey yapmıyor. Yok özdeşleştirme, kendini vermiyor yani.

A2: Benim oğlum da yapmıyor özdeşleştirmiyor kendisini. Küçükken Pepee'yi falan izliyordu. Pepee gibi davranıyordu. Şu an her şeyin farkında. Okula da gittiği için, tiyatro sinema dediğiniz gibi. Ayrım yapabiliyor.

A3: Yok, hayır yapmıyor. Bir de bağımlı değil öyle. Sadece izliyor. O anlık hoşuna gidiyor onlar.

A4: Buz Devri'nin bazı karakterlerini şu Mamut falan onların dediklerini söylüyordu. Ama bundan 1 yıl önce falan. Onu çok sevdiği için Buz Devri'ni tekrar tekrar izlemişti. Uzun zamandır hiç yapmıyor diyebilirim.

A5: Ben de öyle bir farketmedim fazla kullandıklarını. Zaten daha önce de söyledim fazla öyle bir aşırı düşkünlüğü yok. Kullandığına da rastlamadım yani.

A6: Hiç denk gelmedim izlediği çizgi filmlerden bir taklit yaptığına veya kendini benzetmeye çalıştığına. 3-4 yaşındayken falan söylüyordu ben Ben Ten gibi mi olsam, maske falan alsam diye ama şu anda hiç öyle bir şeyi yok, okula başladığından beri.

3.3.1.12. Çocuğunuz Çizgi Film Karakterleri İle İlgili Sizde Konuşur Mu, Sorular Sorar Mı?

Annelerin aktardıkları tespitler doğrultusunda, çocukların genellikle çizgi film karakterleri hakkında ebeveynleriyle konuşmadığı anlaşılmaktadır. Bir anne çocuğunun çizgi filmleri beraber izleme talebinden bahsetmiştir. Bir diğer anne ise, çocuğunun televizyondaki çizgi filmler yerine sinemadaki animasyonlar hakkında çokça sorular sorup konuştuğunu ifade etmiştir. Burada sinema filmini birlikte izlemenin payı olduğu düşünülebilir.

A1: Yok sormuyor.

A2: Benim oğlum da benimle konuşmaz. Zaten iki tane izlediği çizgi film var, onlar başladığı zaman oraya dikkat kesilir. Zaten onlar bitene kadar da ben seslenmem, bir şey demem. İki tane zaten izlediği.

A3: Hatırlamıyorum aslında. Ya belki bilmediği bir kelime falan olursa öğrenmeye çalışıyor anne bu ne demek diye. Ama özel olarak bir konuşma olmuyor.

A4: Birlikte izlemeyi seviyor. Anne gel birlikte izleyelim bak şurada şu olmuş, burada bu olmuş. Kendi çok sevdiği için beni de onun içine katmak istiyor, dahil etmek istiyor. Belki ben yasakladığım için, bak anne şurası çok güzel, burası güzel. O şekilde birlikte izlemek çok istiyor.

A5: Yok zaten fazla düşkünlüğü yok, seyrettiği zaman bazen ben giderim o sormaz da. Ne seyrediyor diye başına işte bakarım arkadan. Video seyrediyor oluyor, çizgi film de fazla seyretmediği için şu anda çünkü o şeyi aştı. Video da işte makyaj videoları falan. Nereye ne sürüyor kızım bakayım gibisinden ben seyrederim ama bir şey sormaz. Zaten bizden iyi biliyorlar, sormalarına gerek yok.

A6: Evde sormaz ama, sinemaya gittiğimizde anne keşke şu şöyle olmasaydı böyle olsaydı bunu niye böyle yaptılar falan diye fikir yürütüyor. Ama evde izlediği filmi takip ederim ama çok yanında oturamayabilirim. Çok takip edemiyorum. Ama

sinemaya gittiğimizde de, çıktıktan sonra da hepsini tek tek anlatıyor, tek tek soruyor. Bu niye böyle yapmışlar, bu niye böyle olmuş diye soruyor.

3.3.1.13. Çocuğunuzun Takip Ettiği Çizgi Film Karakterlerinden Hoşlanmadıklarınız Var Mı? Neden?

Bu soruyla çocukların algıları yerine annelerin çizgi film karakterlerine ilişkin algılarına yönelik ipuçlarının elde edilmesi hedeflenmiştir. Annelerin, yaratıklar gibi 'şekilsiz' kelimesiyle nitelendirdikleri, gerçeküstü karakterlerden hoşlanmadıkları görülmektedir. Karakterlere ait görsel tasarımların annelerin dikkatini çektiği ve beğenilerini etkilediği anlaşılmaktadır. Bir anne de özel olarak internet üzerinden ulaşılan bir içerikten kullanılan argo kelimeler sebebiyle duyduğu ciddi rahatsızlığı dile getirmiştir. Bu durum, ebeveynlerin takip etmesi gereken birden çok mecra olduğunu bir kez daha hatırlatmakta ve sorumluluğun büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

A1: Yok hoşlanmadığım, takip etmediğim için. Bir Oskar Çöllerde'yi severim ben, o zaman çağırır, anne gel Oskar Çöllerde başladı. Diğerlerini de takip etmiyorum, hiç ilgimi çekmedi yani durmadım yanında.

A2: Benim de fazla bir vaktim yok zaten televizyon izlemeye. Ama hoşlanmadığım da izlemediğim için, ben de bilmiyorum.

A3: Ya belirli değil de, arkadaşımın dediği gibi insana benzemeyen, şekilsiz yaratık gibi şeyleri izlettirmemeye çalışıyorum. Onlardan hoşlanmıyorum.

A4: Cartoon Network, gerçi evimizde yok ama o şekilsiz tuhaf çizgi filmler hiç hoşlandığım çizgi filmler değildir. Ama malesef babaannede ve kaçamak izlediğinde çok rahatsızlık duyuyorum.

A5: Benim de bir ara minionlara taktı kafayı. Minionlar diye bir şey çıkmıştı. Şu an halen de var da, o ilk çıktığında çok gündemdeydi tek gözlü yaratıklar, işçiler diye onları sevmezdim. Görünüş olarak sevmem yani ne anlatıyorlar bilmiyorum ama görünüş olarak ben sevmem onları.

A6: Yani televizyonda takip edebiliyorum ama tablette bir tane oyun yüklemiş daha doğrusu oyun değil de video mu desem. Yani böyle çok argo kelimelerin olduğu bir şey. Selim Ağabey, bilmem ne bilmem ne diye bir şeyler yüklemişler. Zaten beni gördüğü an

hemen kapatıyor. Ben siliyorum kendisi yüklüyor. Yasak koyuyorum yine o Selim Ağabey midir nedir onu yüklüyor. Onda da çok argo kelimeler var. Hiç hoşlanmıyorum. Zaten kendisi de hoşlanmadığının farkında. İnternette yükleniyor. Televizyonu takip edebiliyorum, telefonu takip edebiliyorum ama tableti çok takip edemiyorum. Zaten odasına gidiyor, bazen tableti alıp ders çalışacağını diyor ama hiç aslı yok.

3.3.1.14. Çocuğunuzun Çizgi Filmle Olan İlişisine Dair Kaygılarınız Var Mı?

Annelerin çizgi film özelinde değerlendirmeler yapmaktan çok genel olarak medya kullanımıyla ilgili ciddi kaygılarının dile getirdikleri görülmektedir. İnternet üzerinden oynanan oyunlar bu kaygıların başında gelmektedir. Televizyona kıyasla takip edilmesinin daha zor olması tablet kullanımını annelerin gözünde daha sorunlu bir yere konumlandırmaktadır. İçeriklerden habersiz olunmasının yanısıra zamanlarının çoğunu tablet bilgisayar gibi mecraların karşısında geçirmeleri ve duruma müdahale etmede yaşanan sorunlar anneleri endişelendirmektedir. Ayrıca, çocuklarının ilerleyen yaşlarda medya ile ilişkilerinde otokontrol sağlayamayacakları düşüncesi de annelerin ifade ettikleri önemli kaygı nedenlerindedir.

A1: Çizgi film değil de oyun. Biri oradan oynuyor bu burdan onu izliyor değil mi? Onu kaç kere sildik tabletinden yani saklı gizli. Bir yere gittiği zaman yine oynuyor. Bir ondan rahatsızım. Başkası oynuyor bu orada tabletinden takip ediyor. İsmi bilmiyorum şu anda da. Bir ara gece kalktığımda televizyondan bakıyordu ona. İnternete girmiş televizyondan bakıyordu. Televizyondan babası sildi onu. İnterneti kaldırdık daha doğrusu televizyondan. Bir ondan şikayetçiyim.

A2: Televizyondan yana bir kaygım yok. Görebiliyoruz, duyabiliyoruz en azından. Ama tableti eline aldığı zaman hangi oyunu oynuyor ne yapıyor? Ondan yana şüphe var içimde. Çünkü görmüyorum televizyon açık, yani neyi izlediğini duyabiliyorum. Ama tablette internete de bağlanıyor tabii. Genelde geldiğimde zaten bakıyorum, hani hiç kontrol etmiyor değilim. Araba yarışlarını görüyorum. Ama ben yemek yapmaya gittiğimde başka bir şeye giriyorsa onu da bilemiyorum.

A3: Aslında kaygılarım, zamanlarının çoğunu ona harcamaları. Televizyon değil de bilgisayara. Benim en büyük şikayetim o şu anda. Çünkü genel olarak görüyoruz televizyonda izlediklerinde. Bilgisayar da bizim oturduğu yerde bilgisayar var. Tablet

de var ama orada ne oynadıklarını ne izlediklerini görebiliyorum. Ama zamanlarının büyük kısmını ona harcadıkları için ben kaygılıyım açıkçası.

A4: Ben acayip derecede çok kaygılıyım. Çünkü şu anda 10 yaşında. Evet ben yasaklayabiliyorum, sınırlayabiliyorum. Ama bu 5 yıl sonra ne olacak onu hiç bilmiyorum. Hani ben istiyorum ki ben sınırlandırmadan, kendi bilsin, sorumluluğunu bilsin. Sadece 1 saat izlemem gerekiyor diye bilsin. Bunu da ben yasakladığım için tamam şimdi ben yapabiliyorum ama sonra yapabilecek miyim? Ki yapamayacağım gibi geliyor. Çok çok büyük kaygıdayım.

A5: Benim kızım inatçı. Kendi istemezse bıraktırmak biraz zor. Ama sonuçta bıraktırıyorum ben bir şekilde. İşte bağırarak, işte kızarak. Kalkmak zorundasın diye. Kaygı olarak da kendiliğinden bıraksa iyi olur. Sınırını bilse bıraksa iyi olur ama bilmiyorum yani ilerisini göremiyorum açıkçası. Şu an için durdurabiliyorum.

A6: Kaygılarım var. Çünkü bir yere bıraktığım zaman hiç kimse müdahale edemiyor. Kimseyi dinlemiyor. Sadece benden korkuyor. Yani baba da sınırlama koyamıyor. Çünkü tek korktuğu benim. Sadece benim hayır dediğimi yapmıyor. Zaten baba da sınırlama koyamıyor. Kızkardeşime de gitse, anneme de gitse kimseyi dinlemiyor. Sürekli de ben yanında olamayabilirim o yüzden. Çok kimse müdahale edemiyor.

3.4. ÇİZGİ FİLM KARAKTERLERİNİN ANALİZİ

3.4.1. Keloğlan

3.4.1.1. Keloğlan Masalları Çizgi Filminin Konusu

TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi film, bir köyde annesi birlikte yaşayan Keloğlan ve arkadaşlarının başından geçen maceralar anlatılmaktadır. Kötü niyetli Vezir ve Cadı'nın işbirliğine karşı, köyün büyülerle uğraşan bilgin dedesi Bilgecan ve arkadaşlarıyla beraber mücadele etmektedir.

3.4.1.2. Keloğlan'ın Karakter Analizi

3.4.1.2.1. Keloğlan'ın Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek.

Yaş: 9-10 yaşlarındadır.

Boy ve kilo: Sıksa diye hitap edilecek kadar zayıf. Yaklaşık 40 kg. ve 1.60 cm.

Saç, göz, cilt rengi: Kel, ela gözlü, beyaz tenli.

Tavır, hareket ve duruş: Ukala bir tavrı var. Her zaman hazırcevap.

Görünüş: İnce uzun bir vücut yapısına sahip. Saçları yok. Uzun bir baş yapısı var. Saçlarının olmamasının etkisiyle kulakları belirgin büyüklükte. İri, ela, kirpiksiz gözleri ve küçük bir burnu var. İnce dudaklara ve kaşlara sahip. Sevimli bir yüz ifadesi, akıllı ve meraklı bakışları ve güçlü mimikleri var.

Kusurlar: Hayvanlarla konuşabilmesi doğaya aykırı bir özelliği olarak belirtilebilir.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.1.2.2. Keloğlan'ın Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Çiftçilikle geçimini sağlayan bir ailede dünyaya geliyor, köyde yaşıyor.

Uğraş: Babasının ölümünden sonra, bir ara yaşlı annesini rahat ettirebilmek içinde şehirde çalışmaya gidiyor. Arkadaşları ve büyü deneyleriyle meşgul bilgin Bilge Can dede ile Kara Vezir, Cadı ve Kötülükler Kraliçesi'nin kirli planlarına engel olmaya çalışıyor.

Eğitimi: Okula devam etmiyor. Derslerine karşı ilgisiz.

Ev yaşamı: Birbirini çok seven, çok mutlu fakat ilerleyen yaşlarına rağmen çocukları olmamış bir karı-kocanın çocuğu olarak dünyaya geliyor. Doğruluktan ödün vermeyen, helal lokma peşinde tipik bir Anadolu ailesi. Babası Keloğlan 9-10 yaşlarındayken ölüyor. Doğruluktan ödün vermeyen, helal lokma peşinde tipik bir Anadolu ailesi. Eşinin ölümünden sonra Keloğlan'ın annesi tarlaya, bostana ve hayvanların ihtiyaçlarına yetişmekte çok zorlanıyor. Keloğlan'ın sürekli işlerden kaytarmaya çalışması onu çok kızdırıyor.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Türk.

Çevre içindeki yeri: Keloğlan arkadaşları içinde lider konumunda, onları yönlendiriyor. Arkadaşları ne yapacaklarını sıklıkla Keloğlan'a danışıyorlar.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Arkadaşlarıyla oyun oynamak.

3.4.1.2.3. Keloğlan'ın Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Kara Vezir'in zalimliklerine karşı çözümler bulabilmek. Köylerinin çok yakınında yaşayan ve zaman zaman köylerini yağmalayan devlerle de mücadele ediyor.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Babasının vefatı, Keloğlan'ın tek derdi oyun oynamak olan çocukluğunda ciddi bir kırılma noktası olur. Artık yaşlılarından farklı olarak evin geçimini, çiftçiliğe ait işleri tek başına yerine getirmeye çalışan annesine yardım etmesi gerektiği gerçeğiyle yüzleşmiştir.

Mizaç: İyimser, yüksek sesle kahkahalar atmaya sevir, cesur, adaletli davranmayı önemseyen ve yardımsever. Bencil değil. Ev işlerinde annesine yardım söz konusu olduğunda oldukça tembel ve isteksiz.

Yaşama karşı tutum: Azimli, gayretli. Zor durumlarda arkadaşlarına ve çevresindekilere moral verip onları bir arada tutuyor. Korktuğunda ya da önemli bir durumla karşılaştığında kırmızı beresini takıyor ve bunun kendisine güç verdiğini düşünüyor.

Kompleksler: Belirtilmiyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışa dönük.

Beceriler: Hayvanların dilini anlayabiliyor, onlarla anlaşabiliyor. Ayrıca bitkilerle (örn. sarmaşık) ve doğaya ait diğer materyallerle (örn. kömür) de konuşabiliyor.

Nitelikler: Bir çocuk devle arkadaşlık edebiliyor. Annesi gibi rüyasında zorluklarda karşı karşıya kaldığında, örneğin padişahın muhafızları tarafından kuşatıldığında ya da sinirlendiğinde kuşağından çıkardığı beresini başına takarak ondan güç alıyor. Her

zaman adaletli davranmaya çalışıyor. Doğaya ait güzellikleri beğeniyor. Kaba güç yerine aklını sorun çözme konusunda oldukça iyi kullanıyor. Çok merhametli.

Zeka düzeyi: Oldukça zeki.

3.4.2. Gumball

3.4.2.1. Gumball Çizgi Filminin Konusu

Cartoon Network kanalında yayınlanan ve orijinal ismi The Amazing World of Gumball (Gumball'ın Şaşırtıcı Dünyası) olan yapımda, on iki yaşında bir kedi olan Gumball'ın kardeşi Darwin ile gerek okulda gerek evde yaramazlıkları sonucu başlarına açtıkları dertler ve bu dertlerden kurtulmaya çalışırken gösterdikleri becerisizlikler konu edilmektedir.

3.4.2.2. Gumball'ın Karakter Analizi

3.4.2.2.1. Gumball'ın Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 12

Boy ve kilo: 1.50 cm. ve 40 kg. civarı.

Saç, göz, cilt rengi: Açık mavi renkte bir kedi. Göz rengi siyah.

Tavır, hareket ve duruş: Sorumsuz ve yaramaz.

Görünüş: Yüzünde altı tel bıyık var. Büyük yuvarlak göz çukurları var. Genelde gri bir pantolon ve yaka ve manşetleri kahverengi olan taba rengi bir kazak giyiyor. Dudakları açık pembe, burnu turuncu. Ayakkabı giymiyor. Kirpikleri de yok.

Kusurlar: Vücuduna oranla büyük bir kafası var.

Kalıtım: Babası bir tavşan olan Gumball annesi gibi mavi bir kedidir. Babası gibi sorumsuzdur.

3.4.2.2.2. Gumball'ın Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Annesi bir fabrikada çalışıyor. Babası işsiz.

Uğraş: Öğrenci.

Eğitimi: Elmore Lisesi'nde Miss Simian'ın sınıfında okumaktadır. Okulda son derece haylazdır. Okul müdürü, kardeşi Darwin ile beraber enerjisini daha yapıcı işler için kullanmayı öğrenmesi gerektiğini söyler ve okul psikologuna gönderir.

Ev yaşamı: Babası Richard Watterson, televizyon bağımlısı, aşırı tembel ve bir işte çalışmıyor. Miskinlik derecesindeki tembelliği ile çocuklarıyla ilgilenemiyor. Koltukta oturup televizyon seyrediyor bazen video oyunları oynuyor. Olumsuz durumlarda hep o suçlanıyor. Agresif, etrafı kırıp döküyor. Camları kırıyor. Annesi Nicole Watterson bir fabrikada çalışıyor. İşkolik derecede çalışkan ve sorumlu bir kedi. Aynı zamanda temizlik hastası. Oldukça güçlü, hırslı ve otoriter. Annesinin aşırı yoğunluğu babasının ise aşırı miskinliği disiplinsiz bir aile ortamı oluşturuyor. Darwin adında on yaşında bir erkek kardeşi, dört yaşında Anais adında bir kız kardeşi vardır.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Amerikalı.

Çevre içindeki yeri: Kardeşi Darwin'i çok seviyor, onunla oldukça iyi bir ilişkileri var ve vaktinin çoğunu kardeşi Darwin ile geçiriyor. Penny Fitzgerald isminde bir kız arkadaşı var.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Macera yaşamayı seviyor. Okula gitmek yerine okul servisiyle su parkına gitmek istiyor.

3.4.2.2.3. Gumball'ın Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Güçlü bir egoya sahip ve bu konuda çok hassas. Okul arkadaşı Penny Fitzgerald'a aşık. Tina Rex'ten nefret ediyor. Çoğu zaman hayatını tehlikeye sokan maskaralıklar yapıyor ve genellikle şans eseri ya da başka birisinin daha duyarlı davranması neticesinde kurtuluyor.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Bir problemle karşılaştığında durumu düzeltmek için yaptığı saçma hareketlerle işleri daha da karmaşık bir hale sokuyor.

Mizaç: Oldukça iyimser. Hatalarından ders çıkaramayacak kadar saf. Kötü biri de olsa karşısındakinin üzülmesine dayanamıyor, yufka yürekli. İçinde hiç kırgınlık olmadığını ifade ediyor.

Yaşama karşı tutum: Eğlenmeyi çok seven Gumball, mutlu sonlara inanıyor. Etrafındaki olumsuz durumları, hileleri göremeyecek kadar pozitif, iyimser bir yapıya sahip. Şiddetle çözüme ulaşamayacağını düşünüyor. Ailesinin parası tamamen tükendiğinde reklam filminde oynamayı şerefli bir eylem olarak reddediyor. En zor zamanlarda bile ümitvar bir tutum sergiliyor, ailesine moral veriyor.

Kompleksler: Kuyruğunun içindeki parmaktan rahatsız.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışa dönük.

Beceriler: Sınıf arkadaşlarının çoğundan geniş bir kelime hazinesi var. Ve yaşlılarının kullanamayacağı kelimeler kullanabiliyor. Çok iyi yemek yapıyor.

Nitelikler: Hayal gücü geniş ve yaratıcı bir karakter. Yaramaz bir kedi.

Zeka düzeyi: Akıllı bir karakter olmasına rağmen çoğu zaman saçma davranışlarda bulunabiliyor. Ama zekice hareketler sergilediği de oluyor.

3.4.3. Hayri

3.4.3.1. Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Konusu

TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi film, İstanbul'da mahalle hayatının hüküm sürdüğü günlerde yaşayan dört çocuğun arkadaşlıklarını anlatmaktadır. Bu arkadaşlık temelinde yardımlaşma, dostluk, komşuluk gibi önemli toplumsal değerler işlenmektedir. Sokak oyunları ile eğlenceli vakit geçiren bu grup kendilerine Rafadan Tayfa demektedir.

3.4.3.2. Hayri'nin Karakter Analizi

3.4.3.2.1. Hayri'nin Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek.

Yaş: 13-14 yaşında.

Boy ve kilo: 1.60 boylarında, 65 kg. civarında.

Saç, göz, cilt rengi: Sarı saçlı, mavi gözlü, ten rengi açık.

Tavır, hareket ve duruş: Kendine aşırı güveniyor. Çok becerikli olmamasına rağmen her şeyi becerebileceğini iddia ediyor. Kendini beğenmiş bir tavır olduğu söylenebilir.

Görünüş: Grup arkadaşlarına göre oldukça kilolu. Dolgun bir suratı var. Sarı saçları alnını kapatıyor.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.3.2.2. Hayri'nin Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Bir baklavacı ustasının oğlu.

Uğraş: Okula gitmek ve arkadaşlarıyla vakit geçirmek.

Eğitimi: Ortaokula devam ediyor.

Ev yaşamı: Ev yaşamı hakkında detaylı bilgiler verilmiyor. Hale adında bir kızkardeşi var. Kız kardeşiyle Hayri'nin yemeye olan düşkünlüğü ve tembelliği nedeniyle zaman zaman çekişme yaşıyorlar.

Dinsel inanç: Arkadaşlarıyla mahallede aşure dağıtmaları müslüman bir ailesi olduğuna dair ipucu vermektedir.

İrk, milliyet: Türk.

Çevre içindeki yeri: Arkadaş grubundaki Kamil ile sürekli takışma ve rekabet halinde olmasına rağmen aslında birbirlerini çok sevmektedirler. Üşengeçliği ve yemek yemeye olan düşkünlüğü zaman zaman arkadaşları tarafından eleştirilmesine yol açar.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Arkadaşlarıyla beraber daha çok sokakta oyun oynamak. Özellikle futboldan hoşlanıyor. Yemek yemek en büyük zevki.

3.4.3.2.3. Hayri'nin Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Yemek yemek hayatının merkezinde yer alıyor. Yiyecek ayrımı yapmadan hepsine ayrı düşkünlüğü var. Çok sık acıkıyor. Bütün meseleleri yemekle ilişkilendirmek konusunda çok yetenekli. En zor anlarda bile yemek yemeyi önceleyebilir.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Yakın arkadaşı Kamil'in babasının işlerinin yolunda gitmemesi sebebiyle köylerine dönme ihtimali Hayri'yi derinden üzüyor. Yemekle ilgili fırsatları kaçırmak da Hayri'yi üzer.

Mizaç: Kendini beğenen, boş yere atıp tutmayı seven bir yapısı var. Keyfine düşkün, üşengeç. Duygularını abartılı yaşıyor.

Yaşama karşı tutum: Sorunlar karşısında grup arkadaşlarına nazaran daha çabuk pes etmeye meyilli.

Kompleksler: Yok.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Çok iyi masa tenisi oynuyor.

Nitelikler: Geniş bir hayal gücü var. Arkadaşlarıyla kurduğu oyunlarda bunu sergiliyor.

Zeka düzeyi: Ortalama zekaya sahip.

3.4.4. Akın

Akın'ın yer aldığı Rafadan Tayfa çizgi filminin konusu 3.4.3. Hayri başlığının altında anlatılmıştır.

3.4.4.1. Akın'ın Karakter Analizi

3.4.4.1.2. Akın'ın Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 9-10 yaşlarında.

Boy ve kilo: 1.30 boylarında 25 kg. civarında.

Saç, göz, cilt rengi: Açık kahvrenge-ela gözleri ve kahverengi saçları var. Açık renk bir cilde sahip.

Tavır, hareket ve duruş: Hem akıllı oluşu hem de okumayı, araştırmayı sevmesi sebebiyle kendinden büyüklerden bile bilgili. Bu da ona bilmiş bir hava veriyor.

Görünüş: Daima meraklı bakan iri gözleriyle çok sevimli bir görünüşü var. Yuvarlak bir yüz yapısı var. Saçları alnını kapatıyor. Kalın kahverengi kaşları var. Yaşına uygun boy ve kiloda.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.4.1.2. Akın'ın Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Yaşadıkları mahalleden ailesinin orta halli olduğu anlaşılıyor.

Uğraş: Öğrenci.

Eğitimi: İlkokula devam ediyor. Çok çalışkan bir öğrenci. Okumayı araştırmayı çok seviyor. Tüm derslerde çok başarılı. Öykü yarışmasında birinciliği var.

Ev yaşamı: Anne-babası hakkında net bilgiler verilmiyor. Babası Yakup Bey'in Türkçe kullanımına önem verdiği anlaşılıyor. Akın da bu konuda hassas, kelimeleri yanlış kullanmaları durumunda arkadaşlarını uyarıyor. Mert adında bir ağabeyi var. Ağabeyi ile oldukça iyi geçiniyor, mahallede aynı arkadaş grubunun içinde yer alıyorlar.

Dinsel inanç: Arkadaşlarıyla mahallede aşure dağıtmaları müslüman bir ailesi olduğuna dair ipucu vermektedir.

İrk, milliyet: Türk.

Çevre içindeki yeri: Daha çok ağabeyinin yaşlılarından oluşan bir arkadaş çevresi var. Fakat hepsinden akıllı oluşu sebebiyle grubun yönlendiricisi olarak nitelenebilir. Sivri zekasıyla sorunları genellikle kendisi çözmektedir.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: İllüzyon gösterileriden dominoya kadar her şeye karşı çok meraklı. Hayvansever, Yumak adında bir köpeği var.

3.4.4.1.3. Akın'ın Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Arkadaş grubuyla sokak oyunları oynamak, mahalle halkına ve sokaklarda yaşayan hayvanlara yardım etmek.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Abisinin arkadaşlarından oluşan arkadaş grubunda zaman zaman özellikle Hayri'den "küçük çocuk" muamelesi görmeye içerler. Çabalarının sonuç vermemesi onu çok üzer. Özenerek dizdiği domino taşlarının arkadaşları tarafından yanlışlıkla devrilmesi üzerine adeta şoka girmiş, dili tutulmuştur.

Mizaç: Son derece yardımsever. Sıcak yaz günlerinde sokak hayvanları için etrafa su kapları yerleştiriyor. Uçurtmasının üzerine yem koyarak gökyüzündeki kuşları beslemeye çalışacak kadar duyarlı. Meraklı, sakin, iyiliksever bir mizacı var. Keskin zekası sayesinde oldukça esprili.

Yaşama karşı tutum: Daima bir çözüm yolu olduğuna inanıyor ve çözüme ulaşmak için elinden geleni yapıyor. Asla çabuk pes etmiyor.

Kompleksler: Belirtilmiyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Zihinsel becerileri ön planda. Yeri geldiğinde esprili ifadelerle arkadaşlarına takılıyor. İyi voleybol oynuyor.

Nitelikler: Hayal gücü oldukça geniş, etrafında geçen olayları temel alarak bambaşka bir öykü oluşturabiliyor. Yargı gücü de oldukça dengeli, çünkü herhangi bir işin aslını öğrenmeden hareket etmiyor. Sorgulamadan, araştırmadan kolayca inanmıyor.

Zeka düzeyi: Çok zeki.

3.4.5. Bloom

3.4.5.1. Winx Club Çizgi Filminin Konusu

En son Planet Çocuk kanalında yayınlanmaya başlayan Winx Club çizgi filmi, Alfea Periler Okulu'nda okumakta olan bir grup perinin, sahip olduğu sihirli özel güçlerle düşmanlara karşı verdikleri savaşı konu edinmektedir.

3.4.5.2. Bloom'un Karakter Analizi

3.4.5.2.1. Bloom'un Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Kadın

Yaş: 16 -17 yaşlarında.

Boy ve kilo: Ortalama 1.75 boy ve 45 kg. ağırlığa sahip bir görünümü vardır.

Saç, göz, cilt rengi: Bloom'un turuncu-kızıl renk saçları var. Gözleri açık camgöbeği mavi ve beyaz ten rengine sahip.

Tavır, hareket ve duruş: Kendinden emin ve buyurgan bir tavırı var.

Görünüş: İnce uzun bir fiziki yapıya sahip. Dizlerine kadar uzanan saçlarıyla çok güzel bir genç kız. Elmacık kemikleri belirgin ve iri gözleri var. İnce bir yapıya sahip olan dudakları hep pembe renkte görülüyor.

Kusurlar: Lord Darkar'ın etkisine girdiğinde normal halinin tam aksine çok kötü birine dönüşür.

Kalıtım: Bloom da annesi gibi bir peridir.

3.4.5.2.1. Bloom'un Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Dünyaya gönderilmeden önce Domino gezegeninin prensesiydi. Onu dünyada evlat edinen babası ise itfaiyecidir.

Uğraş: Periler okulunda okumaktadır. Diğer yandan özel güçleriyle düşmanlarıyla mücadele etmektedir.

Eğitimi: Alfea Periler Koleji'ne devam ediyor.

Ev yaşamı: Bir itfaiyeci olan babası Mike, onu yanan bir binada mahsur kalmış haldeyken bir yangından kurtardıktan sonra eşi Vanessa ile Bloom'u evlat edinmişlerdir. Bloom, bu gerçekten habersiz bir şekilde büyümüştür. Özellikle üvey babası Bloom'a çok düşkündür ve ona karşı her zaman korumacı bir tutum sergilemiştir. Bu korumacı tutum Bloom'un özgürlüğünü kısıtladığı için Bloom'un hoşuna gitmemektedir. Üvey babası Mike oldukça esprilidir. Üvey annesi Vanessa ise çiçekçi olarak çalışmaktadır. Üvey anne ve babası Bloom'a her zaman sevgiyle yaklaşmış ve sorunsuz bir çocukluk ve gençlik geçirmesini sağlamışlardır. Bloom bir peri olduğunu farkettiğinde ve boyut değiştirip periler okuluna gitmek istediğinde çok üzülse de anlayışla karşılamışlardır.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Domino gezegeninin prensesi.

Çevre içindeki yer: Doğuştan lider denebilecek bir karaktere sahip olması ve Ejder Ateşi gücü sayesinde en güçlü peri olması nedeniyle arkadaşları arasında lider konumundadır.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Sihirli varlıklara ve dünyalara ilgi duyuyor. Onlarla ilgili kitaplar okuyor. Tavşan Kiko ile oynamaktan, romantik komedi filmleri izlemekten pop müzik dinlemekten hoşlanıyor. En sevdiği yemek pizza.

3.4.5.2.3. Bloom'un Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Her zaman zor durumda kalanlara yardım etmeye ve onlar için savaşmaya hazır.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: 16 yaşına kadar evlat edinildiğini ve gerçek anne babası sihirli boyutta kaybolmuş bir peri olduğunu bilmeden yaşamıştır. Peri olduğunu kabul etmekte çok zorlanmış, asla başaramayacağını düşünmüştür.

Mizaç: Özverili ve de şefkatli bir mizacı var. Başkalarına yardım etmek ve iyi bir amaç uğruna savaşmaktan hiç kaçınmaz. Ailesine ve arkadaşlarına çok değer verir, çok iyi kalplidir. Mizacının zayıf yönleri, sabırsızlığı ve inatçılığının yanı sıra çabuk sinirlenmesidir. Sakin ve anlayışlı.

Yaşama karşı tutum: Zor durumlarla karşılaştığında kaçıp gitmeye eğilimli bir yapısı var. Peri olduğunu sonradan öğrenmesi ve yıllarca güçlerinin farkına varmadan yaşaması sebebiyle kendine güven noktasında sorunları var.

Kompleksler: Düşünmeden yaptığı fevri davranışlar zaman zaman başına iş açabiliyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Becerileri sihirli Ejder Ateşi gücüne bağlıdır. Bu güçle yaraları iyileştirebiliyor başkalarının duygularını ve niyetlerini anlayabiliyor ve diğer sihirli nesnelere hissedebiliyor.

Nitelikler: Özel gücü Ejder Ateşi sayesinde Sihirli Boyut'un en güçlü perisi.

Zeka düzeyi: Normal bir zeka düzeyine sahip.

3.4.6. Prenses Sofia

3.4.6.1. Prenses Sofia Çizgi Filminin Konusu

Disney Channel kanalında yayınlanan yapımda, sıradan bir hayat sürerken annesinin Enchancia Kralı ile evlenmesi sonucunda kraliyet hayatına uyum sağlamaya çalışan Sofia'nın yaşadıkları anlatılmaktadır.

3.4.6.2. Prenses Sofia'nın Karakter Analizi

3.4.6.2.1. Prenses Sofia'nın Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Kadın.

Yaş: 9-10 yaşlarında.

Boy ve kilo: 1.40 cm. ve 30 kg. civarında.

Saç, göz, cilt rengi: Saçları açık kumral, gözleri mavi. Beyaz tenli.

Tavır, hareket ve duruş: Son derece kibar ve narin.

Görünüş: Dalgalı kumral saçları, elma yanaklarıyla lila rengi prenses kostümünün içinde çok sevimli ve güzel bir kız çocuğu. Minyon bir yapısı var.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.6.2.2. Prenses Sofia'nın Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Annesinin Enchancia Kralı ile evlenmesi ile kraliyet ailesine dahil oluyor.

Uğraş: Sonradan arsitokrat bir aileye dahil olduğu için gerçek bir prenses gibi davranmaya çalışıyor. Çay partileri düzenliyor.

Eğitimi: Periler tarafından verilen prenseslik eğitimi alıyor. Resim ve bale dersleri alıyor.

Ev yaşamı: Annesi Kral Roland ile evlenmeden önce, kraliyet şatosuna yakın bir kasabada yaşıyorlardı. Şatoya taşındıktan sonra, kraliyet ailesi içinde ihtişamlı bir yaşam sürdürüyor. Üvey kardeşleri Amber ve James ile oldukça iyi anlaşılıyor. Üvey babası Kral Roland da Sofia'yı çok seviyor. Ona sihirli bir kolye hediye ediyor.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Belirtilmiyor.

Çevre içindeki yeri: Liderlik yönü baskın. İyi kalpliliği ve herkese yardım etmesiyle çevresinde çok seviliyor. Sınıfındaki prenseslerin dışladığı başka bir prensesle arkadaşlık etmekten çekinmiyor.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Öğrenmeyi dolayısıyla okumayı çok seviyor. Dikiş dikmekten, çay partileri düzenlemekten hoşlanıyor. Buz dansı ve bale yapmak, uçan atına binmek de hoşlandığı şeyler arasında.

3.4.6.2.3. Prenses Sofia'nın Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Çevresindekilere yardım etmek, onları umutsuzluklarına karşısında cesaretlendirmek.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Prenses olmanın üstesinden gelmeye çalışırken kendi doğrularından vazgeçme ihtimali onu endişelendirmektedir.

Mizaç: Prenses Sofia çok şefkatli ve iyimser bir mizaca sahip. Cesur, sorumluluk sahibi, güvenilir ve lider bir karakter. Son derece iyi kalpli, herkesin iyiliğini istiyor. Özgür ruhlu.

Yaşama karşı tutum: Çok kararlı ve azimli. Asla vazgeçmiyor, sorunların üstünden gelmenin bir yolunu buluyor.

Kompleksler: Sevdiklerine bir şey olmasından korkuyor. Ayrıca toplum önünde sakarlıklar yapmaktan, sihirli kolyesini kaybetmekten de korkuyor. Yalnız kaldığında kendini zayıf hissediyor. Gizlemeye çalıştığı endişeli ve savunmasız bir yönü de var. Kendine duyduğu güveni kaybetmekten de endişe ediyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Atletik yönden güçlü, uçan ata binebiliyor. Buz dansı ve bale yapabiliyor. Üvey babası Kral Roland'ın hediye ettiği tılsımlı kolye sayesinde hayvanlarla konuşabiliyor, deniz kızına dönüşebiliyor, ihtiyaç duyduğunda sihirli sözcüklerle Disney prenseslerini çağırabiliyor.

Nitelikler: Emin olana kadar hiçbir şeye inanmıyor. Çok sorgulayıcı olmasıyla insanların yalanlarını hemen fark ediyor.

Zeka düzeyi: Çok akıllı. Çok hızlı öğreniyor. Pratik zekalı ve kurnaz.

3.4.7. Doru

3.4.7.1. Doru Çizgi Filminin Konusu

TRT Çocuk kanalında yayınlanan yerli yapım, civardaki çiftlik sahipleri tarafından yakalanıp çiftliğe götürülme tehlikesiyle karşı karşıya olan, küçük bir sürüdeki yıllık atlarının yaşamını konu edinmektedir. Sürüdeki genç taylar Doru ve Karatay, ormanda başlarına gelen çeşitli olaylar sayesinde hayat tecrübesi edinmektedirler. Sürünün olgun üyeleri de bu genç tayları öğütleriyle yönlendirmektedir.

3.4.7.2. Doru'nun Karakter Analizi

3.4.7.2.1. Doru'nun Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 3-4 yaşlarında bir tay.

Boy ve kilo: -----

Saç, göz, cilt rengi: Yeleleri siyah. Saç ve göz rengi kahverengi.

Tavır, hareket ve duruş: Genç bir tay olmasına rağmen akli başında bir tavrı var. Kendinden emin ve temkinli.

Görünüş: Kuvvetli, çok hızlı, kara yeleleri olan güzel bir tay.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.7.2.2. Doru'nun Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Çiftlik hayatı yaşamak istemeyen özgür ruhlu yıllık atlarının olduğu bir sürü de yaşıyor.

Uğraş: Annesinin de dahil olduğu sürüyle ormanda özgürce yaşıyor.

Eğitimi: Katıldığı sürüdeki büyük atlar her konuda doğru olanı göstermeye çalışarak hayat tecrübelerini genç Doru'ya ve arkadaşı Karatay'a aktarırlar. Doru Karatay'a kıyasla söz dinlemede ve öğrendiklerini uygulamada oldukça başarılıdır.

Ev yaşamı: Annesi Dorukısrak ile birlikte bir çiftlikte yaşarken yıllıklığa salınıp ormanda yaşamaya başlarlar. Annesi başka çiftlik sahipleri tarafından kaçırılınca onun

peşinden koşar ve bu sırada yolunu kaybeder. Ormanda tanıştığı kendisi gibi genç bir tay olan Karatay'ın küçük sürüsüne katılır. Daha sonra buldukları annesi ile birlikte sürüde yaşamaya devam eder.

İrk, milliyet: Belirtilmiyor.

Çevre içindeki yeri: Annesiyle beraber dahil olduğu sürüde cesareti, akıllı olması ve olgun hareketleriyle hemen takdir görüyor. Karatay ile çok yakın arkadaş oluyor. Çoğu zaman onun hata yapmasını, tehlikeye düşmesini engelliyor. Başlı derde girdiğinde fedakarca yardımına koşuyor.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Arkadaşı Karatay'la koşu yarışı yapıp, böğürtlen yemekten hoşlanıyor. Özgür bir yılkı atı olmayı çok seviyor.

3.4.7.2.3 Doru'nun Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Annesini bulmak için çok çaba gösterdi. Sonrasında sürüyle birlikte çiftlik sahiplerinin tuzaklarına yakalanmadan özgür bir yılkı atı olarak yaşamak istiyor.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Çiftlik sahiplerinin annesini kaçırmaması onu çok üzüyor. Çiftliğe ulaştıklarında da sürünün diğer üyelerinin bulunmasına rağmen annesinin bulunmaması onu büyük bir hayal kırıklığına uğrattırıyor. O hayal kırıklığıyla çiftlikten uzaklaşmakta acele etmemesi Demirkır'ın tekrar çiftlik sahipleri tarafından yakalanmasına sebep olduğu için kendini suçluyor.

Mizaç: Sürüdeki büyük atların sözlerini dinliyor, asilik yapmayan uyumlu bir mizacı var. Yardımsever, cesur ve merhametli.

Yaşama karşı tutum: Özgür ruhlu. Arkadaşı Karatay'ın kaçırılan sürüsü ve kayıp annesini bulma konusunda çok azimli ve kararlı. Umutsuzluğa kapılmıyor.

Kompleksler: Belirtilmiyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Çok hızlı koşabiliyor.

Nitelikler: Yaşıtı arkadaşı Karatay'ın aksine çoğu zaman doğru olanı tercih ediyor. Dikkatli ve akli başında, gençliğine rağmen daha olgun ve temkinli davranmayı tercih ediyor.

Zeka düzeyi: Oldukça akıllı. Kayıp olan annesini ararken çevredeki izler hakkında mantıklı çıkarımlar yapıyor.

3.4.8. Uğur Böceği

3.4.8.1. Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi Çizgi Filminin Konusu

Disney Channel'da yayınlanan yabancı yapım, Paris'te yaşayan lise öğrencisi Marinette ve Adrien ekseninde gelişmektedir. Her ikisi de gizli süper kahramanlardır ve kendi akumalarını kullanarak sıradan insanları kontrolünü ele geçirerek onları özel güçlere sahip süper-kötülere dönüştüren Hawk Moth'la mücadele etmektedirler. Hawk Moth'un amacı Uğur Böceği'ne dönüşen Marinette'in yaratma ve Kara Kedi'ye dönüşen Adrien'in da yok etme güçlerini ele geçirmektir.

3.4.8.2. Uğur Böceği'nin Karakter Analizi

3.4.8.2.1. Uğur Böceği'nin Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Kadın.

Yaş: 13-14.

Boy ve kilo: 1.70 cm. boy ve 50 kg. civarında.

Saç, göz, cilt rengi: Saçları mavi ve mor tonlarında. Açık mavi gözleri var. Beyaz tenli.

Tavır, hareket ve duruş: Marinette olarak çekingen, utangaç ve sakar. Uğurböceği'ne dönüştüğünde ise son derece kararlı ve kendinden emin.

Görünüş: Güleryüzlü, güzel bir genç kız. Saçlarını hep iki yandan bağlıyor.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Daha çok bir Çinli olan annesine benziyor.

3.4.8.2.2. Uğur Böceği'nin Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Pastane işletmecisi bir babanın kızı.

Uğraş: Moda tasarımı ile ilgileniyor. Dikiş dikiyor. Uğurböceği'ne dönüşerek Hawk Moth'un gönderdiği kötülerle mücadele ediyor, Paris halkını koruyor. Sınıf başkanlığı seçimlerine katılıyor ve kazanıyor.

Eğitimi: Lisede okuyor.

Ev yaşamı: Çinli bir annesi ve Fransız bir babası var. Anne ve babasını çok seviyor ve onlara yardım ediyor. Pastaneci olan babası Bay Dupain, her sabah dörtte çalışmaya başlıyor. Annesi de pastane de satış yaparak eşine yardımcı oluyor. Babasıyla sık sık video oyunları oynuyor. Uğurböceği kimliğini ailesinden sakladığı için sebepsiz ortadan kaybolmalarını engellemek için anne ve babası ona ceza veriyor.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Melez. Annesi Çinli babası Fransız.

Çevre içindeki yeri: Arkadaşları arasında sevilir, herkesin yardımına koşar. Ortaokuldan beri sınıf arkadaşı olan Chloe'nin sataşmalarına ve suçlamalarına maruz kalmaktadır. Ortak sınıf arkadaşları Adrien aralarında bir rekabet sebebidir. En yakın arkadaşı Alya'dır.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Moda tasarımcısı olmak istiyor. Çizim yapmayı ve dikiş dikmeyi çok seviyor.

3.4.8.2.3. Uğur Böceği'nin Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Okul arkadaşı Adrien'e olan aşkı hayatının merkezinde onu yönlendiren bir güç.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Sınıflarına yeni gelen Adrien'e aşık olmuştur. Onun karşısında tüm özgüvenini kaybeder, eli ayağına dolaşır. Ona doğumgünü hediyesini vermekte çok zorlanır.

Mizaç: İnsanlara karşı candan ve yardımsever: Zaman zaman düşünmeden fevri hareketlerde bulunabiliyor. Enerji dolu ve ani hareket eden bir mizacı var bu da düşünmeden davranmasına sebep oluyor.

Yaşama karşı tutum: Hayata karşı pozitif bir bakış açısı var. İnsanların problemlerini çözmelerine yardımcı olmaktan çok hoşlanır.

Kompleksler: Enerji dolu olması ve bir anda parlayabilen yapısıyla zaman zaman yanlış davranışlarda bulunabilir. Sınıf arkadaşı Chloe'nin çok pahalı olan bilekliği çaldığını iddia etmesi üzerine çok sinirlenir ve o da sınıftaki bir başka arkadaşını suçlar. Bu duruma çok üzülür.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Marinette olarak da oldukça dayanıklı, uzun mesafeleri durmadan koşabiliyor. Kendi tasarladığı giysileri dikebiliyor. Tasarımcı yönü sadece kıyafetlerle sınırlı değil. Adrien için bir fular, babasının pastanesi için de logo tasarlıyor. Boş zamanları da bebek bakıcılığı yapıyor. Uğurböceği olarak bir süper kahramanın becerilerine sahip. Yüksek binaların üzerinde zıplayarak, adeta uçarak dolaşabiliyor. Yoyosundan elde ettiği şanslı tılsım gücüyle zor durumlarda etrafındaki nesnelere nasıl kullanacağını keşfediyor. Hawk Moth'un güçlü kötülere dönüştürdüğü sıradan insanları yeniden eski hallerine dönüştürebiliyor.

Nitelikler: Tasarımlarıyla hayal gücünü ortaya koyuyor. Marinette olarak Adrien'in karşısında tüm dengesi bozuluyor.

Zeka düzeyi: Oldukça zeki olan Marinette, zekasını yaptığı kelime oyunlarında da göstermektedir.

3.4.9. Stella

Stella'nın yer aldığı Winx Club çizgi filminin konusu 6.6. Bloom başlığının altında anlatılmıştır.

3.4.9.1. Stella'nın Karakter Analizi

3.4.9.1.1. Stella'nın Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Kadın.

Yaş: 17-18 yaşlarında.

Boy ve kilo: Oldukça uzun ve zayıf olan fiziki yapısından 1.75 cm. boya ve ortalama 45 kiloya sahip olduğu düşünülebilir.

Saç, göz, cilt rengi: Altın sarısı saçları var. Buğday tenli gözleri ise kahverengi.

Tavır, hareket ve duruş: Kendini beğenen, kibirli bir duruşu var.

Görünüş: Oldukça zayıf ve ince, düzgün bir fiziğe sahip. Çok uzun saçları var. Kahkülleri alnını kapatıyor. Elmacık kemikleri ve çene hatları belirgin. Oldukça ince beli ve uzun bacaklarıyla bir model görünümünde. Çok bakımlı ve her zaman şık.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.9.1.2. Stella'nın Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Solaria gezegeninin prensesi.

Uğraş: Öğrenci.

Eğitimi: Alfea Periler Koleji'nde okuyor. Öncelikle alışverişe ve nasıl görüldüğüne önem verdiği için dersleri çok iyi değil.

Ev yaşamı: Solaria gezegeninin kral ve kraliçesi olan anne babası boşanmışlardır fakat Stella'ya karşı ilgili ve sevecendirler. Boşanmanın nedeni belli olmasa da Stella, onları tekrar bir araya getirmek istemektedir.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Solaria gezegeninden bir peri.

Çevre içindeki yeri: Kendisi her zaman güler yüzlü olmasa da, bunalımdaki arkadaşlarını espriler yaparak güldürmeye çalışır. Okul arkadaşlarına sürekli nasıl giyinmeleri gerektiğine dair tavsiyeler vermesi pek hoş karşılanmaz. Anlaşamadığı arkadaşlarını dahi gerektiği durumlarda korumakta ve desteklemekte tereddüt etmez.

Siyasal görüş: Belirtilmiyor.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Tam bir moda tutkunu. Alışveriş yapmayı ve pijama partileri düzenlemeyi seviyor. Moda tasarımcısı olmak istediği için kıyafet tasarımları da yapıyor. Aşk büyülerini yapmaktan da hoşlanıyor.

3.4.9.1.3. Stella'nın Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Her zaman kendine yakışan kıyafetler giymeyi aşırı derecede önemsiyor. Moda tasarımcısı olmak istiyor. Annesi ile babasının yeniden bir araya gelmesini istiyor.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Annesi ile babasının boşanmış olduğunu öğrenmesi.

Mizaç: Neşeli, iyimser ve yardımsever olmasının yanısıra bencil, kendini beğenen, kibirli bir yapısı da var.

Yaşama karşı tutum: Kolay pes etmeyen savaççı bir yapısı var. Hayat dolu bir genç kız.

Kompleksler: Böceklerden çok korkuyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışa dönük, gösteriş meraklısı.

Beceriler: Bir peri olarak pek çok sihre sahip. Güneş kaynaklı özel güçleri var. Güneş ısıyı toplar yapabiliyor. Kalkanlar karşısında güneş ışığını şekillendirme, nesnelere yakabilme ve karanlık ortamlarda kendini aydınlatma güçlerine de sahip.

Nitelikler: Dış görünüşüne çok önem vermesinden dolayı her zaman bakımlı, kendini beğeniyor.

Zeka düzeyi: Normal bir zeka düzeyine sahip.

3.4.10. Fineas

3.4.10.1 Fineas ve Förb Çizgi Filminin Konusu

Disney Channel kanalında yayınlanan yabancı yapım, yaz tatillerinde can sıkıntısından kurtulmak amacıyla üstün mühendislik bilgisi ve imkanları gerektiren, akıl almaz projeler ve icatlar yapan Fineas ile üvey kardeşi Ferb'ün yaşadığı maceraları konu edinmektedir.

3.4.10.2. Fineas'ın Karakter Analizi

3.4.10.2.1. Fineas'ın Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek.

Yaş: 12-13 yaşlarında.

Boy ve kilo: 1.50 cm. ve 40 kg. civarında.

Saç, göz, cilt rengi: Saç rengi kırmızı, göz rengi koyu mavi, açık tenli.

Tavır, hareket ve duruş: Sakin, kendinden emin bir duruşu var.

Görünüş: Üçgen bir kafası var. Gözleri oldukça iri tasarlanmış.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.10.2.2. Fineas'ın Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Orta sınıf bir Amerikan ailesinde yaşıyor.

Uğraş: Öğrenci. Üvey kardeşi Ferb ile yaz tatilini dolu dolu geçirmek amacını taşıyor. Her gün yeni bir imkansız projenin peşine düşüyor ve başarıyor. Bu işler Fineas'ın yaşının çok üstünde, mühendislik bilgisi gerektiren işler. Çok yüksek bir sürat treni (roller coaster) ya da canavar araç (monster truck) yapmak gibi çılgın maceralarla günlerini heyecan içinde geçirmektedir.

Eğitimi: Fineas'ın yaz tatilini nasıl geçirdiği anlatıldığı yapımda eğitimiyle ilgili bilgilere yer verilmiyor.

Ev yaşamı: Fineas'ın bir ablası (Candace) ve bir üvey erkek kardeşi (Förb) vardır. Annesi Linda tipik bir Amerikan annesidir. Üvey babası Lawrence tarihçi ve antikacıdır. Ablası Candace Ferb ile yaptıkları çılgın işleri annesine göstermek için ne kadar uğraşsa da her seferinde bir yolunu bulup hiçbir şey yapmamış gibi görünürler. Bu yüzden ablası Candace Fineas ve Förb'e çok sinir olmaktadır. Ama Fineas tüm pozitifliğiyle yine de ablasını çok sevmektedir, hatta araba park etmeyi öğrenmesi için ona bir canavar araç tasarlar.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Amerikalı.

Çevre içindeki yeri: Üvey kardeşi Ferb ile çok iyi anlaşıyor. Çok geniş bir arkadaş çevresi var. Projelerini gerçekleştirirken bu arkadaşlarından yardım alıyor. Normalde kendisine düşman olabilecek arkadaşlarına bile iyi davranır. Fineas hiç farkında olmasa da Isabella kendisine aşıktır.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Bir çocuk için imkansız sayılacak icatlar yapmak, aletler geliştirmek.

3.4.10.2.3. Fineas'ın Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Hayatının temel tutkusu, her gün yeni bir uçuk-proje tasarlamak ve onu gerçekleştirerek macera yaşamaktır.

Umdüğunu bulamama, düş kırıklıkları: Üretkenliğinin tıkanıdığı durumlarda stresli bir hal alıyor.

Mizaç: Son derece sakin bir yapısı var. Hiç sinirlenmiyor. Son derece iyimser olan Fineas aynı zamanda arkadaş canlısı, fedakar ve sıcak bir mizaca sahiptir. Hayatın güzel taraflarını gören daima pozitif bir yapısı vardır.

Yaşama karşı tutum: Fineas aşırı derecede iyimser bir çocuk. Karakterinin temel özelliği olan bu hayata karşı olan olumlu tutumuyla, daima neşe içinde. Her zaman ileriye dönük hedefleri var ve mutlaka günlük bir plan yapıyor. En olumsuz durumlarda bile pes etmiyor, soğukkanlılığını yitirmiyor, olumlu bakmaya devam ediyor.

Kompleksler: Belirtilmiyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük bir karakter, pek çok arkadaşı var. Etrafında sorun yaşayan insanların moralini düzeltmek için elinden geleni yapar.

Beceriler: İmkansız denebilecek projeleri gerçekleştirebilecek pek çok farklı mühendislik yetenekleri sergilemektedir.

Nitelikler: Çok gelişmiş bir hayal dünyası ve hayalindekileri hayata geçirebilecek becerileri ve zekası vardır.

Zeka düzeyi: Çok zeki.

3.4.11. Ben Ten

3.4.11.1. Ben Ten Çizgi Filminin Konusu

Cartoon Network'de yayınlanan yabancı yapımda, kolundaki saate benzeyen omnitrix cihazıyla on farklı uzaylı kahramana dönüşebilen ve bu sayede dünyayı kötü ve güçlü yaratıklardan korumaya çalışan Ben isimli çocuğun yaşadıkları anlatılmaktadır.

3.4.11.2. Ben Ten'in Karakter Analizi

3.4.11.2.1. Fizyolojik Boyut

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 10 yaşında.

Boy ve kilo: 1.65 cm. ve 55-60 kg. civarında.

Saç, göz, cilt rengi: Saçları kahverengi, gözleri yeşil, buğday tenli.

Tavır, hareket ve duruş: Çok hareketli, enerji dolu ve şımarık bir çocuk.

Görünüş: Spor kıyafetler içinde sıradan bir görünümü var.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.11.2.2. Ben Ten'in Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Orta sınıf bir Amerikan ailesinde yaşıyor.

Uğraş: Normal hayatında bir öğrenci. Büyükbabası ve kuzeniyle yaz tatilinde karvanla Amerika'yı geziyorlar.

Eğitimi: Oldukça zeki olmasına rağmen derslerine çalışmıyor fakat yine de notları çok kötü değil. Fizik ve kimya derslerinde zorlanıyor.

Ev yaşamı: Babası Carl, Ben'e karşı daha yumuşak davranırken annesinin daha sert bir tavır var. Annesi sağlıklı yaşama ve sağlıklı beslenmeye çok önem veriyor. Annesi ve babası önceleri Ben Ten'in süper kahramana dönüşebildiğinden habersizdirler. Bunu öğrendiklerinde hayatını tehlikeye attığı ve sürekli onlara yaptıklarıyla ilgili yalan söylediği için tepki gösterirler. Omnitrix'i kullanmasını yasaklasalar da, Ben'in dünyayı korumaya çalıştığını anladıklarında onu durdurmanın yanlış olduğuna karar verirler.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Amerikalı.

Çevre içindeki yeri: Büyükbabası ve kuzeni Gwen ile oldukça iyi anlaşılıyor.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Bilgisayar oyunları oynamayı ve bisiklete binmeyi seviyor.

3.4.11.2.3. Ben Ten'in Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Bulduğu esrarengiz saat sayesinde on farklı yaratığa dönüşebilme yeteneği kazanmıştır. Bu gücü, başkalarına yardım etmede ve kötülere karşı savaşmada kullanmaktadır.

Umdüğünü bulamama, düş kırıklıkları: Bileğinden çıkamayan Omnitrix devre dışı olduğunda bütün gücünü yitiriyor. Ayrıca dönüştüğü yaratığın güçleriyle beraber zayıf yönlerine de sahip oluyor. Ayrıca insan halindeyken hasta olması dönüştüğü yaratığı da etkiliyor.

Mizaç: Başkaları için hayatını feda edebilecek kadar fedakar ve iyi kalpli. İdealist ve lider yapıda. Ayrıca kendini beğenmiş burnu havada bir karakteri var.

Yaşama karşı tutum: Omnitrix'le kazandığı güçler sayesinde uzaylı düşmanlarla savaşma konusunda çok azimli ve kararlı.

Kompleksler: Fıstığa karşı alerjisi var. Tavuskuşlarından korkuyor. Ayrıca palyaço fobisi var. Bir şeye uzun süre dikkatini veremiyor bu da başının derde girmesine sebep oluyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Çok iyi dövüşebiliyor.

Nitelikler: Sezgileri aşırı derecede kuvvetli ayrıca fotografik bir hafızası var.

Zeka düzeyi: Ortalamanın üzerinde bir zekası var.

3.4.12. Doraemon

3.4.12.1. Doraemon Çizgi Filminin Konusu

Disney Channel'da yayınlanan yabancı yapım, tembelliği ve beceriksizliği yüzünden başı sürekli derde giren Nobita'ya yardımcı olmak için gelecekte gelen robotik kedi Doraemon'un, dört boyutlu cebinden çıkardığı ileri teknolojiye sahip çeşit çeşit cihazlarla Nobitayı kurtarma maceralarını konu edinmektedir.

3.4.12.2. Doraemon'un Karakter Analizi

3.4.12.2.1. Doraemon'un Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek

Yaş: Yirmi ikinci yüzyıldan geldiği için yaşı yüzden fazla.

Boy ve kilo: 100 kilonun üzerinde. Boyu da 1.20-1.30 cm. civarında.

Saç, göz, cilt rengi: Göz rengi siyah. Cilt rengi mavi ve beyaz.

Tavır, hareket ve duruş: Nobita için dört boyutlu cebinden birşeyler ararken çoğu zaman heyecanlı, telaşlı.

Görünüş: Şişman ve sevimli. Yuvarlak bir kafası var. Kulakları hiç gözükmüyor. Kırmızı yuvarlak bir burnu, sağ ve solda üçer tane bıyığı var. Geniş bir ağzı ve büyük göz küreleri var. Boynunda sarı top şeklinde bir ucu olan kırmızı bir kolyesi var.

Kusurlar: Üretim esnasında başına yıldırım düştüğü için insan kedilere bakmak için üretilen diğer robotik kedilerin yaptığı görevleri yerine getiremiyor.

Kalıtım: Fabrika üretimi robotik bir kedi.

3.4.12.2.2. Doraemon'un Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Japonya'da bir firmada işçi olarak çalışan Nobisuke Nobi'nin evinde yaşıyor.

Uğraş: Evlerinde kaldığı Nobita'nın karşılaştığı sorunları çözmek , cebinden çıkardığı aletlerle başının derde girmesini önlemek.

Eğitimi: İnsan bebelere bakmak için üretildikten sonra katıldığı Robot Eğitim Akademisi'nden mezun oluyor. Eğitim sırasında teknik sebeplerden başarısız olduğu

için sınıfı değiştiriliyor. Mezuniyet sonrasında beceriksizliği sebebiyle kimse onu işe almak istemiyor.

Ev yaşamı: Bebek bakmasına yardım etmesi için gönderilen Dorami adında bir kızkardeşi var.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Japon.

Çevre içindeki yeri: Gönderildiği yeni sınıftaki haylaz robotlar yeterince akıllı olmadığını düşünerek Doraemon'un dört boyutlu cebine sahip olmak istediler. Dans eden robot kedi Noromyako tanıştıkları ilk günden beri Doraemon'a çok iyi davranmaktadır. Onu imha makinesine düşmekten kurtarmıştır. Aralarında duygusal bir yakınlık söz konusudur.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Bir japon tatlısı olan dorayakiyi aşırı derecede sevmektedir. 30 dorayaki yeme yarışmasının şampiyonudur. Bir oda büyüklüğünde dorayaki en hızlı şekilde yiyerek Genius rekorlar kitabına girer. Ayrıca kedileri ve çizgi roman okumayı seviyor.

3.4.12.2.3. Doraemon'un Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Bir robot olduğu için kişisel davranışına yön veren temel güç, Nobita'nın karşılaştığı problemlerden kurtulmasını sağlamak.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: İlk sahibi Sewashi'nin evindeyken bir robot farenin kulaklarını kemirmesi ve yine robot doktorların yanlış uygulamaları sebebiyle kulaklarını kaybeder. Bu durum Doraemon'u o kadar üzer ki ağlamaktan üzerindeki sarı boya akar ve altındaki mavi renk ortaya çıkar.

Mizaç: Doraemon oldukça iyi kalpli bir robot kedidir. Yardımseverdir ve çok iyi bir arkadaşır. Bütün zayıf yönlerine rağmen Nobita'yı sevmekten vazgeçmez. İnsan ya da hayvan mağdur durumdaki herkesin yardımına koşar. Kediler arasında da sevilen bir kedidir. Tartışan kedileri birbirinden ayırır.

Yaşama karşı tutum: Riskli durumlarda çok telaşlanıyor ve panik halinde dört boyutlu cebinden durumu düzeltecek bir alet çıkarmaya çalışıyor.

Kompleksler: Kulaklarını bir fare yüzünden kaybetmesi farelerden korkmasına neden oluyor. Kendisine rakun anlamına gelen Tanuki denmesine çok sinirleniyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Dört boyutlu cebinde her türlü teknolojik cihaza sahip olmasının dışında özel bir becerisi yok.

Nitelikler: Nobita'ya yapılan kötülüklere aynı şekilde karşılık vermesine yardımcı oluyor. Nobita'nın sınıf arkadaşının evinin gözetlenmesi sonucu elde edilen bilgilerin şantaj malzemesi olarak kullanmasını sağlıyor.

Zeka düzeyi: Her zaman akıllıca davranışlar sergileyemiyor. Ortalama bir zekaya sahip olduğu söylenebilir.

3.4.13. İbi

3.4.13.1. İbi Çizgi Filminin Konusu

TRT Çocuk kanalında yayınlanan yerli yapım, İbi isimli bir kız çocuğunun yakın arkadaşı kaplumbağa Tosi'yle, yaşadıkları Baldiyar'ı keşfetmek ve Tosi'nin dedesinden miras kalan Resimli Baldiyar Atlası'nı bulmak için çıktıkları yolculukta yaşadıklarını konu edinmektedir.

3.4.13.2. İbi'nin Karakter Analizi

3.4.13.2.1. İbi'nin Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Kız.

Yaş: 10 yaş civarı.

Boy ve kilo: İnce uzun bir fiziğe sahip.

Saç, göz, cilt rengi: Saç rengi pembe. Oldukça açık bir ten rengi var.

Tavır, hareket ve duruş: Çok neşeli ve hareketli. Daima güleryüzlü.

Görünüş: Güleryüzüyle çok şirin bir görünüşü var. Oldukça zayıf. Pembe küt saçları, turkuaz rengi elbisesi ve beyaz çoraplarıyla çok sevimli bir kız çocuğu. Yuvarlak bir yüzü var. Dudakları belirsiz denebilecek kadar ince. Siyah gözleri uzun kirpiklerle çevrili.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.13.2.2. İbi'nin Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Belirtilmiyor.

Uğraş: Yakın dostu Tosi ile birlikte karış karış Baldiyar'ı dolaşıyor ve keşfediyor. Bir sürü yeni Baldiyarlı ile tanışıyor. Resimli Baldiyar Atlası'nı arıyor.

Eğitimi: Eğitimi hakkında herhangi bir ipucu verilmiyor fakat matematik ve fen bilgisi çok iyi.

Ev yaşamı: Anne babası daha bebekken İbi'yi bırakarak Saklı Kıta'ya gitmek zorunda kalırlar. Anne ve babasının arkadaşları Tidebo torunu Tosi'nin İbi'yi bulmasını sağlar. İbi ve Tosi çok iyi dost olurlar. Birlikte Baldiyar'ı keşif yolculuğuna çıkarlar. Yolculuğun sonunda babasıyla karşılaşır ve anne ve babasının aslında kayıp olmadığını Saklı Kıta'da mahsur kaldıklarını öğrenir. Annesi çok hasta olduğu için hala oradadır.

Dinsel inanç: Belirtilmiyor.

İrk, milliyet: Baldiyarlı.

Çevre içindeki yeri: İbi, sevgi dolu bir karakterdir. Etrafındaki herkes tarafından da sevilir.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Kitap okumayı, araştırmayı ve soru sormayı çok seviyor. Teleskop ile gök cisimlerini izlemek ve en yakın dostu Tosi ile matematik oyunları oynamak da hoşlandığı şeyler arasındadır. Yemek yapmayı da sever, limonataya bayılır.

3.4.13.2.3. İbi'nin Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Çevresini keşfetmek, yaşadığı yer olan Baldiyar'ı karış karış gezmek ve yeni arkadaşlar edinmek istiyor. Tosi'nin dedesinden kalan resimli Baldiyar Atlası'nı bulmaya çalışıyorlar.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Baldiyar'ı keşif sırasında peşine düştükleri anahtarları ve resimli atlası bulamama konusunda zaman zaman umutsuzluğa kapılır.

Çünkü gerçekte İbi'nin babası ve kimliğini saklamak zorunda olan Dodo, onlardan hızlı davranıp atlası ve anahtarları tek tek elde etmektedir.

Mizaç: Çok neşeli, umutlu bir mizacı var. Olumsuzlukların bile beraberinde güzel şeyler getirebileceğine inanıyor. Merak duygusu ve cesareti de ön plana çıkan özelliklerindedir.

Yaşama karşı tutum: Arkadaşı Tosi ile beraber sık sık tekrar ettikleri anlayışına göre problemlerden korkmaz. Basit ve eğlenceli çözümler bularak, pratik yöntemlerle sonuca ulaşır. Problemler karşısında biraz kafa yorup, hayal gücünü kullanmanın etkili olacağına inanıyor. Başkalarına yardım etmeyi çok önemsiyor.

Kompleksler: Belirtilmiyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışa dönük.

Beceriler: Sorunları pratik yollarla çözebilme becerisine sahip.

Nitelikler: Karşılaştıkları sorunları çözerken dikkatli davranıyor ve doğru kararları veriyor.

Zeka düzeyi: Oldukça zeki. Pratik çözümler bulurken özellikle matematiğin gücünü kullanıyor.

3.4.14. Pepee

3.4.14.1. Pepee Çizgi Filminin Konusu

İlk sezonlara ait bölümleri TRT Çocuk'ta yayınlanmaya devam eden ve yeni bölümleri Planet Çocuk kanalında izleyiciyle buluşan yerli yapım, okul öncesi dönemdeki Pepee'nin büyüme sürecindeki deneyimlerini, arkadaşları, kardeşi ve ailesiyle ilişkilerini, karşılaştığı sorunları ve çözüm yollarını anlatmaktadır.

3.4.14.2. Pepee'nin Karakter Analizi

3.4.14.2.1. Pepee'nin Fizyolojik Boyutu

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 2 yaşında bir çocuk olan Pepee son bölümlerde 5 yaşına gelmiştir.

Boy ve kilo: Çizgi film, büyümekte olan bir çocuğun hikayesini anlattığı için kilosunun ortalama 10-15 kg. boyununun da 85-105 cm. olduğu söylenebilir.

Saç, göz, cilt rengi: Saç ve göz rengi siyah. Beyaz tenli.

Tavır, hareket ve duruş: Meraklı, hareketli, enerji dolu bir yapısı var.

Görünüş: Güler yüzlü bir çocuk. Şişman ya da zayıf değil. Şapkasını neredeyse hiç çıkarmaz. Küçük bir burnu ve ağzı var.

Kusurlar: Yok.

Kalıtım: Belirtilmiyor.

3.4.14.2.2. Pepee'nin Sosyolojik Boyutu

Sınıfı: Babasının işi tam olarak belirtilmiyor. Yaşadıkları ev ve arabalarından yaşam standartlarının yüksek olduğu anlaşılıyor.

Uğraş: Yaştı çocuklar gibi çevresini keşfedip sürekli yeni şeyler öğrenmenin peşinde. Kardeşi ve kuzenleriyle oyunlar oynuyor. Dedesiyle doğa gezileri, büyükannesi ile mutfak etkinlikleri yapıyorlar.

Eğitimi: Anaokuluna gidiyor.

Ev yaşamı: Anne babası ve kardeşiyle huzurlu bir ev yaşamı var. Büyükannesi ve dedesi ile sıkı bir iletişimleri var.

Dinsel inanç: Ailesinin bayramları kutlaması müslüman olduklarına işaret etmektedir.

İrk, milliyet: Türk.

Çevre içindeki yeri: Kreşe başlayana kadar aile ve yakın akrabalarıyla sınırlı bir çevresi var ve herkes tarafından çok seviliyor. Zaman zaman kardeşi Bebee'yi kıskanması ya da kuzeni Şila ile anlaşamaması söz konusu olsa da onu sevgiyle büyüten bir ailesi var.

Hoşlanılan şeyler, meraklar: Şarkı söylemeyi, kardeşi, kuzenleri ve arkadaşlarıyla oyun oynamayı çok seviyor. Ayrıca halk oyunlarına da çok meraklı.

3.4.14.2.3. Pepee'nin Psikolojik Boyutu

Kişisel davranışa yön veren güçler (önergeler), tutku: Oyun oynamak ve yeni bilgiler öğrenmek.

Umduğunu bulamama, düş kırıklıkları: Zaman zaman kızkardeşini kıskanma ya da oyunlar esnasında canının yanması ya da yaptığı resme su dökülmesi gibi ufak tefek hayal kırıklıkları yaşıyor.

Mizaç: Neşeli ve yeni şeyler öğrenmeye meraklı bir mizacı var. Çok soru soruyor.

Yaşama karşı tutum: Girişken, yaşına uygun olarak her şeyi deneyip öğrenmek istiyor.

Kompleksler: Belirtilmiyor.

İçedönük, dışadönük, ikisi ortası: Dışadönük.

Beceriler: Halk oyunları oynayabiliyor. Güreşebiliyor, yüzebiliyor.

Nitelikler: Okul öncesi dönemdeki çocuklar gibi henüz soyut düşünemiyor. Haylazlıklarının yanısıra doğruyu ve yanlış ayırt etme noktasında büyüklerinin tavsiyelerine uyuyor.

Zeka düzeyi: Akıllı, öğrenme kapasitesi yüksek bir çocuk.

SONUÇ

"İlkokul Öğrencilerinin İzleyici Pratikleri Bağlamında Karakter Eksenli Çizgi Fim İncelemeleri" başlıklı tez çalışmasıyla, ilkokul öğrencileriyle gerçekleştirilen izleyici araştırması, annelerle yapılan odak grup görüşmesi ve çizgi film karakterlerine ilişkin karakter analizleri ile kapsamlı verilere ulaşılmıştır.

İlkokula devam etmekte olan 420 öğrenciyle gerçekleştirilen izleyici araştırmasının sonuçlarına göre, öğrencilerin yüzde 40'tan fazlasının evinde televizyon bulunmaktadır. Evlerde bulunan televizyon sayısı, yaşanan sosyoekonomik gelir düzeyiyle doğru orantılı olarak artmaktadır.

Öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun kendine ait odası mevcutken, önemli bir çoğunluğunun ise kendi odasında televizyon bulunmamaktadır. Öğrenciye ait odada televizyon bulunması durumu sosyoekonomik düzey, devam edilen sınıf ya da cinsiyet farklılıklarından etkilenmemektedir. Öğrencilerin kendi odasında televizyon bulunmasına ilişkin oranların azlığı, ebeveynlerin bilinçli bir tutumu olarak değerlendirilebilir. Kendi odasında televizyon bulunması durumunun günlük izleme süreleri üzerindeki etkisi incelendiğinde, en çok gün içerisinde 4 saat ve üzerinde aşırı izleme yapan öğrencilerin kendi odasında televizyon bulunması, daha denetimsiz ve aile bireylerinden yalıtılmış bir ortamın televizyon izleme sürelerini ciddi olarak etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Günlük televizyon izleme süreleri incelendiğinde katılımcı öğrencilerin yarısından fazlasının günde sadece bir saat televizyon izlediği görülmektedir. Bununla birlikte gün içinde bir saatten fazla televizyon izleme oranlarında erkek öğrencilerin önde olduğu ve özellikle dört saatten fazla yapılan aşırı izlemelerde bu farkın ciddi şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılık söz konusu olmamakla birlikte, oransal olarak sosyoekonomik düzeyin artmasıyla gün içinde televizyon izleme süreleri de artmaktadır. Günde 4 saatten fazla televizyon izlediğini belirten öğrencilerin %9.2 ile

en çok üst sosyoekonomik grupta yer alması da bu ilişkiyi pekiştirmektedir. Günlük televizyon izleme süreleri, öğrencilerin okudukları sınıfa göre incelendiğinde ise sınıfa bağlı olarak yaşın artmasıyla beraber izleme sürelerinin de arttığı görülmektedir.

Televizyonun gün içinde hangi saatlerde izlendiği, yirmi dört saat çocuklara yönelik yayın yapan tematik kanalların varlığının göz önünde bulundurulmasıyla beraber, çocukların izleyecekleri program türlerine yönelik fikir vermesi açısından önemlidir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler en çok 09.00-12.00, ardından da 18.00-21.00 saatleri arasında televizyon izlemektedir. Çalışma yapılan okullarda eğitimin öğleden önce ve öğleden sonra şeklinde ayrılmış olması gün içinde televizyon izleme saatlerini şekillendirmektedir. Öğrencilerin yüzde 47.8'inin okula gitmeden önceki süreçte televizyon izlemeyi tercih ettiği görülmektedir. Yaklaşık yüzde 30'luk bir oranla da izleme yoğunluğunun en çok olduğu ikinci saat olan 18.00-21.00 aralığı ulusal kanalların prim-time yayın kuşağını kapsamaktadır. İlkokul öğrencilerinin önemli bir kısmının televizyonu diğer aile üyeleriyle birlikte izledikleri verisiyle bir arada değerlendirildiğinde çocuklara yönelik olanlar dışındaki program türlerini izleme ihtimalinin arttığı söylenebilir. Televizyonun hangi zaman diliminde izlendiğine ilişkin analizlerde dikkat çeken sonuçlardan biri de saat 21.00'den sonra yani geç saatler olarak tanımlanabilecek vakitlerde televizyon izleme durumu sosyoekonomik düzeye artışıyla doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Bu bulgular, üst sosyoekonomik gruba dahil olan öğrencilerin evlerindeki televizyon sayısının birden fazla olması durumunun diğer sosyoekonomik düzeylere göre daha çok oluşuyla bir arada düşünüldüğünde, aile üyelerinden farklı program tercihleri söz konusu olduğunda öğrencinin kendi tercihiyle yönelme ve geç saatlerde televizyon izlemeye imkanının daha çok olduğu şeklinde okunabilir.

Çalışmanın kuramsal kısmında da belirtildiği gibi, ülkemizde çizgi film izleme alışkanlıkları tematik çocuk kanallarının ortaya çıkışıyla ciddi bir değişime uğramıştır. Öncesinde ulusal kanalların yayın akışlarında sınırlı bir yere sahip olan çocuk programları tematik kanallarla birlikte 24 saat kesintisiz olarak izleyiciye ulaşabilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, ilkokul öğrencileri tarafından en çok izlenen çizgi film kanalı TRT Çocuk'tur. Ardından sırasıyla yurtdışı menşeli Disney Channel ve Cartoon Network gelmektedir. Toplamda öğrencilerin yaklaşık yüzde

80'inin öncelikli tercihleri bu üç kanalda toplanmaktadır. Dördüncü sırada yer alan Planet Çocuk kanalının toplamda izlenme oranı sadece yüzde 6'dır. Ardından sırasıyla Minika Go, Minika Çocuk, Disney XD, Disney Junior, Kidz TV ve Nickelodeon gelmektedir. En çok izlenen çizgi film kanalları sıralamasında yer alan TRT Çocuk, kamu yayıncısı olan TRT'ye ait bir tematik kanaldır. TRT Çocuk'un dışında Minika Go, Minika Çocuk ve Kidz TV'nin yerli sermayeye ait olduğu görülmektedir. Ancak bu üç kanalda herhangi bir yerli yapım çocuk programı yayınlanmamaktadır. TRT Çocuk dışında yerli yapımların yer aldığı tek kanal olan Planet Çocuk da yabancı sermayeye ait bir tematik kanaldır. Pepee çizgi filminin yapımcısı olan Düşyeri Çizgi Film ve Animasyon Stüdyosu'nun diğer yapımları da bu kanalda yayınlanmaktadır. Cinsiyet değişkeni ilkökul öğrencilerinin çizgi film kanallarına ilişkin tercihlerini açık şekilde belirlemektedir. Disney Channel, Planet Çocuk ve Minika Çocuk kız öğrencilerin öncelikli tercihiyken, erkek öğrenciler tercihlerini Minika Go ve Cartoon Network'ten yana kullanmaktadırlar. En çok izlenen tematik çocuk kanalı olan TRT Çocuk'u ise kız öğrencilerin yüzde 36.9'u izlerken, bu kanalı izleyen erkek öğrencilerin oranı ise yüzde 25.1'dir. Tematik çocuk kanallarının yayın akışları incelendiğinde, ortaya çıkan sonuçlarla örtüşür şekilde ön plana çıkan yapımların kız ve erkek çocuklara hitap edecek şekilde farklılaştığı görülmektedir. Çizgi film kanallarının tercihinde sosyoekonomik farklılıkların belirleyici olduğu görülmektedir. Sosyoekonomik düzeydeki düşüşle ters orantılı olarak TRT Çocuk kanalı en çok alt sosyoekonomik gruba dahil öğrenciler tarafından izlenmektedir. Bu durum, kanalların yayın iletim türlerinin sosyoekonomik düzeye göre çocukların tercihlerini etkileyebileceğini akla getirmiştir. Tematik çocuk kanallarının yayın iletim türleri şu şekildedir: TRT Çocuk (karasal, kablo tv, Türksat 3A, Digitürk, D-Smart), Disney Channel (kablo tv, Türksat 4A, Digitürk, D-Smart), Cartoon Network (kablo tv, Türksat 4A, Digitürk, D-Smart), Planet Çocuk (kablo tv, Türksat 3A, Digitürk, D-Smart), Minika Go (kablo tv, Türksat 4A, D-Smart), Minika Çocuk (kablo tv, Türksat 4A, D-Smart), Disney XD (Digitürk), Disney Junior (Digitürk, Tivibu, Turkcell TV+), Kidz Tv (kablo tv, Türksat 4A, D-Smart, Tivibu, Turkcell TV +, Vodafone TV, Fil Box), Nickelodeon (Digitürk). Kanalların yayın iletim türlerine bakıldığında en çok izlenen çocuk kanalı TRT Çocuk'un aynı zamanda karasal yayını da kapsayan en geniş yayın ağına sahip olduğu görülmektedir. Disney Channel, Cartoon Network, Planet Çocuk, Minika Go ve Minika

Çocuk gibi en çok izlenen diğer kanallara dijital platformların yanı sıra uydu yayınlarından da erişilebilmektedir. Oldukça düşük izlenme oranlarına sahip Disney XD, Disney Junior ve Nickelodeon kanallarının ise sadece ücretli dijital platformlardan yayın yapmaktadırlar. Bu veriler ışığında sosyoekonomik düzeye göre en çok izlenen çizgi film kanallarındaki değişimlerin ekonomik tercihlerle bağlantılı olduğu görülmektedir.

Günlük televizyon izleme süreleri incelendiğinde ilkokul öğrencilerinin aşırı bir izleme yapmadıkları, yarsından çoğunun günde en fazla 1 saat televizyon izlediği tespit edilmiştir. Bu durum farklı araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermekte ve öğrencilerin gün içerisinde vakitlerinin büyük bir bölümünü okulda geçirmelerinden kaynaklanmaktadır. Gün içerisinde çizgi film izlemeye ayrılan süreler ise, çizgi filmlerin ilkokul öğrencileri için taşıdığı önemi yansıtması bakımından değerlidir. Günlük televizyon izleme süreleri ile çizgi film izleme süreleri birbiriyle örtüşmektedir ve katılımcı öğrencilerin %57.2'sinin günde 1 saate kadar çizgi film izlediği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, günlük televizyon izleme süreleri ile günlük çizgi film izleme süreleri karşılaştırıldığında öğrencilerin gün içinde en çok çizgi film izlemeye zaman ayırdıkları görülmektedir. Bu durum ilkokul öğrencileri ile çizgi filmler arasında kuvvetli bağların olduğuna işaret etmektedir. Cinsiyet farklılıklarına göre yapılan analizlerde, gün içerisinde 2 saatten fazla çizgi film izleyen öğrencilerin çoğunluğunun erkek olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrenciler aşırı televizyon izleme konusunda olduğu gibi, aşırı çizgi film izleme konusunda da kız öğrencilerden ileridedirler.

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuç ise en çok izlenen çizgi filmlere ilişkindir. Bu soruya 72 farklı cevap verilmesi, okul dönemindeki çocuklara yönelik yayınların çeşitliliğini yansıtmaktadır. İlkokul öğrencileri tarafından en çok izlenen çizgi film yüzde 12.8 oranı ile TRT Çocuk kanalında yayınlanan Rafadan Tayfa'dır. Ardından sırasıyla Winx Club (yüzde 8), Gumball (yüzde 6.6), Sürekli Dizi (yüzde 5.4), Esrarengiz Kasaba ve Keloğlan (yüzde 4.3), Fineas ve Förb (yüzde 4), Prenses Sofia (yüzde 3.4), Doraemon, Mucize: Uğur Böceği ile Kara Kedi ve İbi (yüzde 2.8), Aslan Koruyucular (yüzde 2.3) ve Adventure Time (yüzde 2) gelmektedir. Sonrasında verilen diğer cevapların oranı yüzde 2'nin altında kalmaktadır.

Cinsiyete göre yapılan incelemelerde erkek öğrencilerin ve sosyoekonomik düzeye göre yapılan incelemelerde de bütün sosyoekonomik gruplarda en çok izlenen çizgi filmin Rafadan Tayfa olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin tercihleri arasında ise Winx Club'ın ardından ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca Rafadan Tayfa çizgi filmi, Winx Club ile birlikte bütün yaş gruplarının tercihleri arasında bulunmaktadır. Bu durum Rafadan Tayfa çizgi filminin farklı cinsiyet ve yaşam koşullarındaki öğrencilerin ortak beğenisini toplayan yapıma dikkatleri çekmektedir. Rafadan Tayfa 2004 yılından itibaren, ISF Studios tarafından hazırlanmakta ve TRT Çocuk kanalında yayınlanmaktadır. İstanbul'da bir mahalle hayatını yansıtan çizgi film bir grup arkadaşın günlük sokak maceralarını anlatmaktadır. Çocuklar okul dışındaki vakitlerinin çoğunu dışarıda oynayarak geçirmektedir. Dostluk, arkadaşlık, yardımseverlik gibi değerlerle içiçe bir yaşam sürmektedirler. Mahalledeki amcalar ve teyzeler ile sürekli iletişim halindedirler. Rafadan Tayfa ayrıca grafik kalitesiyle de ön plana çıkmaktadır. Çizgi film karakterlerinin ağız hareketleri dahi gerçek hayattakine çok benzer şekilde canlandırılmaktadır. Bu çizgi filmin sadece çocuklar değil aynı zamanda farklı yaş gruplarından yetişkinler tarafından çok beğenildiği de gözlemlerimiz dahilindedir. Rafadan Tayfa, insanüstü karakterler ve kötülerden kurtarılmayı bekleyen bir dünya olmadan tasarlanan yapımların da büyük beğeni toplayabileceğini ve aslında çocukların tercihlerinin doğrudan onlara sunulan ürünlerle şekillendiğini hatırlatmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, çizgi filmlerin ilkökul öğrencilerinin televizyon izleme pratiklerinde oldukça önemli bir yeri olduğu ortadadır. Bununla birlikte öğrenciler başka program türlerini de takip etmektedirler. İlkokul öğrencileri çizgi film dışında en çok dizileri izlemektedirler. Ardından sırasıyla film, müzik ve eğlence programları, spor programları, haber programları, kültür programları ve reklamlar gelmektedir. Bu durum orta çocukluk dönemindeki çocukların artık televizyon içeriğine dair bütün yayınlarla tanışmış olduğu anlamına gelmektedir. Bu da özellikle duygusal-toplumsal gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek içeriklerle karşılaşma ihtimallerini artırmakta ve ebeveynlerin kontrol mekanizmalarının devrede olması gerektiğini düşündürmektedir. Cinsiyete göre yapılan değerlendirmelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar oluşturacak düzeyde, dizileri ve müzik-eğlence programlarını daha çok kız öğrencilerin, spor programlarını ise erkek öğrencilerin izlemeyi tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Sosyoekonomik

düzeyle ait analizler ise, haber ve kültür programlarının en çok üst sosyoekonomik gruba dahil öğrenciler tarafından izlendiğine işaret etmektedir. Ev içinde izlenmesi tercih edilen program türlerini hangi dinamiklerin belirlediği çalışmanın kapsamına dahil olmamakla birlikte sosyoekonomik düzeyin gelişmişliğine bağlı olarak eğitim seviyesinin dolayısıyla da televizyon yayınlarının zararlı etkileri konusundaki bilinç düzeyinin de artması beklenmektedir. Fakat araştırma bulguları bunun tam aksine işaret etmekte ve haber programlarının en çok üst sosyoekonomik gruba dahil öğrenciler tarafından izlendiğini ortaya koymaktadır. Halbuki Ev içinde izlenmesi tercih edilen program türlerini hangi dinamiklerin belirlediği çalışmamızın kapsamına dahil değildir. Bununla birlikte sosyoekonomik düzeyin gelişmişliğine bağlı olarak eğitim seviyesinin dolayısıyla da televizyon yayınlarının zararlı etkileri konusundaki bilinç düzeyinin de artması beklenmektedir. Fakat araştırma bulguları bunun tam aksine işaret etmektedir. Oysa Ev içinde izlenmesi tercih edilen program türlerini hangi dinamiklerin belirlediği çalışmamızın kapsamına dahil değildir. Bununla birlikte sosyoekonomik düzeyin gelişmişliğine bağlı olarak eğitim seviyesinin dolayısıyla da televizyon yayınlarının zararlı etkileri konusundaki bilinç düzeyinin de artması beklenmektedir. Fakat araştırma bulguları bunun tam aksine işaret etmektedir. Öncelikli kaynağının savaş, çatışma, felaket, kaza gibi büyük çaplı olumsuzluklar olduğu apaçık ortada olan haber programlarının en çok üst sosyoekonomik gruba dahil öğrenciler tarafından izlendiği bulgusu oldukça düşündürücüdür.

Televizyon izleme pratiklerini şekillendiren dinamiklerden birisi de televizyon izleme eyleminin kimlerle gerçekleştirildiğidir. Araştırma sonuçları ilkökul öğrencilerinin yüzde 68.7 gibi ciddi bir çoğunluğunun televizyonu, aile üyesi bir yetişkin eşliğinde izlediğini göstermektedir. Bu durumun iki farklı perspektiften değerlendirmesi gerektirmektedir. Öncelikle anne babaların çocuklarının televizyon izlemelerine eşlik etmeleri, çocukların karşılaştıkları görüntülerle ilgili müdahale edilmesi, açıklanması ya da çocuk tarafından sorulan soruların cevaplanması bakımından doğru bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan, ebeveynlerle birlikte televizyon izlemek, ebeveynin tercihlerinin çocuklarla izlenmesi anlamına gelme ihtimalini de barındırmaktadır. Bu durum, dizilerin ve yarışma programlarının da oldukça yüksek oranlarla takip edildiği düşünüldüğünde çocuk-televizyon ilişkisindeki sorunlu bir

durumun varlığına işaret etmektedir. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturacak şekilde erkek öğrencilerin yüzde 34.5'inin, kız öğrencilerin ise yüzde 20'sinin anne-baba ya da bir aile büyüğü olmaksızın televizyon izledikleri belirlenmiştir. Sosyoekonomik farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermese de, araştırma bulgularına göre ailenin sosyoekonomik düzeyi arttıkça, çocukla beraber televizyon izleme oranlarının da arttığı tespit edilmiştir.

Çocuk-televizyon ilişkisinde ebeveyn kontrolü kilit noktalardan birini teşkil etmektedir. Görsel-işitsel imkanları dolayısıyla sahip olduğu cazibe karşısında sınırları belirleme noktasında anne-babaların sorumluluğu üstlenmesi gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin yüzde 49.1'inin çocuklarının televizyon izlemesine süre sınırlaması getirirken, yüzde 50.9'u böyle bir sınırlandırma yapmamaktadır. Araştırma dahilindeki günlük televizyon izleme sürelerinde çok olumsuz bir tablo ile karşılaşılmasına rağmen, süre anlamında herhangi bir sınırlandırma getirmeyen ebeveynlerin oranının %50.9 olması oldukça düşündürücüdür.

Gelişen teknolojiyle birlikte hayatımıza dahil olan tabletler, akıllı telefonlar hızlı bir şekilde vazgeçemediğimiz araçlar haline gelmiş durumdadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ilkökul öğrencilerinin yüzde 64'ünün çizgi film izlemek için tablet, akıllı telefon ya da bilgisayar kullandığı tespit edilmiştir. Bu kullanım sosyoekonomik farklılıklara göre değerlendirildiğinde en çok alt sosyoekonomik grupta yer alan öğrencilerin çizgi film izlemek için televizyon harici mecralara yöneldiği görülmektedir. Aynı zamanda çizgi film izlemek için televizyonun ardından en çok tablet ve bilgisayar kullanımı da alt sosyoekonomik grupta gerçekleşmektedir. Bu durum üzerinde evde ikinci bir televizyonun bulunup bulunmamasının etkisi olduğu düşünülebilir. Evde birden fazla televizyon bulunması durumuna bakıldığında alt sosyoekonomik grubun yaklaşık yüzde 30'la en düşük orana sahip olması bu düşüncüyü desteklemektedir. İzlenecek televizyon programı konusunda aile bireyleri arasında bir mutabakat olmaması halinde, çocukların diğer mecralara yönelimi söz konusu olabilir. Bununla birlikte çizgi film izlemek için öğrencilerin en çok başvurduğu mecra ise yüzde 83.8 gibi yüksek bir oran ile yine televizyondur. Ardından sırasıyla en çok kullanılan mecralar bilgisayar, tablet ve akıllı telefonlardır. Eğitim alınan sınıfa göre çizgi film izlemek için televizyonu tercih etme durumuna bakıldığında sınıfa bağlı olarak yaşın

ilerlemesiyle televizyon kullanımının arttığı görülmektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin yüzde 93.2'si çizgi filmleri en çok televizyondan izlemektedir. Tabletten çizgi film izleme oranları da bu kullanım farklılığıyla örtüşmektedir. Çünkü üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin sadece yüzde 1'i çizgi film izlemek için tablet kullanmayı tercih etmektedir.

Çizgi filmler televizyon dünyasına ait önemli bir program türü olmasının yanısıra, sinemaya ait çocuklara yönelik animasyon yapımlar da izleyicisine ulaşmaktadır. Araştırma sonuçları ilkokul öğrencilerinin yüzde 64.2'sinin animasyon filmleri izlemek için sinemaya gittiğini göstermektedir. Bu da öğrencilerin animasyon filmleri takip etme konusunda ciddi bir farkındalıkları olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sosyoekonomik farklılıklara göre yapılan incelemeler, animasyon filmleri izlemek için sinemaya giden öğrencilerin en çok üst sosyoekonomik düzeyde yer aldığını göstermektedir. Sinemaya gitme etkinliğinin mali bir karşılığının olmasının bu durumu şekillendirdiği söylenebilir.

İzleyici araştırmasının başat hedeflerinden biri de okul dönemindeki çocukların çizgi film karakterlerine ilişkin algılarına yönelik tespitler yapabilmektir. Elde edilen sonuçlar çizgi film karakterleri söz konusu olduğunda öğrencilerin çok geniş bir beğeni skalasına sahip olduklarını göstermektedir. Öğrenciler en çok sevdikleri çizgi film kahramanı için 96 farklı isim belirtmişlerdir. En çok sevilen çizgi film karakterlerine bakıldığında oransal olarak ilk onda sırasıyla, Keloğlan, Gumball, Hayri, Akın, Bloom, Prenses Sofia, Doru, Uğur Böceği, Stella, Fineas, Ben Ten, Doraemon, İbi ve Pepee'nin yer aldığı görülmektedir. Sıralamanın ilk iki sırasında yer alan karakterler birbirleriyle çok farklı oluşları sebebiyle dikkat çekmektedir. Keloğlan sıradan bir insan karakterken, Gumball kişileştirilmiş bir hayvan karakterdir. Keloğlan sivri zekası ve olgun tavırlarıyla arkadaşları arasında lider bir konumdayken, Gumball sürekli yaramazlık ve sorun çözerken dahi sorun çıkarma peşinde haylaz bir karakterdir. Üçüncü ve dördüncü sırada yer alan karakterlerin de yerli yapım Rafadan Tayfa'ya ait olması ve toplumsal ve ailevi hayatta Gumball'a göre daha sorunsuz tasarlanmış karakterler olmaları söz konusudur. Gumball en çok orta sosyoekonomik gruba dahil ve 2. sınıfa devam eden öğrenciler tarafından sevilirken, Keloğlan alt sosyoekonomik gruptaki 1. sınıf öğrencilerinin öncelikli tercihidir. En çok sevilen çizgi film karakterleri cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde kız öğrencilerin en çok Winx Club çizgi filmindeki

Bloom karakterini, erkek öğrencilerin ise Gumball'ı sevdikleri tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin öncelikli tercihleri arasında ilk sırada yer alan Bloom'un dışında Prenses Sofia, Stella, İbi, Elsa ve Barbie gibi kadın karakterlerin yer aldığı görülmektedir. Erkek öğrencilerin öncelikli beğenileri ise Gumball'ın ardından Keloğlan, Akın, Ben Ten, Hayri, Örümcek Adam ve Batman gibi tamamen erkek karakterlerden oluşmaktadır. İbi ile Winx Club çizgi filmine ait karakterler olan Stella ve Bloom erkek öğrencilerin beğenileri arasında değildir. Ben 10 ve Örümcek Adam ise kız öğrencilerin sevdikleri çizgi film karakterleri arasında yer almamaktadır. Sosyoekonomik düzeylere göre en çok sevilen çizgi film karakterleri incelendiğinde ise üst sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin en çok Gumball, Elsa ve Finess'ı sevdikleri görülmektedir. Orta sosyoekonomik grupta yer alan öğrencilerin ilk tercihi de yine Gumball olmuştur. Sonrasında Keloğlan ve Stella gelmektedir. Alt sosyoekonomik grubun öncelikli beğenileri arasında Gumball yer almazken, ilk sırayı Hayri almaktadır. Ardından Keloğlan ve Akın gelmektedir. Sosyoekonomik düzeye göre ailenin erişebildiği yayınlar ve kanallar, öğrencilerin çizgi film seçeneklerini belirlemekte, bu da beğenilen karakterleri etkilemektedir.

Çizgi film karakterlerinin sevilmesini sağlayan dinamikler araştırmanın cevap bulmaya çalıştığı sorulardandır. Katılımcı öğrencilerin en sevdikleri karakterlerin en beğendikleri özelliklerini ifade ederken öne çıkardıkları temalar dikkate alınarak 15 farklı kategori oluşturulmuştur. İlkokul öğrencilerinin %21.7'si özel güçlere sahip olması, %15.5'i komik ve eğlenceli olması, %10.5'i örnek davranışlar ya da özellikler sergilemesi, %9.9'u karakteri sevip beğenmesi ve yine %9.9'u zeki olması, %7.8'i estetik ve görsel özellikleri sebebiyle çizgi film karakterlerini beğendiklerini ifade etmişlerdir. Çizgi karakterleri beğenmelerine sebep olarak gösterdikleri diğer temaların %2.9'u hız, %2.1'i spor, %1.9'u kurtarma, %1.6'sı maceracı olma, %1.3'ü cesaret, %1.1'i kız olması, %0.8'i kahramanlık, %0.5'i ise yardım vurgusu içermektedir.

İlkokul öğrencilerinin bir çizgi film karakterini beğenmesinde en etkili faktörün, karakterin sahip olduğu özel güçler olduğu görülmektedir. Uçabilme, sihir yapabilme, form değiştirebilme, hayvanlarla konuşabilme gibi insanüstü özellikleri taşıyan karakterler çocukların beğenisini toplamaktadır. En sevilen çizgi film karakterlerine bakıldığında da Bloom, Stella, Uğurböceği ve Ben 10 gibi insanüstü özellikleri olan

karakterlerin yer aldığı görülmektedir. Özel güçlere sahip karakterlerin beğenilmesinde çocukları cezbeden yanların olmasının yanısıra, batı menşeli yapımların insanüstü özellikleri olan süper kahraman kalıbını çizgi filmlerde çok yoğun biçimde kullanmasının da etkili olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Ankete katılan öğrenciler, özel güçlerin ardından en çok komik ve eğlenceli karakterleri beğendiklerini belirtmişlerdir. Bunu doğrudan komik, eğlenceli, esprili, şakacı gibi kelimelerle ifade etmişlerdir. Üçüncü sırada gelen, karakterin örnek davranışları ya da özellikleri olması faktörü ise, 'herkese iyilik yapma, dürüst olma, çalışkan olma, çok kitap okuma, hanımefendi olma, planlı çalışma, kibar olma, güzel arkadaşlıklar kurma ve annesinin sözünü dinleme' gibi pek çok değişik şekilde ifade edilmiştir. Okul çağı ile birlikte sosyalleşen çocukların hayatında ailelerinden sonra okul ve arkadaşlık çevreleri oldukça önemli bir yer tutmaya başlamaktadır. Çevre tarafından onaylanma beklentisi ve empati kurma bu döneme ait özelliklerdendir. Okul başarısı ve arkadaşlık geliştirme becerisinin bu dönemde önem kazanmasının, çocukların izledikleri çizgi filmlerde bu sürecin odağındaki davranışları sergileyen karakterleri farkedip beğenmelerine neden olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin çizgi film karakterlerini sevmeye sebeplerinin dördüncü sırasında yer alan 'sevgi-beğeni kategorisi' 'çok şirin, çok tatlı, çok seviyorum, hoşuma gidiyor, çok beğeniyorum' gibi ifadeleri tanımlamaktadır. Öğrencilerin çalışmanın bir önceki sorusunda zaten sevdiklerini belirttikleri karakterin özelliğinden bahsederken yine sevgi ifadelerini kullanması, karakterle kurduğu duygusal yakınlığa işaret edebilir.

Araştırma sonuçlarına göre zeki olması da bir çizgi film karakterinin önemli beğenilme nedenlerindedir. Bu durumda iki yönlü bir akıl yürütme yapmak gerekmektedir. İlk olarak, akademik başarıyı önceleyen ebeveynlerin küçük yaşlardaki çocukları için dahi bu yönlü bir kaygıya / beklentiye sahip oldukları realitesi akla gelmektedir. Dolayısıyla bu beklentiye sahip ailelerin çocukları da doğal olarak zeki olmayı önemser hale gelebilirler. Çizgi filmlerin çözülmesi gereken büyük sorunlar, kurtarılmayı bekleyen bir dünya ve alt edilmesi gereken kötülerle dolu dünyasında bu problemlerin üstesinden gelebilmek için zeki olunması gereği de ikinci bir neden olarak düşünülebilir.

Çizgi film karakterlerinin beğenilme sebepleri arasında yer alan 'estetik-görsel' kategorisi, karakterin öncelikle fiziksel özelliklerine yapılan vurgular sebebiyle oluşturulmuştur. Bu kategorideki cevaplar, 'güzel olması, yakışıklı olması, yüz ifadesi, kıyafetleri, prenses olması, saç ve göz rengi, süslü olması ve moda düşkün olması' gibi tamamen görsel ifadeleri kapsamaktadır. Çok büyük bir kısmı kız öğrencilere ait olan bu cevaplar, çizgi filmler ve toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargıların yeniden üretilmesi ilişkisini hatırlatmaktadır.

Öğrencilerin beğeni kriterleri cinsiyete göre incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin öncelikle özel güçlere sahip karakterleri beğendikleri görülmektedir. Erkek öğrenciler özel güçlere sahip olmalarının ardından çizgi film karakterlerini en çok komik-eğlenceli ve zeki olması sebebiyle beğenmektedirler. Kız öğrenciler ise özel güçlere sahip olmasının ardından, beğendikleri karakterin örnek davranışları - özellikleri olmasını önemsemektedirler. Sonrasında ise karakterlere duydukları sevgi sebebiyle onları beğendiklerini ifade etmektedirler. Sosyoekonomik gruplar temelindeki incelemeler sonucunda üst ve orta sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin bir çizgi film karakterini en çok özel güçleri olması sebebiyle beğendikleri, alt sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin ise öncelikle komik-eğlenceli olması nedeniyle bir çizgi film karakterini beğendikleri tespit edilmiştir. Karakterin komik-eğlenceli olması üst ve orta sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin ikinci sıradaki beğeni kriteri iken, alt sosyoekonomik gruba dahil olan öğrenciler ikinci sırada özel güçleri olması sebebiyle bir çizgi film karakterini beğenmektedirler.

Araştırma sonuçlarına göre elde edilen bir diğer bulgu da öğrencilerin sevmedikleri çizgi film karakterlerine ilişkindir. Katılımcı öğrencilerin sevmedikleri karakteri belirtirken oldukça zorlandıkları ve 98 öğrencinin bu soruya 'yok' cevabı verirken, 24 öğrencinin de hiç cevap vermediği tespit edilmiştir. Keloğlan çizgi filmindeki Kara Vezir, ilkokul öğrencilerinin en sevmedikleri karakterdir. Ardından sırasıyla Keloğlan, Pepee, Hayri, Basri Amca, Cadı, Örumcek Adam, Gumball, Candace ve Sinek karakterleri gelmektedir. Öğrencilerin sevmedikleri karakterler listesinin ilk sıralarında en sevilen çizgi film karakterlerinin de yer alması ilginç bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu da öğrencilerin bir karakteri sevmemesine neden olan

dinamiklerin sadece 'kötü olmak / kötülük yapmak' ile sınırlı olamayacağına işaret etmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ilkokul öğrencileri sırasıyla en çok Bloom, Keloğlan, Akın, Prenses Sofia, Gumball, İbi, Ben Ten ve Örümcek Adam'ın yerinde olmak istemektedirler. Öğrencilerin en çok yerinde olmak istedikleri ilk karakter Winx Club çizgi filminde yer alan bir peri olan Bloom'dur. Ellerinden ateş çıkarması, çok güzel olması, insanlara yardım etmesi, peri olması, uçuşması ve dünyayı kurtarması nedeniyle öğrenciler Bloom'un yerinde olmak istemektedirler. Özel güçlere sahip olmanın bu tercihte de etkili olduğu görülmektedir.

Keloğlan ise güzel davranışları, çok eğlenceli, komik, bilgili, zeki, kurnaz, yardımsever, dürüst ve kel olması gibi sebeplerle öğrencilerin yerinde olmak istedikleri ikinci karakterdir. Cinsiyete göre yapılan değerlendirmelerde kız öğrencilerin yerinde olmak istedikleri karakterlere ilişkin öncelikli tercihlerinin "özel güçlere sahip" kadın karakterlerden oluştuğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin öncelikli tercihleri ise tamamen erkek karakterlerden oluşup hem Akın, Keloğlan, Gumball gibi sıradan hem Ben Ten ve Örümcek adam gibi insanüstü özelliklere sahip karakterleri içermektedir.

Katılımcı öğrencilerin en çok yerinde olmak istedikleri çizgi film karakterleri dahil oldukları sosyoekonomik gruplara göre farklılaşmaktadır. Üst sosyoekonomik gruptaki öğrenciler en çok Elsa, Prenses Sofia ve Bloom olmak isterlerken, orta sosyoekonomik grup en çok Bloom, Akın ve Keloğlan'ın yerinde olmak istemektedirler. Orta sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin en çok yerinde olmak istedikleri karakterler de Bloom, Akın ve Hayri'dir. Bu değerlendirmede üst sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin yerinde olmak istedikleri öncelikli karakterlerin büyü-sihir cinsinden özel güçlere sahip olmaları yüksek yaşam standartları dikkat çekmektedir. Diğer grupların öncelikli tercihleri arasında Keloğlan, Akın ve Hayri gibi sıradan karakterler de yer almaktadır.

Araştırma dahilinde ortaya çıkan sonuçlardan bir diğeri de orta çocukluk dönemindeki öğrencilerin tasarlamak istedikleri çizgi film karakterlerine ilişkindir. Öğrenciler tasarlamak istedikleri karakterden bahsederken en çok estetik özellikleri ön plana çıkarmışlardır. Ardından sırasıyla, komik-eğlenceli öğeler, örnek davranış ve özellikler,

özel güçler ve aksiyon vurgusu gelmektedir. Cevaplarda ön plana çıkarılan diğer vurgular sırasıyla; prenses (%4.2), güç (%3.9), hayvan (%2.4), robot (%2.1), dövüş (%2.1), aile (%2.1), spor (%1.6), zeki olması (%1.6), uzaylı (%1.3), yaratık (%1.3), çocuk odaklı (%1.3), kurtarma (%0.5), cesaret (%0.5), kız olması (%0.5) ve kahramanlık üzerinedir (%0.3). Öğrencilerin tasarlamak istedikleri karakterin özelliklerine ilişkin dikkat çekici bulgulardan biri de öğrencilerin toplamda %18.6'sının oluşturmak istediği karakteri tanımlarken mevcut çizgi filmlere ya da karakterlere gönderme yapmasıdır. Bu durumun, öğrencilerin soruları kısıtlı bir zaman diliminde cevapladığı hatırd tutularak, hayal dünyalarının sınırlarına ve kuşatılmışlığına işaret ettiği düşünülebilir. Kız öğrenciler sırasıyla en çok estetik öğeleri, örnek davranış ve özellikleri ardından da komik-eğlenceli olma vurgusunu yapmışlardır Erkek öğrencilerin tasarlayacakları karakterde en çok ön plana çıkardıkları vurgu karakterin komik-eğlenceli olması yönündedir. Ardından en çok vurgulanan özellikler, karakterin özel güçlere sahip olması ve örnek davranış ve özellikler sergilemesidir. Sosyoekonomik gruplara göre, öğrencilerin nasıl bir karakter tasarladınız sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Üst sosyoekonomik grup tasarlamak istedikleri karakterde en çok estetik öğeleri ön plana çıkarırken, orta sosyoekonomik grup en çok örnek davranış ve özellikleri vurgulamaktadır. Alt sosyoekonomik gruptaki öğrenciler ise tasarlayacakları karakterin en çok komik / eğlenceli olmasını istemektedirler.

Öncelikle televizyon ekranından çocukların hayatına dahil olan çizgi film karakterleri, figür olarak pek çok farklı tüketim alanında karşımıza çıkmaktadır. Çizgi filmler sadece birer medya çıktısı olmanın dışında çok kapsamlı bir tüketim ağının ürünüdürler. Kültür endüstrisinin işleyişi çocuklar söz konusu olduğunda da farklılaşmamaktadır. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bulgulara göre ilkokul öğrencilerinin yüzde 90.6'sı çizgi film karakterlerinin figürlerini taşıyan ürünleri almak istediklerini ifade etmişlerdir. En çok almak istedikleri ürünler ise sırasıyla oyuncak, kıyafet, kırtasiye ürünleri ve yiyecek-içecek ürünleridir.

Çalışma kapsamında annelerle gerçekleştirilen odak grup çalışmasıyla, okul dönemindeki çocukların televizyonla ilişkisi ve çizgi film karakterlerine ilişkin algılarına dair farkındalıklarını tespiti hedeflenmiştir. Yapılan görüşmeden elde edilen

sonuçlara göre, çocukların bu konuda tek bir davranış biçimi sergilemediği görülmektedir. İçeriği farketmeksizin televizyonun açık olmasını isteyen çocukların yanısıra, sadece belli programlara odaklanarak seçici davranan çocukların varlığı da söz konusudur. Ayrıca, çocukların ekran karşısında olma durumu sadece televizyonla sınırlı olmayıp, izleyici çalışmasında öğrencilerin verdiği cevaplarla örtüşür nitelikte tablet, akıllı telefon veya bilgisayar da çocukların gün içinde mutlaka kullandıkları mecralar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yetişkinlerin günlük pratiklerinin vazgeçilmezi durumundaki bu araçlar çocuklar için de çoktan sıradan mecralar haline geldiği görülmektedir. Ayrıca bilgisayar, tablet ve akıllı telefonların çizgi film dışında oyun oynamak ve video izlemek için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu kullanımda da tabletlerin ön planda olduğu açıkça görülmektedir.

Odak grup görüşmeleri, çocukların izledikleri kanallar ve çizgi filmler konusunda annelerin değil çocukların belirleyici olduğunu gözler önüne sermektedir. Velilerin neredeyse tamamı çocuklarının kanal ve çizgi film tercihleri konusunda müdahale edemediklerini, çocuklarının neyi izlemek istiyorlarsa onu izlediklerini ifade etmişlerdir. İzleyici araştırmasından elde edilen verilerle birlikte düşünüldüğünde çocuk-televizyon ilişkisindeki en sorunlu noktalardan biri ebeveynlerin içerik ve süre sınırlandırması konusundaki yetersizliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görüşmeler neticesinde annelerin, içerikleri sebebiyle Cartoon Network kanalına bütünüyle olumsuz bir yaklaşım geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Bazı ebeveynlerin Cartoon Network'ü televizyondaki kanal listesinden çıkardığı dahi görülmektedir. Amerikan menşeli kanalın yayınları incelendiğinde savaş, dövüş, silah gibi şiddete ilişkin içeriklere sahip çizgi filmlerin ön planda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte izleyici araştırmasıyla elde edilen bulgular ise çocukların en çok izledikleri tematik çocuk kanalının Cartoon Network olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocukların televizyon izlemelerine müdahale etme konusuna ilişkin görüşler farklı ebeveyn yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Görüşmeler sırasında karşılaşılan ve kendi ifadesiyle ekran bağımlısı olarak nitelediği çocuğunun izlediği yayınları hiç takip etmediğini belirten bir anne profili ebeveynlerin bilinçli olmasının ne kadar önemli olduğuna işaret etmektedir. Bir annenin, içeriği sebebiyle izlemesini istemediği yayınları yasaklamak yerine çocuğunun kendi kontrol mekanizmasını oluşturmasını

beklemesi de farklı bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımların yanısıra olumsuz olduğunu düşündükleri içerikler sebebiyle çocuklarına kısıtlama getiren annelerin varlığı da söz konusudur. Çocukların televizyon izleme sürelerinin sınırlandırılmasında da ebeveynlerin yetersiz kaldıkları anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan anneler bu konudaki görüşlerini, televizyon haricinde tablet ve bilgisayar kullanımını da göz önünde tutarak ifade etme eğilimi göstermişlerdir. Bu da çocukların birden çok mecra tarafından kuşatıldığı bir ortamda ailelerin aslında ne kadar büyük bir zorlukla karşı karşıya olduklarını göstermektedir.

Çocuklara yönelik yayınlar sadece televizyonda yayınlanan çizgi filmler ya da internet üzerinden oynanan oyunlarla sınırlı değildir. Sinemada gösterilen çocuklara yönelik animasyon filmlerinin sayısı giderek artmaktadır. Annelerin ifadelerine göre çocukların çoğu sinemaya giderek ya da internet üzerinden animasyon filmleri izlemektedirler. Televizyonda yayınlanan çizgi filmler konusunda çok ilgili olmayan ebeveynlerin sinema animasyonları söz konusu olduğunda çocuklarına eşlik edip ailece bir izleme gerçekleştirmekten keyif aldıklarının görülmesi dikkate değer bir bulgu olarak ele alınabilir.

Annelerle yapılan odak grup görüşmesinden elde edilen bulgulara göre çocukların ilgi alanları ve cinsiyetleri sevdikleri karakterler noktasında belirleyici olmaktadır. Kız çocuklar, estetik öğelerin ön plana çıktığı karakterleri beğenirken, erkek çocuklar aksiyon içeren yapımlardaki karakterleri sevmektedirler. annelerin çocuklarının sevdikleri çizgi film karakterleri ve bu karakterleri niçin sevdikleri hakkında dikkatli gözlemler yapmış oldukları rahatlıkla söylenebilir. Karakterin komik olması, yine karakterin lider yapıda bir kişiliğe sahip olması, uzun sarı saçlar gibi görsel özelliklerin yanı sıra sihir gibi özel güçlere sahip olması ve çocuğun ilgilendiği spor dalı, ilkokul dönemindeki çocukların çizgi film karakterlerini sevme nedenleri arasında yer almaktadır. Odak grup görüşmesine dahil olan annelerin telaffuz ettikleri çizgi film karakterleri arasında, Rafadan Tayfa'dan Hayri ve Akın, Tsubasa, Stella ve Örümcek Adam bulunmaktadır.

Görüşmeye katılan annelerin, çocukların sevmedikleri karakterler hakkında tespitlerini ifade ederken, izleyici araştırmasına katılan öğrenciler gibi yeterince fikir sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Bir anne çocuğunun Bulmaca Kulesi isimli çizgi filminden

sıkıldığını söylediğini ifade ederken, diğer bir anne de genelleme yaparak diyalogsuz yapımların çocukları tarafından sevilmediğini belirtmiştir. Sadece bir tek anne isim vererek, çocuğunun Gumball karakterini sevmediğini belirtmiştir. Gumball karakterinin de, çalışmanın öğrencilerle gerçekleştirilen anket kısmında en sevilen karakterlerden biri olarak karşımıza çıkması dikkat çekicidir. Genel olarak görüşmeye dahil olan annelerin çoğu, çocuklarının sevmedikleri bir çizgi film ya da çizgi film karakteri hakkında net ifadeler verememişlerdir.

Yapılan görüşmede annelerden çocuklarının çizgi film karakterlerinin, mekan ya da olaylarla ilgili gerçek-kurmaca ayrımını yapıp yapamadıklarına ilişkin tespitlerini paylaşımları da istenmiştir. Belirtilen görüşler doğrultusunda kurgu ve gerçek arasındaki ayrımı yapabilmenin çocukların yaşlarının ilerlemesiyle beraber ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğu çocuklarının önceki yıllarda böyle bir ayrıma gidemediğini, karakterlerin spesifik davranışlarını taklit ederek onların olağanüstü güçlerine sahip olabileceklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Çizgi film karakterlerinin olduğu yere gidebilmek, onlarla görüşebilmek de bu kurgu ve gerçek ayrımının yapılamadığı dönemlerde dile getirilen talepler olarak ifade ediliyor. Ayrıca dikkat çeken bir başka durum da, ebeveyni tarafından aşırı izleme yaptığı belirtilen çocuğun, 10 yaşında olmasına rağmen izlediklerinin kurgu olduğunun farkına varmadığının belirtilmesidir.

Odak grup görüşmelerinden elde edilen bir diğer önemli bulgu ise, annelerin çok net bir şekilde çocuklarının kendini çizgi film kahramanlarıyla özdeşleştirmede düşünmesidir. Dikkat çekici şekilde bağımlılık derecesinde televizyon düşkünlüğü olan çocuklarda dahi bir özdeşleştirme görülmediği ifade edilmiştir. Görüşmenin ilkökula devam eden çocukların anneleriyle yapılmasının bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Okulöncesi dönemdeki çocukların çizgi film karakterleriyle kurdukları duygusal bağların ilkökul döneminde zayıfladığı şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.

Öncelikle çocuklarının tercihleri ve algıları konusunda annelerin görüşlerinin öğrenilmesinin hedeflendiği çalışmada, doğrudan annelerin görüşlerine de başvurulmuştur. Çocuklarının ne izlediğiyle ilgilenen annelerden biri, yaratıklar gibi şekilsiz olarak nitelediği gerçeküstü karakterlerden hoşlanmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda karakterlere ait görsel tasarımların annelerin dikkatini çektiği ve beğenilerini

etkilediği anlaşılmaktadır. Katılımcı annelerden biri de çizgi film karakteri olmasa da çocuğunun internet üzerinden ulaştığı bir içerik hakkında aşırı derecede argo bir dil kullanması sebebiyle duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Bu durum, ebeveynlerin takip etmesi gereken birden çok mecra olduğunu bir kez daha hatırlatmakta ve sorumluluğun büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

Görüşmeler, annelerin çocuklarının medya kullanımıyla ilgili ciddi kaygıları olduğunu ortaya koymaktadır. Ebeveynler televizyon, tablet, akıllı telefon ve bilgisayar gibi pek çok mecra'nın kullanımını yönetmek zorunda kalmakta ve bu konuda oldukça zorlanmaktadırlar. Bu noktada tablet kullanımının içerikleri takip etme açısından televizyona kıyasla anneleri daha çok endişelendirdiği görülmektedir. Ayrıca, çocuklarının ilerleyen yaşlarda medya ile ilişkilerinde otokontrol sağlayamayacakları düşüncesi de annelerin ifade ettikleri önemli kaygı nedenlerindedir.

İzleyici araştırması, annelerle gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinin ardından çalışmanın bir diğer analiz kısmı en çok sevilen çizgi film karakterlerinin fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik özelliklerine ilişkindir. İzleyici araştırmasında en çok sevilen çizgi film karakterine ilişkin öncelikle dikkat çeken bulgu, öğrencilerin neredeyse yüze yakın farklı isim belirtmiş olmalarıdır. Tematik kanallarla birlikte çocuklara yönelik yayınların 24 saat kesintisiz hale gelmiş olması, televizyonda yayınlanan çizgi filmlerin sayısında ciddi bir artışa neden olmuştur. Öğrencilerin cevaplarına yansıyan bu çeşitlilik, karakter analizi kısmına da yansıtılmak istendiği için sıralamada ilk onda yer alan karakterlerin analiz edilmesi kararlaştırılmıştır. Oransal olarak ilk onda on dört farklı karakter yer almaktadır. Bu on dört karaktere bakıldığında altı karakterin TRT Çocuk kanalında yayınlanan yerli yapımlara ait olduğu görülmektedir. Bu karakterler Keloğlan Masalları'ndan Keloğlan, Rafadan Tayfa'dan Hayri ve Akın, Doru'dan Doru, İbi'den İbi ve Pepee isimli yapımdan Pepee'dir. Yerli yapımlarda olduğu gibi diğer çizgi filmlerin çoğunluğunun isimlerinin de karakterle özdeş olduğu görülmektedir. Bu durum, karakterin bir çizgi filmde ne derece önemli bir yapıtaşısı olduğuna dair ipucu vermektedir. İncelenen on dört karakterin sekizi de yabancı yapımlardan oluşmaktadır. Bunlar Gumball isimli çizgi filmde Gumball, Winx Club'dan Bloom ve Stella, Prenses Sofia'dan Prenses Sofia, Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi isimli yapımdan Uğur

Böceği, Fineas ve Förb'den Fineas, Ben Ten'den Ben Ten ve Doraemon isimli yapımdan Doraemon karakterleridir.

Analize dahil edilen çizgi film karakterleri incelendiğinde, büyük kısmının 9-10 yaş ve üzerinde çocuklar olduğu görülmektedir. Bir kedi olan Gumball, robotik bir kedi olan Doraemon ve genç bir tay olan Doru dışında diğerleri insan karakterlerden oluşmaktadır. Winx Club çizgi filminden Bloom ve Stella birer peri olmakla beraber insan formunda bulunmaktadırlar. Cinsiyet dağılımına bakıldığında erkek karakterlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. 14 karakterin içinde 9 erkek, 5 kadın karakter bulunmaktadır. En çok sevilen çizgi film karakterlerinin genel olarak, zeki, geniş hayal gücüne sahip, yaşama karşı mücadeleci bir tutum sergileyen ve dışadönük yapıda oldukları tespit edilmiştir.

İncelenen karakterler, dahil oldukları çizgi filmlerin şiddete ilişkin içerikleri bağlamında yerli ve yabancı yapımlar temelinde farklılıklar göstermektedirler. Uğur Böceği, Ben Ten, Bloom ve Stella gibi yabancı yapımlarda yer alan karakterler, yaşadıkları şehri ya da dünyayı tehdit eden düşmanlarla karşı karşıyadırlar. Kötüler ve iyiler arasındaki bu mücadele, silah kullanımı, yakıp yıkmaya, öldürme, yok etme, dövüş, ve tehdit içeren konuşmalar gibi pek çok şiddet ögesi içermektedir. Bu bağlamda yerli yapımlar incelendiğinde Keloğlan çizgi filmi üzerinde ayrıca durulması gereği ortaya çıkmaktadır. Keloğlan Masalları isimli yapımda, içerdiği korku öğeleri nedeniyle diğer yerli yapımlardan ayrılmaktadır. Çizgi filmin yan karakterlerinden olan büyücü Cadı ve Kara Vezir hem görsel tasarımlarıyla hem de Keloğlan ve arkadaşlarının yaşadıkları köyün bilgisi olan Bilgecan Dede'ye karşı olan düşmanca tavırları sebebiyle yapımdaki korku unsurunu oluşturmaktadırlar. Cadı, güçlerini Bilgecan Dede'den geri almak uğruna köylünün evini ateşe vermekten çekinmemektedir. Türk halk kültürünün önemli kahramanlarından olan Keloğlan'ın anlatıldığı yapımda büyü, sihir, peri gibi öğelerin çok ön planda tutulması da dikkat çeken bir başka önemli ayrıntıdır.

İlkokul öğrencilerinin en çok sevdikleri çizgi film karakterleri incelendiğinde ortaya çıkan en önemli bulgunun, karakterlerin sorun çözme becerileri noktasında farklılaşması olduğu tespit edilmiştir. Yabancı yapımlarda Gumball hariç tüm karakterlerin insanüstü özellikleri olduğu görülmektedir. Winx Club çizgi filminde yer alan karakterler Bloom ve Stella birer peridir. Karşılaştıkları sorunları sahip oldukları sihirli güçler aracılığıyla

çözmektedirler. Hayatının temel motivasyonunu başkalarına yardım etmekten alan Prenses Sofia da sihirli bir dünyada yaşamaktadır. Mücadeleci mizacına rağmen içinden çıkamadığı zamanlar için sihirli bir kolyesi vardır ve ihtiyaç duyduğunda diğer Disney prenseslerini yardıma çağırabilmektedir. Uğur Böceği de sihirli küpesi sayesinde bir süper kahramana dönüşebilmektedir. Ben Ten ise, omnitrix isimli bileğinde taşıdığı cihazla on farklı süper uzaylıya dönüşebilme gücüne sahiptir. Doraemon ise dört boyutlu cebinde, gelecekte getirdiği her türlü ileri teknolojiye sahip cihaz taşımaktadır. Bu cihazlarla yardımcısı olduğu Nobita'nın sakarlığı ve tembelliği yüzünden evinde veya okulunda başına gelen kötü durumlardan kurtulmasını sağlamaktadır. Fineas da üstün mühendislik becerilerine sahip olması sebebiyle sıradan bir çocuk olmaktan uzaktadır. Bu veriler ışığında yabancı yapım karakterlerin hayattaki sorunlara karşı gösterilmesi gereken mücadeleyi hayatın içinden gerçek çözümlerle üretmekten çok uzak karakterler olduğu görülmektedir. Yabancı yapımcıların insanüstü özelliklere sahip karakterleri tasarlamada niçin bu denli yoğunlaştıkları sorusu ayrıca cevaplanması gereken ve farklı çalışmaların kapısını aralayacak bir sorudur.

Yerli yapımlara ait favori karakterler incelendiğinde ise yukarıdakinden çok farklı bir tablo ile karşılaşmaktadır. En çok sevilen çizgi film karakteri olan Keloğlan sivri zekası ile ön plana çıkmaktadır. Hayvanlarla konuşabilme gibi insanüstü bir özelliğe sahip olmasına rağmen, bu onun problemleri aşmasını sağlayan temel bir unsur değildir. Keloğlan, çözülmesi gereken sorunlar karşısında kurnazlığı ve cesaretinden yararlanmaktadır. Rafadan Tayfa çizgi filminin karakterleri olan Akın ve Hayri hiçbir insanüstü özellikleri olmayan sıradan karakterlerdir. Sorun çözme becerileri kendi akılları ve yardımlaşma gibi toplumsal etmenlerle şekillenmektedir. İbi karakteri ise özellikle matematik ve fen bilimlerinin ışığında sorunlardan korkmadan pratik çözümler üretebilmenin önemini vurgulayan bir karakter olarak tasarlanmıştır. Pepee de okul öncesi dönemde keşfetme ve hayatı öğrenme süreçlerinde zaman zaman üzüntü ve hayal kırıklıklarıyla karşılaşan ve ailesinin yönlendirmeleriyle sorunlarını aşan tamamen hayatın içinden bir karakterdir. Analize dahil edilen yerli yapım olan tek hayvan karakteri Doru da akıllı ve cesur bir karakterdir. Yılkı atı olarak yaşadığı ormanda pekçok sorun ve tuzakla karşı karşıyadır. Zaman zaman yaşadığı olumsuzluklardan

tecrübeler edinerek ve dahil olduğu sürüdeki yetişkin atların tavsiyeleriyle büyümekte ve sorun çözme becerisi edinmektedir.

Yerli ve yabancı yapımların ortaya koyduğu bu tablo 2008 yılında yayın hayatına başlayan TRT Çocuk kanalının önemli bir farklılık oluşturduğu anlamına gelmektedir. Okul dönemindeki çocukların duygusal-toplumsal gelişimleri açısından hayatlarının hiçbir döneminde rastlanamayacak düzeyde çevrelerinden kolay etkilendikleri düşünüldüğünde, televizyon içeriklerinde temsil edilen karakterlerin hayattaki duruşlarının da çocuklar için ne derece önemli olacağı ortadadır. Yabancı yapımlar incelendiğinde, çizgi film karakterlerinin fügürlerini taşıyan çok sayıda tüketim ürünüyle birlikte tüm dünyada dolaşıma sokulan kültür endüstrisinin ürünleri olduğu görülmektedir. Global ölçekli sermayelerin çizgi film alanındaki egemenliğine rağmen, yerli yapımların öğrencilerden gördüğü rağbet kendi kültürel kodlarımız çerçevesinde hazırlanacak özenli ve nitelikli yeni çalışmalara ağırlık verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbağ, Müge, "Gelişim Psikolojisi Konularına Giriş: Kavramlar, İlkeler, Dönemler", (Ed. Engin Deniz), Maya Akademi, Ankara 2011.
- Akçay, Duygu ve Hilal Özcebe, "Televizyonun Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Saldırganlık Davranışına Etkisi", *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, Sayı 55, 2012, s. 82-87.
- Anderson, Craig A. ve Brad J. Bushman, "The Effects of Media Violence on Society", *Science*, Cilt 295, Mart 2002, s. 2377-2379.
- Anderson, Daniel R. "Çocuklar ve Medya: Bilişsel Gelişim ve Eğitim", *1. Türkiye Medya ve Çocuk Kongresi Bildiriler Kitabı*, Cilt 2, (Çev. Pınar Şengözer) (Yay. Haz. Haluk Yavuzer, Mustafa Ruhi Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2013, s. 77-89.
- Aslan, Pınar, *90 sonrası Türk Sinemasında Tip Karakter İkilemi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Aşçı, Ezgi, *Televizyondaki Çizgi ve Animasyon Karakterlerin Farklı Yerleşim Yerlerinde Yaşayan Çocukların Tüketici Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi FBE, Ankara 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aydın, Ayhan, *Eğitim Psikolojisi Gelişim- Öğrenme - Öğretim*, Pegem Akademi, Ankara 2009.
- Aydın, Ayhan, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2003.
- Ayrancı, Ü., N. Köşgeroğlu ve Yasemin Günay, "Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Sayı 5, 2004, s. 133-140.
- Bak, Mustafa, *Çocuk Gelişimi*, Cinius Yayınları, İstanbul 2011.
- Baki, Adnan ve Tuba Gökçek, "Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 42, 2012.

- Bandura, A., D. Ross ve Sheila A. Ross, "Imitation of Film-Mediated Agressive Models", *Abnormal and Social Psychology*, Sayı 1, Cilt 66, 1963, s. 3-11.
- Bandura, A., D. Ross ve Sheila A. Ross, "Transmission of Agression Through Imitation of Agressive Models", *Journal of Abnormal and Social Psychology*, Sayı 63, 1961, s. 575-582.
- Başaran, İbrahim Ethem, *Eğitim Psikolojisi*, Gül Yayınevi, Ankara 1991.
- Batmaz, Veysel ve Asu Aksoy, *Türkiye'de Televizyon ve Aile*, T.C.Bşbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1995.
- Bee, Helen ve Denise Boyd, *Çocuk Gelişim Psikolojisi*, (Çev: Okhan Gündüz), Kaknüs Yayınları, İstanbul 2009.
- Berk, Laura, *Çocuk Gelişimi*, (Çev: Ali Dönmez), İmge Kitabevi, Ankara 2013.
- Büyükbaykal, Güven. "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *İletişim Fakültesi Dergisi*, 2007, s. 31-44.
- Can, Aytekin, "Bir Okul Öncesi Televizyon Programında Hedef Tespiti ve Süreçler "Susam Sokağı Örneği", *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 2000, s. 37-40.
- Cesur, Sevim ve Oya Paker, "Televizyon ve Çocuk: Çocukların Tv Programlarına İlişkin Tercihleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 19, Kış 2007, s. 106-125.
- Charles Atkin, Bradley Greenberg, Felipe Korzenny vd., "Selective Exposure to Televised Violence", *Journal of Broadcasting*, Cilt 23, Sayı 1, Kış 1979, s. 5-13.
- Cheviron, Nilgün Tural, *Televizyon ve İçimizdeki Şiddet*, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2013.
- Cheviron, Nilgün Tural, "Medyanın Şiddete Dayalı İşleyişi ve Çocukların Maruz Kaldığı Olumsuzluklar", *Çocuk Hakları ve Medya*, (Haz: Mustafa Ruhi Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, s. 185-206.
- Coogan, Peter, "The Hero Defines the Genre, the Genre Defines the Hero", *What is a Superhero?* (Ed. Robin S. Rosenberg ve Peter M. Coogan), Oxford University Press, New York 2013, s. 3-10.

- Creswell, John W., *Research Design Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*, SAGE Publications, California 2003.
- Çağdaş, Aysel ve Zarife Seçer Şahin, *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2002.
- Çeçen, A. Rezan, "Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi" *Eğitim Psikolojisi*, (Ed. Engin Deniz), Maya Akademi, Ankara 2011.
- Çetin, Zeynep, "Kitle İletişim Araçları ve Şiddet", *Marmara İletişim Dergisi*, Cilt 10, Sayı 10, 2014, s. 139-158.
- Dincer, Ker-Müjde ve Özgür Yılmazkol, "Televizyon: Çocuklara 'Gerçek Hayat'ı Şiddetle Öğreten 'Çağdaş Masal Anlatıcısı' ", *Çocuk ve Medya*, (Ed. Selda İçin Akçalı), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2014, s. 189-210.
- Doğan, Adem ve Göksel Göker, "Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları", *Milli Eğitim Dergisi*, 2012, s. 5-30.
- Dorfman, Ariel ve Armand Mattelart, *Emperyalist Kültür Sanayii ve W. Disney*, Gözlem Yayınları, İstanbul 1977.
- Egri, Lajos, *Piyas Yazma Sanatı*, Agora Kitaplığı, Çev. Suat Taşer, İstanbul 2012.
- Eldeleklioğlu, Jale, "Kişilik Gelişimi", *Eğitim Psikolojisi*, (Ed. Engin Deniz), Maya Akademi, Ankara 2011.
- Ergün, Mustafa ve Suphi Özsüer, "Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 8, Şubat 2006, s. 269-292.
- Ertürk, Yıldız Dilek ve Ayşen Akkor Gül, *Televizyon Haberlerinin Çocuklar Üzerindeki Stres Etkileri ve Ailesel Haber İzleme Alışkanlıkları: Çocuğumuzu Televizyona Teslim Etmeyin Medya Okuryazarı Olun*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006.
- Felson, Richard B. "Mass Media Effects on Violent Behavior", *Annual Review of Sociology*, Sayı 22, 1996, s. 103-128.

- Foss, Bob, *Sinema ve Televizyonda Anlatım Teknikleri ve Dramaturji*", Hayalperest Yayınevi, İstanbul 2012.
- Frenette, Micheline ve Andre H. Caron, "Children and Interactive Television Research and Design Issues", *Convergence*, Cilt 1, Sayı 1, 1995, s. 33-60.
- George Gerbner, Larry Gross, Marilyn Jackson-Beeck vd., "Cultural Indicators: Violence Profile No. 9", *Journal of Communication*, Yaz 1978, s. 176-207.
- Gerbner G., L. Gross, M. Morgan ve Nancy Signorielli, "Televizyon ile Büyümek: Kültivasyon Perspektifi" *Medyaya Karşı*, (Der: Michael Morgan) (Çev: Güneş Ayas, Veysel Batmaz, İsmail Kovacı) Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014, s. 281-312.
- Gökçe Arslan, Armağan. "Batı Kökenli Çizgi Filmlerde İrkçi, Kapitalist ve Ayrımcı İdeolojik Söylem", *E-Journal of New World Sciences Academy*, Cilt 5, Sayı 4, Mart 2010, s. 365-373.
- Gregory, Erik M. "Çocukların Medya Kullanımı: Pozitif Psikoloji Yaklaşımı", *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı*, Cilt 2, (Çev: Ayşe Aysakal) (Yay. Haz. Haluk Yavuzer, Mustafa Ruhi Şirin, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2013, s. 91-115.
- Groebel, Jo, "The Unesco Global Study on Media Violence", *The Major Project of Education in Latin America and Caribbean*, Sayı 49, Ağustos 1999, s. 5-17.
- Güler, Deniz, "Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film", *Kurgu A.Ö.F İletişim Bilimleri Dergisi*, Sayı 5, No: 320/141, Ocak 1989, s.163-177.
- Güler, Deniz, *Eğitim İletişimi Kurumu Olarak Çocuk Televizyonu ve Uygulamaları ile Bir Model Önerisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1991.
- Güvenç, Bozkurt, *Kültürün ABC'si*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.
- Huang, Fali ve Myoung-Jae Lee, "Does Television Viewing Affect Children's Behaviour?", *Pacific Economic Review*, Cilt 14, Sayı 4, 2009, s. 474-501.
- Hünerli, Selçuk, *Canlandırma Sineması Üzerine*, Es Yayınları, İstanbul 2005.

- Inga, Sonesson. "Television and Children's Fear A Swedish Perspective", *News on Children and Violence on the Screen*, Cilt 2, Sayı 1, 1998, s. 11-12.
- Işık, Metin (Ed.), *Televizyon ve Çocuk*, Eğitim Kitabevi, Konya 2007.
- İlhan, Vahit ve Burak Ünlü, "Transformation of Television Broadcasting in Turkey: Analysis on Broadcasts Between 1995-2015 According to Programme Types", X. European Conference on Social and Behavioral Sciences Abstract Book, Saraybosna 2016.
- İlhan, Vahit, F.Ç. Çetinkaya ve Sacide Şahin, "Temel Eğitim Dönemindeki Öğrencilerin Süper Kahramanlara İlişkin Algılarına Yönelik Çalışma Grubu Araştırması" 15. *Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı, Aralık 2016, s. 219-237.
- İnal, Kemal, "Türkiye'de Çocukluk: Nereye!", *Çocuk ve Medya*, (Ed. Selda İçin Akçalı), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2014, s. 13-51.
- İnanç, Yazgan, Mehmet Bilgin ve Meral Kılıç Atıcı, *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Onuncu Basım, Akademi Yayıncılık, Ankara 2015.
- İşçibaşı, Yaprak, "Televizyondaki Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Saldırganlık Etkisi (Amerikan Örneği)", *Kurgu Dergisi*, Sayı 18, 2001, s. 79-90.
- Johnson, G. L., P. Cohen ve E. M. Smailes "Television Viewing and Aggressive Behavior During Adolescence and Adulthood", *Science*, Sayı 295, Mart 2002, s. 2468-2471.
- Josephson, Wendy L. "Television Violence: A Review of the Effects on Children of Different Ages," *Minister of Supply and Services*, Kanada 1995.
- Kalkan, Fatih, *Animasyon Sineması ve Hayvan Karakterleri*, Başka Yerler Yayınevi, İstanbul 2014.
- Kar, Altan, "Çocuk Tüketiciler ve Tüketilen Çocukluk", *Medya ve Çocuk Rehberi*, (Ed. Yasemin Giritli İnceoğlu ve Nurdan Akıner), Konya 2008, s. 191-209.

- Karaman, Kasım. "Çizgi/Dizi Film Karakterlerinin Çocukların Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Etkisi (Giresun Örneği)" *Dergi Karadeniz*, Cilt 2, Sayı 7, 2010, s. 66-84.
- Krejcie, Robert V. ve Daryle W. Morgan, "Determining Sample Size For Research Activities", *Educational and Psychological Measurement*", 1970, s. 607-610.
- L. Rowell Huesmann, Jessica Moise-Titus, Cheryl-Lynn Podolski vd., "Longitudinal Relations Between Children's Exposure to Tv Violence and Their Aggressive and Violent Behaviour in Young Adulthood: 1977-1992, ", *Deveelopmental Psychology*, Cilt 39, Sayı 2, 2003, s. 215-216.
- Luther, Catherine A. ve Jr. J. Robert Legg, ""Gender Differences in Depictions of Social and Physical Aggression in Children's Television Cartoons in the US", *Journal of Children and Media*, Cilt 4, Sayı 2, 2010, s. 191-205.
- Malatyalıoğlu, Özlem, *Belirli Yaş Gruplarına Göre Çizgi Filmlerde Karakter Soyutlama Düzeyi*, Haliç Üniversitesi SBE, İstanbul 2014 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Michaud, Yves, *Şiddet, İletişim Yayınları*, (yer ve tarih yok)
- Morgan, Clifford T., *Psikolojiye Giriş*, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara 1991.
- Mutlu, Erol, "Televizyon, Çocuklar ve Şiddet", *İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, 1997, s. 41-77.
- Mutlu, Erol, *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2005.
- Özdemir, Atiye Adak ve Oya Ramazan, "Çizgi Filmlerin Çocukların Davranışları Üzerindeki Etkisinin Anne Görüşlerine Göre İncelenmesi", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 35, 2012, s. 157-173.
- Özön, Nijat, *Sinema El Kitabı*, Elif Yayınları, İstanbul 1964.
- Patton, Michael Quinn, *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*, SAGE Publications, Newbury Park, California 1987.

- Pembecioğlu, Nilüfer, *İletişim ve Çocuk İletişim Ortamlarında Çocuk ve Reklam Etkileşimi*, Ebabil Yayıncılık, Ankara 2006.
- Persegani C, P. Russo, C. Carucci, M. Nicolini, L.L. Papeschi ve M. Trimarchi, "Television Viewing and Personality Structure in Children", *Personality and Individual Differences*, Cilt 32, Sayı 6, Nisan 2002, s. 977-990.
- Piotrowski, J.T., H. G. M. Vossen ve Patti M. Valkenburg, "Medya ve Çocuk Gelişimi", *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı*, Cilt 2, (Çev. Ayşe Aksakal) (Yay. Haz. Haluk Yavuzer, Mustafa Ruhi Şirin), İstanbul 2013, s. 49-76.
- Postman, Neil, *Televizyon Öldüren Eğlence*, Dördüncü Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, *İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması*, Ankara 2006.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-2012*, Ankara 2013.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, *Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması*, İstanbul 2013.
- Rideout, V., E. Hamel ve Kaiser Family Foundation, *The Media Family: Electronic Media in the Lives of Infants, Toddlers, Preschoolers and Their Parents*, Mayıs 2006.
- Rigel, Nurdoğan. "Child in the News Network", *İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 9-14.
- Rigel, Nurdoğan. "TV, Çocuk ve Şiddet Araştırmalarında 50 Yıl Pasif Kurbanı Anlatan Aktif Çalışmalar", *Medya ve Çocuk Rehberi*, (Ed. Yasemin Giritli İnceoğlu ve Nurdan Akıner), Eğitim Kitabevi, Konya 2008, s. 9-27.
- Rosenberg, R.S ve Peter M. Coogan (Ed.) *What is a Superhero?*, New York 2013, s. 1.
- Samancı, Özge, *Animasyonun Önlenebilir Yükseliş*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004.

- San Bayhan, Pınar ve İsmihan Artan, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2012.
- Schramm, Wilbur (Ed.), "The Effects of Television and Adolescents. An Annotated Bibliography with an Overview of Research Results. Reports and Papers on Mass Communication", *Unesco*, Fransa 1964.
- Seçmen, Emre Ahmet, *Sinemada Süper-Kahramanlık İmgesi ve Indiana Jones Filmleri Örneği*, Kültür Üniversitesi SBE, İstanbul 2004 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Selçuk, Ziya, *Eğitim Psikolojisi*, Atlas Kitabevi, Ankara 1994.
- Senemoğlu, Nuray, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Pegem Akademi, Ankara 2011.
- Seven, Serdal, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Pegem Yayınevi, İstanbul 2011.
- Singer, Dorothy G. ve Jerome L. Singer, *Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi*, Gendaş Yayınları, İstanbul 1998.
- Stein, A. H., L.K. Friedrich ve Fred Vondracek, "Television Content and Young Children's Behaviour" *Television and Social Behavior; Reports and Papers, Cilt 2: Television and Social Learning*, Nisan 1972, s. 202-318.
- Sungur, Suat. "Marksist Düşünce Sisteminde Kitle Kültürü ve Televizyonda Yayımlanan Çizgi Filmlerin İdeolojik İşlevlerine Bir Bakış", *İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 30, 2007, s. 125-140.
- Sungur, Suat, "Televizyon Yayınlarının Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri", *Medya ve Çocuk Rehberi*, (Ed. Yasemin Giritli İnceoğlu ve Nurdan Akıner), Eğitim Kitabevi, Konya 2008, s. 171-190.
- Şirin, Mustafa Ruhi, *Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü Modern Çocuk Kültürü Sarmalı*, İz Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Şirin, Mustafa Ruhi, "Şiddet, Televizyon ve Çocuk Dostu Medya", *Çocuk Hakları ve Medya*, (Yay. Haz. Haluk Yavuzer, Mustafa Ruhi Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, s. 163-182.

- Temel, M., M.A. Kostak ve Ülfiye Çelikkalp, "Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerdeki Şiddetin Belirlenmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 2014, s. 199-205.
- Timisi, Nilüfer, *Elektronik Bakıcı: Televizyon Çocuk İlişkisine Genel Bir Bakış*, Derin Yayınları, İstanbul 2011.
- Topses, Gürsen, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Üçüncü Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009.
- Turam, Emir, *Ekranaltı Çocukları*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1996.
- Türkmen, Nilgün. "Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee", *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 36, Sayı 2, Aralık 2012, s. 139-158.
- Uluç, Güliz, "Toplumsal Bir Gruba Yönelik Şiddet Türü: Medya, Şiddet ve Çocuklar", *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2002, s. 4-11.
- Ural, Ayhan ve İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayıncılık, Ankara 2013.
- Vygotsky, Lev Semenovich, *Mind in Society The Development of Higher Psychological Processes*, Harvard University, London 1978.
- Wolfe, Katherine M. ve Marjorie Fiske, "Why They Read Comics" *The Effects of Television on Children and Adolescents An Annotated Bibliography*, (Ed. Wilbur Schramm), Paris 1964.
- Wright, Jean Ann, *Animation Writing and Development From Script Development to Pitch*, Focal Press, Burlington 2005.
- Yaşar, Mustafa ve İpek Paksoy, "Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, 2011, s. 279-298.
- Yavuzer, Haluk, *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007.
- Yavuzer, Haluk, *Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2014.

- Yazıcıoğlu, Yahşi ve Samiye Erdoğan, *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara 2004.
- Yeşilot, Şenel, *Karakter Geliştirme ve Bu Süreçte Ortaya Çıkan Sorunlar*, Anadolu Üniversitesi SBE, Eskişehir 2000 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yeşilot, Şenel, *Karakter Olgusu ve Türk Çizgi Karakterlerin Evrenselleşme Sorunu*, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir 2013 (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi)
- Yeşiltuna, Dilek Çiftçi. "Kitle İletişim Sürecinde Çocuk" *İletişim ve Medya*, (Der: Dilek Çiftçi Yeşiltuna), Nobel Yayınları, Ankara 2015, s. 1-26.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.
- Yıldız, Hakan. "Canlandırma Filmleri ile İdeoloji Aktarımı: Shrek Disney'e Karşı", *Akdeniz İletişim Dergisi*, Sayı 20, Aralık 2013, s. 93-109.
- Yörükoğlu, Atalay, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, Otuz Beşinci Basım, İstanbul 2014.
- Yörükoğlu, Atalay, *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Özgür Yayınları, İstanbul 2007.
- Yücel, Halime, "Televizyon Reklamlarının Çocuk Üzerine Etkileri", *Medya ve Çocuk Rehberi*, (Ed. Yasemin Giritli İnceoğlu ve Nurdan Akıner), Konya 2008, s. 211-231.
- American Psychological Association, "Violence on Television: What do Children Learn? What Can Parents Do?", 1999
https://www.cmu.edu/CSR/case_studies/tv_violence.html Erişim: 30.11.2016
- G. Gerbner, M. Morgan ve Nancy Signorielli, "Kültürel Göstergeler Prospektüsü", Temmuz 1996. <http://web.asc.upenn.edu/gerbner/Asset.aspx?assetID=110>
Erişim: 24.06.2016
- Gerbner, G., M. Morgan ve Nancy Signorielli, "Television Violence Profile No:16: The Turning Point From Research to Action", Aralık 1993.

<http://web.asc.upenn.edu/gerbner/archive.aspx?sectionID=155&packageID=623>

Erişim: 24.06.2016

Kuruoğlu, Huriye, "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri"

<http://www.kozanbilgi.net/televizyonun-cocuklar-uzerindeki-olumsuz-etkileri.html>

Erişim: 09.11.2016

"Prof. Dr. Deniz. A. Güler İle Çizgi Filmlerin Kültürel İşlevleri Üzerine Mülakat"

İletişim ve Diplomasi Dergisi, Sayı 2, Ocak 2014.

[http://www.iletisimvediplomasi.com/prof-dr-deniz-a-guler-ile-cizgi-filmlerin-](http://www.iletisimvediplomasi.com/prof-dr-deniz-a-guler-ile-cizgi-filmlerin-kulturel-islevleri-uzerine-mulakat/#more-450)

[kulturel-islevleri-uzerine-mulakat/#more-450](http://www.iletisimvediplomasi.com/prof-dr-deniz-a-guler-ile-cizgi-filmlerin-kulturel-islevleri-uzerine-mulakat/#more-450) Erişim: 19.3.2016

Violence in the Media Psychologists Study Potential Harmful Effects

<http://www.apa.org/action/resources/research-in-action/protect.aspx>

Erişim:

22.06.2016

"İnternet

Gazeteciliği

Tirajları

Düşürdü"

-

[http://www.haberturk.com/medya/haber/164744-internet-gazeteciligi-tirajlari-](http://www.haberturk.com/medya/haber/164744-internet-gazeteciligi-tirajlari-dusurdu)

[dusurdu](http://www.haberturk.com/medya/haber/164744-internet-gazeteciligi-tirajlari-dusurdu) Erişim: 05.11.2016

"TRT Dahi Aça Çocuk Kanalı Tehlikeli" Ali Murat Güven'in Dr. Tekin Özertem'le

Röportajı"

[http://www.haber7.com/medya/haber/365340-trt-dahi-acs-font-](http://www.haber7.com/medya/haber/365340-trt-dahi-acs-font-colorff0000cocuk-kanali-tehlikelifont)

[colorff0000cocuk-kanali-tehlikelifont](http://www.haber7.com/medya/haber/365340-trt-dahi-acs-font-colorff0000cocuk-kanali-tehlikelifont) Erişim: 10.10.2016

Yavuz, Sevil, " Çocuklar Şiddeti Çizgi Filmlerden Öğreniyor"

[http://www.milliyet.com.tr/cocuklar-siddeti-cizgi-filmlerden-ogreniyor--pembenar-](http://www.milliyet.com.tr/cocuklar-siddeti-cizgi-filmlerden-ogreniyor--pembenar-yazardetay-aile-1516462/)

[yazardetay-aile-1516462/](http://www.milliyet.com.tr/cocuklar-siddeti-cizgi-filmlerden-ogreniyor--pembenar-yazardetay-aile-1516462/) Erişim: 17.06.2016

Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu

<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx> Erişim: 03.02.2017

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Sacide ŞAHİN

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 24 Temmuz 1983 / Ankara

Medeni Durumu: Evli

Tel: +90 507 083 65 61

Fax: +90 352 437 52 61

Yazışma Adresi: Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Talas / KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Marmara Üni. İletişim Fakültesi	2004
Lise	Özel Çağrı Lisesi, Ankara	2000

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2013-Halen	Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü	Araştırma Görevlisi

YABANCI DİL

İngilizce